

శ్రీరస్తు
శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః

(త్రీ)

కవితానంద వాత్సేరి రామాయణము

సా ర కాం డ ము

—
ఇయ్యది

బాలకవిసింహ, అష్టావధానదత్త, శతావధాని

విద్వాంసాం పల్లె కృష్ణమూర్తి

విరచితము.

—
లక్ష్మీ స్వదేశీ పెన్సనండు ముద్రితము

అనంతపురము.

1940

సర్వహక్కులు గొంధక రవి.]

[వెల రూ.

శ్రీ ఉ పా ద్వా త ము.

తేఱి శ్రీద్వపనేన కిం కిమభిః కోహోఽప్తి చేద్యహీనాం

జ్ఞాతీశ్చేనలేకం యదనుహ్నైః పౌషైః కింఫలం

కింనైవ్యది దుష్టనాః కిముభవైర్విద్యానవద్యాయది

వీరీడాచేత్కముభూషణైః సుకవితాయద్యప్తి రాశ్యేఽకిమ్॥ భక్త్యుకాః.

ఆనందము లనేకవిధములు. ఆనందఫలము తృప్తియని యాహులనుతము. తృప్తియే ఆనందావధియని సారము. ధనరాజ్యాదులచే గలుగుతృప్తి యల్పకాలిక మనియే పెద్దలయాశయము. సుకవిత్వసంప్రాప్తసంతృప్తి నడుమ నశించునది కాదని కవుల సిద్ధాంతము. ఈ సిద్ధాంతము యుక్తియు క్తమా యను ప్రశ్నయు విచారింపఁ దగినది, యుత్తరమీయఁదగినదియుఁ గాదు. కవి భావప్రపంచమున విహరించును, మనోరాజ్యమనియే దానికి నామాంతరము. అందలి విహారమున కంతరాయసంతతి యొనఁగూడదు. దేశకాలములు ప్రతిఘటింపనేరవు. అవిచ్ఛిన్నగతి విహారమయ్యును సాగుచుండును. దానలాభమేమని ప్రశ్నించుట జ్ఞానహైన్యము ఫలము. ఇతర చింతలుమాని యానందమున నోలరాడుటకన్న వలయునదెద్ది? 'ఆనందో బ్రహ్మైతివ్య జానాత్' అనికదా యుపనిషద్వాక్యము వినఁబడియెడు, సుకవులు బ్రహ్మాపాసకులని దీనిసారము. నిరంతర మద్దానియందు బద్ధాదగులగుటకన్న మిన్నయని యెన్నదగినదెద్దియుండును? "యస్యబ్రహ్మణిరమతే చిత్తం నందతి నందతి నందత్యేవ" అన్న సూక్తి సుకవియందు సమన్వయమగును. సర్వకాల సర్వావస్థలయందును సుకవి యానందమనుభవించుచుండునే నద్దానికంటె హంభింపఁదగినదేదీ? అప్పుని తప్పుక యొనరించుచుండువాడే సుకవియని సారము. అధివ్యాధులతనిమదికిఁ దోఁపకయుండును. యోగి సుకవి సమానులనుటయే దీనికి ఫలము.

మానుషానందములలో నెక్కుడు కాలమద్దానిఁ గొఱతపడకుండ ననుభవించు వాఁడు సుకవికాక మతెవ్వఁడుండును? అట్టి కవివరునకు నాధారము మహర్షి. తీర్థకాల వేత్తయగుట మహర్షి భావికాలగతుల నెఱింగి వానినుచితరీతిగ ననుసంహనునగు

పద్ధతులజూపును. అవియే కావ్యములు పురాణములు లోనగు పేరుల వ్యవహారంబు
బడును. కావ్యసృష్టి మొదటిదియూ పురాణసృష్టి మొదటిదియూ యనుప్రశ్నమునకు
సనుత్తరము వ్రాయుటకిది యదనుకూడు. మఱియుఁ గాకదంతపరీక్షవంటిదియునగు.
కావ్యసృష్టియందాదిముఁడు మహర్షి వాల్మీకి. మహర్షి శబ్దమీ మహానుభావుని యంద
స్వర్ణసంజ్ఞకము.

తాకికానాంహి సాఘానాచర్ణం వాగనువర్తతే।

ఋషీణాం పునరాద్యానాం వాచషడ్ధౌఽనుధావతి॥.

అని భవభూతిచుహాకవి యనువదించిన భావమీవాల్మీకియందుఁ బ్రత్యక్షమగు
చుండును. భూతభవిష్యద్వర్తమాన కాలవార్తలా మహాత్మునకుఁ గనబడుచుండు
ననుట దుర్బిదగ్ధులకగు మానము గొలుపునేమోకాని విదగ్ధులనబడు సుమతుల కను
మానము గొలుపనేరదు. అట్టి వాల్మీకిమహాముని కవితాకన్యను సృజించెనందురు.
ఆ సృష్టియే రామాయణమనఁ బ్రసిద్ధిఁగాంచెను.

వేదః ప్రాచేతసాదాసీత్సాదాద్రాహ్మణాత్మనా.

అని ప్రమాణము వినబడియెను. ఆ ర్తతాఃకిణ్ముము వేదము. ఇదియుఁబట్టిదే
కనుక వేదతుల్యమనబడును. వేదత్రయసారమునబడు గాయత్రీమంత్ర నిబద్ధమగుట
నీ రామాయణము వేగమేయని విశ్వసింపఁదగునని ప్రాచీనుల యాశయమైయుండ
నోవు. కొందఱు మధ్యవైష్ణవులు రామాయణమునుండి వేదముల నాగ్నిఁజేసి బయలు
పఱుపవచ్చునందురు. అది పాటంపఁదగిన మాటయేగాదని నిరాఘాటముగాఁజెప్ప
వచ్చును. అది పామరులకు భక్తిదృఢపఱుపఁబూని వదించినదేయగునేని శిరో
ధార్యమే. సభలో దృఢపఱుతుమను వారును లేని పరిహాసప్రతులుకాక మానరు.
నియమము లేక యక్షరములు స్వీకరించుదు వేదమంత్రముల నుద్ధరించితిమనిన నప్పని
నమరమునుండియుఁ గావచ్చును. “యద్యదుద్దేశేన ప్రవృత్తస్తత్తదంతఃపర ప్ర
మాణమ్” అను న్యాయము ననుసరించి భగవచ్చరిత్రమును వేదతుల్యముగాఁ బరిగ
ణింపఁదగునను భావమును వెల్లడింతురనువారుందులే నది యవశ్యమంగీకరింపందగు.
వేదపారాయణానర్హులు నశక్తులునగువారలీ యుత్తమోత్తమ కావ్యమునుబడించి
తత్తుల్యఫలము నొందఁగలరని వచించువారల కనేక సమస్కారములు. వేదములు
భగవదనురాగ బోధకములు. ఈ మహాకావ్యము నట్టిదియే. “కథాచ్ఛలేన బాలానాం
నితీస్తదిహకథ్యతే” యన్నసూక్తి యీనాఁటిది కామకదా.

కావ్యమే రమణీయాః పరిపాదకశృంభః-రసాత్మకవాక్యం వా-ఆనంద విశేషజనక వాక్యం।
అగ్రహోష శూన్యత్వేనతి వ్యాకరణాది దోషః హితత్వమ్॥. అని సర్వలక్షణసంగ్రహము.
కావ్యమే-కవేరిదండర్క భావోవా-రసయుక్త వాక్యమే-యథా.

శ్లో॥ వాక్యం రసాత్మకం కావ్యం దోషాహ్నుస్యాపకర్షకాః।

ఉత్కర్షణహేతుః పోక్తి గుణాలంకార రీతయః. అని శ్లోకల్పమృతము.

శ్లో॥ చతుర్వర్ణ ఫలప్రాప్తిస్సుఖాదల్పధియామః।

కావ్యాదేవయత స్తేన తత్స్వరూపం నిరూప్యతే॥.

అని విశ్వనాథకవిరాజు సాహిత్యదర్పణమందుఁ దేటపఱచెను. కనుకఁ
గావ్యము ధర్మార్థకామమోక్షముల నొసఁగునది కావలయును. కావ్యాలాపాంశ్వ
వర్ణయేత్తను నిషేధవాక్యమనత్కావ్య విషయమున సమన్వయింపఁ దగునని పెద్దలు
తీర్మానించిరి. ఇతర రామాయణ కావ్యవర్ణమునందు నెవ్వరికి నేకంకలుదయింప
నవకాశములుండఁబోవని నా విశ్వాసము.

చరితం రఘునాథస్య శతకోటి ప్రవిస్తరం।

ఏకైకమక్షరం పోక్తం మహాపాతకనాశః ॥.

అను సూక్తికలను. ఇందు శతకోటి ప్రవిస్తరమనుచోట రామాయణమర్బుద
శ్లోకములుకలదని, యదిష్టఱు ప్రసిద్ధముగానుండునది లేశభాగమని కొందఱుమరు.

అప్రాప్తయావనం బాలం పంచవన్ సహసకృమ్।

అకాలే కాలమాపన్నం మమదుఃఖాయ పుత్రైకమ్॥. ర ఉత్తరకాండము 23 గర్వము.

పంచవర్ష సమన్వితమ్ = అని నూతనపాఠము. హేపుత్రక! అప్రాప్త
యావనం మమదుఃఖాయ అకాలే కాలమాపన్నం పశ్యారీత్యనుషంగః. పంచవర్ష
సహసకృమ్-వర్ష శబ్దాత్రి తీదినపరః సహస్రసంవత్సరం సత్రముపాసిత ఇతివత్
తేనషోడశవర్ష మిత్యర్థ ఇత్యేకే తేన క్రిందిదూనచతుర్దశవర్ష మిత్యర్థ ఇత్యనే. అని
వ్యాఖ్య. అయిదువేల సంవత్సరములని సామాన్యుల కర్థమగుచుండఁగా నది పదాఱు
వర్షములకు సమీపముగానుండు ప్రాయమునకుదింపఁబడినది. శతమానంభవతి
శతాయుఃపురుషః = అనుచోట శతశబ్ద మధికార్థపరము. కానిచో నూటయిరువది సం
వత్సరములు అయిదుదినములు మానవుల కాయుద్దాయము శాస్త్రసిద్ధమగుచుండఁగా
నిరువదివత్సరములు తగ్గించుట పరిహాసాస్పదము కాకపోదుగదా. అట్లే యీచోట
నుండు శతకోటిశబ్దము విస్తారమను నర్థమును బోధించును. గాయత్రీ మంత్రక్షరని
బద్ధమీ రామాయణమగుట నిదియొక భాగమేయన వలను పడదు. ఇందలి ప్రత్య

క్షరము పాపనికృంతన క్షమనుగునని ఫలమును బోధించు శ్లోకమునకర్థము.

రామాయణము లెన్ని?

అందు వాల్మీకి నేనిరచించెను?

ఏకకర్తృకములయందు విరుద్ధవా ర్తలుండఁ గల మేమి?

అను పశ్చిములకు నుత్తరము లీయవలయునన్న నిందుకశ్రమమే. కాని యేదోయొక మార్గము ననుసరింపవలయుఁగదా. వాల్మీకిమహర్షి తమసానదికరుఁడు చూడఁగాఁ, గౌరంచమిథునమునఁ బురుషపక్షీని బోయనధింపఁ బఠితపించుచు నేమో చెప్పబోవఁగా దైవవశమున నమ్మునివరు వక్త్రసరసిజమునుండి.

మనిషుడ పృతిస్థాంత్రవగమశ్శాశ్వతీనమాః

యత్కృంచ మిథునాచేకమవధిః కామమోహితమ్.

అను శ్లోకమావిగ్రహించెననియుఁ దదనంతరము బ్రహ్మయనుమతినీయ రామాయణమును రచించుచెననియు నదియే వేదమనియుఁ జెప్పుదురు. ఆకావ్యమే శ్రీమదామాయణమనుపేరఁ బఠఁగఁచుఁ బఠనపాఠనములచే లోకప్రసిద్ధిఁ గాంచెనున్నది. పశ్చిమవిషయమునఁ బేర్కొనఁబడెనున్న దానందరామాయణమచున్నది. ఇదియు వాల్మీకి ప్రోక్తమనియే యున్నది. “ఇతి శ్రీశతకోటి రామాయణాంతర్గతే శ్రీమదానంద రామాయణే వాల్మీకీయే సారకాండే” అని కలదు. ఇత్యాదే శ్రీమదామాయణే ఆదికావ్యే” అని కలదు. ఈ రెండింటిని విమర్శింపఁ బూనిననేదోయొక విషయముదేలును. కాని యావిధము నాకిటననవసరము. కాన దానిమాని నూతన పథమున నడువఁబూనెదను. ఈ రెండు గ్రంథములు పెక్కుతావులఁ బోలికలే కానరావు. “అనుక్తమన్యతో గ్రాహ్యమ్” అను న్యాయము నవలంబించి సమాధానము వాయుదమన్నను విషయమొక్కఁడైనను విరుద్ధవార్తలు కనఁబడుచున్నవి. స్థానీవులకన్యాయము ననుసరించి పరిశీలించెదను.

సోఽంతఃపురం ప్రవిశ్యైవ కాసల్యామిదమబ్రవీత్ |

పాయసం ప్రతిగృహ్నిష్య పుత్రీయం త్విదమాత్మనః. ౨౬

కాసల్యాడై నరపతిః పాయసార్థం దదౌతదా |

అథాదర్శం దదౌచాపి సుమిత్రాడై నరాధిపః ||. ౨౭

తైశ్చయైచావోష్ఠార్థం దదౌపుత్రార్థ కారణాత్ |

ప్రదదౌచావోష్ఠార్థం పాయసస్యామృతోపమం ||. ౨౮

అనుచింత్య సుమిత్రాడై పునరేవమపివతి |

వీవంతాసాం దదౌరాజా భార్యాణాం పాయసంపుష్కమ్॥. ౨౯

శ్రీమద్రామాయణము బా॥కా॥ ౧౬ సర్గము.

ఆవిర్భూత్వాస్వయం వహ్నిదదౌరాజ్ఞే సుపాయసం॥
 రాజ్ఞాపిభక్తం తిభ్యస్తతైకేయ్య దుష్టభావతః॥ ౩
 అహరత్పాయసం చాస్తాన్సద్భిః శాపవిమోచకం॥
 సువర్చలాపురోముఖ్య సృత్యరంగాత్స్వయంభువా॥ ౪
 శస్త్రాజాతాతు సాగృధీ తయావేధాసుతోషితః॥
 తస్యైతుష్టోవిధిః పాహతైకేయా పాయసందయా॥ ౫
 పాక్షేప్యస్యంజనగిరౌ తదాతే భవితాగతిః॥
 అప్పరాస్త్యం పూర్వవచ్చభవిష్యసినసంకయః॥ ౬
 తస్మాత్సాపాయసం నీత్వాక్షిపదంజనపర్వతే॥
 నిజంస్వరూపం సాలభ్యాజగామ సురమందరం॥ ౭
 తతస్తాభ్యాంతు కైకేయ్యైదత్తం కించిత్తుపాయసం॥
 అథతాభక్ష మామామ రంతర్దర్శాస్త్రదాభవత్॥ ౮

అనందః సారకాం ౧ సర్గము.

పాయసవిభాగమునందీ రెండు గ్రంథములకుఁ బోలిక యేమాత్రము కానరా
 కుండుటయేగాక విభేదమే కానవచ్చుచున్నది. కవితను బరిశీలించినను రవంతయుఁ
 బోలిక కానరాదు.* నిజంస్వరూపం సాలభ్యా అను సారకాండ శ్లోకమునందలి
 చాక్ష్విముగబరిశీలించితమే నిట్లుకూడ వాల్మీకిమహాకవివచించునాయుని తోఁపకమానదు.
 కాన్యూజనయద్రామం సర్వలక్షణసంయుతం॥ ౧౦
 విష్ణోరగ్ధం మహాభాగం పుత్రమైత్యైక వర్ధనం॥

భగతో నామ కైకేయ్యం జన్మేనత్యపరాకృమః॥ ౧౨
 సాక్షోద్విష్టోశ్చతుర్భాగంసైస్సముదితోగృణైః॥
 అథలక్షణ శత్రుఃసా సుమిత్రాజనయత్సుతౌ॥ ౧౩
 పీరౌ సర్వాస్త్రమశలా విష్ణోరగసమన్వితౌ॥

శ్రీమద్రా॥ బా॥ ౧౮ సర్గము.

అథవిష్టుశ్చైత్రమాసి నవమ్యాం మధ్యశరవౌ॥ ౩
 నూతికాగృహ మధ్యేఽత్ర కాన్యూయాగ పురోభవేత్॥
 చతుర్భుజః పీతావాసా మేఘశ్యామోమహాద్యుతిః॥ ౪

సాపిద్యస్త్వ బాలభావం పాన్ధియమాన తం హరిః
 తతోజాత స్తదాబాలః తుణాద్రత్ని విభూషితః॥ ౧
 హేమవల్గః కంజశేఖరేంద్రాన్యస్తపన పృథః॥
 తతస్సుమిత్రాపురతశ్శేషోఽభూద్బాలకూఢభృక్॥ ౨
 ఆర్యుతాద్వాయవ తౌ కై కేయాశ్చ భద్రకృతే॥
 ఏవంతే జనితాబాలాశ్చత్వారస్సమయేకుభే॥ ౩

అనంద॥ సారకాం=౨ సగ్గము.

కైకకు భరతశత్రుఘ్నులు కొడుకులని ఆనందరామాయణము తెలుపుచున్నది. సుమిత్రకు లక్ష్మణుడు, కౌసల్యకు రాముడు తనయులని శేటపటచుచున్నది. కౌసల్య విషయమున సంతగా భేదముకానరాదు. అదియే మహాభాగ్యమునుకొనందగు. దీని బట్టి చూడగా నీరెంటికిని సంబంధము విశేషించి కానరాదు. భేదములుగల తావుల నెల్ల నెత్తిచూపుటధిక ప్రసంగముగనుండునని భయపడి వదలెదను.

ఇట్టి భేదములుండఁ గారణమేమని ప్రశ్నించుచారలకు నాయల్పచుతికిందోచిన సమాధానము చెప్పెదను. శ్రోతృప్రీతిననుసరించి కథనుమన్ని భగవద్గూర్తవ్యమును దెలుపఁబూని గ్రంథాంతరములు రచింపఁబడుచుండుట మనమెఱుంగుదుము. ఏకరచి గాఁ గథనునిచి గ్రంథాంతరము నీతిబోధకమగునట్లు పోయుట పాఠకులకు సంతృప్తిని గొలుపఁజాలదు. వాల్మీకిమహర్షియే రచించెనని వచింపఁజాలనుగాని యితరులే రచించియుండురనియు నిర్ణయించు నుద్దేశముకలవాడనుగాను. ఏది యెట్లున్నను బరమపావనమగు శ్రీరామచంద్రగాథల నీ గ్రంథము వెలిపుచ్చుటరజేసి పరమపావనమే యని నిర్ణయించుట సమంజసమని సంతోషించుచున్నాడను.

ఇత సీవిషయమునే పెంచివ్రాయక యీ యబోధితమునకు హేతుభూతులగు కవిపుంగవులంగూర్చి నాలుగుమాటలు వ్రాసెదను. ఈ యానందరామాయణమునందలి తొలిదగు సారకాండమును దెనిఁగించినవారు కృష్ణమూర్తిగారు. వీరి యింటిపేరు సోంపల్లియని. వీరు శ్రీరామచంద్ర బాలాత్రిపురసుందరీ పాదసరోజ సేవాపరాయణులు. మంగంబానంజపార్యతనూభవులు. రాయలసీమలోని యనంతపుర మండలాంతర్గత కడిర నామకొపమండలమునఁగల కొక్కంటియను గ్రామమున నివసించువారు. ఉల్బుకమ్మ యను తెగకుఁజేరిన విప్రులు. వీరింతకుముందే భక్తరక్షామణి శతకము, అపదుద్ధారకస్తోత్రము, వాసవివిలాసనాటకము లోనగు కృతులనుచ్చిత్రి

చిరి. మఱికొన్ని యముదితములు గ్రంథమునందై నవ పుటలో నీవిషయము తెలియఁగలను. ఇపుడనందరామాయణమును దెనిఁగింపఁబూని మొకటిదగు సారకాండము వ్రాసిరి ముదిరించిరి. ఈ యుత్తమకృతిని ముదిరింపఁ దోడుకొనిన వదాన్య గ్రామిణులు మ.రా||రా||శ్రీ అనుపూరు సుబ్బరాయప్పగారు. కదిరి సమీపముననుండు ముత్యాల చెరువు అనుగ్రామము వారినివాసము. నందవతికులను తెఱకుఁజేరినవారు. వీరి గ్రంథముద్రణవ్యయము నొసంగి ప్రోత్సహించుటంజేసి యాత్రాకాండమునుదెనిఁగించి యున్నారు. ఇట్లేయూగ కాండములోనగు నేడుకాండములనుగూడఁ దెనిఁగించుచున్నవారు విశ్వకళాశాలవారి విద్యత్పరీక్షయందాటితేటి సంస్కృతాంధ్రములయందుఁ బండిత్యమును సంపాదించి యా పండితికి ఫలముగా నుత్తమోత్తమగు నీ యానందరామాయణమును దెనిఁగింపఁబూనిరి. వీరి కార్యముచకుఁ బై ధనమాతులు తోడుపడిరి. ఈ గ్రంథము శ్రీరామచంద్రుని కంకితము చేయఁబడినది. ఈ కాండమునందుఁ బను నెనిమిదిపదలు పడునై ను పద్యములుగలవు. మక్కిమక్కి యన్నట్లుగాక తెనుఁగు బాస యలనాటుల వదలక విగిసడలనియక భావమించుకయు వదలక మూలార్థమునకు హనిరానియక తెనిఁగించిరి. శైలిమనోజ్ఞతనుము పాకము దాక్షిణ్యపాకమే యన వచ్చును స్వయంకావ్యము కావరాకు. దూరాస్వయాది దోషము లిందు గగన కుసుమాయమానములు. భావాంతరీకరణపద్ధతిఁ దెలుపుటకై కొలఁది పద్యములుదహరించెదను. మూలము ముందే వ్రాసితిని.

క॥ ఆ యమృతోపమపాయస, మాయతక్మపనిచ్చై దళర - భావనిపతికిన్
బాయని పేమను నతఁడును, జాయలకా మువ్వరకును - సరిగా నొసఁగెన్.

క॥ కైకేయి దుష్టమతియై, సాకల్యముగాఁగఁ బాయ - సపుభాగంబున్
జేకొని గృధ్రీశాపవి, మోకంబుగ నంజనాగ - మునఁ బడ విసరెన్.

తే॥ అరయ మున్న సువర్పల-య నెడునప్పు, రోంగనామణి సృత్యంబు-నందుఁదప్పు
సేసి విధిశాపవశమునఁ-జేసి తాను, గర్జిద్దయై శాపమోక్షంబు-బ్రహ్మనడుగ.

తే॥ అతఁడు కరుణించి కైకేయి - యంజనగిరి
బాయసవలఁ బాటవైవ న - ప్పాయసంబు
సోఁకి శాపంబు పాయసం - చును వచ్చిచి
యుంజె నద్దాన గర్జిద్దయ - నువిదయగుచు.

మ॥ సురలోకంబునకేగె సంతసముతోఁ - జోద్యంబుగాఁ బిమ్మటన్
వరకౌసల్యయు నానుమిత్రయురు వి - శ్వాసంబుతో ధర్మమా
జెఱుఁగుం గైకకుఁజెప్పి యివ్వరును దృ - ష్టి రెండు భాగంబులం
దరయం గొంచెము పాయసంబునిడఁగా - నా కైకయుం జేకొనెన్.

రేఫద్యయమైతి వీరికి సమ్యతమేయని యీ పద్యమే తెల్పుచున్నది.

శైలి తెలియజేయుటకై యొకటి రెండు పద్యములను వ్రాయుచున్నాడ.

సీ॥ చరణాబ్జములను నూ - పురములందెలు మోయి

మొలనూలు నడుమున - మురుపు గొలుపఁ

గంకణరాజముల్ - కరముల వెలుగంగ

బాహులఁ యూర - వరము లలరఁ

గంతానమణిరత్న - కనకహారము లొప్పు

శార్దూలనఖము లా - సరస మెఱయఁ

గర్జద్యయిని మణి - స్వర్ణశలాటుకల్

దేదీప్యమానమై - తేజరిల్ల

తే॥ ముత్తయము లంచులందున-హత్తికట్టి, తఱుకు బంగరురావియూ కులసరఁబు

ఫాలమున ముద్దులొల్కుంగ-వ్రేలుచుంప, ముంగిటను దోగిరారాజ-పుత్రవరులు.

మ॥ హనుమంతా! నిజముక వచించితివి నే - నాత్రింబుతో నీచు రా

కను లెక్కింపక మంచి మూర్తమది యే - గక భంగవశా యత్నమం

చును భీతిల్లి ప్రితిప్రసన్నితిని ని - చోచ్చె గావునక సైకతం

బును మత్స్యపితమైన లింగము నిదే - పోదోయుమా తీయుమా.

ఇట్లే గ్రంథమంతయు నడుపబడినది. కవివరులు కడుజాగరూకతఁ గలిగి సామరజన రంజనార్థమై మృదుపదములంజేర్చి పద్యముల నడక సాగించిరి. భాషాంతరీ కరణముగాన నైజశక్తిని దెలుప వలనుపడమిలేనిపోని వర్ణనములఁ బాఠకుల విసికింపక గ్రంథమును సాగించి “సమానానా ముత్తమశ్లోకో అస్తు” అన్న శ్లోతివాక్యమున కుదాహరణభూతులైరి. ఇట్లే తక్కిన కాండములందెనిగించి త్రిలింగాధిదేవముల నెల్ల యెడల నిర్మలయశశ్చంద్రోజ్యోత్స్నల విలసిల్ల జేయుదురుగాత మని యాశించుచున్నాడను. రాయలసీమ యిట్టి సత్పుత్రకులఁ బెల్లుగంబ్రసవించి తనకీర్తి కుసుమ పరిమళముల దళదిశల వెదజల్లుగాక. భగవంతుడు కరుణాసీరధి దాశరధి యే తత్కృతికర్తలకుఁగారయితలకు నాయురారోగ్య భాగ్యజ్ఞాన సంపదల నొసంగి రక్షించుగాక.

ఇట్లు విన్నవించు విద్యవిభేయుడు,

జనమంచి శేషాద్విశర్మ.

శ్రీశ్రీశ్రీ

పండితాభిప్రాయములు.

బ్రహ్మశ్రీ కావ్యపురాణతీర్థ, విద్వాక్, జనమంచి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు.
పండితుడు. కడప.

శ్రీ కవితానంద వాల్మీకిరామాయణము సారకాండమును స్థావరములాకన్యాయముగ నందంఁచు బఠించితిని. పద్యములు గడుంగడు హృద్యములు. భావములు, తగిన యిమిడికతోఁ బెంపొందుచుండుటయు, శైలి యత్యంతసరళమయి పామరులగు వారికిఁ గూడ విన్నంతమాత్రముననే సుబోధకమయి యలరారుచుండుటయు. నంతట నొకే విధమగు షక్తితోఁగూడి యుండుటయు, నామనంబున కత్యానందంబు గల్గించినయది. గ్రంథనామధేయము గ్రంథకర్తకుఁగల సార్థకమయిన శక్తిని దెలుపుచున్నయది యని నావిశ్వాసము. ఇద్దాని మాతృక శ్రీవాల్మీకి మహర్షి కృతమగు నానందరామాయణంబయ్యును గవికిఁగల నిజమగు భావసూచక శబ్దపూర్వకంబయియుండుట యెంతయుఁ దగియున్నదనుట నిర్వివాదాంశము.

గ్రంథకర్త తిలింగదేశ వాస్తవ్యుడు. అందును నాంధ్రప్రపంచమున నప్పుడప్పుడు విద్యావిషయక ప్రసంగముల వెనుకఁబడియుండు మండలములుగాఁ దెలిసియేని తెలికయేని పేర్కొనఁబడుచుండు రాయలసీమనివాసి. పరిశ్రమము మార్పులు కుప్పలు కుప్పలుగా నుప్పతిల్లి భాషామర్యాదల నున్మూలనముచేయుచున్న యాక్కాలమునఁ బ్రాచీన సంప్రదాయముల వదలక తెలుఁగు భాషామోషామణికిఁ గళంక మాపాదింపక చక్కని శైలిలో నిట్టి యుద్గ్రంథరచనకుఁ బూనుకొనుటకయి తెలుగు దేశముననుండువారలెల్లరును గ్రంథకర్తకుఁ గృతజ్ఞులై ధన్యవాదము లర్పింపవలసి యున్నది.

గ్రంథకర్త గ్రంథరచనచేయఁ గడంగుటకిది ప్రధమప్రయత్నము కాదని యీదలి ముప్పదితొమ్మిదవ పద్యమే స్పష్టముచేయఁగలదు. ఈ మహాకవి నిజముగాఁ గవితానందుడే. సత్యముగా ధీరకవి. పండితకవి. పమసేనిమిదివందలకంటె మించిన పద్యములుగల యీ గ్రంథము నైదుమాసములలోఁ బరిపూర్తిగావించియుండుటఁ జూడఁగా వాణి స్వాధీనయైయున్నదని తప్పక చెప్పవలయు.

అనందరామాయణము సంస్కృతమున నందందొక పర్యాయము చూచి యుంటిని. తెలుగు భాషయందును వచనకావ్యముగానుండిన గ్రంథమునఁ గొంత భాగము నిరుపదివత్సరములకుఁ బూర్వము చదివియుంటిని. పద్యకావ్యము నెన్నఁడుఁ జూచియుండలేదు. ఇన్ని దినంబులకు నీ మహాకవిరచితంబగు నీ గ్రంథమునుజూచు భాగ్యంబునాకుఁ గలుగుటకతన నెంతయు మనంబునకు సంతసంబుగలిగె. అవకాశమూ కొంచెముగానుండుటచే నందందుఁజదివి యానందించుటయే సంభవించినయది. బహైర పోతనామాత్యుఁడు పలికినట్టులుగానే గ్రంథకర్తయుఁ దనకుఁగల పజ్ఞానులఁ జెప్పక శ్రీరామమూర్తి నే యన్నింటికిని నమ్మినయట్లు తెలుపుట యెంతయుఁ బశంసనార్హమగు విషయము.

క॥ నుడుపునది రామచరితము, నుడువఁగఁదగు మంచుడులు-నూల్కొనుగతిఁ దా నిడువాఁడు రామచంద్రుఁడు, నుడివినయెడ దానవపు ననూన శుభంబుల్.

ఈ పద్యమే కవికిఁగల శ్రీరామభక్తి నిరుపమానమని వాకొనుచున్నయది. గ్రంథకర్తకుఁగల యాభక్తిపరాకాష్ఠకు నిదర్శనముగా నిందలి యెనుబదియవ పద్యము మొదలు మూఁడుపద్యములఁ జదివినఁ దేటపడఁగలదు.

గ్రంథకర్త యింతకుముందు వ్రాసిన కృతులన్నింటికంటె నిది మిన్నయనియు, నిట్టిదియే శాశ్వతముగానుండఁదగినదనియు నా సంపూర్ణ విశ్వాసము. ఇట్టి గ్రంథమునకు సాయముగావించిన శ్రీ అనుపూరు సుబ్బరావుగారు స్తుత్యర్హులు. వారి ధనమునకుఁ గుటుంబమునకు స్థిరత్వము చేకూఱినదని యెల్లరు నేకవాక్యముగాఁ బలుకఁగలరు.

ఈ గ్రంథకర్తగారగు శ్రీ కవితానంద చిరుదవిభ్రాజితులగు శ్రీ సోంపల్లి కృష్ణమూర్తి గారు 'మా కొక్కల్లును విద్దెల యొరగల్గటంచు' అను వాక్యము సుస్థిరము గావించుటకై యీ గ్రంథమును బూర్ణముగాఁ దెనుంగుసేయుటయేగాక యిట్టి లోకోపకార కృతులఁ బెక్కింటిని రచించి తెలుగుమండలమున యశశ్చంద్రికల వ్యాపింపఁజేయుచుఁ జిరాయురారోగ్య భాగ్యోపేతులయి వెలయుదురుగాతమని శ్రీరామచంద్రుని పాదారవిందములఁ బొందెంచుచున్నవాడను.

సహృదయు లీగ్రంథమును బూర్ణముగఁ బఠించి యానందించి గ్రంథకర్తకుఁ జేయుత నొసంగుదురుగాక!

శ్రీ లలితావిలాసము,
క డ ప.

పండిత పశంపడుడు,
జనమంది వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశర్మ,
ప్రమాది మార్గశిర కృష్ణమావాస్య.

II

అభినవబాణకవి ఆశుకవిచక్రవర్తి కవిసార్వభౌమ విద్వాన్ గౌరవజ్వల
రామకృష్ణ సీతారామ సోదరకవులు శతావధానులు గజ్జలకొండ, కర్నూలు జిల్లా.

మిత్రమా! ఆశీర్వాదములు,

ఉ॥ మమ్ము బలిపుమంచు నభిమానముతో నిటకంపెనట్టి గ్రం

థమ్మును గొన్నిచోటుల యథావిధిగాంచితి మెంతయేని మో

దమ్మెనరించె బంకజవితాన లసన్నకరంద బిందు పా

నమ్మెనరించి సొక్కు నభినాథుల పోలిక నో సుహృన్మణీ॥

సీ॥ భాస్కరకవి వచఃప్రాథ దీర్ఘసమాస

పరిపాటి యొక్కొక్క పట్టునందు

రంగనాథుని మధురప్రయోగార్థగం

భీరభాషణ లోకవేశయందు

గోపినాథుని వారి గోస్తపికాక వృ

త్త్యాద్యలంకృతు లొక్క యదనునందు

వా-సు-దాసుని భక్తి వైరాగ్యశృంగార

సరసభావములొక చరితమందు

గీ॥ శారదా పాదచూపుర యుణయుణం యు, శారవస్సూర్తి మించి పచారునేయు

నట్లు గనుపట్టె నీను రామాయణమును, జదువు తరుణమునందుఁ గృష్ణకవిరాజు !.

శా॥ మూడేదో పఠియించు కాలమున “నేమో పండితుండై మహా

సందంబీతఁ డొసంగునా?” యనుచు డెందంబందు మేమెంత మి

ట్లందంబై మధురార్థయుక్తమగు కావ్యంబల్లి యానాటి మా

సందేహంబును దీర్చితిప్పటికి వత్సా! శిష్యచూడామణీ!.

గీ॥ నీను కవితాసుధారసాస్వాదనమున, దనివిఁజెందియుఁ గలయథార్థము వచింపఁ

జాతుంటిమి స్తోత్రము సలుపఁదగదు, గురువులని నీవు మము వ్రాసికొనిన కతన!.

III

కింకవీంద్రీ ఘటా పంచానన విద్వత్కవి బాలకళానిధి బాలసరస్వతి శతావధాని
తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులుగారిలో నొకరగు

బ్ర॥ చెళ్లపిళ్ల వేంకటేశాస్త్రి గారు.

కడియము, తూర్పుగోదావరి జిల్లా.

ఆయా,

మీ రామాయణము అది చాలారోజులైనది. నేను వృద్ధుడను. పైగా
అయిదారేండ్ల నాటినుండి అనారోగ్యంగా నున్నాను.

ఇట్టి నేను మిగింఁగము సంపూర్ణముగాఁ జదివి అభిప్రాయమిఁగలనా?
ఏ కొంచెమో చనువకపోలేదు. తత్సమపద భూయిష్ఠముగాఁ జక్కఁగానున్నట్లు
తోచినది. కథ భగవద్విషయము. మీ యుద్యమము కడుశ్లాఘ్యము. మీ కవి
త్వము నిర్దుష్టము. భగవంతుఁడు మిగుల సర్వవిధములఁ దోడ్పడుఁగాక యని
యాశీర్వాదించుచున్నాఁడను.

చిత్తగింపుడు,

జెం॥ శా॥ శతావధాని.

IV

డాక్టరు. చిలుకూరి నారాయణరావుగారు, M. A, Ph. D., L. T., అనంతపురము.

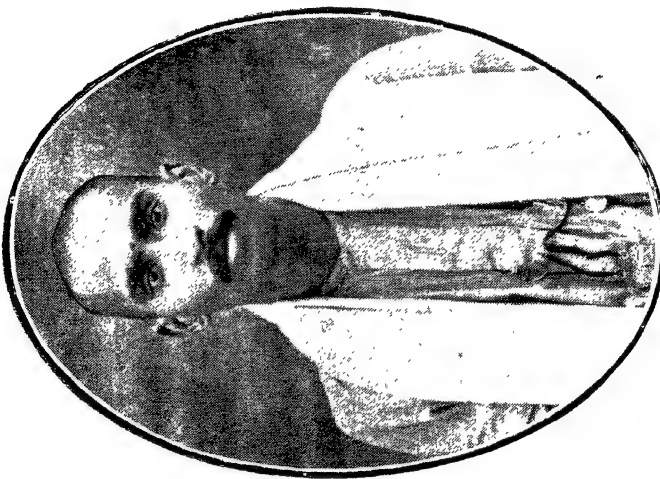
శ్రీ కవితానందవాల్మీకి రామాయణమునే ఈ గ్రంథమును కొంతభాగము
చదివినాను. కవిత్వము భారవాహిగా ఉన్నది. కవి యువకుడు. ఉత్సాహి. ఇంత
కంటె ఎక్కువశ్రద్ధతో ఇకముందును మరికావ్యములనువాసి పునీర్ధిపించునగాక
అని ఆశీర్వాదిస్తున్నాను.

చిలుకూరి నారాయణరావు వ్రాసె.

శ్రీ కరణం సుబ్బరాయప్పగారు,
ముత్యాల చెర్వు
పోడుకులు.

శ్రీ సాంకపలా కల్లమూరిగారు,
కొక్కంటి,
గొండ్లకూడ.

విజ్ఞాపనము.

రామాయణము పృథమకావ్యమనియు వాల్మీకి యాదిమకవియనియుఁ బండితులు మొదలు పామరులవఱకు నంగీకరింపఁబడియుండుట సత్యదూరముకాదు. రామాయణము లనేకములుగలవు. వానియందుఁ గొన్ని వాల్మీకీయములని యున్నవి. “చరిత్ర రఘునాథస్య శతకోటి పృవిస్తర” మను పృసిద్ధి యీనాటిది కాదని యెల్ల రెఱిగిన విషయము. శతకోటిపృవిస్తరమనుదానికిఁ బలువురు పలురకముల యర్థములు సమర్థించి వ్రాసిరి. పాండితీబలముచే సాధించినయవి యిరువదినాల్గువేలు స్తోకములుగల శ్రీమద్రామాయణమునకు మాత్రము సంబంధించినవై యున్నవి. నానను శతకోటిశబ్దమునకు నూఱుకోట్లని యర్థముచేయుటయే సమంజసమని విజ్ఞులకుఁ దోచకపోదు. శ్రీమదానందరామాయణమున నీ విషయమై విపులముగా వ్రాయఁబడినది చూడఁడు.

“ఉదారవృత్తానృపదైర్మనోరమైస్త్రవాస్య రామస్య చకార కీర్తిమాణ్
సమాక్షతైః స్తోకవర్తైర్మనోమనిస్స కావ్యం శతకోటిసమ్మితం” ౪౪

యాత్రాకాండము ౧ పద్యము.

వాల్మీకిసాక్షతం జేవిశతకోటి పృవిస్తరం
రామాయణం మహాకావ్యం జగ్మహుర్మహాశ్వతే
అశ్రమేప్రపఠంతిస్మ కథయంతి తేమదా
తచ్ఛ్రోమేమమరాస్సర్వే విమానైశ్చదిశ్శితాః
శుక్రత్వాఽర్చ్యం సవిస్తారం వాల్మీకిం పుష్పవృక్షిభిః
వవర్షన్మయశ్చైత్యైః ప్రశశంకు ర్మునీశ్వరం
తతోజేవాస్స గంధర్వాయశ్చ నాగాస్సకిన్నరాః
మునీశ్వరా గుహ్యకాశ్చ పార్థివాః పద్మభూస్త్వహం
పరస్పరం తే కలహంచతుః కావ్యార్థమాదరాత్
× × × ×
విష్ణు స్తుత్వాఽతు వేదోక్తార్థంత్రైర్నానావిధైరపి
× × × ×
వృత్తంసర్వం మయా జేవి కథితం తత్సవిస్తరం
కావ్యార్థం కలహం శుక్రత్వా ప్రహస్య జగదీశ్వరః

తృధానిభజ్య కాశ్యంతత్తుజేన భక్తహులః
త్రయస్త్రీంశతోటిలక్ష సహస్రాణి పృథక్ పృథక్
శతానిత్రీణి శ్లోకాంశ్చత్రయస్త్రీంశ్చుభావహా
దకాక్షర మితా స్మంత్రాక్ష విభజ్యేతిరమాపతిః
జ్యేష్ఠరే యాచమానాయ మహ్యంశేషదదాహరిః

... ..
రామేతి తారకంమంత్రం తమేవదిద్ధి పార్వతి
× × × ×
తతః పూర్వవిభాగాన్దదావిష్టుః పృథక్ పృథక్
ఏకంవిభాగం దేవేభ్యో ద్వితీయం పరమేశ్వరః
మనీశ్వరేభ్యో నాగేభ్యస్తృతీయం భాగము త్రయం

... ..
అపిద్భాగోమునీనాం హిపుథివ్యాం గిరిజాత్మజే
తస్యాపివిస్తరం వక్ష్యేవిభక్తో విష్ణునాయథా
సప్తద్విపేషుసర్వత్ర విభిక్తస్సప్తధాపునః
కోట్యశ్చత్వారి లక్షాణిషటస్త్వతి మితానిహి
సహస్రాణి తథైకోన వింశచ్చైవ తథాపునః
సప్తచత్వారింశ్చనితాః శ్లోకాశ్చేతి పృథక్ పృథక్
× × × ×
జంబూద్విపాగతో భాగో నవవక్షేషుసాదరం
విభక్తోపేష్టునాదేవి యథాత్వాంచ బ్రహ్మహం
ద్విపంచాశత్తులక్షాణి తథాగిరివరాత్మజే
సహస్రాణ్యేక సవతిః శ్లోకాపంచతథాపునః
సప్తాక్షరమితాహం త్రాస్తేవం హి నవధాక్యతాః
తేషామేకమక్షరం శ్రీరితి సర్వత్రవిష్టునా
సవఖండేషుతత్త్వకం తత్సర్వత్రనియోజయత్
× × × ×
శ్రీకృష్ణోపేక్షునద్దేవే వ్యాసయాపథకోభవి
మానవానాం హితార్థాయ కావ్యాద్రామాయజాత్మకః
భాగాద్భారతవగ్గోతగ్దతాచ్చ వివిధానిహి
పృథక్ పృథక్ సప్తదశపురాణాని కరిష్యతి
భారతం త్వితిహాసంచమహచ్ఛ్రీన్యం కరిష్యతి
× × × ×
తేషామేపార్థమాదాయ పురాణం పరమోదయం
అష్టదశసహస్రింహి శ్రీమద్భాగవతాభిదం

కరిష్యత్యస్తాభశమం రమ్యం జనమనోహరం

భాగవతస్యాతపవ వాణీ భిన్నాభవిష్యతి

× × × ×
తతో రామాయణం, వ్యాసో విధ్వస్తం మునిభిః పునః

కృత్యైకత్ర శేషభూతం సప్తకాండ మితంశుభం

చతుర్వింశతీసాహస్రం రక్షిష్యతి మనిస్తదా॥

... ..

రామాయణాన్యనేకాని పృథగగ్రేమునీశ్వరాః

భాగాద్భారత ఇండాంతగతాత్కుంభోద్భవాదయః

కరిష్యంత్యత్ర శతశః స్తాని సర్వాణి పావ్యతి

వాల్మీకీయాద్వి నా దేవి నక్షత్రయాని మనీషిభిః॥

౨౦

యాత్రాకాండము ౨ సగము.

ఇద్దానింబట్టి విచారించ భారతవర్ష భాగమునకువచ్చిన ౧౨౦౦౦౦౧ శ్లోకము లలో, గ్రమముగా, గొన్ని ఖలమైశోవః దక్కినవానిని సముద్ధరించి సవరించి వ్యాసుఁ డిర్వదినాల్గువేల శ్లోకములుగల రామాయణమును సమకూర్చెననియు రామాయణ మందలి శ్లోకములనే కొన్నింటిని సంగ్రహించి మఱికొన్ని స్వీయములుచేర్చి పురాణ ములు భారతము రచియించెననియు స్పష్టమగుచున్నది. రామాయణ శ్లోకములు భారతమునకున్న వనుటకు శ్రీ గోపినాథరామాయణమునకుఁ బీఠిక వ్రాసియుండిన విజయనగర మహారాజ సంస్థాపి తాండ్లయపాఠశాలా సంస్కృతభాషాధ్యాపకులు శ్రీ శ్రీ మేడేపల్లి వేంకటరమణాచార్యులుగారు పెక్కు దృష్టాంతములు చూపి యున్నారు. అదేరీతి నగస్త్రావులును గొన్ని రామాయణము లొనర్పిరనియుఁగలను. కథాసరణి చెడనీక వాల్మీకిమహర్షి రచితశ్లోకములను జేర్చుచు సంవిధానమునకై యటనట స్వతంత్రశ్లోకములు కల్పించుచు గ్రంథము సమగ్రముకావించి గద్యము వాల్మీకియమనియే పై మునిశ్వరులు కొందఱు వ్రాసియుండురని నా యాశయము. మఱికొందఱు తమచే సంగ్రహితమగుటంజేసి తమచేరనే గద్యమువ్రాసికొనియు నుండ వచ్చు. ఒకరికిలభించిన కథాభాగమే మఱియొకరికి లభించుట పాపకరుగదా? కావున లభ్యభాగమునకుఁ బూర్వాపరకథను సంక్షేపించివ్రాసి తర్వాత నద్దానిఁజేర్చుట జరగి యుండును. లేకుండిన శ్రీమద్రామాయణమున రాము నరణ్యవాస కష్టచరిత్రము పదునాల్గేండ్లదయ్య విస్తారముగనుండుటయు వైభవానందయుక్తమగు పదునొ కండువేలెండ్ల రాజ్యచాలనము నామమాత్రముననుండుటయు సంభవింపదు. సుపసిద్ధ రామేశ్వరక్షేత్ర పస్తావన పైకతలింగపత్రిష్టాది విషయములు మృగ్య ములై యుండివు చాలేని పైరెండు విషయములును శ్రీమదానందరామా

యణమున వివరముగాఁగలవు. శ్రీమద్రామాయణమునందు విస్తారముగా గలదైన చరిత్రమీ యానందరామాయణమునందు సూక్ష్మప్రము. ఇట్లే తక్కిన రామాయణములకును విషయము ననుసరించి భేదము కాన్నిపవచ్చును. పాయసవిభాగమునను రామాదుల జననవిషయమునను నీరెంటికిని విశేషభేదము కాన్నించుచున్నది. వానియందేది వాల్మీకీయ శ్లోకభూయిష్ఠమో? యెచ్చది యన్యమహర్షీయమో? చనవరులూహింతురనికోరుచు నాయభిప్రాయమునుబెల్పెద. సామాన్యముగా నిద్దఱు ముగ్గురు భార్యలుగల్గిన పురుషుఁడు మనస్సునందెట్లున్నను సమక్షమున వారియందః సమానాదరమును జూపింపకతీరదని సంసారులెఱుంగుట వింతకాదు. భేదభావముతోనుండుట యుత్తమపురుషుని లక్షణమునుగాదు. అట్టి యెడ మహారాజగు దశరథుఁడు దైవదత్తపాయసమును గౌసల్యా సుమిత్రాకై కేయులకు సమముగాఁ బంచిపెట్టక తార్కాణుసేయఁ గారణముకానరాదు. పోనిండు గౌసల్యకు సగము వంచియిచ్చెనుగదా? తక్కినదియెనఁ జిన్నభార్యలకు రెండుభాగములు 'నేసి యొసఁగఁగూడదా? సుమిత్రాకొకభాగమిచ్చి కై కేయికోసఁగు భాగమున మరల నర్థము వెనుకకుండ్దీసికొని సుమిత్రకేయిచ్చుబుద్ధి యలనికేలపుట్టెనో? గౌసల్యకోసఁగిన పాయస మామె యప్పుడ కొలిటయు సుమిత్రోవ్రాత్రము తనభాగమును ద్రావక దశరథుఁ డేమిచేయునో? యని దిక్కులుచూచుచు నుండుటయుఁ గైకకిడుపాయసము లోఁ గొంత మరల సుమిత్రకు దశరథుఁడిచ్చుటయుఁ దభేదకార్యమునకుఁ గైక యొర్పునట్టి గుక్కిభులతోపాటు పరమాన్నము మింగుటయు నక్రమముగాక సక్రమమా? క్రమవిధిని రెండవదియగు కైక పాయసవిభాగసమయమున మాత్రము మూడవదియగుటయుఁ జింత్యము.

“అథలక్ష్మణశత్రుఘ్నా సుమిత్రా౭ జనయత్సుతౌ

వీరాసర్వాస్త్రమశతా విష్ణోరథ సమన్వితౌ”

శ్రీమద్రా బా॥ కా॥

విష్ణోరథునటుంబట్టి లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులకుఁ జతుర్థాంశభాగక్షవము స్ఫురించి నను జతుర్థాంశముయొక్కయు నష్టమాంశముయొక్కయుఁ గలయిక తేటపడుట కవకాశములేదు. ఇరతిలక్ష్మణుల జ్యేష్ఠతాకనిష్ఠతలఁ గూర్చియు నిందు సందేహములు పెక్కుతావులనుండినను యుద్ధకాండములోని,

“హిమవాకౌ మందరోమేరు ప్రైలోక్యం వా సహామతైః

శక్యంభుజాభ్యా మద్ధర్తుం న సంఖ్యేభరతానుజః”

అను నాధారముచే మాత్రము లక్ష్మణుని కనిష్ఠత్వము నిరూపించుట సాహసముకదా?

లక్ష్మణుఁడే జ్యేష్ఠుఁడని నిరూపించు నుదాహరణము లొందురెండు వీక్షింపుఁడు.

“తతోలక్ష్మణమాసాద్య వై దేహీంచ పరంతపః

అభివాద్య తతః ప్రీతోభరతో నామచాబ్రవీత్” యు॥ కా॥

“సీతామాదాయ గచ్ఛత్వ మగ్రతోభరతాగ్రజ

పుష్కతోహం గమిష్యమి సాయుధోద్విషణావగః” అగ్రో॥ కా॥

ఇద్దానికి భరతుడగ్గజుడుగార గలనాడా! యనవచ్చునందులేని పై శ్లోకము నను భరతుడనుజుడుగార గలనాడని చెప్పటతప్పకాదు. లోకప్రీతియు రామ లక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నులనియేకాని రామ భరతలక్ష్మణ శత్రుఘ్నులని లేదు. శ్రీమదానందరాయణమున గౌసల్యా సుమిత్రాకైకేములకు మువ్వర కును దశరథుడు సమముగార బాయసమును బాచియిచ్చినట్లుకలదు. కైకేయి మాతృము తనభాగమును గృధ్రీశాపవిమోకార్థము పాటవైవః గౌసల్యాసుమిత్రీలు తమ భాగములలోఁ గొంచెము కొంచెము పాయసము మరలఁ గైకగౌసల్యులను దత్కారణముచే నామెకు భరతశత్రుఘ్నులెవ్వరు పుత్తులు జనించినట్లును గలదు. చిన్ననాటినుండియు నేకగర్భజనితులగు భరతశత్రుఘ్ను లొకజతగానుండుటయుఁ గౌసల్యకొమారుడగు రాముఁడును సుమిత్రీసుతుడగు లక్ష్మణుఁడును నొక్కజతగాఁ జేరుటయు స్వభావవిరుద్ధములుగావు. శ్రీమదామాయణము రీతిని సుమిత్రాపుత్రు లేకగర్భజనిత మర్యాదనువీడి యొకఁడు రామునిని మఱియొకఁడు భరతుని సేవించుచు విభేదముగుట మాత్రము స్వభావమునకు విరుద్ధమనక తప్పదు. సోదరుడగ్గజునితోఁ గూడియుండక దాయుతోఁక పుష్పహృదినట్లే నును. అధ్యాత్మరామాయణములోను బాయసవిభాగము వేటొక్క రీతి నున్నది పరికింపుడు.

“కౌసల్యాయై స కైకేయ్యై అర్ధమర్ధం ప్రయత్నైః

తతఃసుమిత్రా సంహృష్టాజఘ్నుః పాత్రీకంచరుం

కౌసల్యాతు స్వభాగాగ్ధం దదౌత వై మదాన్వితా

కైకేయా చ స్వభాగాగ్ధం దదౌ ప్రీతిసమన్వితా

ఉపయుజ్యచరుం సర్వాశ్రీయోగర్భసమన్వితాః”

ఇది మఱియుఁగలదుగాని నన్యాయము ఈ రామాయణములోని దశరథు నకు సుమిత్ర కనబడలేదో? యామెయగుఁ గుల్పితమో? జ్ఞప్తితప్పెదో? తెలియదు. ఈ వశుప్రస నేరామాయణమున కారామాయణము సప్తమాణమగుచుండును గాని యొకదాని కింకొకటి యత్కించి త్తేని భేదము నూచింపకపోదు. ఇట్లు కావ్యసంజేసి వాల్మీకిమహర్షి రచితశతకోటిరామాయణాంతర్గతములును స్వసంలభములునునగు శ్లోకము లాధారమచేసికొని మఱికొన్నింటిని గల్పించి శ్రీమదామాయణమును వ్యాసమహర్షి యొసఁగూర్చినట్లే తక్కుమహర్షులును రామాయణముల నొసఁగూర్చియుం

చురనియే నా దృఢవిశ్వాసము. ఏ తీర్థతాయుగమునో రచియింపఁబడిన వాల్మీకి రామాయణము ఖలముగాక సమగ్రముగానున్నదనియు నయ్యది యిరువది నాల్గువేలు శ్లోకములుగల శ్రీమద్రామాయణమేయనియు ముడిపెట్టి పిడివాదమున కుపక్రమించుట హాస్యాస్పదము గదా? నాయీ యభిప్రాయమును భేదబుద్ధితోఁ జరిశీలించక లోక కులవర్తనము నూహించి యెల్లరామాయణములందు నేకమగు శారవవృత్తినిగి జిత్యాసత్వములు తెలిసి సంతోషింతురని సత్కవిపూజితమక్షలికి విన్నవించుచు సమస్కరించుచున్నాఁడను.

మత్కృతమగు నేతత్కవితానంద వాల్మీకిరామాయణమునకు నుపోద్ఘాతమును గరుణతో వ్రాసి యొసఁగిన బ్రహ్మశ్రీ కళాపరపూర్ణ, కావ్యస్మృతితీర్థ, అభినవాంధ్ర వాల్మీకి, ఆంధ్రవ్యాస జనమంచి శేషాద్వీశర్మగారికిని, గ్రంథమును జదిచితము యభిప్రాయములను సాదరముతో నొసఁగిన, బ్ర॥ జనమంచి వేంకటసుబ్రహ్మణ్య శర్మగారికిని, మధురవర్ణులగు బ్ర॥ శారవజ్ఞుల రామకృష్ణ సీతారామ సోదరకవులు గారికిని, బ్ర॥ శతావధాని చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిగారికిని, మ॥ రా॥ శ్రీ చిలుకూరి నారాయణరావుగారికిని, గ్రంథసమవాయ విక్రయకార్యమునకుఁ గంఠముధరించి కష్టమునకోర్చి చెక్కుగానిములుల బ్రచారముసాగించి ధనలాభమును నుల్లాసమును గలిగించిన మామేనత్త భర్తయగు బ్ర॥ శ్రీకాంతము సాంజండుయ్యగారికిని, బ్ర॥ మాడుల నారాయణశాస్త్రిగారికిని, రాజశ్రీ వార్తకవి లక్ష్మీసతిరావుగారికిని గృతజ్ఞతాపూర్వక వందనములర్పించుచు గృతినిఁ బోషించిన మహారాజశ్రీ అనుపూరు సుబ్బారాయప్పగారికి శ్రీరామచంద్రమూర్తి పుత్రోత్సాహము నొసంగించుటకు సంతోషించుచు నితోఽప్యధిక పుత్రపౌత్రాభివృద్ధియు ధనధాన్యాయురారోగ్య భాగ్యములును నారామచంద్రుండు సర్వదా యతనికిఁ బ్రసాదించుఁగాతమని యాశీర్వదించుచున్నాఁడను.

ఇట్లు,

మొకవిజయ పత్రముఁడు,

పోంపల్లి కృష్ణమూర్తి.

శ్రీరామ చరిత్ర పరబ్రహ్మక్షేపః
శ్రీ శవితానంద వాల్మీకి రామాయణము.

—• పాఠశాండ విషయానుక్రమణిక •—

విషయములు.

పత్యసంఖ్య.

ఇంద్రదేవతాస్తుతి	...	1
సంస్కృతకవిస్తుతి	...	3
సనాతనాధునాతవాంఛకవిస్తుతి	...	7
గురుస్తుతి	....	4
భావికవిస్తుతి	....	7
కృత్తిక ప్రసంగావళి	....	7
కవికృతపూర్వ గృహనిర్ణయము	....	5
పాస్తుతకావ్య నిర్మాణకాణము	....	7
పద్యసంకలములు	....	10
కథా పాంగంభము	....	7
శ్రీ పార్వతీపరపేత్వర సంవాదము	....	7
సూర్యనరక రాజానుక్రమము	....	7
కౌసల్యా వివాహ ప్రయత్నము	...	12
రావణుడు బ్రహ్మచలన స్వమరణము నెఱుంగుట	...	7
రావణుడు కౌసల్యా వివాహమునకు నిష్పన్నుడేయట	...	13
కౌసల్యాదశరథుల గాంధర్వవివాహము	...	14
రావణుడు బ్రహ్మను ఒరిపొసిండుట	...	7
విధితప్పదని బ్రహ్మరావణున కుడదేయట	...	7
దశరథుడు కౌసల్యాదితాంతలను నివాహమగుట	...	15
దశరథుడు దేవదానవయోధ్యమన దేవతలకుఁ వోడ్పడుట	...	7
కైకేయి దశరథుని రథమున సాహసమొనర్చి వరములవడయుట	...	16
దశరథునకు శ్రీవణవధిచే కావమువచ్చుట	...	7
దశరథుడు రోమపాదునకుఁ దూకూతురగు శాంతినింగుట	...	17
ఋత్యశృంగానుగృహముచే దశరథునకు యజ్ఞపురస్కారము పొయినమిచ్చుట	...	7
సువర్చలాశాస విమోచనము	...	7
కౌసల్యా సుమిత్రా కైకేయాగర్భధారణము	...	18
విష్ణుజ్ఞచేసులు భూమినవతరించుట	...	7
శ్రీరామాదుల జననము	...	7
శ్రీరామాదుల బాల్యకీర్తన వర్ణనము	...	19
విశ్వామిత్రుడు యజ్ఞరత్నకై రామలక్ష్మణులను నిలిచి కౌసల్యుడు	...	20
రామలక్ష్మణులకు విశ్వామిత్రుడు శస్త్రాస్త్ర నివ్వలనిచ్చుట	...	21
తాటకా వృత్తాంతము	...	7
శ్రీరాము రణయజ్ఞారంభము	...	7
అహల్యాశాప మోచనము	....	22
శ్రీరామాదులు గంగనుదాటుట	...	7
జనకుడు రామలక్ష్మణులకు స్వాగత మొనగుట	...	24
శీతా స్వయంవర శపథము	...	25

రావణుడు హరధనుస్సుచే భంగపడుట	26	26
శీతరామునినే సతిగాంగోరుట	27	27
హరధనుస్సుంగము	28	28
సనిభవముగాశీత రామునికంతకునకు బుష్పహార మలంకరించుట	29	29
జనకుడు సీతావివాహమునకు దశరథాదులను రావించుట	30	30
దశః ధనుః కతానందుడు సీతాపూర్వ వృత్తాంతమును జెప్పట	31	31
లక్ష్మీమాతలుంగోద్భవమై స్కంధమును పేరొందుట	32	32
పద్మినివ్యపంచరత్నైక్యత సందుట	33	33
రావణుడు పంచత్నమును లంకకుఁగొనిచనుట	34	34
రత్నములు కన్యారూపము నందుట	35	35
మండోదరివాక్యములవలన రావణుఁడాకస్యకను వనమునదలచుటకు భటులనాజ్ఞాపించుట	36	36
రావణుడు పేటికాస్థిత కన్యకను జంపబోవ మండోదరి వారించుట	37	37
భటుల పేటికను మిథిలచెంతభూమియందుఁ బాలివచ్చుట	38	38
బ్రాహ్మణుఁడు నాఁటిచాలన గొరకినపెట్టెను జనకునకిచ్చుట	39	39
పెట్టెనుండికన్యకకు సీతానామమిడి జనకుడు పెనుచుట	40	40
దశరథాదులు మిథిలంబ్రవేశించుట	41	41
శ్రీ సీతారామాదుల వివాహమహోత్సవాభివర్ణనము	42	42
జనకుడు సీతను నూర్చిళామాండవీశ్రుతకీర్తనలను సత్తగారింట్రిక బంపుట	43	43
పరశురాముడు శ్రీరాము నెదుర్కొనవచ్చుట	44	44
శ్రీరాముడు పరశురామునిజయించుట	45	45
శ్రీరామాదు లయోధ్యకువచ్చుట	46	46
శ్రీరామావతార శ్రేష్ఠత్వము	47	47
జనకుడు దీపావళ్యుత్సవమునకు రామాదులనుబిలువ మంత్రులను జనుచుట	48	48
దీపావళి మహోత్సవనాభివర్ణనము	49	49
అయోధ్యకుఁబోవు దశరథాదులను బాధిపులెదిరించుట	50	50
శ్రీరాముడు రాజులతో యుద్ధమొనర్చుట	51	51
శ్రీరాముడు మూర్ఖునిదిని భరతుని సుజీవనిచే బ్రీతికించుట	52	52
మృగలముని రామాదులను గాంచవచ్చుట	53	53
మృగలుడు దశరథునకు శ్రీరామవృత్తాంతము నెప్పుట	54	54
వృందాశాసముచే శ్రీహరిక రామావతారము కల్గుట	55	55
కైకేయా దశరథుల పూర్వజన్మ వృత్తాంతము	56	56
కార్తికమాస విష్ణువ్రతమహిమ	57	57
శ్రీరామాదు లయోధ్యంజేరుట	58	58
శ్రీసీతారామాదుల గర్భాధానమహోత్సవవర్ణనము	59	59
శ్రీరామచంద్రు దినచర్యవర్ణనము	60	60
కాశ్యపురదశరథులకు శ్రీరాముడు తత్త్వోపదేశము నేయుట	61	61
శ్రీరాముడు లోకులతో నానందించుట	62	62
శ్రీరామునకు నారదుడు జేవప్రార్థన విన్నవించుట	63	63
శ్రీరామపట్టాభిషేక ప్రయత్నము	64	64

మంథరకైకకు దుర్బోధనము నేయుట	64
తైకేయిదళరథునితో శ్రీరాము నరణ్యమునకు బంపగోరుట	65
శ్రీరాముడరణ్యమునకు బోవయత్నించుట	66
రామాదుల యరణ్యగమనమునకు జారులు దుఃఖించుట	67
శ్రీసీతారామలక్ష్మణుల రణ్యమునకు జనుట	68
శ్రీరామాదులు గుహునివలన సత్కారములొంది గంగనుదాటుట	69
సీతారామలక్ష్మణులు చిత్రకూటమున బర్హ శాలయందు వసించుట	70
శ్రీరాముడైంద్రకాకాక్షిని భేదించుట	71
భీతుడు పరివారయుతముగా రామునిసన్నిధి కరుగుట	72
భగతుడు రాజ్యాభిషిక్తుడవు కమ్మని రామునిబ్రాండ్తించుట	73
శ్రీరాముడు భరతునకు నిజపాపకలనిచ్చి యనుగ్రహించుట	74
శ్రీరామాపాదుకా పక్ష్యాభిషేకము	75
శ్రీరామాదులత్రిమున్యాశ్రమమున సత్కారములందుట	76
వివాహసభ	77
శుభంగమునికి ముక్తిగలుగుట	78
శ్రీరామాదులకు సర్వమునులు సత్కారములొనర్చుట	79
శ్రీరామున కగస్త్యముని ధనుర్బాణములొసంగుట	80
గామాదులు పంచవటిజేరుట	81
లక్ష్మణుండు సాంబునిసంహరించుట	82
శూర్పణఖా ఘాతకర్ణచేదనము	83
ఖగూషణతిగిరాదుల సంహారము	84
శ్రీసీతారామల రహస్యగల్లాపము	85
రాణనితో శూర్పణఖ మొఱపెట్టుట	86
రాణమారీచ మంత్రాలోచన	87
శ్రీరాముడు మాయామృగము వెంటనడుగుట	88
రాణుడు సీతనుపహరించి జటాయువును జయించివెడలుట	89
సీతాదేవి తనభూషణములను ఋశ్యమూకముపైవైచుట	90
ఇంద్రుడు బ్రహ్మజ్ఞుచే సీతాదేవికి బాయనమునర్పించుట	91
శ్రీరామచరిత్రము పుత్ర్యక్షసిద్ధుని పరమేశ్వరుడు పార్వతికి దెల్పుట	92
పర్హశాలయందు సీతనుగానక రామలక్ష్మణులు పరితపించుట	93
కబంధవిముక్తి	94
రామలక్ష్మణులు శబరివలనబూజితులై ఋశ్యమూకమునకేగుట	95
రామలక్ష్మణులను నానుమంతుడు ఋశ్యమూకనగముంజేర్చుట	96
శ్రీరామసుగ్రీవ సఖ్య సంభాషణము	97
సీతాదేవి భూషణములను సుగ్రీవుడు రామునకుజూపుట	98
సుగ్రీవునకు రాముడు నవ్వుకముకల్పించుట	99
వాలిసుగ్రీవుల యుద్ధము	100
వాలిసంహారము	101
శ్రీరాముడు వాలికిభవిష్యజ్ఞస్మృతి నెఱింగించుట	102

మంగివమ్మభిష్టకమహా	92
రామాజను వచింప లక్ష్మణుండు మంగివుక డకరుగుట	93
మంగివారులు రామనన్నిధానముం జేరుట	94
మంగివాజ్ఞ	95
కీరాముండు నిజాంగుళీయకము మారుతిచేతికిచ్చుట	96
హనుమదారులు హేమాపురమున దారిగానక చిక్కవడుట	97
సంపాతి కపులకు సీతావృత్తాంతము చెప్పి అక్కలు మొలిచిననుట	98
హనుమంతుండు సాగరమును లంఘించుట	99
లంకానామక రాక్షసిని ముప్పిఘట్టన చేంగుండించి మారుతి లంకకేడుట	100
అంజనేయుండు లంకయందు స్వీతను వెదకుట	101
మండోదరి జన్మవృత్తాంతము	102
గోకర్ణమహాక్షేత్రోత్పత్తి	103
హనుమంతుండ శోకవనముంజేరుట	104
హనుమంతుండు జానకినిజూచుట	105
రావణుండు క్షేత్రచే దిరస్కృతుండగుట	106
తీర్జటాసాంత్యనము	107
క్షీతావిలాపము	108
హనుమంతుండు స్వీతవినునట్లు రామవృత్తాంతము చెప్పుట	109
హనుమంతుండు రామముద్రకను క్షేత్రకొనంగుట	110
సీతాదేవి తన చూడామణిని రామాగ్రము హనుమంతున తొనంగుట	111
హనుమంతుం డశోకవనమున ఫలములనుదిని వనమును దాడంగర్చుట	112
రావణుండు భ్రాతృత్వై గయనింజంపుట	113
రాక్షసశ్రీలు వనభంగమును రావణునకు దెల్పుట	114
రావణుండు హనుమంతుని బట్టితెచ్చుని దైత్యుల నియోగించుట	115
హనుమంతుండక్షకుమారునిం జంపుట	116
రావణుడేరితుండై యంద్రజిత్తు హనుమంతు బంధింపబోవుట	117
ఇంద్రజిత్తు బహ్మస్త్రిమునుజైచి హనుమంతుబట్టి తొని రావణు కడకుబోవుట	118
రావణునకు హనుమంతుడు నీతిబోధించుట	119
అంజనేయుని గర్భోధానమునక రావణుడు విజ్ఞప్తిగుట	120
లంకాదహము	121
సీత యగ్నిలోజిక్క మృతిపొందెనని భ్రాతృత్వై హనుమంతుడు వెలించుట	122
పొయ్యిపెట్టుడైన హనుమంతున కశరీరతాని సీతాకళవార్త తెలియించుట	123
గజేంద్రహేతుణ గరుడాహారాదానమున లంకాస్వర్గ మహిమ	124
హనుమంతుడు మృగ సీతాదేవిగాంచి రామముద్రక వడయ్యుట	125
హనుమానుడు నీలవలన నెలపుకొని సముద్రముదాటుట	126
కీరాముడు ముగ్ధుడగుటో నాంజనేయునిగర్వవిణచుట	127
హనుమంతుడంగ దాదలను జేరుట	128
అంగదాదులు వధువనమున ఫలములను డల్పుట	129
హనుమంతుడు సీతావృత్తాంతము రామనకు దెల్పిచూడమనినిచ్చుట	130

శ్రీరాముడు క్షతావృంతాంతమువిని హనుమంతుని శుమ్మానించుట	124
అంజనేయుడు లంకనభివృత్తిచుట	125
శ్రీరాములక్ష్యణులు చానరపై న్యతుతో లంకకు బ్రయాణమగుట	126
బెట్టిపండు రావణుడు సీతనిబోధించుట	127
గావలడు విభీషణునిగూలుట	128
శ్రీరాముడు విభీషణునిశరణమిచ్చుట	129
శ్రీరాముడు శరణాగతుడైన సుమన్యునిసమగ్రపించుట	129
హనుమంతుడు శివలింగములుతెచ్చుటకై కాశీకివెనుట	130
చిట్టని గర్వభంగమునకై యగస్త్యునిదక్షిణార్ణవము	131
శ్రీరాముడు సైకతలింగమును స్థాపించుట	134
హనుమంతుడు కాశీక్షేత్రాధిపతిగమును బ్రతిష్ఠించుట	135
కౌపుడు శ్రీరామునకు లింగోత్పత్తిని వివరించుట	136
శివరామాగస్త్యసమావేశమున రామేశ్వరమహిమ	139
శ్రీరామ సామమహిమచే నలుడు సేతువునిర్మించుట	140
శ్రీరాముడు శివారముతో లంక కేగి శుకునినిడిపించుట	140
అంగదుని రాయబారము	141
సుగ్రీవుడు రావణకిరీటపహరించుట	142
మాల్యవంతుడు రావణునకు దుద్ధి సెప్పట	143
వైశ్యవార సంగ్రామము	144
బ్రహ్మాస్త్రముచే నింద్రజిత్తు వానరులను మూర్ఛకొందించుట	145
అంజనేయుడు గోకాద్రిందెచ్చి యెల్ల బోయిన వానరులందేర్చుట	146
లక్ష్మణుడతికాయుని సంహరించుట	147
రావణుడు పై చింతక్షిచే లక్ష్మణుడు మూర్ఛిల్లుట	148
హనుమంతుడు కాలవేమినిజంపి గోకాద్రిందెచ్చి లక్ష్మణుని బ్రతికొనుట	148
మరావణ మైరావణులు రామలక్ష్మణుల సపహించుట	150
మరావణ మైరావణ సహారము	151
నాగ కాంతికు శ్రీరాముడు వరమునిచ్చుట	153
రావణుడు శ్రీరామునిచే దనచావును నిశ్చయించిచెప్పుట	154
కుంభకర్ణుని నిద్రలేచి యుద్ధమునకు వచ్చుట	155
శ్రీరాముడు కుంభకర్ణుని జంపుట	156
ఇంద్రజిత్తు నికంభిలయందు హోమము సేయుట	157
లక్ష్మణుడంద్రజిత్తును వధించుట	159
రావణుడు పీఠము జంపనుద్వ్యక్తడగుట	160
సుగ్రోదనా సహగమనము	161
రావణుడు యుద్ధమునకువచ్చి పరాభవమందుట	161
రావణుని సూరూక్యతము	162
రావణుడు శాతాశగుహయందు హోమముచేయుట	163
కౌపు రావణుని హోమమునకు విఘ్నము కల్పించుట	163
రావణుడు రణరంగమునకు వచ్చుట	164

ఇంద్రియేంద్రియమై మాతలిసర్వం ధుగా రామునికి సహాయుడగుట	164
రామరావణ యుద్ధము	165
రావణసంహారము	166
విభీషణ పట్టాభిషేకము	167
సీతాదేవివహ్నిని బ్రేవేదించి మరల రామునిజేరుట	168
అమృతశక్తి ముచే వానరులు బ్రదుకుట	169
రామగులు కుబేరప్రేషిత పుష్పక మధిరోహించుట	170
శ్రీరాముడు సీతావాక్యముచే ద్రిజులకు వరముల నిచ్చుట	171
శ్రీరాముడు సేతువును భంజించి సరిపాతితో బుష్పకము నెక్కి వెడలుట	172
శ్రీసీతా రామలక్ష్మణులు పరివారముతో భరద్వాజాశ్రమమున విడిచుట	173
భరతుడు రామాదుల యాగమనము చెలియక పారియోపవేశము కరుడంగుట	174
హనుమంతుడు భరతునకు రామాదుల యాగమనముచెలుపుట	175
శ్రీరామాదులు సందిగ్రామము చేరికను వచ్చుట	176
శ్రీరాముడనేక రూపములతో నెల్లన నాలింగనాదులచే వర్ణించుట	177
శ్రీరాముడు సపరివారముగా సయోధ్యను బ్రవేశించుట	178
శ్రీరామపట్టాభిషేకము	179
శివకృతరామస్తుత్యప్రకము	180
దశరథుడు రామపట్టాభిషేకమహోత్సవమువలన నానందించుట	181
శ్రీరాముడందఱును సత్కరించుట	182
శ్రీరామునివలన నెలవుకొని యెల్లరును నిజనివాసములకరుగుట	183
శ్రీరాముని రణయజ్ఞ శర్ణవము	184
మునులతోడ సగస్తుడు శ్రీరామదర్శనమునకు వచ్చుట	185
రావణకుంభకర్ణాదుల జన్మకర్మవృత్తాంతము	186
రావణ డీశ్వరునివలన వరములుపడెయ్యట	187
రావణ రావణాసుజులు బ్రహ్మానుగూర్చి తపంబు లొనర్చుట	188
ఇంద్రజిత్తు జననము	189
రావణుడు రంభతో భోగించుట	190
రావణ దిగ్విజయాకము	191
రావణుడు రజతాద్రియెడ భంగపడుట	192
రావణాపజయములు	193
సశక్తుమారుడు రావణునకు విష్ణుశక్తినిదెల్పుట	194
శ్వేతద్వీప కాంతలచే రావణుడు పరాభవంబుగొనుట	195
వాలిసుగ్రీవ హనుమంతుల వృత్తాంతము	196
హనుమంతుడు సూర్యుని ప్రసంపదోవుట	197
సూర్యచంద్రగ్రహణ విచారము	198
కాపగ్రస్తుడగు హనుమంతుడు స్వబలము నెఱుంగకపోవుట	199
శ్రీరాముని మానుషలీలావినోదము	200
సారకాండాంత పద్యములు	201
మాలికాబంధము	202
విజయ పీఠిక	203

శ్రీరస్తు
శ్రీరామ చంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః

శ్రీ

కవితానంద వాల్మీకి రామాయణము

సారకాండము.

—♦ ఇష్టదేవతా స్తుతి ♦—

మద్భూతనయా మనోబ్జ మధుపం, శృంగార భూషోజ్జ్వలం
భీమోత్పేధ దశానన ప్రముఖ దోర్వీర్యాంధ చంద్రోదయం
భూమానంద కథాసుధా మధురిమా పూర్ణాజజాండాదికం
రామబ్రహ్మ, మనంత సంసరణ పారావార పోతం, భజే. ౧

శా॥ శ్రీ సీతాసతి వామభాగమున న - ర్థిక్ మును సామీరి య
న్గె సామిత్రియు వెన్నలన్ భరతుడున్ - శత్రుఁఘ్నుఁ డిర్వంకలం
దా సుగ్రీవ విభీషణాంగములు వృ - ద్ధా జాంబవంతుండు చు
టై సేవింప రహించు రాము నసితా - బ్ధాభున్ భజంతున్ మదిన్. ౨

మ॥ మొదటన్ రావణుజుపి సద్విజ వచ - స్సూర్తిన్ ధరితీజితో
నగులం గుంకి దశాశ్వమేధముల నె - న్నంజల్పి జాయావిలా
సదహారీతిఁ జరించి స్త్రీసుతులఁ బ - జ్జుజేర్చి కోడుడొక గూ
ర్చి ధరంబోచి సమర్ప తెల్పి స్వపద - శ్రీరాముఁడొడె సతిన్. 3

శా॥ శ్రీ ట్నా కాంతలు పార్శ్వభాగముల వా - సిం జెన్న మీఱంగ స
ల్లక్ష్యుబుల్ కరుణించితంబులు మహా - ల్లాసోత్కరంబుల్ చల
త్తుట్నాతాబులునైన వీక్షలను నే - తల్లోక సురక్షియా
లక్షీనాథుఁ గళాసనాథుఁ గృతిలీ - లానాథు సేవించెదన్. ౪

శా॥ నుగ్గా గంగలు దేహశీర్షముల నెం - తో ప్రీతిసంధిల్ల సు
సగ్ధాశ్చత్య సుఖానుభూతి వెలయన్ - సర్వామర స్తుత్యుడై
దుర్గర్వంబుహరించి లోకభరమున్ - దోశ్యక్తి మాయించు శ్రీ
భర్గున్ భంజితపాపవర్గు మదిలో - బ్రార్థింతు నశాంతమున్. ౫

- మ॥ చతురత్వంబున వాణి వాణ్నిలయయై - సంతోషమున్ నింప నా
తతమా రీతి సమస్త భూతచయ స - త్వంబుల్ తదాయుష్యముల్
నుతిపాత్రంబుగఁ గూర్చి జన్మఫల సం - దోహంబు సుధించు నా
చతురాస్యైక్ సగుహస్య మత్కృతి చిర - స్థంబానటల్ కొల్పెదన్. ౬
- చ॥ కలశపయోధిభాస వర - కంజనివాస సమస్తభూత సం
కుల సటనానుకూల దృగ - గోచర దివ్యవిలాస భవ్యని
స్తుల ధనధాన్య సంపదభి - శోభిత పావనదాస మానసా
ద్విలసనమందహాస మద - భీష్మములిచ్చి శుభంబుఁ గూర్పుతన్. ౭
- క॥ వర సస్యభామిడి స, త్కరుణన్ లోకంబునెల్ల - త్సమభూచెడి యా
ధరణిదగు కరణిన్ ను, స్థిర సరణిన్ గొలుతుఁ బ్రీతి - చే ననుగావన్. ౮
- ఉ॥ కర్ణములక సుఖంబెసంగఁ - గాఁ గరి వక్త్రుడు పక్కివీవఁగా
నిర్ణయ కార్యసిద్ధికయి - 'నే'నని ముందుఁ గమారుడుండఁగా
స్వర్ణ కళాతనూగరిమ - సామెయి సామినిగూడి మించు పే
మార్ణవ సర్వమంగళ ద - యామతి మత్కృతికిచ్చు భద్రముల్. ౯
- క॥ రంగుగ నం గావ్రత ను, త్తుంగ తరంగాంగ గంగ - తో యాంచ చ్ఛీ
సంగత విహంగ నిస్వన, భృంగారవ సత్ప్రసంగ - ప్రియమెసంగన్. ౧౦
- శా॥ వాణిక్ పద్మజురాణి నిత్యమత గీ - రావణిక్ నమద్దీజన
శ్రేణిక్ బుస్తక దివ్యహారమణియు - స్త్రీ హైమవీణా చతు
ష్పాణిక్ నీలభుజంగవేణి శుభవీ - త్సాభాజిత్రేణిక్ లస
ద్వాణిక్ రమ్యవచోవిలాస కవితా - ర్థంబై నుతింతున్ మతిన్. ౧౧
- క॥ లక్ష్మీ గణపతి కవితా, లక్ష్మము శుభమెసక మెసంగ - లలితోక్తులతో
సూక్ష్మస్థితి గృతిగన వా, జ్ఞక్ష్మీ కరుణాకటాక్ష - గరిమము నిడుతన్. ౧౨
- క॥ ప్రథమావతారగణ్యుక్, బ్రథా జయస్తవ్యమాన - భక్తశరణ్యుక్
విధిముఖ సురకృత పుణ్యుక్, సుధీవివోదమున కెంతు - సుబహ్మణ్యుక్. ౧౩
- ఉ॥ వాణికి లక్ష్మీకే బ్రమద - వాంఛితముల్ పొనగూర్చి కైత వి
న్నాణము నాకుఁజేర్చి కరు -ణానిధియై వరదాభయాంక క
ల్యాణ గుణాత్త పుస్తక శు - భాక్ష సరంబులఁదాల్చి సైకత
శ్రోణులరాణియా తిప్పుర - సుందరి బాలఁ దలంతు భక్తితోన్. ౧౪
- చ॥ మురళిని గేలుదోయినిఁ బ్ర - మోదముగా ధరియించి గానమా
ధునిఁ జవించుపుచుం గడుగు - తూహలతన్ ప్రజభామినీతతుల్
బిరబిర నేగుదెంచి తను - వీక్ష యొనర్చి భజింప మందహా
సరుచిని మాళిబర్హముఁ బ - సందుగ నూపెడు కృష్ణుఁ గొల్పెదన్. ౧౫

- చ॥ భర నరసింహరూపమున - దైత్యకుమారుని వేగఁబోవ దు
 మ్మర సమదారి నత్తటి న - ఖండ బలోద్ధతిఁగూల్చి లోక సం
 భరణమొనర్చివట్టి హరి - భక్తిఁ దలంచెద సూరిదత్తమా
 వరకవిసింహనామము శు - భస్థితి నిల్పఁగ నన్ను గావఁగాఁ. ౧౬
- క॥ శ్రీ) వాంఛా పరిపూర్తిఁ “గ, తా వేంకటనాయక” యను - లాలితకీర్తి
 భూవలయంబునఁ బడసిన, దేవుఁ సదృశుఁ గోర్కి - తీర్ప నుతింతుఁ. ౧౭

—♦ సంస్కృత కవిస్తుతి ♦—

- శా॥ ఆమ్నాయంబులెగాని కావ్యమన మృ - గ్యంబైన కాలంబునక
 నిన్నుంజ్ఞా తమసా నదీతటినిఁ బెం - టిం గూడి మోహించు కృ
 డ్నామ్నిం జంపిన బోయపైఁ గినియు చిం - తావాక్యమే శ్లోకమై
 స్వామ్నాయార్థదమైనఁ గావ్యుడగు న - వ్యాప్తికిఁ బ్రార్థించెదక. ౧౮
- క॥ వేదవిభాగము లొనరిచి, యాదట నష్టదశాంక - మాదిపురాణ
 ప్రాచుర్యావముఁ జలిపిన, వేదవ్యాసులను గొల్తు - విధహిత భక్తిక. ౧౯
- మ॥ స్థిర వాగ్బాణుని నా మయూగు భవభూ - తిక గాళిదాసుక యశో
 భరు నా భారవి మాఘు బిల్వణుని స - ద్భాచుక ఘనుక భోజునిక
 వర సామిల్లిన రాజశేఖరునిఁ గా - వ్య శ్రీ మురారిక సుబం
 ధురు దండిక జయదేవు భర్తృహరినిక - స్తోత్రం బొనర్తుక మదిక. ౨౦

—♦ సనాతనాధునాతనాంధ్ర కవిస్తుతి ♦—

- క॥ నన్నయఁ దిక్కన్నను నె, ట్టన్నను సోమన్న ననఘు - నా పోతన్నక
 గొన్నన శ్రీనాథుక మ, ల్లన్నను దిగ్దంతికవుల - నందఱు దలఁతుక. ౨౧
- శా॥ మున్నే భూపలలాముఁ డుత్తమకళా - పూర్ణుండు దివ్యాంధ్రదే
 శొన్నత్యమ్మున కాంధ్రభాషకును తా - వై సత్కవిస్తోమ సం
 పన్నత్యమ్మున కాదియై సుజయకా - వ్యశ్రీ యశశ్రీల ధా
 తిన్ని లైక మదినెతు నట్టిసును నెం - తే గృష్ణరాయాధిపుక. ౨౨
- క॥ పద్మగ మాకొక్కల్లును, విదైల యొరగల్లటంచు - వినుతింపఁగఁ దా
 ముద్దు కవిత్వము చిక్కెర, నదిన మీఁగడనువలెను - నల్లిన ధన్యుక. ౨౩
- క॥ సంగత కీర్తి కలాపుక, రంగగు శ్రీకాంతవంశస్య - రహిఁ గొక్కంటిక
 ముం గ్రాలిన మద్భంధుక, సంగీతము సుబ్బరాయు - సత్కవి నెంతుక. ౨౪
- తే॥ మొదట రామాయణము నాంధ్ర - మన రచించి
 నట్టి భాస్కర ముఖ్యుల - సలఘుమతుల
 గోపినాథుని వేంకటా - ఖ్యునిని ఘనుని
 నాంధ్రవాల్మీకి వాసురా - యని స్మరింతు. ౨౫

క॥ జనమంచి వంశభవునిక, ఘనునిక శేషాద్రిశర్మ - కవినిక గవితా
ధనునిక శ్రీపాదాన్వయ, ననఘుక శ్రీకృష్ణమూర్తి - నాత్మనుశ్చింతకు. ౨౨

క॥ తిరుపతి వేంకటసత్కవి, వరులను నవధానకార్య - వరణీయుల గిరి
ధరచన దక్షుల మఱి ధీ, వరులౌ నాధునిక కవుల - బాగ్ధింత మదిక. ౨౩

—♦ గురుస్తుతి ♦—

శా॥ శ్రీరమ్మల్ కవీసార్వభాములు కృపా - సింధుల్ బహుగింధ కీ
ర్యైరంభుల్ సుతావధానులు మహా - ఖ్యక్ నవ్యబాణుల్ లస
గ్గారావజ్జల రామకృష్ణకవి సీ - తారామ శాస్త్రుల్ మహా
దారుల్ మద్గురువుల్ భజించెదను జి - త్తంబును సదృశితోక. ౨౪

—♦ భావి కవిస్తుతి ♦—

క॥ పరకృత సత్కృతులను గని, పరమానందంబు నొందు - భావి కవులకు
స్థిరమతిఁ గరములు మొగిచెద, వరకావ్య విలాస మహిత - వైభవ ముగింక. ౨౫

—♦ కృతికర్తృ పంకావళి ♦—

సీ॥ శ్రీమద్రీతితర - నామ గోత్రోద్భవుం, డాశ్వలాయన సూతుఁ - డవని సురుండు
సోంపల్లె మశాబ్ధి - సోముండు భవ్యుండు, నంజయాయుండు సు - జ్ఞానభనుండు
అతని యిల్లాలు గుం - డాంబ శీలకదంబ, వారి యాత్మజుండు వి - ద్యారతుండు
కృష్ణాహ్వయుండు స - త్కీర్తి విస్తారుండు, మెకాంబ విభుండు వి - వేకనిభుండు

తే॥ ధన్యతములగు నాదివ్య - దంపతులకు
నాదిలక్ష్మ్యుంబయును నంజ - యాభిదుండు
కలశజలధి రమాశీత - కరులయట్లు
కలిగి సద్గుణఖనులన - వెలసి రిలను. 30

క॥ ఆనంజయాయుఁ డభినవ, సూనాస్త్రుండనంగ మీఱి - సుందరతనందై
జ్ఞానకళాకుశలతఁ జతు, రానను బురిణించె బాగ్జ్ఞ - తానొ ననంగక. 31

తే॥ పరమ సాధ్వీమత్సరి సా - భాగ్యవల్లి, సుగుణ కల్పవల్లి భా - సుర సుశీల
ధర్మగుణసత్య కరుణా వి - ధానమాన, హర్షనికురుంబ మంగంబ - యతనిపత్ని.

తే॥ అగుణోత్తరతములు ప - త్యక్షదైవ
తములు లక్ష్మీజగన్నాథ - సములు కృమితఁ
దనయు నొక్కరుఁ బుత్రి కా - ద్వయిని మరల
ముగురు కొడుకులఁ గనిరి స - మ్మదము మీఱ. 32

క॥ అందగిజఁ డనునయర, క్రింద నరిన కృష్ణమూర్తి - దివ్యాఖ్యుండక
సుందర సీతారాము న, ముదానందంబు నొంది - మది భజింతుంక. 33

- తే॥ సత్యపథనుత వెంకమ్మ - సాధుచరిత
 సుబ్బలక్ష్మమ్మ సమ్మాన - సుగుణభరిత
 యిద్దరును నాను చెల్లెండు - తద్దభక్తి
 వినయ భర్తాచరక్తి దా - ర్వెలయుచుండు. 31
- క॥ శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యుడు గుణ, భాసురు డీక విశ్వనాథ - భవ్యాభిమండు
 వాసిడగు రామమూర్తియు, నా సోదగు లస్సదాజ్ఞ - ననుగతు లెపుడు. 32
- క॥ మానిని మద్భ్రహ్మణీమణి, జ్ఞానాత్మిక లక్ష్మీనరస - నామక మామ
 శ్రీనాథుని కృప గలుగఁగ, నానందము కవికుమారి - యాత్మజకల్గె. 32
- క॥ మామశక్రమును గన, భావంబున భావిబుధులు - భ్రమపడకుండ
 నే వివరించితి సత్వీ, ర్వావిర్భావమున వెలసె - నస్మత్కులము. 33

—♦ కవికృత పూర్వగ్రంథ నిష్ఠయము ♦—

- స॥ భక్తరహస్య - పద్యశతం బాప, దుష్టారక స్తోత్ర - మిద్ధక్షిర్తి
 యూ కాగ్రు విలా - సాభిసూపకముచు, దన్మల్లికార్జున - దైవవిరుతి
 రామాస్త్ర మివ్వ ము - ద్దీణములు నేటికి, శ్రీసతీతిలక సు - హృత్సుకల్ప
 వల్లియు నవధాన - భవ్యరత్నావళి, తెరుగు వ్యాకృతి వివ - రణము మఱియు
 తే॥ వరుస శంకరవిజయ దై - వజ్ఞభూష
 కాంధ్ర శ్రీసూర్యశతక టీ - కాహ్వయములు
 సత్యనారాయణాఖ్య వా - చకములైదు
 మత్కృత గ్రంథములు దైవ - మాన్యకృతులు. 34

—♦ ప్రస్తుత కావ్యనిర్మాణ కారణము ♦—

- తా॥ శ్రీమీరాట రఘురామచంద్ర కరుణా - తృప్తాత్ముడైనట్టి నే
 నా మాన్యుక్ ఘనకావ్యసంస్తునిగా - నర్థింప యోజించి మ
 ద్ద్రామంబువిడి బంధువీక్షకయి ము - త్యాల్ చెరువనాబొల్పు త
 ద్ద్రామంబు గని యందుఁ బేర్గిన సు - బ్రాహ్మ్య సగ్గోష్ఠితో. 35
- క॥ ఒకనాడతని యుపవస, మకలంకస్థితిని జూచ్చి - యాసీనులమై
 సుకృతియగు గంధవాహుండు, సుకముగ వీవంగనుండ - జూచి యతడనె. 36
- మ॥ కవిసింహుండని పేరుపొంది మివులం - గావ్యంబుల వ్రాసినాఁ
 డవు మేతా నవధానదక్షుండవు యా - ధంబైన సద్భక్తిచే
 నవనిజ శ్రీజయమోక్షదాయయగు న - య్యానందరామాయణం
 బున నౌ నంచు బుధుల్ కవుల్ పొగడఁగా - నాధంబు గావింపుమా! 37
- క॥ విద్వాంసులు నుతియింపఁగ, విద్వాంపట్టంబునంది - వేవిధముల నీ
 విద్వత్కవితా చతురిను, సద్వినయము మొనయఁ దెలిపి - డ్దమనునితి బుధా! 38

- క॥ చిల్లర పాత్రములెన్నియో? కల్లలొ? నిజములొ? రచించి - కాలక్షేపం
బెల్లలనా? కనమేలొ? సల్లలిత మహాకృతిక వి - చారింపు బుధా! రచ
- ఆ॥ చిన్ననాటి నుండి - నిన్ను నేం బాడంగని, యున్నవాడ నేస్త - మున్న దటులే
కవులు గలరు కాని, - తప్తమవు నీవె యీ, కృతి కటంచు నెతు - హితవరేణ్య!
- క॥ శ్రీ కవితానందుడు వా, వ్రీకి తదానంద రామ - లీలా కృతినిక
గైకొని తెల్లించుడు మీ, కే కవితానంద వాల్మీ - కి పృథవెలయక. రచ
- క॥ అని నా కోర్కీకి దానును, ననునయముగఁ బ్రసన్నత - హర్షించియు నా
జనకసుతాపతి సంఘట, నను నెమ్మది మెచ్చి గృహము - నకుఁ జనితిమటుల్.
- మ॥ దినముల్ కొన్ని చనంగఁ దత్కృతిని న - ర్థిం జిత్తమందెంచి య
య్యనఘత్సోబును బొందనుండ బహుధా - న్యాఖ్యలు సద్వత్సరం
బును నేతెంచెను జైత్రీ రామ నవమీ - పుణ్యోత్సవంబుల్ ధరం
దనరెక బాడ్యమి మున్నుగాఁ గనుక నే - దత్కార్య యత్నుండనై. రచ
- శ్రీ॥ వాయుపథ వడ్డిగబ్బాంక - వత్సరమ్ము
లైన శ్రీశాలివాహ శ - కాన వెలయు
వత్సర శ్రేష్ఠ బహుధాన్య - వత్సరమునఁ
జైత్రీ శుద్ధ ద్వితీయఁ గృ - తిత్రీ నెంచి. రచ
- క॥ మూల గ్రంథముఁ బడసెడు, నాలోచన సుబ్బరాణ్య - హామహు సరయక
జాలిన భక్తిని నాతడు మూల గ్రంథమొసంగి - మోడ మెలర్పక. గెం
- శ్రీ॥ కృమత నానందరామాయ - ణమును మీరు
తెల్లసేయఁగ ముదోణ - స్థితికి నేను
శక్తి కొలఁదిని ధనమిచ్చి - సాయ పడెద
గ్రంథ పరిపూర్తి వజ్రకని - కరుణఁ బలికి. గెం
- క॥ మునుకొను భక్తిని ఘన చంద్ర, దనమున్ గర్హర కలిత - తాంబూలంబుక
గొనుమని యొసంగి సకారవ, మున జాంబూనదము నిచ్చె - బుణ్యోన్మతియై. గెం
- చ॥ ప్రవిమలమైన నందవర - వంశమునందు వసిష్ఠ గోత్రీ సం
భవుడయి యాశ్వలాయన స - మంచిత సూత్రీకుడై గణింప మే
లవు ననుపూరు సంతతి య - శోన్వితుడై తగు నాగయార్యుఁ డి
బ్బువించు బాలుపొందె నాగవతి - పూర్ణి నుతింపఁగ వేయి నోళ్లతోన్. గెం
- సీ॥ ఆ నాగయార్యున - కనుకూల గృహలక్ష్మి, సాధ్వీ యక్కాజమ్మ - సత్యశీల
వారల సుతుడు సు - బ్బారాయ ధీమణి, యాతని భార్య కో - నమ్మ యార్య
యాదంపతుల సూను - డాధ్యుఁ డన్నాసామి, యాతని పత్ని ల - క్ష్మిస్తుమాన్య
తద్గర్భ శుక్తిము - క్తాఫలంబయి కీర్తి, రాణించె శ్రీసుబ్బ - రాయఘనము

తే॥ భక్తితో నా మునమ్మయుఁ - బార్వతమ్మ
తనకుఁ గూరిమి సతులను - యను దినంబు
సేవలను జేసి సమ్మద - శ్రీనిఁ గూర్చు
నెలయు నీ సుబ్బరాయ ధీ - కలితుఁ డరయ.

౨౬౪

తే॥ శైవ వైష్ణవ కాపాల - శాక్త సౌర,
మతము లెన్న గాణాపత్య - మతము ననెడు
షణ్మతాంచిత భేద ప్రి - సుగి గాక
భక్తి నవైత సన్మత - ప్రిప్రడయ్యె.

౨౬౫

తే॥ యజన యాజన పావనా - ధ్యయన భవ్య
బాధ్యతాధ్యాపనము లొక్క - పాటి వనుచు
గోమతఁ బంచత నొందు దా - నమును బోవ
నతని చెంతఁ బ్రతిగోహ - మల్పమయ్యె.

౨౬౬

క॥ కవి పండిత పౌరాణిక, ప్రివిమల గాథాను కథక - ప్రిస్తాతిక హా
స్య విధాయక గాయకులం, గవి ముఖ్యుడటంచు మిగుల - కౌరవ మొసంగు.

క॥ అన్నము వస్త్రము గంధము, సన్నత పుష్పములు మృగుల - శయ్యయుఁ దాంబూ
లోన్నతి రతిగానములని, యెన్నెడు భోగములు గల్గి - యెపుడతడు మనుకొను.

క॥ కప్పరమును గన్తురియును, నప్పనుఁగు జవాది యగురు - నల పన్నెరుక
మెప్పుగు సిరి గండమ్ముగ, కుప్పుక్తులఁ బరిమళించు - గుమి నతనింట.

౨౬౭

తే॥ శాలి గోధుమ తిల మాష - చణక ముద్గ, బర్బరాఢక సుకుభుత్త - బహుళ ధాన్య
లాభ నానా పధార్థ క - లాప మెపుడు, వఱలుఁ దనయింట నతనిదే - పాడిపంట.

క॥ అడిగిన వారికి లేదని, నుడువక తోచినది యెసఁగి - నూల్కొను ప్రీతిక
గుడువం బెట్టుచు నతిథులఁ, గడు భక్తిని గొల్పు నతడు - ఘనత దలిర్పన్.

౨౬౮

తే॥ అన్నపూర్ణా మహాదేవి - నెన్ని యకాల, నెన్నఁదగు నన్నదాన స - మున్నతులను
నర్ధరాత్రమునం దైన - నలతఁ గొనక, వండి వడ్డించుఁ దన పెద్ద - భార్య యార్య.

తే॥ అట్టి శ్రీ సుబ్బరాయార్య - నాత్మ తెలిసి
కావ్యముల కెల్ల నాదియా - కావ్య మరసి
సరవి ననుబోచు శ్రీరామ - చంద్రిక దలఁచి
భక్తి భయ సుభోమము లాత్మ - బ్రబల నిలిచి.

౨౬౯

క॥ నే నెల ? శ్రీ వాల్మీకి ము, నీనుం డెట ? హస్తి మశక - మే యగుఁ గాడే ?
యానందరామ చరితము, జ్ఞానంబుగఁ దెల్లుసేయఁ - గా నగునొక్కో ?

౨౭౦

మ. ముదమేపారంగ నెందఱో కవులు సొం - పు బెంపు చూపింప ని
త్యదుఁడో శ్రీరఘురాముని దలఁచి త - దామాయణ గంధముల్

- పనులు నూలులు వేలు లక్షలు గణిం - షక్ గోటులుం గాఁగ న
భ్యుదయాంచత్పరివృద్ధి సల్పి యశముక్ - బుణ్యబుఁ జేపట్టరే ? ౬౫
- చ. అయినను నాదు పుణ్య వశ - మా ? మఱి భాగ్యవశంబ ? హర్షదం
బయి చెలువొందు రామ చరి - తామృత మానియు మానకవిధిన్
సయవినయొల్ల సత్కవిత - నందమునంద రచింప నయ్యె శ్రీ
జయ సుఖభోగ భాగ్య సుయ - శస్థితి గాంచగ నయ్యె నియ్యెడక్. ౬౬
- క. ఆనందకరుఁడు రాము, డానందము చరితమెల్ల - నానంద లస
దానధనుం డాదిమ కవి, యానందమె నాకుఁగల్గు - నారాము కృపక్. ౬౭
- శా. ఎట్టో మానవ జన్మమెత్తి ద్విజుడై - యిప్పట్టినన్ దిట్టమా
నట్టుల్ వాల్మీకి మానివర్య కృతమా - నానంద రామాయణం
బుట్టక్ సదుక్మ లనృతంబని కవుల్ - యోజించి నిత్యంబుఁ జే
పట్టక్ చెల్లొనరించుచుంటి గృతి సు - భావింపఁగా ధన్యుడక్. ౬౮
- తే. పొగరుపడి సత్కవుల నెల్లఁ - దగరటంచు
బగటవలెఁ గాంచి తమకుఁ దా - మెగిరి పడుచుఁ
దగరు కొండకు డీకొను - పగిది తోఁచు
దగని కైతల నొనగూర్చు - నగరె జనులు. ౬౯
- క. నుడువునది రామ చరితము, నుడువఁగఁదగు మంచినుడులు - నూల్కొను గతిఁదా
నిడువాఁడు రామచంద్రుఁడు, నుడివినయెడ దాన నపు న - నూన శుభంబుక్. ౭౦
- క॥ కావున భక్తిశ్రద్ధా, భావబున నేను రామ - భక్తుని యానం
దావహ ఘన చారిత్రము, కావుటకై యతని మ్రోక్కి - కావించుఁ గృతిక్. ౭౧
- ఉ॥ శ్రీ రమణీయమూర్తిని న - శేష కృపాపరివర్తిన్ గుణో
దార సమస్త భక్తజన - తా పరిపూర్ణ హతార్తిన్ శర
త్సారసవైరిభాసమది - శతతకీర్తిని దుష్టమార్గ సఁ
చారనివర్తిన్ శుభ వి - చారణఁ గొల్చెద రామమూర్తిన్. ౭౨
- ఉ॥ నా తొలి బాములెల్లను వి - నాశిమునందఁగఁ జేసి సత్కృపా
రీతినిఁ జేసి నాకుఁదగు - ప్రితినిగూరిచి వాసిఁ గావ్య కీ
ర్త్యతత గౌరవంబది ని - రంతరహాసని వాసి మోమునక్
తెఱము తృప్తిపొందునటు - చెల్వుగ ను గను రామనందెడక్. ౭౩
- క॥ కలదా ? ఘనమెదియేసి, గలదా ? యాశ్చితులకోరి - కల నిల రమఁ దే
గలదా ? శుభములు వడినిడ, గలదా ? తారకముమించు - గలదా ? మదికిక్.
- ఉ॥ శ్రీకవితాసుధాని వి - శేషసుఖానుభవాది వైభవ
శ్రీకుఁడు వాల్మీకాఖ్య ముని - శేఖరుఁ డాదికవీదుఁ డెట్టి పు

- జ్యోతిరమైన రామచరి - తామరభూజము ధాత్రీ నిల్పె న
స్తోత్రఫలపదాయి యగు - చుక మునమిచ్చెను దానిఁ గొల్పెదన్. 2౫
- మ॥ ఇతివృత్తంబు మహాత్మ్యముక్తము, కడుక - హృద్యంబు, శ్రీరామ భూ
పతియూ? విష్ణువత్సారమూర్తి; యనునల్ - భావింపఁగా భోగిసం
తతిరాడబ్బరధాంగమూర్తు లెలమిన్ - ధాత్రీజమా దేవి చిం
తిత వాఁభాపరిపూర్తి తత్కృతము కీ - ర్తిసాన మిక్కావ్యమా. 2౬
- క॥ అని నిశ్చయించి మత్కృతి, కనఁగా నాచంద్రతార కముగా నిలఁగా
ఘనుఁ డారాముఁడె దిక్కని, మునుకొంటిని చతఁడె విఘ్న - ములఁ బోకార్పున్.
తే॥ మఱియు నుత్సాహకరుఁడైన - మాన్యచరితు
ననఁఘు నుబా యుఁ బుత్ర పా - త్రాభివృద్ధి
కరముగా నాయురారోగ్య - చిరసుఖాబు
లనవరత మిడి రాముండు - మనుచుఁగాత! 2౮
- క॥ నా గొప్పతనముఁ దెలిపెడు. బాగోగుల మాటకాదు - భక్తిజ్ఞానో
ద్వేగముగాఁ గరుణామతి, తో గోచరమయిన ఘనుల - తో మొఱునిడెదన్. 2౯
- శా॥ ఏ నీ రామచరిత్ర పీఠికను నెం - జే భక్తితో వ్రాయుచున్
సానంకుండయి యుండ నొక్కరజనిన్ - స్వప్నంబునక ధ్యానయో
గానుష్ఠాన సునిశ్చలుాడు మునిలో - కాగ్రేసరుండున్ మఱిన్
దీనిం బూర్తిగ వ్రాయ నీవును గృపా - ప్తిన్ రామ! కన్పింపరే? ౩౦
- సీ॥ పద్మాసనస్థితి - భక్తితోఁ గూర్పుండి, జాను యుగ్మమున హ - స్తముల నునిచి
మోమున దేహన - భూతిరేఖలు వెల్గి, గన్నులమూసి చ - క్కఁగను నిక్కి
తారకధ్యాన సం - ధాన చిత్తుండయి, యింతైన దాఁ జలి - యింపకుండ
గడ్డము స్వచ్ఛమై - బొడ్డుదాఁచను వేలఁ, దెల్లమీసలు పురి - దీరి యుండ
తే॥ వెలవత్సరములనుండి - వెలసియున్న, రీతిఁ గన్పడినట్టి వి - ఖ్యాతమూర్తి
యాదికవి వాల్మీకియె యంచు - నాత్మనెంచి, సంతసిచితి నమ్మాని - సంస్కరింతు.
- సీ॥ కడు నీలమునుగాక - కడు స్వచ్ఛమునుగాక, మేలికాంతినిమించు - మేనివానిఁ
గనక మణిగణా - కాంతి కిరీటంబు, సరిమెఱుంగుల నీను శిరమువాని
బంగారు జలతారు - రంగారు పనులచేఁ, బాలుపొందు పచ్చని - వలువవాని
ధనువును డాకేల - ధరియించి వలకేల, నభయ మిచ్చుచు నన్ను - నరయువాని
తే॥ లీల దరహాసరుచి తొంగ - లించువాని
ధన్వి లక్ష్మణుడొక పక్క - దనరువాని
వెలది సీతమ్మ డగ్గఱ - వెలయువాని
నిన్నుగాంచితి రామ! పృ - సన్నమూర్తి!

—♦ పశ్యంతములు ♦—

- క॥ శ్రీరామమూర్తి సత్కరు, ణారామ వినోదవర్తి - యభినవ కవితా
ధారా మధుర సుధారస, పారింగత వినుతీర్తి - పంచతార్తయగుక్. ౮౩
- క॥ రాముక్ జితైభవ సు, త్రాముక్ బరిహసిత పరశు - రాముక్ శక్తు
ద్దామ జయాద్యభిరాముక్, మామక మతి నెంతు దురభి - మాస విరాముక్. ౮౪
- క॥ సార్థకమగుఁ గృతి సురసం, పార్థితుచే జానకీహృ - దబస్థితుచే
వ్యరపదవాద హతుచే, బార్థిమకులజనితుచే న - పార చరితుచే. ౮౫
- క॥ నతి మర పుణ్యాకృతికై, సతత మునిహృకరమాస - సస్థిరమతికై
హత భవబంధ సమితికై, యతిదుష్కర శాత్రువ ప - హర నియతికై. ౮౬
- క॥ భాషాసాష్టవ దివ్య మ, నీమా సువిశేషువలన - నిఖిలావన సు
తోషామల గుణగణమణి. భూషాన్విత వేషువలన - బోషితుఁడౌమక్. ౮౭
- క॥ మత్కృతికన్యా పరిణయ, సత్కృతి రఘువంశవార్ధి - చంద్రునికు శుభాం
చత్కృత గుణసాంద్రునికు ల, సత్కృతి రుద్రునికు రామ - జగతీంద్రునికు. ౮౮

—♦ కథా పారంభము ♦—

- ప॥ శ్రీకర శుభోదయ పరంపరాభివృద్ధిగా వాల్మీకిమహర్షి కృతానందరామాయణ
మున కారంభీకరణముగా శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మసమర్పణంబుగా నా యొనర్పం
బూనిన శ్రీకవితానంద వాల్మీకి రామాయణ మహాకావ్యంబునకుఁ గథాకీర్తనం
బెట్టి దనిన. ౮౯

—♦ శ్రీ పార్వతీ పరమేశ్వర సంవాదము ♦—

- క॥ శ్రీనగజాత యొకప్పుడు, జానకి వల్లభుని మీది - సద్భక్తి మెయిక్
దాను ముదమంది శంకరు, మానుగ నతిజేసి పల్కె - మంజుల ఫణితిక్. ౯౦
- తే॥ రమణ! మీచేత నెల్ల పు - రాణములును
ముందు నే వింటి నానంద - మును నొసంగు
రామజననాదిచర్యా వి - రాజమాన
దివ్యచరితమ్ముఁ దెల్పుము - దేవ! యిప్పుడు. ౯౧

—♦ సూర్యవంశ రాజానుకీర్తనము ♦—

- ప॥ అని పార్థివచిన నప్పురమేశ్వరుండు పార్వతితోఁ గాంతా! చక్కఁగాఁ బ్రశ్నించితివి.
మహామంగళ కారకంబైన శ్రీరామచంద్రమూర్తి కథానకంబు నాద్యంతంబు వివ
రించెదవినుము. తొల్లి శ్రీమదాదినారాయణమూర్తికి బ్రహ్మదేవుఁ డుద్భవించె;
నతనికి మరీచికలిగె; నమ్మరీచికి గళ్యపుండు జనించె; నాతనికి సూర్యుండు పొడమె;
సూర్యునకు యముండు సుతుండయ్యె; యముఁడే తై వస్వతమనువునాఁ బరంగు;

నామచుప్రస కిక్వాకుండుపుట్టె; నిక్వాకునకు శశాదుండను వికుక్షీయు నతనికిఁ బురంజయుండును నింద్రీవాహుండును ననబడు కకుత్స్థుండును, నవానికి ననేరుండను విశ్వరాధియు, నామచకుఁ జంగుండును, జంగునకుఁ బ్రతాపవంతుండగు యువనాశ్వండును, వానికి శాబస్తుండును, నతనికి బృహదశ్వండును, నాతనికి నృసోత్తముండగు కువలయాశ్వండును, గువలయాశ్వచకు దృఢాశ్వండును, దృఢాశ్వనకు హర్యశ్వండును, వానికి నికుంభండును, నతనికి బర్హణాశ్వండును, నావానికిఁ గృతాశ్వండును, గృతాశ్వనకు శ్వేనజిత్తువాడును, శ్వేనజిత్తుచకు యువనాశ్వండును, నా రాజుచకుఁ దంసద్దస్యుండగు మాంధాత్యమహీపాలుండును, మాంధాతకుఁ బురుకుత్తుండును, నాతనికి మరలఁ దంసద్దస్యుండును, వాని కనరణ్యండును, ననరణ్యచకు హర్యశ్వండును, హర్యశ్వచకు నరుణండును, నరుణచకుఁ దిబ్రంధనుండును, దిబ్రంధనుచకు సత్యవ్రతుండను దిశంకుండును, నాతనికి హరిశ్చంద్రుండును, వానికి రోహితుండును, రోహితుచకు హరితుండును, హరితుచకుఁ జంపుండను సుతుండును, జంపుచకు సుదేవుండును, సుదేవుచకు విజయుండును, విజయచకు భరుకుండును, భరుచకు వృకుండును, వృకుచకు బాహుకుండును, బాహుచకు సగరుండును, సగరుచకు నసమంజసుండును, నసమంజసుచకు సంశుమంతుండును, వానికి దిలీపహుపతియు, దిలీపుచకు భగీరథుండును, నాతనికి శుక్రితుండును, శుక్రితుచకు నాభుండును, నాభుచకు సింధుద్వీపుండును, నతనికి నయతాయువును, వానికి ఋతుచర్ణుండును, ఋతుచర్ణుచకుఁ గల్మాష పామండనియు మిత్రసహుండనియు నామాంతరములుగల సుదాసుండును, సుదాసుచకు నశ్మకుండును, వానికి నారీకవచుండవంబడు మూలకుండును, మూలకుచకు దశరథుండును, నతనికిఁ బ్రసిద్ధుండగు నైడవిండును, వానికి విశ్వసహుండును, విశ్వసహుచకు ఖట్వాంగుండును, నాతనికి దీర్ఘబాహుకుండును, దీర్ఘబాహుచకు దిలీపుండును, దిలీపుచకు రఘుమహారాజును, నారఘుమహారాజుచకు నజమహారాజును, నజమహారాజుచకు దశరథమహారాజును, దశరథమహారాజుచకుఁ బరమేశ్వరుండగు శ్రీరామచంద్రుండును గ్రీమముగా జన్మించిరి.

౯౨

తే॥ సర్వదా మును లెవ్వని - సారనామ
ములను గడలేనియట్టి రీ - తుల గ్రహింతో?
యరుచదియు నొక్కరైన భూ - వరుల వెచుక
నెవ్వడలరెనో? యారాము - డితఁడె సుమ్ము.

౯౩

తే॥ మణియు నీతనిమ్మట - నరువదొక్క, రై నరాజులు కలరు వి - ప్లాది మధ్య
గణ్యుడై నట్టి శ్రీరామ - పుణ్యమూర్తి, చిత్ర సంక్షిప్తముగఁ దేట - పలుతు నెల్ల.

—♦ శాసల్యా వివాహ ప్రియత్నము ♦—

శా॥ శ్రీమంతుడును నాజి సత్వయుతుడు - సేనాగణో పేతుడు
భూమిపాఘ్యుడు లోకవిశ్రుతుడు జం - బూద్విపుఁ డిత్వాకు వం
శామర్త్యగమునైన రాజు సరయూ - ప్రితస్థితాయోధ్యుఁ దాఁ
బ్రేమకు బంకిరఘండు రాజ్యము యశ - శ్రీనేలుచుండె రహిక్. ౯౧

తే॥ ఆ యయోధ్య సమీపము - నందు వెలయు

నలఘు కోసలదేశ కో - సలపురమునఁ

బుణ్యుడో కోసలాహ్వయ - భూమిధవుడు

ఘనుడు సంతోషచిత్తుడై - మనుచునుండె. ౯౨

క॥ కోసలపతి పుత్రీమణి, భాసుర రమ్యాంగ పెండ్లి - పడుచు తలంపక్

శాసల్య యనెడు పేరున, వాసినిగను సుగుణశీల - వర్ధిలుచుండెక్. ౯౩

క॥ ఆమెను దశరథనామక, భూమిశున కొసంగునట్టి - పూనికగని తా

నామెయి శుభగతిఁ గోసల, భూమిశుడు సఖుల నతని - పురమున కనిపెక్. ౯౪

క॥ వారా దశరథరాజును, నారసి శుభలగ్నమునకు - నందఱతో మా

కోరికఁ దీర్పగ రమ్మని, కోరిన నాతడును బండు - గులతోఁ బ్రజతోక్. ౯౫

తే॥ అమిత వైభవమెసంగ ల - గ్నావసరము

నాత్మ గమనించి శుభచిహ్న - మలర నపుడు

ఋతులుదేరెను మాతృలు - ప్రిమదమిడంగ

నావపై నెక్కి సరయువు - నదిని దాట. ౧౦౦

క॥ రాతిరి పరిజనములతో, త్వాశలపతి దశరథుండు - మనఁగా నట వే

శ్యాతతి నటియించెను ర, త్నాతత రుచు లెసఁగె మాగ-ధామలు పొగడెక్. ౧౦౧

—♦ రావణుడు బ్రహ్మవలన స్వహరిణము తెలుంగుట ♦—

క॥ ఆ సమయంబున లంకను, నాసురపతియైన రావ - ణాసురుడు ధృతి

జేసి విధాతను గని బ్ర, హ్మ! సెప్పమునాకు మరణ - మది యెల్లదవుక్ ?

క॥ నీవే యర్హుడ వనవుడు, నా విధి రావణున కనియె - నయ్యా! విను ని

న్నానిష్ఠుడై దశరథుడను, భూవిభనకుఁ బొడమి రూప - మును మాయించుక్.

క॥ చతురంశాగ్రిభవుడై, క్షీతిఁ శాసల్యకు జనించి - శ్రీరాముడనక్

మతిగాంచు నా రమేశుడు, మతినమ్ముము డగ్గటించె - మాద్వాక్ష్పితియుక్. ౧౦౪

తే॥ నేటి కైదవనాడు పం - క్తిరథు పెండ్లి,

కోసలాహ్వయుఁ డాతని - కూతు నొసంగ

నిశ్చయించెను విప్రోక్తి - నిక్కమిడ్డి

యనిన రావణు డప్పడై - యదరి లేచి. ౧౦౫

—* రావణుడు కాసల్యా వివాహమునకు విఘ్నము సేయుట *—

తే॥ ఆయుధోపేతులైన ని - శాటవరుల

వెంట రాచిల్లి తాముని - పంట గింది

పెదవి నొక్కుచు దిక్కులు - పిడిలపడగ

బుష్పకమునెక్కి సాకేత - పురము జేరి.

౧౦౭

క॥ సరయూ నౌకాస్థితుడౌ, ధరణీపతి గాంచి మించి - తత్పరిజనులకు

బారిగొని నొంచి ఊణంబున, విటుగగ నావను బగిల్చె - విక్రమలీలకు. ౧౦౮

తే॥ దశరథ సుమంతు లీర్వురు - దైవవశత

నావ శకలంబె ఘన సాధ - నంబుగాగ

నరిగి భాగీరథిని జేరి - యాలసంద్ర

మంచ విశ్రాంతినొంది సా - ఖ్యముగ నుండ.

౧౦౯

క॥ ఆ రావణుడును గోసల, జేరగఁ జని యెల్లవారి - జీకాకు పడ

గూరత మోదుచు గోసల, భూరమణునిగెల్చి యతని-పుత్రిని గొనియె. ౧౧౦

ఉ॥ ఆమెను బుష్పకాన నిడి - యంబరవీధిని లంకకేగుచు

దామది జొతనొంది దితి - నందనవంద్యుడు రావణుడు నే

నీమెను లంకలో విడువ - నెట్టులా మోసమొనర్చి దేవతల్

తాము హరింతు రంచు వసు - ధకు లవణార్ణవ మీక్ష సేయుచు.

౧౧౦

తే॥ అందొక తిమింగిలము గాంచి - యచటి కరిగి

యొక్క-పెట్టియ గాసల్య - నొనర బెట్టి

గట్టిగా మూతవైచి యా - పెట్టెదాని

కొనఁగి రక్షింపఁగా నాజ్ఞ - నొనఁగి చనియె.

౧౧౧

క॥ రావణుడు లంకకేగుట, భావించి తిమింగిలంబు - వాగ్వివరంబు

దావలమొనరిచి పేటిక, కావననిధి సౌఖ్యరీతి - నలరుచు నుండె.

౧౧౨

తే॥ ఆ తిమింగిల మొక్కచో - నరిని గాంచి

పేటికను బ్రక్క దీవిపై - బెట్టి తాను

గోధమున బారె దొడఁగె నా - లోన బండ్రి

రథ సుమంతులు దీవి జే - రంగవచ్చి.

౧౧౩

తే॥ పెట్టియ సమీపమునకేగి - గట్టిమూత

నూడఁగాఁ దీసి యంచు న - వోడఁ గాంచి

సరవి నన్యోన్య విషయ వి - చారణలను

జలిపి వృత్తాంతమెఱిగిరి - సంభ్రమమున.

౧౧౪

—♦ కొసల్యా దశరథుల గాంధర్వ వివాహము ♦—

క॥ దశరథుఁ డెలిసిన పిమ్మట, శశిముఖి కొసల్య సిగ్గు - చాటున నిలిచెన్
శశరథు నల్లుండు తన స, ద్యశమలర నిక్షణంబు - ననువుగఁ గూర్చెన్. ౧౧౫

తే॥ అట్టి సుముహూర్త సమయమ్ము - నందు నచట

దశరథావనినాథుఁ డ - త్వన్వి జేరి

నగుమొగంబున గాంధర్వ - మగు వివాహ

విధిని బెండ్లాడె నామెను - వేడ్కఁ మీఱ. ౧౧౬

క॥ మురియుచుఁ గొసల్యా పు, క్తిరథులును సుమంత్రుఁ డపుడు - దేవుని చిత్రిం

బరయఁగఁ బేటికయందున, నిరవుగఁ గూర్చుండి మూత - నిడికొనిరంత్రు. ౧౧౭

తే॥ తత్తిమింగిల మఱి గల్పి - తత్తరమున, వచ్చి యాపేటికను దన - వాతఁ దాల్చె

నత్తెన లంకలో రావ - నాసురుండు, మరల బ్రహ్మను బిలిపించి - పరిహసించి.

—♦ రావణుండు బ్రహ్మను పరిహసించుట ♦—

మ॥ విధి! నీ వాక్యము కల్గచేసితిని ను - ర్వీనాథుఁ డయ్యాజియున్

వధియింపబడెఁ దోయమందు బలవం - లెంబొప్పుఁ గొసల్యున్

బ్రథచేఁ దెచ్చితి దాచితిన్ వనధి; శ్రీ - రాముండు జన్మించునా?

వధియింప గలఁడా ననున్? బలికితే - వార్ధక్య వాక్యంబులన్. ౧౧౮

క॥ అని దెప్పటయును నవిధి, యును 'నోం పుణ్యాహ' మందు - నుచ్చైస్త్వినుండై

మునుకొని సభలోఁ బల్కిన, మనమున భ్రమమొంది దైత్య - మండనుఁ డంతన్.

ఉ॥ కారణమేమి తెల్పుమని - కంజజఁ బల్కియుఁ గోసలాత్మజన్

భూరి ముదానఁ బాక్తిరథ - భూపతి పెండ్లి యొనర్చుకొన్న మా

టారసి దూతలం బనిచి - యప్పుడె పేటికఁ దే నొనర్చి యా

భారతినాథు ముందటనె - బ్రద్దలుచేసెను దాని మూత తాన్. ౧౧౯

క॥ ఆ పెట్టియలో దశరథ, భూపుండు మొదలైన ముగరు - పొడసూపినఁ దా

గోపించి ఖడ్గధరుడై, యా పంక్తి గ్రీవుఁ డొచ్చె - హతమొనరింపన్. ౧౨౦

—♦ విధి తప్పదని బ్రహ్మ రావణున కుపదేశించుట. ♦—

క॥ కమలాసనుఁ డప్పడు సంత, భ్రముండై రావణునిఁ జూచి - వలదయ్యా! య

కృమి మీ సాహసకార్యము, రమణిని నొకరితనె ముందు - రహముగ నిడవే?

తే॥ అట్టి యీ పెట్టెలో ముగ్గు - రైరి చూడ, నింకఁ గోట్లకుఁ గల్గును - రిపు వీరి

జంపనెంచిన శ్రీరామ-చంద్రుడిపుడె, యుద్భవించును వీరి యా-యువును దోతె?

తే॥ యద్భవిష్యమే? తద్భవ - తసురచంద్ర! వలదు నీపూన్నిసాకేత - నిలయమునకు

వీరి జేర్పుము నామాట వినుము నిజము, నీవు సుఖవంతుఁ డగుము సుర-దేహక్షేల?

క॥ కాంగల కార్యము తప్పను, కాంగల దెట్టులైన దురవ - గాహము కర్మం
బీగతి వినుమన నిజమని, తాగర్వము విడిచి భీతి - దశకంఠుడుకా. ౧౨౨

క॥ దూతలచే వారల సా, కేతముఁ జేర్పంగ నొనర్చి - కీర్తించెను వా
ర్జాతథపుక వేవిధముల, నాతుడును సత్యబోక - మప్పుడ సేరెకా. ౧౨౩

సీ॥ తను రాజ మంత్రి యు - తంబుగాఁ గొసల్య, కాంతతో వచ్చెడు - వింతఁ జూచి
యా యయోధ్యను గల్గి - నట్టి జనంబెల్ల, సంతోషమగున్నులై - చొంతఁ జేరి
పలుమాఱు దశరథ - పార్థివేంద్రాదుల, కవనతులై మొక్కి - యబ్జముది
శుభవాద్యములు ధరా - నధములు నిండంగ, మోయించి జయపెట్టి - ముందు నడచి
తే॥ రాజ భవనంబునకు వారి - నోజఁజేర్చి, యలరి యావార్త నా కోస - లావనిశు
నకును దెల్పంగ నాతఁ డా - నందమొంది, పుత్రికను నల్లునినిగాంచి - ముదము నింది.

—♦ దశరథుఁడు కాసల్యాది కాంతలను వివాహముగట ♦—

క॥ మరలక గడు వై భవమునఁ, బురి బంధు హితాలి గూడి - భూపతియగు పం
క్తిరథునకా కొసల్యను, వరరాజ్యముతోడ నిడి వి - వాహ మొకర్చెకా. ౧౨౪

క॥ అది మొదలు సూర్యవంశ్యులు, పదవడి యాకోసలాధి - పతులయిరి భువిక
ముదమున నాదశరథుఁడును, ముదితను గొసల్యఁ గూడి - మురియుచుఁ చిగపకా.

మ॥ మగధేంద్రాత్మజయా సుమిత్రీయను రా - మక బెండ్లియై కేకయుం
డగు భూపాలుని ముద్దుకూతురగు న - య్యబ్జాక్షిఁ గై కేయిని
పుగ వై వాహికముం బొనర్చికొని సాం - పుం బెంపు మీఱంగ ని
జ్జగతిక సప్తతాంగనామణుల ని - చ్చుం బొందె నిల్లాండ్రొగకా. ౧౨౫

తే॥ సకల దానంబులను భోగ - సౌఖ్యములను, క్షమను బాలించె ధర్మ వి - చారుడగుచు
నాదశస్యందనుఁడు రూప - యశావనాంగు, లయిన యయ్యాదిపక్షీత్రీ - యంబుగూడి.

క॥ కులశీలంబులు గలిగిన, యలమువ్వురు సతులయందు - నా దశరథ రా
ట్టిలకునకుక సంతానము, కలుగుటలేదయ్యె ముదిమి - కడు దాపయ్యెకా. ౧౨౬

—♦ దశరథుఁడు దేవదానవ యుద్ధమున దేవతలకుఁ దోడ్పడుట ♦—

క॥ అప్పుడు సురలును నసురులు, గొప్పగఁ బోరాడ సురల - కోరికఁ బవను
జొప్పగ దశరథు సాహ్యము, నప్పటను వేడె దాని - కయి యా ఘనుడుకా.

చ॥ పయనముగాఁగఁ గైక తన - భర్తయొనర్చెడు యుద్ధమారయక
రయమున వెన్న నేఁగె సుర - రాట్పొముఖుల్ మదిమెచ్చునట్లుగా
జయముగ నాజి నాజి కడు - సంతోషమొప్పుగఁ బోరుచుండఁ గై
కయుఁ గనుచుండఁ దేరునకు - గల్గిన యక్షము విరై నత్తటికా. ౧౨౭

—♦ కైకేయి దశరథుని రథమున సాహసమొర్చి వరములు వడయుట ♦—

మ॥ కైకేయి యదిగాంచి ధైర్యకంచుతియై తన చిన్ననాడొక మునిమూర్తిని నల్లఁ
గాఁజేసి యాతని నెవ్వరును నీక్షింపకుండినఁ దాను భక్తితోఁ బార్శ్వగతయై యెడ
మచేతితో దండాదికము నందియిచ్చిన నా ముని సంతసించి యామెకరంబు వజ్ర
సమానంబగునని యిచ్చియున్న వరంబు జ్ఞప్తిదెచ్చికొని భిన్నాక్షమునకు మాటుగా
దన హస్తంబునిడి పతికి సాహాయ్యమొనర్చిన నాదశరథుడు దైత్యులను జయించి
తనసతి యొనర్చిన సాహసమున కచ్చెరువంది యామెకు రెండువరంబులిచ్చిన
నామెయు సమ్మతించి వలసిన యష్టదావరములఁ గోరెదనని భర్తకు వచించిన నా
తఁడు నట్లకాకని దేవేంద్రాదులచే గౌరవములంది కేకయాత్మజ యుతంబుగా
నయోధ్య కరుగుదెంచి సుఖించుచు. ౧౩౩

—♦ దశరథునకు శ్రీవణవధచే కాపమువచ్చుట ♦—

తే॥ వేటకై యొక్కరాతిర - విపినమునకుఁ

జేరి తా వాఁబంధంబుఁ - జేసి యచటి

వనచరంబుల వధియించు-చును జరింప

వైశ్యవర్ముడు శ్రీవణుడొక - పొంఘ డపుడు. ౧౩౪

ఉ॥ అంధులఁ దల్లిదండ్రులను - సంసమునందున మోసి కాశికా

పంథను బోవుచుకొ నడచు - బాధను జెమ్మట పొంగ డప్పించే

సంధులు నీరు నీరనుచు - నాత్రిముతో బతిమాలుచుండ ని

ర్బంధముతోడ వారి నొక - పక్కినను డించి జలాశయంబు తాక. ౧౩౫

క॥ వెదకి జలంబును గని స, మృదమున జలపాత్రీమారు - ముంచుచు నుండకొ

విదితముగాఁ గరిణీధ్వని, యదియనఁ బాత్రీంబు మునిగె - నదివిని నృపుడుకొ.

తే॥ అడవి యేన్దులఁ జంపరా - దనెడు నీలి, నెఱిగి యుండియు మార్గము - నేన్దులంచు

నెంచి బాణంబువిడువ హా!-యెవడుచూపె, నన్నటంచును శ్రీవణుడు-నలఁగిపడియె

శా॥ ఆ యార్తారవ మాలకించి భయస - మృగస్త్రుడై పరువుతో

నాయూయాద్భవవశ్యుఁ జేరి కృప చె - న్నారంగఁ దద్బాణముకొ

వేయూడంగ నొనర్చి యాతనిని నెం - తే లేవఁగాఁ దీసి య

న్నా! యన్యాయము చేసినాడ నని చిరి - తకొ రాజుశోకించుచుకొ. ౧౩౬

తే॥ వాని వృత్తాంతమంతయు - వానివలనఁ, దెలిసి పిమ్మట శ్రీవణుడు - టిటిపోవ

దశరథు డంధులను జేరి-తత్కు మారు, మృతినిఁ దెల్పిన వారు దు-ర్గతిఁ దలంచి.

తే॥ ఆత్మ భవుశోకమున జీవి-తాశవదలి, ధ్మాధవుని గాంచి సుతునితో-మాకుఁగూడఁ

జితినిఁ బేర్చుచుటంచును-జెప్పి దుఃఖి, వడుచుఁ గొడుకును దలంచుచు-బనవి పనవి.

క॥ రాజా! మేమిర్వుర మే, యోజ్ఞ సుతకుఃఖహతుల - మో? యటు నీవు
యోజింపగ సుతకుఃఖము, తోఁ జావుమటాచు నృపుని - తోఁ బలుటయున్.

తే॥ వారి మువ్వరఁ జితఁబెట్టి - పంక్తిరఘుండు, దీనవదనముతో రాజ - భానిఁ జేరి
సగ్గురుని నవ్వస్థిమని - సమ్మఖమునఁ, దెలిపె వనిలోని కతనెల్లఁ - దొలుతనుండి.

తే॥ అందులకు నావసిష్ఠము - నీగుఁ డరసి, యశ్వమేధంబు సలిపిన - ననఘమంచుఁ
దెలిపి శ్రీ సరయానది - తీరమగు, సతనితోఁ దాను జేయించె - యాగమపుడు.

—* దశరఘుండు రోమపాదునకు దనకూతురగు శాంతనోసంగుట *

తే॥ ఆ మహిపతి, హితుఁడైన-రోమపాకు, నకు నొసంగెను దనదు శాంత-తాకుమారి
దనయగా, రోమపాదుండుఁ దత్ప్రృతమున, కాత్మ సంతసమందుచు-నరిగె బురికి.

మ॥ ప్రివిసితుడగు రోమపాకు నిజ రా - ప్రింబం దనావృష్టి స
భవమయ్యెన్ ముని ఋష్యశృంగుఁ బిలిపి - పం బూని యాతండు మేల్
జవరాండ్రు వేలయాండ్రు నాశ్రమము ప - జ్ఞం జేరఁగాఁ బాపె వా
రపు నొ నంచు నుతింపఁగాఁ దగిన నొ - య్యారంబు దీపింపఁగన్. ౧౮

క॥ అమల విభాండక మున్యా, శ్రమమునుజేరంగ నరిగి - చయ్యన వేశ్యా
రమణులు సంగీత విలా, సములును మఱి నృత్య వాద్య - సంగతులలరన్. ౧౯

తే॥ శ్రీ విభాండక సుతు ఋష్య-శృంగుఁ జూచి, కొఁగిలించుచు నగవుల-గమి వాక్య
ములను సత్కారములఁ గడు మోహవశుని, జేసి యాతనిఁ దమవెంటఁ-జేరఁ బిలిచి

తే॥ రోమపాకున కర్పింప - నామునీంగుఁ, డడుగు పెట్టిన మాత్ర నా - పుడమియందు
మంచివానలు కురిసె స-మంచితముగఁ, బాడిపంటలు పొలుపొందె-భవ్యమహిమ.

క॥ ఆ రోమపాదునకును గు, మారుం డుదయించె నపుడు - మానికిఁ బ్రియ మి
పారగఁ శాంత నొసంగి స, శారవముగఁ బెండ్లి చేసె - గాశ్యపిపతియున్. ౨౦

—* ఋష్యశృంగునగ్రిహముచే దశరఘునకు యజ్ఞ పురుషుండు పాయస మిచ్చుట *

శా॥ ఆ వృత్తాంత మెఱింగి పంక్తిరఘుండున్ - హర్షించి పుత్రాప్తికై
వేదేగన్ ఘను ఋష్యశృంగమునిన్ - బిల్పింప నమ్మానియున్

దేవ ప్రీతిగఁ బుత్ర కామ ఫలమా - దివ్యేష్టి సేయించె స
ద్యావుండై యనలుండు పాయసపు పా - త్రం బూని పశ్యత్సమై. ౨౧

క॥ ఆ యమృతోపమ పాయస, మాయత కృపనిచ్చె దశర - భావని పతికిన్
బాయని పేమను నతఁడును, జాయల కా మువ్వరకును - సరిగా నొసఁగెన్.

—* కువర్చలా శాపవిమోచనము *

క॥ కైకేయి దుష్టమతియై, సాకల్యముగాఁగఁ బాయ - సపు భాగంబున్
జేకొని గృధ్రీశాప వి, మోకంబుగ నంజనాగ - మునఁ బడ విసరెన్. ౨౨

తే॥ అరయ మున్ను సువర్చల-యనెడు నపు, రోంగనామణి నృత్యంబు-నంనుఁ దప్పు
సేసి విధి శాపవశమునఁ జేసి తాను, గద్దయై శాపమోక్షంబు-బ్రహ్మచడుగ.

తే॥ అతఁడు కరుణించి కై కేయి-యంజనగిరి, బాయసముఁ బాటవై వ న-ప్పాయసంబు
సోకి శాపంబు పాయ నం-చును వచించి, యుండె నద్దాన గద్దయ-నువిదయగుచు
మ॥ సురలోకంబున కేగె సంతసముతోఁ - జోద్యంబుగాఁ బిమ్మట

వర కాసల్యయు నా సుమిత్రీయును వి - శ్వాసంబుతో ధర్మమా
తెఱఁగుం గైకకుఁ జెప్పి యిర్వరును దృ - ప్తిక రెండు భాగంబులం
దరయు గొంచెము పాయసంబు నిడఁగా - నా కైకయుం జేకొనెన్. ౧౫౮

—♦ కాసల్య సుమిత్రీ కై కేయా గర్భధారణము ♦—

తే॥ వెంటనే మువ్వురును దైవ-విధిని లభ్య, మునున పాయసమును గోలి-హర్ష మొంది
కృమముగా గర్భవత్తులై రి-రమణులకును, గర్భచిహ్నము లెంతయుఁ-గానుపించె.

క॥ వేవిథులు కలిగి వారికి, భావి కుమారాభ్యుదయము - భావింపనయె
గేవలమగు తచ్చిహ్నము, లావిధములె యంచు లోకు - లరయుదురు కదా?

—♦ విష్ణుజ్ఞ చే సురలు భూమి నవతరించుట ♦—

ఉ॥ ఇంతటిలోనె రావణుఁ డ - హీన పరాక్రమ ముప్పట్టిల్ల దే
వాంతకులై న రాక్షసుల - నందఱు గూడియు లోకమెల్ల దు
శ్చింతను బొంది బాధపడఁ - జేసిన ధారిణి బ్రహ్మదేవు న
త్యంతము వేడె నాతఁడును - నత్తటి శ్రీహరికల్లఁ దెల్పినన్. ౧౬౦

తే॥ అభయమిడి శ్రీమదాది నా-రాయణుండు, కపులగా నిర్జరులకు నా-జ్ఞను నొసంగి
దుందుభి సమాఖ్య గాంధర్వి-నిం దలంచి, ముగ్ధగ జన్మమొందించి-మహిమవెలయు

క॥ వారలఁ దన కనువగు మే, ధారతులుగఁ జేసి దైత్య - దర్ప మడంపన్
గోరిక మీఱఁగ దళరథ, భూరమణున కాత్మజుడుగఁ - బాడమెడు మతితోన్.

మ॥ మహినా శ్రీహరి వైత్రీగుద్ధ నవమీ - మధ్యాహ్నకాలంబునన్
దుహినారాతి వెలుంగఁ గోసలజ ముం - దున్ సూతికాగేహమం
దహహా! యంచును నామె యబ్బిపడఁగా - నావిర్భవంబుదె దై
త్యహరుండౌ నితడంచు బ్రహ్మ మొదలౌ - నాదిత్యులుప్పొంగఁగన్. ౧౬౨

క॥ అభిశ్యాముఁ జతుర్భుజ, విభ్రమ దివ్యవృతున్ సు - హేతాంబరునిన్
సుభ్రా కోసలపుత్రి, య, దభిస్థితి మొక్కి తనకుఁ - దనయుగఁ గోరెన్. ౧౬౩

—♦ శ్రీరామాదుల జనము ♦—

చ॥ సలిత రత్న భూషణుండు - స్వర్ణకళాయుతుఁ డబ్జనేత్రుఁ డిం

పలరెడు సూర్యతేజుడు సు - ధాంశు మనోజ్ఞముఖుండు బాలుఁ డ

చ్చేలువకుఁ దత్త్వఁబునన - చెల్వుగఁ గల్గెను బీతిమీఱఁ గో

సలపతి పుత్ర కామణియు - సంతతి నొందితి నంచు నుబ్బగఁ.

౧౬౬

తే॥ శ్రీసుమిత్ర కు నయ్యాది-శేషమూర్తి, యుత్సృకముతోడ బాలుడై-యుద్భవించె
గైకకును శంఖచక్రియు-గమ్ము దివ్య, బాలక ద్వయిగా నష్టై-ప్రభవమొందె.

చ॥ నలుగురు పుత్రుల వశువు - నక జనియించిన మంచివేళ యు

దలరుల వాన దేవతలు - హర్షముగాఁ గురిపించి దుంకుభుల్

చెలువలరంగ మోయునటు - చేసిరి పంక్తిరథుండు మోదసం

కలితమనంబునక గురు ము - ఖాబుగ బిడ్డలఁ గాంచి మించుచుక.

౧౬౮

తే॥ జాత కర్మాది విధులను-జలిపె మరల, నా వసిష్ఠుండు కౌసల్య-యాత్ముజునకు

రాముఁడనియు సుమిత్ర పు-త్రకున కరయ, లక్ష్మణుండని నామంబు-లను విధించి

క॥ కైకేయా సుతులకు ని, చ్చాక్రశలత మీఱ భరత - శత్రుఁఘ్ను లటం

చాకరణి బేరులిడి శో, భాకరముగ నల్వరకును - నాశీస్సు లిడెక.

౧౭౦

తే॥ పేమ రమియించు వాఁడు శ్రీ - రాముఁ డనుచు

సర్వలక్షణ యుతుండు ల - క్ష్మణుఁ డటంచు

ధరణి భరియింపఁ గలవాఁడు - భరతుఁ డనుచు

ననియె సరిహంత శత్రుఁఘ్ను - డనుచు గురుఁడు.

౧౭౧

క॥ అనుదిన మాబాలురు వృ, ధ్ధిని బొందుచునుండ మిగుల - దృప్తిని గనుచుక

జనపతియు సతులు వెలసిరి, పినపాపల బులుపుఁ బాలుపుఁ - బిరిగొను నటులక.

— శ్రీరామాదుల బాల్యకీర్తన వర్ణనము —

తే॥ తల్లితోఁ బాలుత్రావెడు-తఱినినైన, లక్ష్మణుండు రామునిని వీడి-రాడు కనఁగ

భరతునిని వీడి శత్రుఁఘ్ను-డరుగఁ డటులె, వారి సౌభాగ్యత్ర మదిగణ్య-మై రహించె

తే॥ భర్త నవరత్నజాల వి - నిర్మితంబు, లయిన డోలికలందు శ - య్యలను బఱచి

కొడుకులను బండు కొనఁజేసి-పడఁతి మిన్న, లూఁచి జోలలు పాడుచు-రుత్సృకమున

సీ॥ చరణాబ్జములను నూ - పురము లందెలు మోయి,

మొలనూలు నడుమున మురుపుగొలుపఁ

గంకణ రాజముల్ - కరముల వెలుఁగంగ, బాహులఁ గేయూర - వరములలరఁ

గంతాన మణిరత్న-కనకహారము లొప్ప, శార్దూల నఖము లా-సరస మెఱయఁ

గర్జ ద్వయిని మణి - స్వర్ణశలాటుకల్, దేదీప్యమానమై - తేజఁల్ల

తే॥ ముత్తయము లంచులుదున - హత్తినట్టి, తథకు బంగరురావియా - కులసరంబు

ఫాలమున ముద్దలొల్కంగ-పేలుచుండ, ముంగిటను దోఁగి రారాజ-పుత్ర వరులు

తే॥ చిన్నచిన్నఁగ నడచుచు - మన్నుగాంచి, కిమ్మనక పీసివెల్లలు - గిల్లి తినుచుఁ

ద ల్లిదండులు బెడఁచి - దత్తెల్లి, మూతి దుడువంగ నేర్చిరా - ముద్దుసుతులు.

ఉ॥ సాపడువేళఁ గోసలజ - సంబర మొప్పుఁగ రామచంద్రుని
బ్రాపుగ నాథునొద్ద నిడ - రాముఁడును గబళంబుఁ గొంచుఁ దా
వే పరువెత్త నామెయును - మెబడి పట్టినఁ బట్టితేఁగ నా
పాపఁడు బువ్వనిందనుని - వారల నోళ్లనుబెట్టె నవ్వచుక. ౧౭౭
క॥ నగవులఁ జటితగవుల ము, ద్దగు నుడువుల నడల వాహ - నారోహములక
దగు వసనధారణములను, జగతీపతి సుతులు నెగడఁ - జర్యలఁ గనుచుక. ౧౭౮

ఉ॥ రాఘవవర్మఁ డాజి విపు - లాపతి దేశికు నవ్వసిమ్మ వి
ద్యాఘను మొక్కి పంచసమ - లయ్యెఁ గుమాదులకంచుడెల్వి వి
పాఘముఁ జేర్చి పుత్రకుల - నొయ్యనఁ దా నుపసీతులొనటుల్
క్లాఘు చెలంగఁ జేసి గురు - సమ్మతిఁ బుత్రుల నిల్పె విద్యకుక. ౧౭౯
తే॥ వారలును బ్రహ్మచర్య స-ద్వ్రితముఁ బూని, వేదశాస్త్రాదులును శాస్త్ర విద్యవేర్చి
గురుని మంత్రుల సేవలఁ-గూడి భక్తి, తీర్థయాత్ర నొనర్చి తా-మర్థి మరలి. ౧౮౦

క॥ షణ్మాసములకు జగతీ, రాణోదకరంబుగాఁ బు - రంబును విలస
త్త్విష్ణుఖులై చేరిరి దు, ద్విష్ణుర్దను లర్థి లోక - శ్రీకరులనగక. ౧౮౧
క॥ వచ్చిన తన పుత్రకులను, మచ్చికఁ గనెఁ బంక్తిరఘుఁడు - మాతలు ముగురుక
జెచ్చెర సంతసమందిరి, మెచ్చిరి పురజనములెల్ల - మేకొని వాఁక. ౧౮౨

—• విశ్వామిత్రుఁడు యజ్ఞరక్షకై రామలక్ష్మణులను బిలిచికొని పోవుట •—

ఉ॥ అంతట నా యయోధ్యకు మ- హాముని గాధిసుతుఁడు వచ్చి సా
ధాంతరమాదుఁ బంక్తిరఘు - నారసి దివ్యమఖంబుఁ బోవ ని
శ్చింతగ రామలక్ష్మణుల - శీఘ్రమ నా వెనువెంటఁ బంపుమం
చెంతయుఁ గోర నాతఁడు ము - నీంపు వసిష్ఠుని యాజ్ఞ నొందుచుక. ౧౮౩

క॥ విశ్వామిత్రుని యజ్ఞము, శశ్వద్యశమలర రామ - సామిత్రులఁ దా
విశ్వానస్థితఁ బంపెను, విశ్వామిత్రులను జంప - వేగమ మునితోక. ౧౮౪

ఉ॥ వారును గాధిసూనుని కృ - పాపరతక రథమెక్కి భక్తిమైఁ
గోరిక మీఱఁ గొళికుని - కోమల వాఙ్మధురామృతంబు నిం
పారఁగఁ గోలుచుక బయన - మై చనిరా మునిలోకచంద్రుఁ డా
దారిని ముచ్చటల్ దెలుపఁ - దన్నహిమంబులు చింతసేయుచుక. ౧౮౫

క॥ ఆ మార్గంబున వెలసిన, కామాశ్రమమందు శాంతిఁ - గనఁగా వారల్
సామోదంబుగ నిలిచియు, దామా వేగుననె లేచి - తానం బాడక. ౧౮౬

క॥ మునిపతి విశ్వామిత్రుఁడు, జనపతి పుత్రులను రామ - సామిత్రుల నె
మ్మనమున సన్నిధిఁ జేరిచి, కనుగొనలఁ గృపారసంబు - కడలు కొనుగక. ౧౮౭

—♦ రామలక్ష్మణులకు విశ్వామిత్రుడు శస్త్రాస్త్ర విద్యల నిచ్చుట ♦—

సీ॥ మాహేశ్వరీ నామ - మహితమా విద్యయు, శస్త్రాస్త్ర విద్యలు శాస్త్రవిద్య
రథ గజాశ్వగదాభి - రంజక విద్యలు, మంత్రయోగోపసం - హారవిద్య
యాకలిదప్పల - నణచి సౌఖ్యమొసంగు, నాబలాతిబల వి - ద్యాభ్యయులురు
సలలిత సత్కళా - తులిత మోదాత్మ్యంబు, లై పరంగమ నట్టి - యఖిలవిద్య
తే॥ లప్పు డుపదేశ మొసరించె - హర్షమాణు, డగుచు నద్దాన వాయును - మిగుల సలరి
వననివాసుల బాధించు-దనుజవరుల, గూల్చి యమ్మాని వెంట నే-గుచును నుండ.

—♦ తాటకా వృత్తాంతము ♦—

క॥ సాంధజన ధ్వంసిని దు, వృంధా విహరిణి మాని - పర భక్షిణిని
మంథనగాంగిని దాటక, మంథించెను రాముడొక్క - మహితాస్త్రముచేక.
శా॥ మున్నా తాటక యొక్క యచ్చర కరం - బుక్ మోహతాపంబుచే
తన్నైర్మల్య హృదంతరాళు నటవీ - ధాముక్ ముని గోరి యే
మన్నుక్ వీడక బాధపెట్టిన నతం - డాకోశుడై దైత్యగా
గిన్నం బుట్టు మటంచు దిట్టె నదియుక్ - రక్షః కులాభీలయై. ౧౯౦

తే॥ రామ బాణాహతిని మోక్ష-మామతిల్లు
ననుచు ముని తెల్పు సుదుండక్ - దనుజపతిని
బతిగఁ జేకొని మారీచు - సుతుని గాంచి
మోహమున వానివెన్క సు - బాహుఁ గనియె. ౧౯౧

క॥ ఆ కారణమున నా దై, త్యాకారయు రామచంద్రు - నస్త్రము తాళక్
క్షూకొరగి శాపమోక్షము, గైకొని యచ్చరగ సరిగె - శత్రుక మొప్పుక. ౧౯౨

—♦ శ్రీరాము రణయజ్ఞారంభము ♦—

తే॥ రామలక్ష్మణు లాపైని - బేమమీఱ
గాధిసుతు నాశ్రమము సేరి - కొళికుండు
మొదలుగా మాను లాయజ్ఞ - మును నొనర్చు
గావమునుకొని యమ్ముఖ - ఘాతుకులను. ౧౯౩

క॥ రాక్షసులను సజ్జనగణ, శిక్షాచణులైన దనుజ - శేఖరులను దా
మాక్షణమ వేనవేలుగ, శిక్షించిరి విండ్లుపూని - శితశరములచేక. ౧౯౪

మ॥ మరలక్ రాముడు కీర్తిధాముడు వెసక్ - మారీచుని దీక్షమా
శరఘాతంబున నూఱు యోజనములక్ - జానొందు సంద్రంబునక్
బారిలాడంగను నేసి యాపయిని దు - ర్బుద్ధిక్ సుబాహుక్ బారిం
బారి ధాత్రింబడఁ జంపి వైచె నొకట - ముల్కిక్ జగం బల్కంగక్. ౧౯౫

శా|| విశ్వామిత్రుఁడు సత్కృతాధ్వరుఁడనై - వీక్షించె రాట్పుత్తులన్
విశ్వాసంబున మానులెల్లరుఁ గడున్ - దీవించి రాధీరులన్
విశ్వస్తుత్యులటంచుఁ బిమ్మటను నా - విజ్ఞాన సంశోభితుల్
శశ్వత్కీర్తులు రామలక్ష్మణులు ని - చ్చున్ మొక్కి రవావిరికిన్. ౧౯౬

—♦ అపాల్యా శాపవిమోచనము ♦—

మ|| తదనంతరంబునఁ గరుణాంతరంగుండగు విశ్వామిత్రుఁడు మునివతంసుండు మిథిలాపత్త
నమున జనకరాజోత్తముని మందిరమున నమందానంద కరంబుగా జరగఁబోవు
సీతాస్వయంవర వృత్తాంతంబు నాకర్ణించి సుగుణార్ణవలగు శ్రీరామ లక్ష్మణుల
నచ్చోటికిఁ బిలిచికొని పోవ నిర్ణయించి పయనంబై తన మెటవచ్చుచున్న రాకొ
మాదులకుఁ దోవలో గౌతమపత్నియగు సహల్య భర్తృరూపధారియగు దేవేం
దునిచే రతిసౌఖ్య మనుభవించి పతివలన శాపంబునొంది యుపలమై పడియున్న
చరిత్రంబుదెల్పె మున్ను చతుశ్శీర్షునిచే సృష్టింపఁ బడిన యహల్యాసుందరి దేవేం
ద్రాది బృందారకుల కొసఁగఁబడక ద్విముఖిగోప్రదక్షిణ పుణ్యతముడగు గౌత
మునకు సతిగా నీబడె నందువలనఁ బరందరుండు వంచించి యిండు విలుకాని
సంచున నచ్చంచలాక్షితోరమించి గౌతమ శాపగ్రస్తుండై సహస్రభంగుఁడుగా
నేర్పడి పిమ్మట సహస్రాక్షుండునాఁ బరంగె నేతద్వృత్తాంత మంతయును ముని
సత్తమునిచే నెఱింగిన శ్రీరాముండు దయార్థిహృదయుండై స్వపాద స్పర్శనమున
నామె పాపమాహరించి చూపఱ కాశ్చర్యంబు కలుగఁజేయు ముందటి రూప
రేఖావిలాసంబులెసంగ నయ్యుపలంబును జపలాక్షింగావించె మఱికిందఱు మహ
న్న లీ యహల్య పతిశాపవశత నదియైయుండ మార్గగుండగు రామచంద్రుండు పద
స్పర్శచే నుద్ధరించెనందు రయ్యది కల్పభేదంబు సమస్త కల్పంబులందును రామచ
రిత్రంబు నానావిధంబులుగా విరాజిల్లుచుండు; సహల్యశాపమోక్షణ కరుండై న
రామునిపై సురలు విరులవాన గురియించిరి; మునియుతులై రామలక్ష్మణు లాయ
హల్యను గౌతమున కప్పగించి యతనిచే మెప్పొంది గంగాతీరమును జేరి నద్యవతర
ణార్థమై నౌక నధిరోపింపఁబూనిన శ్రీరామచంద్రమూర్తిని గని నౌకాధిపతి
వినయవినమితశరస్కుండై యిట్లనియె. ౧౯౭

—:శ్రీరామాదులు గంగను దాటుట:-

మ|| పృథువా! ముందుగ నీకు పాదరజమున్ - బ్రత్రాళితంజౌ నటుల్
శుభచిహ్నంబుగ నేనసల్పి పిదపన్ - సోడితు నా నౌకలో
నభయంబొప్పు భవత్పదంబులను దే - వా! లేనిచో నీపద
పృథవంజౌ రజమింతసోక వనితా - రత్నంబవున్ నావయున్. ౧౯౮

- తే॥ రాతినాతిగఁ జేసితి-రామ నీవు, నాకుఁ గల దొక్కయిల్లాలు-నావహూడఁ
గాంతయైవంత నాదగు-గతిమతేమి? యొక్క పెండ్ల మె చాలు నిం-కొక్కతేల?
- క॥ అనినన్ రాముఁడు చిఱువగ, పురఁ బదములఁ గడుగుమంచుఁ బూజ్ఞాచందా
ననుజ్ఞై ముండుకుఁ జూపిన, వనయానుఁడు నీటఁగడిగె - భగవత్పదముల్. ౨౦౦
- ఉ॥ పిమ్మట నొకనెక్కి రఘు - వీరులు మానియు జాహ్నువీరదిన్
సమ్మదమొప్పు దాటి ముని - నాథులఁ గొందఱఁ గూడి పట్టణా
ధ్యమ్మగునట్టి శ్రీమిథిల - నల్ల నఁ గాంచి పురోపసీమ వ
ర్ణ్యమ్మయి మించు నాయుపవ - నమ్మరుజేరి సుఖించి యొక్కడన్. ౨౦౧
- సీ॥ జనక భూమిాశుచే - దనయా వివాహ స, మాహూతులై నట్టి - యవని పతులు
పూర్ణ మోదంబున - భూషణోపేతులై, వాహనారూఢులై-వచ్చిచేరఁ
బిలువని పేరంట - ముల కేఁగు చుదాన, సారణుచే వార్త - సరిగఁ చెలిసి
రావణాసురుఁడు వి - రాజిత తేజుడై, పుష్పకం బెక్కి యా - పురముఁ జేరె
- తే॥ దశరథుఁడు మాత్ర మొక్కండు - తనయు లెపుడు
వత్తురో? యను బెగచే - బఁణయమున
కరుగఁ డయ్యెరు దక్కిన - ధరణి వరులు
భూసురులు నెల్ల రచటికి - బోయిరపుడు. ౨౦౨
- క॥ జనకుఁడు విశ్వామిత్రుఁడు, చనుదెంచిన వార్త నెఱిగి - చయ్యన వారిన్
దన నిలయమునకుఁ దోతే, రనుమత్తులతోడ వెడలి - రా నెంచునెడన్. ౨౦౩
- తే॥ గాధిసూనుని శిష్యుఁ డొ - క్కురుఁడు వచ్చి
యా విదేహవనీశు ర - హస్యముగను
బిల్పి గురువాక్యములు గాఁగఁ - బీతి నిట్లు
పలికె మృదు మధుసార వా - క్కులు చెలంగ. ౨౦౪
- శా॥ రాజా! పంక్తిరథాత్మ జన్మలు కళా - ప్రస్తవ్య లుత్పల్ల నీ
రేజాతాక్షులు రామలక్ష్మణులు వా - ర్ధిశ్శేష్ గంభీరుతా
రాజన్యల్ సువమస్కు లిష్ట మఖమున్ - రక్షించి నా వెంటఁ దా
మోజన్ వచ్చిరి సీతనూర్మిళను గే - లొందంగ నర్హుల్ కవల్. ౨౦౫
- తే॥ త్వత్పణీకృత శివచాప-భంగకార్య మొక్క త్కటలోనఁ జల్పెడు-హాంతకాఁడు
పశాసుకాఁ డందగాఁడు శ్రీ-కౌసలేయుఁ, డైన రాముఁడు కాపుర-నాత్మనెంచి.
- తే॥ వరవిధానముతో యోగ్య-వరుల వీరి, నీరు సౌభంబుఁ జేర్చుము-నేర్చు మీఱ
హరధనుగ్ధంగ కార్యంబు జరుగు దనుక, వెల్లడింపకు వృంతాత్మ-మెల్ల నీవు. ౨౦౬
- క॥ అను మాటల కాజనపతి, ఘన మోదమునొంది పురము - కళకళ లాడన్
గనులకుఁ బండువు గొలిపెడు, ననువొప్పు నలంకరించు - నటు లొనరించెన్. ౨౦౭

వ! విశ్వామిత్రుని శిష్యుడును జనకునివలన నా మంత్రాణాబు వడసి దేశికవరు సమ్మ
ఖంబునకు నరిగినఁ దద్వృత్తాంతంబు గుప్తపటచి యా ధరణీరమణుడును. ౨౦౯

— జనుఁడు రామలక్ష్మణులకు స్వాగత మొసఁగుట —

ఉ! ఆవల మంత్రీ బంధుయుతుఁ - డై తన సేననుగూడి వేషకర్

(శ్రీ)వెలయక్ సుమేధయను - చెల్వమొదల్ సతులెల్ల రాంగ మే

తా వసనాది భూషణము - లంది కరీంద్రీ పురస్కరంబుగా

నావనిఁ జేరె రోశెలఁడు - లాడ మనోహర వాద్యముల్ తగ్గఁ.

౨౧౦

క! అటుచని మనిపుంగవు ను, త్కట భక్తినిఁ గొల్చి దశర - థ పృథుసుతులక్

దటుకున నలాకరించియు, బటువుగఁ గూర్చుండఁ జేసి - వారణములపై. ౨౧౧

తే! చామరాశ్మపచారముల్ - సలుపఁ జేసి

యాటవెలఁడులు మున్నాడి - పాటపాడ

పది మాగధు లొక వంకఁ - బస్టుతింప

వాద్యములు మోయఁ బరిపిధి - వచ్చుచూడ.

౨౧౨

సీ! వారి రాక నెఱింగి పత్తనోత్తమలెల్ల, లీలతో గోపురా ట్టాలకముల

నిలీచి పువ్వుల వాన-లలరిచి వారిపై, సీతకుఁ దగు నాథుఁడీతఁడనుచు

రామునిఁ జూపుచు - లక్ష్మణుఁ బొడగని, యూర్మిఖాంగన కితం-డొప్పు ననుచు

మన పుణ్యవశమున-జనకు పుత్రికలకు, మంచి మగండు) ల-భించి రనుచు

తే! నెంత సుందరులమ్మ! నేఁడిటమి వీరు, వచ్చుటయె సంతసము మది-హెచ్చెననుచు

నుత్తమోత్తములనుచుఁ దా-మొరఁ బలుక, వినిరి శ్రీరామలక్ష్మణుల్-విసనికీతి

మ! మఱియూ యుత్సవమెల్లఁ గాంచి నృపతుల్ - మార్మోములక్ జింతతో

నలుగొడ్డెంబును జేసి సీజనకుఁ డా - హా! మానభంగంబె మ

మృత్యు క్రమృక్ బొనరించి రామునకె యీ - యం బూనెనా? సీత నం

చుటవాడక్ జనకాదులుక్ వినిరి ధాన్వ్యోక్తుల్ తగ్గఁ దవ్వనఁ.

౨౧౩

వ! ఇవ్విధంబుగా ననేకులనేక విధంబుల నాడికొనుచుండఁ గడులగడు వైభవంబు చెన్న

డర జడదాఁడతో నాపుడమి యేలిక కొడుకు లిరువురును గరులడ్డిగి స్వయంవర

మందిరంబుఁ బ్రవేశించి యక్కుశికనందను ముందఱఁ గూర్చుండిన జనకుండును

నిండుసభలోనికిఁ గన్యా ప్రతిగ్రహార్థంబు పణంబుగా నిర్ణయించి యుండిన నాథ

నువును దెప్పించె. మున్నాత్రీ పురదాహకంబైన శార్ఙ్గ-బు నాఁబెట్టె ధనుర్విద్య

సభ్యపించిన పరశురామునకు నేనొసంగ నాతండా ధనుస్సును ధరించి కార్త వీ

ర్యార్జునిని నిర్జించి యిరువ దొక్కమాఱుగా భూమిని నిఃక్షత్త్రంబుగావించి మిథి

లాంగణమునఁ బెట్టియుండిన, సీతయుఁ దోడిబాలికలతోఁ గూడి యాశనువును

గట్టమువలె నొనర్చుకొని యాటలాడుచుండె నందువలన బరశురాముఁ డయ్యది యెఱింగి యామె సాక్షాల్లక్షియని తెలిసికొని దురాసదమయిన యాధనువునే యామె వివాహమునకుఁ బఱముగా నిచ్చి చనియెఁ గావున నట్లు తెప్పించిన నా యనుత్తరుచుగు చాపంబును రాజులముందట నునిచి జనకమహిషాసాలుడు ధరా రమణులను గాంచి శంకించి యెట్టకేలకు నుంకించి యిట్లనియె. ౨౧౬

— శీతా స్వయంవర శపథము —

క॥ పంచశత్రు భములచే, నంచితముగ శస్త్ర గృహము - నందుండియుఁ దెప్పించినదీ శివశార్దూలము కాంచుడు భార్గవుడు సీత - కై పఱమిడియెన్. ౨౧౭

క॥ భూరమణులార ! యెవరేన్, వీరాగ్రులున్న లేచి - విల్లెక్కిడి మీ ధీరతఁ జూపుడు సభ నా, ఏమని వరియించు సీత - విభ్రాతి తగన్. ౨౧౮

మ॥ అనికా దిగ్గున బెగ్గడిల్లి నగసా - మ్యంబైన యా వింటిని గని శీర్షంబులు వంచి మంచిపని యీ - కాంతాసుఖంబెంత? మే దిని జీవించినఁ జాలుఁ గాంతలిక నె - దే లేరొ? పెండ్లాడరో? మనకేలా? యిది సాధ్యమా? యనుచు సం - భావించి రాభూపతుల్. ౨౧౯

సీ॥ యత్నించి కొందఱు - రత్నగర్భాధిపుల్, ధనువు గదల్చుకే - వెనుకకేగ నికఁ గొందఱొక్కొంత - యిటునటు కదలించి, యెత్తగాలేక నొక్కడకు నేగఁ బైకెత్తినల్పి - పార్థివుల్ మఱికొంద, తెక్కిడఁగా లేక - పక్కకేగ నెక్కువెట్లగఁ బూచి - యెట్టకేలకు డస్సి, యున్నరంచును గొందఱొదిగి యేగ

తే॥ ధనురధిజ్యో బానర్పేడి-ఘనుడొకండు, లేడే? యని రావణుడు నవ్వి-లేచి వచ్చి ధనువు డగ్గఱి గర్పించి-జనకుఁ గాంచి, మించి దర్పంబెల్ల నిట్లంచుఁ బలికె ౨౨౦

ఉ॥ ఎవ్వఁ డమర్త్యులం గెలిచె - నెవ్వఁడు ముజ్జగముల్ వశంబుగా నివ్వటిలెన్ సురారులు గ - ణింపఁగ శ్రీరజతాద్రి నెవ్వఁ డా పువ్వలబుతి చందమున - ముందుకు వెన్నకు నూచివైచె రా జెవ్వఁడు మీకు నట్టి ఘను - నీదశకంఠ విదేహ! చూడవా? ౨౨౧

అ॥ గడ్డిపోచవోలె - గడు నల్పమైనట్టి, వింటి నెత్తు పెట్టి - బంటుతనమొ? చాలుఁజాలు నాదు - సత్త్వంబు తెలియంగ, నెంచినాడవేమొ? కాంచుమింక.

— రావణుడు హరధనుస్సుచే భంగపడుట —

వ॥ అని మునుకొని తన వామహస్తంబుచే ధనువునుబై కెత్తఁ బూనిన నయ్యది రవంతయై నఁ గదలకుండిన రోషతామోక్షుండై కుడిచేతినిసైత మాచేతికి జతచేసి యెత్తఁ జూచిన నదియు రిత్తయైన నుత్తలపడి భుజబలులు మెఱుంగుఁ జాపమును దోపిళ్ల నూడి యేపాటును దోపక యిరువదికరంబులచే గట్టిగాఁ బట్టికొని యెట్టకేలకు ది

ట్టతనంబునూపి కొట్టకొన పట్టుదొరకిన ధట్టించి నెట్టనఁ బైభాగంబువఱకు నట్టిట్టె
యెట్టి యెక్కచేయివదలి కిందనుండిన యల్లెత్తోటిని గైకొన నుంకించు నంత నా
శివునివిల్లు దబాలున నాతని యెదపై బడినఁ బుడమికిని వింటికిని నడుమఁ జిక్కికొని
దిక్కుతెలియకసుక్కుచు నక్కిరీటంబులుతోలంగఁ గచ్చువీడ బలంబు నడల విడు
దలగతి గానక కిచకిచలాడుచు సభలోని వారెల్లరును బకపక నగుచుండ గిరగిర
మని కండ్లుతోప్పుచు నోటఁగాఱు చొంగలను జప్పరించుచుఁ దన ముప్పునకుఁ దాన
వగచుచుఁ జొప్పెఱుంగక తప్పుసేసితి ననుకొనుచుఁ దుదకు నసువులపై నానవిన
ర్జించిన నూర్జితయశుడగు జనక మహీశుడు మరల సభాదులఁ బరికించి మెడ
నిక్కించి చేయెత్తి యిట్లనియె.

౨౨౨

క॥ లేరా వీరులు భూస్థలి? నారయ నిర్వీర్యమయ్యె - నా? యుర్వరయన్
భీరుని నీ దశకంధరు, వారక రక్షించుటొప్పు - బలయుతుఁడున్నన్.

౨౨౩

ప॥ అని పలికిన.

౨౨౪

క॥ ఆ మాటలె శరములుగా, రాముడు లక్ష్మణుడూ గనలి - ప్రాణతులగుచుఁ దా
మామెయి విశ్వామిత్రుని, మోముంగన నతఁడు రామ - మూర్తిం బలికెన్.

శా॥ లెమ్మా! రాఘవ! రావణాంతమిప్పుడే - ప్రేక్షింతువా? యీసభక,
బామ్మా! వేగమ రాక్షసుం దరియ, నూ - ర్పుల్ నిల్వఁగాఁ జేయుమా!
కొమ్మా! శ్రీ శివశార్ఙ్గ మున్ సులువుగాఁ - గొన్నంత జ్యావల్లినిక

నెమ్మిక్ వింటికిఁ గూర్చి టం కృతిని నెం - తేఁ జల్పుమా! మేలుగాక.

౨౨౫

మ॥ అనినన్ రాముడు లేచి మొక్కి మునికి - హర్షించి హారంబులక
గొనగోల్లన్ సవరించి నిశ్చలగతిక - గోటీరముకనిల్పి చ
య్యన వస్త్రంబు బిగించి నెన్నడుమునక - హంపీరు లీక్షింప మె
ల్లన నాశార్ఙ్గ ము డగ్గఱించె జయలీ - లాలోల చేతస్కుండై.

౨౨౬

క॥ ఆ రాముని గని విస్మయ, పూరంబగు మమలజనులు - పొడగనుచుండన్
ధారుణి రమణులు లోచన, సీరేజాతముల భీతి - నెక్కొనఁ గనుచున్.

౨౨౭

సీ॥ మనకె దుస్సాధమా - పనికి యత్నించె రా, కొమరుండు జడుడని - కొందఱనఁగ
గాదు కాదా పం క్తి - కంఠ నాలోకింప, ముందు కేగె నటంచు - గొందఱనఁగ
బిన్నాటలింతియే - బిరుదైనమగలెల్లఁ, బందలై రా? యని - కొందఱనఁగ
గాధిసూనుండింత - కార్పణ్య మొనరించె, గోదండమెట? నని - కొందఱనఁగ

తే॥ జనకుడా పల్కులాలించి- సంభ్రమించి, కౌశికునిగాంచి నృపులచే - గానిపనికి
గోమలాంగుడు బాలుండు-రాముడగునె? జబధిజాతకమెటు పీల్చు-జాలననియె.

శా|| పాపాదస్థిత కాంతల త్తటిని దృ - క్షాప్తివ్య మేపారంగా
నా సర్వావయవప్రభామహితు ది - వ్యాకారు సల్లక్షణో
ల్లాసుక్ జాపసమీపవాసుఁ బరి పు - ల్లన్నేత్రీ నీరేరుహుక్
వాసిక్ రామునిఁ గాంచి యూర్ధ్వముఖులై - భక్తిక్ సత్కు సేయుచుక్. ౨౩౦
తే|| హరిహర బ్రహ్మలను మమ్ము - సంబరమున, సంబరంబునఁ గన్గొని - సర్వదేవు
లార! మద్వృత్త దాన పు-ణ్యములచేతఁ, జాప మీరామునకుఁ బుష్ప-సామ్యమగుత.
క|| రాముని శుభకంధరమున, భూమిజయుక్ బుష్పహర - మును వెస నిడుతక్!
మేమా రామావనిజా, శ్రీమహామును గ నెడి రీతిఁ - జేయుడు మీరల్. ౨౩౧

—♦ సీత రామునిశే పతిగాఁ గోరుట ♦—

వ|| ఆని పార్థిండుచున్న సమయంబున సఖిజనులచేఁ బరివేష్టించఁబడి సాధాగ్రమున
నుండిన సీతయు నమందానందకందళిత హృదయార విందయై తులసియను చెలి
కత్తియ మెడపైఁ దనచేయి వైచికొని సాదరమతియై. ౨౩౩
సీ|| సుకుమారు నబ్జాక్షు - సుందరుఁ జందాస్యుఁ, జారు దోర్దండు స్వ - ర్ణోరుతేజ
శృంఖలా నూపురాం - చిత దివ్యపదయుగ్ముఁ, గంకణశృంఖలా - కాంతహస్తు
నవరత్నమకుట కుం - డలకాంతిశోభిత, శూరవర్య సుజంఘు - సుపదు సుగుణు
వరజాను సుందరో - దరు హనుసుస్కంధుఁ, గంబుకంతు వళిత్రీ - యుం బ్రకాశు
తే|| సస్మితానను బింబోష్ఠ - స్వచ్ఛదంత, సత్కపోలు లసన్నాసు - సంస్థ సుఖి
గుంచితాలక సత్ఫలఁ-గుసుమహారు, భూషణోపేతు శ్రీరాముఁ-బూజ్యఁగాంచి.
క|| అకటా ! యచలోపమమా, నికటస్థిత చాప మెచట ? - నెక్కొను బలిమిక్
సుకుమారుఁడు శ్రీరాముఁడు, ప్రకటంబుగ వంచి నన్నుఁ- బరిణయమగునా? ౨౩౪
తే|| దైవమా! రామచంద్రుండె - ధవుఁడు నాకు నీమనంబెటులున్నదో? - నేనెఱుంగ
నితరుఁ డెవఁడేని వరియింప-నీక్షణంబె మేడపై నుండి ధరఁబడి- మేనువిడుతు. ౨౩౫
సీ|| శంకరా! లోకేశ! - శర్వాణి! శ్రీవాణి!, సావిత్రి! గాయత్రి! - జలజమిత్రీ!
స్వర్లోకనాయకా! - సమవర్తి! జలనాథ!, ధనపతి! యనల! ప - ద్భారమేశ!
పక్షింద్ర! ఘోరలోక - భర్తా! సుధాధామ!, సర్వదేవతలార! - సంస్కరింతు
మీరందఱును నయా - మేనురబుద్ధి నీ, శార్దూలు సుమమట్లు - సలుపుఁడింక
తే|| రామ భుజదండముల మీ బ - లంబుఁ జొన్ని
జయముఁ గూర్పుడు పదునాల్గు - సమలు నేను
వనమునందున మునివృత్తి - గనిచరింతు
ననుచు సంతసపడఁజేసె - నమరవరుల.

—* హరభవద్భంగము *

- క॥ ఆ పిమ్మట శ్రీరాముడు, చాపంబు బ్రదక్షిణించి - సగ్గురుని న
 న్నాపితరుల స్మరియించుచు, జాపము డాకేల బట్టి - చయ్యననైకై. ౨౩౮
- క॥ ఎత్తినవింటికి నారిని, హత్తించి గణారమంబు - నతఁ డొనరించెన్
 ముత్తునియలగుచు శార్ఙ్గం, బత్తటి ఫెల్లనుచు విటిగె - నందఱు బెడరక. ౨౩౯
- చ॥ అవని చలించె దిక్కులు న - భోంతరముల్ కడుదద్దురిల్లె న
 ర్ణవములు మేరవీలునుగ - లంగె ఫణీమండ్రు సృగై డారలుక
 భువిపయిరాలె భీతిగని - బోరన నీవును నన్ను జేరి నా
 కవుగిట డాగి యుంటివి జ - గద్ధితుఁడా విలుతుఁడొచ్చు వేళలోక. ౨౪౦
- క॥ మొరయించిరి దుండుభులను, గురియించిరి పూలవాన - గుతుకమెలర్చక
 బెరయించిరి నృత్యంబులు, స్మరియించిరి రామునెల్ల - న్నెగ్గాకసులుక. ౨౪౧
- చ॥ మఱియు సభాంగణంబున న - మానుష తేజుని రాముఁజూచి వే
 నెఱిగొని వందిమాగధు ల - నేకముగా నుతియింప వేళ్ళెలుక
 మెఱయుచు 'నృత్యముల్ సలుప - మేకొని వాద్యములెల్ల మోయి మే
 లైఱుగున స్త్రీలు పూల్గురియ - దిన్నగ వీచెను గంధవాహుడుక. ౨౪౨
- తే॥ రావణాసురుఁ డప్పడు - లజ్జచేత, నిమిషమైనను సభలోన - నిల్వకుండఁ
 బడిన బొమిడికములనైన - బడయకుండ, విహ్వలండయి లంకకు - వేగఁ జనియె.
- ఉ॥ రామలు కీర్తిసోముడగు - రాముఁ డొనర్చిన చాపభంగముక
 దాము సమీక్షసేసి కర - తాళములక జయశబ్దముల్ ముదం
 బామఱిలంగఁ జల్పిరి ధ - రాత్మజయుక బులకాంకితాంగియై
 రాముని దైత్యదర్శన వి - రాముని గాంచెను బ్రేమవీణుఁగక. ౨౪౪
- వ॥ అంత నా జనక మహీకాంతుండు మంత్రి వరులం గని మాతంగముపై సీత నెక్కించు
 కొని సేనా సురక్షితముగా మహోత్సవంబున నిచ్చటికిఁ బిలుచుకొని రండనిన
 వారును ద్వరితగమనలై వెడలి సీతను సమీపించి నిటలతట ఘటిత కరేపులులై
 మధురాలాపముల నిల్లనిరి. ౨౪౫
- శా॥ అమ్మా! జానకి! ధన్యవై తివి కద - మ్మా! సూర్యమౌస్మ్యండునుక
 నెమ్మిక్ బంధురథాగ్ర పుత్రకుండునుక - నిష్ఠాతుఁడౌ రాముఁ డా
 పెమ్మెల్ గల్గిన వారలబ్రోవడ ని - ర్భీతిక ధనుర్భంగముక
 సమ్మానంబుగఁ జల్పె లెమ్ము వరు ప - జ్జం జేర నేన్దెక్కంగక. ౨౪౬

—* సవిభవముగా సీత రాముని కంఠమునకుఁ బుష్పహర మలంకరించుట *

- క॥ అనినక సీతాకాంతయు, జననిక నతిసేసి సఖులు - సరస నడువఁగాక
 ఘనగజ మారోహించెను, మును మంగళ వాద్యముల్ ప - మోదంబిడంగక.

శా|| చిత్రోష్ణిషులు కంచుకుల్ శతముగా - సీతా కరిణ్యగ్రీ మౌ
దాత్ర్యంబూపుఁ జరింపఁగా జన సమూ - హంబుక్ నివారించుచుక్
వేత్త్రంబుల్ ధరియించినట్టి భటులు - ద్వేలంబుగా ముంసురాక్
బాత్ర్యంబానఁబు వేశ్యలాడిరి నుతిం - షక్ మాగధామల్ కడుక్. ౨౪౮

సీ|| వారువంబుల నెక్కి - పరిచారికా తతుల్, చామరాదులు పూని - సరసరాఁగ
స్వర్ణదండంబులు-శత్రుముల్ ధరియించి, ముకుసలల్ హరులెక్కి-ముందురాఁగఁ
బురుష వేషము లూని - తరుణేశిరోమణుల్, బంటు తనంబున - మెటరాఁగ
సచివవర్గులు చమూనిచమరక్షణ మొంది, వాహనారూఢులై - పరుసరాఁగఁ

తే|| బ్రహ్మద లానందముగఁ జామ - రములు వీవ
స్త్రీలు సాధాగ్రీములనుండి - పూలు గురియ
మెఱుంగు తీవను బురిణించు - మెలత మిన్న
సీత యరుదెంచె వైభవో - పేతయగుచు. ౨౪౯

తే|| వచ్చి కరిడిగి నవరత్న - భర్తా విహిత, దివ్యహారంబుఁ గొనుచు వి - దేహునాజ్ఞ
రామచంద్రుని గన్గొని - ప్రేమమీఱు లలిత లజ్జావిలోకనో - ల్లాసయగుచు.

తే|| మృగుపదంబులఁ దామెల - మెల్ల నిడుచు జానకీదేవి శ్రీరామ - చంద్రుఁడేరి
నమ్రయై హారమతని కం - తమునవైచి, పదములకు మొక్కి లజ్జచే - బజ్జనిలిచె.

క|| రాముఁడు సగ్గుణగణ సౌ, ధాముఁడు ధృతదివ్య రత్న - దాముఁడు విజయో
ద్ధాముఁడు సీతారాముఁడు, సామోదండగుచు నెగడె - సభలో మిగులక్. ౨౫౦

క|| శాశ్వత యశుఁడౌ రాముఁడు, విశ్వామిత్రునకు మొక్కి - వేగమ మునియుక్
సుశ్వశ్రేయసుండగుమని, విశ్వాసాశ్లేష మొసర - విలసనమతియై. ౨౫౧

తే|| దక్షిణాంక స్థితునిఁ జేసి - దాశరథిని, శిరము మూర్కొని చాల సం - బరమునొంద
జానకినిఁగూడ వామాంక - సంస్థజేసె, జనకుఁ డద్దాన శోభిల్లి - మునివరుండు. ౨౫౨

క|| జననము సాఫల్యంబై, మనెనని నెమ్మనమునందు - మానుగఁదలఁచెక్.
జనపతియగు జనకుండును, మునిసత్తముఁ గాంచి కేలు-మోడ్పుచుఁ బలికెక్. ౨౫౩

తే|| త్వత్ప్రసాద ఫలంబుచే - దాశరథిని, నల్లునిగఁ జేసికొంటి ధ - న్యమృక్కులము
ధన్యుడను నేనుబితరులు-ధన్యులరయ, రామునకు, మామ నైనాడఁ-బ్రజలువాగడ.

వ|| అనుచున్న సమయంబునఁ బార్థివైల్లరును నిరర్థలోచనల మునిగి తటిత్ప్రభాభా
సమానయు బింబోష్టియుఁ జంద్రవదనయు దివ్యసుందరాంగియు నగు జగతీసు
తం గని తత్కటాక్ష పీక్షణశరాఘాతములకు పాదురుచుఁ బరాభవంబు నొందితి
మని దురదృష్టంబును నిందించుకొనుచు విషణ్ణులై యధశ్శీర్షులై న వారిం గనుంగొని
విదేహమహీపతి నతియొనర్చి మదీయ సుతావివాహ మహూత్సవము నుత్స
కంబున నెఱవేర్చి నాయొనర్చు సత్కారముల నందువలకును బురంబులకు వెడలవ

లదని సార్థించిన వారును నిట్టూర్పులనుబుచ్చి తుట్టతుదకు సమ్మతించిరి తదనంత
రంబ. ౨౧౭

—♦ జనకుడు సీతావివాహమునకు దశరథులను రావించుట —♦

తే॥ పుష్పనితేఁడుల విడుదుల-విడిమఁ జేసి, సముచితస్థానముల మాని-సమితిఁ జేర్చి
గాధిజప్రేరితుడయి - శౌరవముగఁ, బంక్తిరథుఁ బిల్వ ముత్తులఁ-బంపె నృపుఁడు.

చ॥ సచివు లయోధ్యఁజేరి నృప - సత్తముఁ బంక్తిరథున్ నమస్కరిం
చుచు శివచాపభంగమును - నూదికి దారముగూర్చినట్లు మేల్
వచనములక సమగ్రిముగ - వాకొన నాతఁడు సంతసించి యా
సచివుల శౌరవించి తన - సంఘముఁ గాంతలునుం బదంపడక. ౨౧౯

చ॥ మిథిలకు రా విదేహుఁడు స - మీహిత చిత్తముతోడ వారికిన్
బ్రథ నెదురేగి వైభవ శు - భస్థితులక బురిజేర్పరాఁగ నా
పథమునఁ కైకపుత్తులను - బట్టణవాసులు గాంచి భ్రాంతిచేఁ
గథనమొనర్చి రా సుతయు - గంబును రాముఁడు లక్ష్మణుండుగాక. ౨౨౦

తే॥ మైథిలుండాల రామల - క్ష్మణులఁ గూడి, వెలయు గాధిజుఁ గన్గొని - యలవస్థి
మునికి సంజలి ఘటియించి-ముండునుండు కైకజల రామరూపులఁ-గాంచిమురిసి.

క॥ ఏ రెవ్వరనుచు నడిగిన సారమతుల్ వారు భరత - శత్రుఘ్నులు ధా
త్రీరమణా! రామానుజ, లారయునుని గాధిసూనుఁ - డప్పుడు పల్కెక. ౨౨౧

ఉ॥ రాముఁడు లక్ష్మణుండు ముని - రాజగు గాధిసుతుండు మువ్వరుక
ధీమహితాత్ముఁ బంక్తిరథు - నిన్ మఱి కోసలజూచి రాణులక
బేమ వస్థిమఁ గాంచి నిబి - రీసముదంబును గూర్చివారికిన్
దామును హర్ష మాణులయి - తత్పరిసంగతులైరి పొంగుచుక. ౨౨౩

తే॥ గీ॥ భరతశత్రుఘ్నులును రామ-భనునకును, లక్ష్మణునకునుబ్రాణమిల్ల-లలితఫణిశి
వారుఁ దమ్ములఁ కౌగిటఁ-జేరఁదీసి, ముచ్చటించుచు వరుసగా-మూడునడువ. ౨౨౪

క॥ జనకుఁడు వారలఁ గనుగొని, మనమున సంతోషపడుచు - మంజులమధుర
ప్రాణయోక్తులతో దశరథ, జననాథునిఁ గాంచి పలికె - జనమధ్యమునక. ౨౨౫

తే॥ రామున కయోనిజనుసీతఁ బేమనిచ్చి, మత్తనయ నూర్చిశాఖ్య ల-క్ష్మణునకొసగి
భరతశత్రుఘ్నులకుఁ గుశ-ధ్వజునిసుతల, మాండవీశ్రుతకీర్తుల-మఱియునిత్తు. ౨౨౬

ప॥ అనిన దశరథుఁడును నందుల కంగీకరించి జనకుని పురోహితుఁడును నహల్యానంద
నుడును నగు శతానందమునికెరఁగి సీతయయోనిజ యెట్లయ్యె నది సవిస్తరంబుగా
నానతీయుడని వేడిన నతఁడు వినుమని యిట్లనియె. ౨౨౭

—♦ దశరథునకు శతానందుడు సీతాపూర్వపుష్పాంతమును జెప్పట —

శా॥ పద్మాక్షుండను రాజు పూర్వము జగ - త్ప్రఖ్యాతిని బొంది. తా
సద్గంబును నొక్కనాడు సుఖయై - శ్శక్తుల్ ధనోల్లాసమున్
బద్ధావాస యొనర్పించి బాగులఁగా - బాటించి మత్పుత్తిగాఁ
బద్దం గాంచెద నంకసీమ నెపుడున్ - వర్తింప నంచెంచుచున్. ౨౩౮

క॥ తపముం బొనరిచి లక్ష్మీయు, గృహచే బ్రత్యక్షమైన - గీర్తించుచు నా
నృపుఁ డాదేవిని సుతగా, నపేక్షచే నడుగ నామె - హరిఁ గొల్పుచు నెన్. ౨౩౯

క॥ అతఁడారీతిగ నిశ్చల, మతియై హరిఁగూర్చి తపము - మరల నొనర్పన్
గుతుకముతో విష్ణువు భూ, పతిఁ గాంచియు మాతులుంగ - ఫలమిచ్చి చనెన్. ౨౪౦

—♦ లక్ష్మీ మాతులుంగోదృశమయై పద్మయను పేరొంచుట —

తే॥ ఆఘాంతరమందు స్వ-ర్ణాంగియైన, కన్యకామణి పృథవిప - ధన్యుడైతి
ననుచుఁ బద్మాక్షుఁ డామెను - బెనుచుచూడె, నామె నెల్లరుఁ బద్మాస-మాఖ్యయనిరి

తే॥ ఫలము శకలంబు నందొక్క - ఫలము మరల నుద్భవించిన బద్దయు - నొందిదాని
లలితసుకళావినోద సో-ల్లాసయగుచు, జూద్రకళవోలి తండ్రి యు-త్సాగమెక్కె.

వ॥ అట్లు క్రమక్రమాబుగా వృద్ధిపొందుచున్న పద్మ నవలోకించి యామె వివాహవయ
స్కయగుట గమనించి తగిన వరు డెచ్చటనుండెనని వితర్కించి స్వయంవరంబు జ
రగింపనెంచి యజ్ఞంబొనర్పనూహించి యాహ్వానపత్రికలను లిఖింపించి నృపతు
లకును మునులకును బత్రికలఁబంపించి పురంబు నయనానందకరంబుగా నలంక
రించునట్లొనరించి పద్మాక్షుండు యజ్ఞమునకుఁ బ్రారంభించిన నా సమయమున.

మ॥ సురగంధర్వులు దైత్యదానవులు య - ట్తుల్ పక్షులున్ గిన్నరుల్
నరులున్ భూవరులున్ మునీశ్వరులునున్ - నాగుల్ దశగ్రీవుడున్
సరిదంభోధి మహీధ్ర భూరుహ వరాం - చత్కామరూపాఘ మ
బ్బర మేపారంగ వచ్చి రాపరిణయం - బున్యజ్ఞమున్ గాంచగన్. ౨౪౧

ఉ॥ వచ్చినవారి నెల్లర న - పారముదంబునఁ గాంచి నెమ్మదిన్
మెచ్చుచు సత్కృతుల్ సలిపి - మేకొని రాజు సభాస్థలంబునం
దచ్చుపడంగఁ బల్కె ఘను - లార! నభోసితవర్ణ లేపుడై
పొచ్చెములేని కీర్తిగను - పోటరి నా సుత కర్ణుడంచు దాన్. ౨౪౨

క॥ ఆపల్కుల కుల్కుచు నా, చూపటు లాశ్చర్యమంది - ఊఁగిసేసిపై
గోపించి యసాధ్యంబగు, నీపనినెటు తెల్పితనుచు - నీర్వాణువులై ౨౪౩

తే॥ మోహనాకార పద్మాను-మోదమరయ, దూరమయ్యెడు సనియెద్ది-తోవయనుచు
నందతామెను హరియింప-సందడింప, గనలి పద్మాక్షుడును సంయు-గంబు సలిపె.

తే॥ రోమహర్షణుడగుచు స - కోకిధుఁ డగుచు

వింటశరములు సంధించి - వేనవేలు

గాఁగఁ బద్మాక్షుఁడేసిన - గరువముడిగి

నృపులు సురలును వెనుకకు - నేగిరాత.

౨౭౮

శా॥ దైత్యుల్ భీకరశస్త్రసంహతులచే - దర్పం బెలర్పాగ ను

రీత్యైత్కంత్యముతో నెమర్కొనుచు ధా - త్రీనాథుఁ బద్మాక్షు నా

మృత్యుప్రీతియొనర్చి పద్మనుగొనన్ - హేలాగతి వెన్కొనన్

భీత్యుద్వేషితయాచు నామెయును వే - వేయగ్నిలోనం బడెన్.

౨౭౯

ఉ॥ ఆమె యదృశ్యయైన నమ - రారులు పద్మని పట్టణంబుఁ దా

మామెయిఁ జేరి నేలసమ - మానటు సౌధములెల్లఁ దోసి య

చ్చో మసనం బొనర్చిరిక - ష్ట్రీణిపపత్నులు సంతమంది రా

శామతి లక్ష్మిఁ గోరిన భృ - శంబగు కప్టమె వచ్చు నేరికిన్.

౨౮౦

వ॥ పిమ్మట దైత్యులాదిగా నెల్లరును దమతమ నెలనల కరిగిన నొక్కతఱిఁ బద్మయు

నగ్నికుండంబునుండి వెలువడి తత్సమీప ప్రదేశంబున సంచరించుచున్నంత.

౨౮౧

—♦ పద్మ దివ్యపంచరత్నాకృతి నందుట —

తే॥ విజయ యాత్రాను వర్తియె-వెడలి గగన

వర్తమునఁ బుష్పకము నెక్కి - వచ్చుచున్న

రావణునిఁ గూడియున్న సా - రణుడు వేగఁ

బద్ధుఁ గని పంక్తిముఖున కా - పడఁతిఁ జూపె.

౨౮౨

ఉ॥ ఆ దశకంఠరుండును బ్ర - హ్మము నొందుచు వ్యోమయాన మ

ష్టాదెస నిల్చి డిగ్గి గజ - యాన మనోజ్ఞ విలాసఁ గాంత న

త్యాదర మొప్పఁజేరి కర - మల్లనఁ జూచి గ్రహింపఁ బోవఁ దా

నాదహనాంతరంబున ర - యంబున డాగెను బద్మభీతయై.

౨౮౩

వ॥ అందులకు రావణుడు చింతించుచు నాకాంత నుద్దేశించి.

౨౮౪

శా॥ కాతా! యోతటి వెట్టిదానవు ధరా - కాంతుల్ సుధాధోగ్రీవుల్

మాతుల్ గల్గిన వారలెల్లరు నిను - బ్రాల్మాలి మున్నీడినా

రంతే తావక ధామముం గనిన నా - కా? మాయఁ జూపింతు మీ

కౌశ్టేన గ్రహియింతు నిన్ను ననలుం - డేమానా? వీక్షింపుమా!

౨౮౫

తే॥ అని జలంబును గొనితెచ్చి - యనల మార్చి

పేర్చి పరిశీలనము సేయఁ - బింజరాభ

మించు రత్నము లైదు ల - భించెనందు

వాని నొక్క కరండికఁ - బదిల పఱిచి.

౨౮౬

—♦ రావణుడు పంచరత్నములను లంకకుఁ గొనిచనుట ♦—

చ॥ త్వరగ విమానమెక్కి చని - తద్దశకంఠుఁడు లంకఁ జేరి దే
వరగుడిలోఁ గరండికను - బట్టుగఁ బెట్టి నిశీధిని గడుఁ
సరసత భార్యఁ గూడి లల - నామణి! దివ్యములైన రత్నముల్
బరువడిఁ దెచ్చినాడ నని - పల్కి కరండికఁ దేరఁ బుచ్చినాఁ.

౨౨

శా॥ ఆ మండోదరి దేవతాగృహము డా - యం బోయి యా తల్పులఁ
సామోదబుగఁ దీసి లోనఁగల భ - ర్తానీత సదృత్నముల్
దేమున్నొందుఁ గరండికం గదలుపెన్ - లేశంబును లేవ కెం
తే మొల్లంబుగఁ దోఁపఁ దద్విషయముం - దెల్పెన్ వెసన్ భర్తకున్.

౨౩

క॥ ఆ మాటలకుం బ్రహ్మసనుఁ, డై మానవభోజి దేవ - తాలయమునకున్
భామన్ వెనుకొని చని తా, నామున్ గని యా కరండ - మటు కదలించెన్.

—♦ రత్నములు కన్యారూపము నందుట ♦—

చ॥ అది యచలుంబునోలె రవ - యైరఁ జలింపమి నబ్జిమాది దు
ర్మదరుషఁ బూని విశేతి క - రంబుల నెత్తిన లేవదయ్యె నా
పిదప దశాస్యుఁ డచ్చటనె - ప్పేలుచు మూతను దీయ దానిలోన్
ముదిత యొక్కర్త కన్పడె స - ముజ్జ్వల సూర్యవిభావభావయై.

౨౪

చ॥ అనుపమమైన తద్దృతికి - నాశర తేజములేది వారి లో
చనములు మీలితంబులయె - సాధనివాసజనంబులెల్ల నా
మెను గన వచ్చిరప్పుడు భృ - మించి దశాస్యుఁడు నానుభూర్విగా
వనితకథన్ వచించె దన - పత్నిని గాంచి ససాధ్యసాత్కుండై.

౨౫

క॥ మండోదరి యా నుడులకుఁ, జండతరాగ్రహముఁ బూని - చయ్యనఁ బతినిఁ
దండించుచుఁ గులనాశం, బుడఁగ నీయమను దెచ్చి - తహహ! యనుచున్

తే॥ చెలువసేసిన హృద వి-చేష్టితముల, నెఱిగియుండియు లంకకు-నీమె నిట్లు
తీసికొని రాఁగఁ బాడియే? - దేవవిమత, నాథ! యిది విప్రతీపంబ - నంగవలదె?

క॥ సుకోచ మేల? యీయమ, లంకను నుండంగ రాదు - రయమున బలులొ
లెంకలఁ బిల్పింపుము మన, కంకిలలేకుండఁ జేర్పు - మా! యొక వనికీన్.

౨౬

—♦ మండోదరీ వాక్యములవలన రావణుఁ డాకన్యకను వనమున వదలుటకు భటుల నాజ్ఞాపించుట ♦—

ప॥ అని పలికిన రావణుడును నగ్నేస్థితులగు నమాత్యుల నవలోకించి మంత్రంబునలిపి
యడిచిపాటున నడియరులఁ బిలిపించి యా దివ్యావళున నొక్కఘనగహనము
న డించిరా నియోగించిన భయంకరులగు నాకికరులును బంకజాక్షిగల కరండికను
విమానంబున నిడి యడవికి వెడలఁ బ్రయత్నించిన మండోదరి మరల వారలం గని

యియ్యంగనం గడు దవ్వనం గల పొలమునకుం గొనిపోయి పొడవడకుండఁ గరండి
కనల్ల భూమిలోఁ బాఱిపెట్టి పెడమఱిరండు కనలుపడినంత నీమె నెత్తఱి నేర్చిన
మిత్తి కెరసేయగలదు గృహస్థుండయ్య జేంద్రియుండై చరాచరంబులను నే
కంబగు నాత్మహాపంబుగానెఱిగి మను ఘనునింటనుంట కీవాల్గంటి యొతయు దగు
నని వచియింపఁ గరండికాస్థయగు పుండరీకాస్థయు దశకంఠండు మొదలగు పొలను
దిండులు వినుచుండ నుద్దండముగా నిట్లనియె. ౨౯౧

మ॥ మరలక లంకకు నేనువచ్చెద నృశం - సశ్రేణియా మిమ్ము నె
ల్లరనక రావణపుత్ర బంధుసచి వ - పౌంధ్రప్రయుక్తంబుగాఁ
బరలోకంబునకేగఁ జయచిదపక - పాండుకి శతగ్రీవు ను
ద్ధరతం జంపెద మూలకాసురునిఁ ద్రిం - తుక వానిపై నొతయుక. ౨౯౨
క॥ అనవుడు దనుజులు భయకం, పనులై శవములను బోలి - మ్లానాస్థులుకాక
ఘనుఁడా రావణుఁడును గే, లను ఖడ్గముఁ బూని యెత్తె - లలనం జూపక.
మ॥ ఆ సమయంబున. ౨౯౩

—* రావణుఁడు పేటికాస్థిత కన్యకను జంపఁబోవ మండోదరి వారించుట *—

శా॥ ఏమి? సాహస మాయువుం దొలఁచి యి - య్యంతిక్ వధింతే? యటం
చామండోదరి భర్త కడ్డువడి యా - ర్యా! ముందు రాజ్యపు కీ
డో? మేలో? యెటు నిశ్చయింపఁ దరమా - యోషక విసర్జింపుమా!
నామాటక వినుమా! యటన్న నతఁడుం - దత్సూక్తిచే నూటడెక. ౨౯౪

—* భటులాపేటికను మిథిలచెంత భూమియందుఁబాఱి వచ్చుట *—

క॥ దూతలు నాపేటికఁ గొని, యాతురముగ మిథిలచెంత - కరిగియు దానిం
బాఱి ధరయందు జవమున, నేతెంచిరి లంకకంత - నేలిక పొగడక. 300
క॥ ఆ ధరణీ భాగమ్మును, భూధవుఁ డీజనకుఁ డొక్క - భూసురునకు జీ
వాధారంబుగ రాహుని, వేధము రవి గనిననాఁడు - ప్రీతిగ నొసఁగెక. 301
చ॥ అతఁడును దత్ప్రసిం జలుప - నారసి మంచిముహూర్తమందు మే
ల్లతయగు కోడెలం గొని ప - సందగు నాఁగలి పొంది కర్షకుం
డితవుగ రాఁగ భూమికడ - కేగియు రైతది దున్నుచుండఁ దా
మతి నరుసంబు నొంద నొక - మాఱున నాఁగెటి చాలునందునక. 302

—* బాహ్మణుఁడు నాగటిచాలున దొరకిన పెట్టెను జనకున కిచ్చుట *—

క॥ సీరాగ్రిము తాకున నిం, పారంగఁ గరండికయు బ - యల్పడె నపుడ
వార్జరలు నబ్బరపడి యీ, భూరమణుని యెడకుఁ దెచ్చి - పొందుగ నిడినక.
క॥ విప్రుని సొమ్మిది చేకొన, నపత్రిభ ఘటిల్లునంచు - నవనిపుఁ డనియెక
విప్రుఁడును జనకభూప! న, హిపత్రి యర్హులరు మీర - యిదొయని యొసఁగెక.

శా॥ అందేమున్నదో? యంచు మూతనటు తీ - యన్ బాలికారత్న మిం
 పొందం గప్పడే భూమిదేవుఁ డపుడో - హో! రాజ! యీ యందక
 తై దామే గృహియింపుఁడీ! యని చనెన్ - దేవాదులాదుండుభుల్
 మంద్రద్వానము సేయఁ బుష్పములు సం - వర్షించి రుత్కర్షులై. 307

—♦ పెట్టెలోనుండిన కన్యకకు సీతానామమిడి జనుకుడు వెనుచుట ♦—

క॥ సీతను దొరకిన దాటన్, సీతయె యని పేరుపెట్టి - స్థితముదమునన్
 క్షూతలపతియు బెంచెను, సీతా వృత్తాంతమిద్ది - శివకర మరయన్. 308

వ॥ మఱియు నా సీతా దేవికింగల యభిఖ్య లెవ్వియనిన. 302

తే॥ మాతులుంగోడ్చవయు నొట - మాతులుంగి

భవ్య పద్మాక్ష సుతయకొట - వలనఁ బన్న

యగ్ని సువాసినియు నొట - నగ్నిగర్భ

నవ్య రత్నములొట ర - త్నావతియును. 309

తే॥ ధరణి వెల్వకుబును జేసి ధరణి జాత, జనక సందర్శితయు నొట-జానకియును
 ననెడు దివ్యాహ్వానముబుల-నలరుచుడు, సీత నుతియింపఁ దరమె? వి-ఖ్యాతజాత. 300

వ॥ కాపున.

తే॥ గగనసీలాభతనుడైన-ఘనయశుండు

రామచంద్రున కాసీత - రమణి యయ్యె

నవనిఁ బద్మాక్షుఁ డొనరించి - నట్టి పతి

సఫలతను బొందెఁ గనుము న్ను - పాసుఖంబు. 301

—* దశరథాదులు మిథిలం బ్రవేశించుట *—

వ॥ అని శతానందుడు దశరథునకుం దెల్పిన యీ సమయంబునంద మున్ను దశరథు
 నిచే నాహూతులై యుండిన కోసలాభపతియు మగధేంద్రుండును గేకయాధిపు
 డును బుత్రమిత్రకళత్రి బాంధవాది మంత్రి సైన్యసమేతంబుగా నరుదెంచిన
 వారల కెల్లరకు స్వాగతం బొసంగి జనకమహీశుండు తగు సత్కారముల నొన
 రించె దశరథుండును సముచిత సల్లాహంబులచే గౌరవించె దదనంతరంబున జన
 కుండు దశరథునిఁ బూజించి రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నుల నాభరణాదులచే
 నలంకరించి భద్రగజములపై నధిరోహింపఁజేసి మంగళవాద్య ఘోషంబులు
 మిన్నముట్టి వదిమాగధస్తుతులు నెలంగ వారకాంతా నృత్యగీత వినోదంబులు
 డంబుమీఱ నందఱు బరవిధిం బ్రవేశింపఁజేసి సంబరంబున వచ్చుచున్నంత. 302

క॥ పురికాంతలు సంభ్రమమున, వరులగు రామాదులపుడు - వచ్చుట చూడన్
 చిరచిర బిడ్డలఁగాని గో, పురములపై కెక్కి రిండ్ల - బోవిడి పనులన్. 303

క॥ ఆ నారీమణు లెల్లరు, సూనాస్తునిఁ బోని రాజ - సుతుల నలుగురక
సానందముగాఁ బాడగని, సూనంబులు చల్లి రంతఁ - జోద్య మెలర్పక. 3౧౮

క॥ పిమ్మటఁ బంక్తిరథామల, రమ్మని జనకుండు పీఠి - రమ్య పాసా
దమ్ముల విడియఁగఁ జేసె శు, భమ్ముగ సర్వానుకూల - వసతి యెసఁగఁగక.

క॥ మంత్రులు భూరమణునితో, మంత్రంబు నొనర్చి జరగు - మహామునకగు నా
తంత్రము నెఱిగి కడంగి స్వ, తంత్రముగాఁ బనులు జరపఁ-దత్తచయమునక.

తే॥ జనకుండు పురోహితులఁ బిల్చి - సన్నహార

నిర్ణయంబును బొనరించి - నిఖల విధులు

సరిగ నెఱవేఱుచుండంగ - స్వాంత మాదుఁ

బొంగి తల్లగ్న సమయంబు - బారయు చుండె.

3౧౯

వ॥ మఱియు జనక సుతావివాహార్థంబు సచివు లలంకరింపఁ జేసిన యా పట్టణరాజంబు.

సీ॥ జాత రూపపరిచ్ఛ - దాతి వేల్వోత్తాల, కూబర శ్రీమంత - గోపురంబు

భర్మరత్నాకీర్ణ - భాసుర ద్వారకు, డ్యస్సుటాభింకమా - ట్టాలకంబు

కమనీయ మండపా - గార తోరణ సత్తు, తాకా సమూహా వే - ద్యధ్యజంబు

పరిమళాంభస్సిక్త - పరిణాహ వివిధ నూ, న ప్రచయోత్త సుం - టా పథంబు

తే॥ స్వచ్ఛమాక్తిక మణిగణ - శ్లాఘ్యమాన, రంగవల్లి విరాజిత - పొంగణంబు

సతత సర్వతోలంకార - సంయుతంబు, లలిత భరితుంబు శీమిధి - లా పురంబు.

— శ్రీ సీతారామాదుల వివాహమహోత్సవాభి వృద్ధము —

ఉ॥ అంతట నా ముహూర్త సమ - యంబును వచ్చిన రాత్రిలో విధుం

డెంతయు ముగ్ధిసట్టి యెడ - నింతులు కోసల పుత్రి మున్నుగా

సంతస మొప్పు రామునిని - సానుజగా శుభపీఠి నిల్పియుక

బంతుగ హరతిం జలిపి - పాడిరి సంపఁగి నూనె యంటుచుక.

3౨౦

క॥ శుభ వాద్యంబులు మోయఁగ, నిభయానలు నాల్గు దేసలు - నిడి దీపికలక

రథసముగా జల కుంభము, లభిగవములు సేసి జలక - మార్చిరి వారిక. 3౨౧

క॥ కొడుకులకుక దడి తుడిచియు, వడిగా మేల్వలువ లొసఁగి - వలఁతులు మిగులం

దొడవుల నిడి మఱి పంక్తిర, భుండు మొదలుగ జలకమాడి - తోరపుఁ బీఠిక.

తే॥ కనకచేలంబులను గట్టి - కనకనమను, భూషణంబులు ధరియించి - పుత్త వరులుచి

గురువరుండు వసిష్ఠుండు-గూడిరాఁగ, వాద్యములు మోయ శుభవస్తు-పాళినొం.

తే॥ మాక్తిక వినిర్మితంబైన - మండపమును, జేరఁగా నవ్వసిష్ఠుండు - భారుణిపతి

వామపార్శ్వావస సతులను-వారి ముందు, సుతులఁ బీఠస్థులనుజేసి-కుతుక మలర

క॥ గణపతి పూజను బ్రాహ్మణ, గణయు క్తముగా నొనర్చి - కడు వడిగా నై

పుణముగఁ బూజ్యహిత్య, మణిమముగాఁ జల్పి దేవ - తాభ్యర్చితుండె. 3౨౨

తే॥ గ్రామ కుల వృద్ధ దేశ వి - భ్యాత మాన్సి, నీ సదాచారముల రీతి - నిఖిల దేవ
పూజనము మండపము పూజ - పూర్ణకలశ, పూజమున్నుగ జరిగించె - రాజుచేత.

క॥ శ్రీ కౌసల్యాది హరి, దా కంకుమ శోభితలు య - ధావిధి నుండఁ
జోకక జనకుం డచటికి, సాకల్యంబైన విభవ - సంగతి వచ్చెన్. 322

ప॥ అట్టులరుదెంచిన జనక ధరణీరమణుడు రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నులను గనకాం
బర దివ్య భూషణములచే నలంకరించి కౌసల్యాది సతీజన సహితంబుగా దశరథు
నిని రామాది కుమారులను గజారూఢులం జేసి వారలకుఁ జామరామ్యపచార
ములు సలుపఁ గొందఱ నియమించి మంగళవాద్యనినాదంబులు నెలంగ మిటా
రులగు నటీమణులు ముందట నటింప నానావిధ సూన లతావృక్షతతుల నతులి
తంబుగా శ్రేష్ఠంబులగు పాత్రముల నిడికొని కొందఱు భటుల తౌర్య త్రికంబుల
వెంబడి నడువఁ జిత్ర విచిత్రంబులగు కృత్రిమ వృక్షవృజ పతాకాఁగులు శోభిల్లు
నోషధీ విశేష ప్రశస్తవస్తుతాహ వినిర్మిత వినోద సాధనము లన్నిసంబంధముచే
దటిల్ల తాపసవవల్లీ ఫలవృక్ష దీపికాజాల జైవాత్మక జ్యోత్సాన్ని పుండరీక కోక
నద మాంజిష్ఠ కంజాత వివిధ కృత్రిమ శకుంతసంతాన మృగకుల రథ రథాంగోప
మాంబుగా వెలుంగుచుండ నిజమందరబువకుం బిలిచికొని వచ్చెనప్పుడు వియచ్చురు
లచ్చెరువది హెచ్చిన మచ్చిక నుత్సవంబువకు మెచ్చుచు నెచ్చటి విమానముల
నచ్చట నిలిపికొని కనుగొనుచుండిరి. కౌసల్యాదిసతులు సమ్మదితాంత రంగలై
సుతులమీఁద ముక్తావిరాజమాన లాజాక్షతలఁ జల్లుచు దీవించిరి. శ్రీరామలక్ష్మణ
భరతశత్రుఘ్నులును దశరథాది భూపతులును వసిష్ఠాది మునినాథులును నమం
దానందమును బొందిరి. తదనంతరంబ గజావరోహులయిన రాకొమరులు మొద
లుగాఁగల యెల్ల వారలను జనక మహీశుండు వివాహమండపమునఁ బ్రవేశపెట్టి
వేదికాంతరములయందుఁ గ్రమంబుగా రామాదివరులను సముచిత పీఠంబుల నధి
ష్ఠింపించి వసిష్ఠశతానందుల యనుమతినిబొంది వారలకు మధుఃపర్కంబులిచ్చి సు
మేధాది సువాసినీయుతంబుగా సర్వాంకార భూషితలగు జానకిని నూర్మిళా
మాండవీ శ్రుతకీర్తులను శుభవాద్యధ్వనులు ననర వరుల కభిముఖముగా నిల్పిన

తే॥ శ్రీ వసిష్ఠ శతానంద-ఋషులు కరము, భక్తి వాల్మీకి ముఖమాని-వర్యసూక్తి
గాధిజుడు తోడుగా వేది-కలను నిల్పి, సరవి వై వాహికములను-జరపఁ బూని.

తే॥ ఆ వధూవరులకు మధ్య-మందు దివ్య, మగు తిరస్కరిణిఁ బట్టి-యారజముగ
మంగళశ్లోక సంకల్ప-మంత్రలగ్న, పద్ధతులు నల్పి యంతర-పటముఁ దీసి. 330

ప॥ కన్యాదానముల నొనఁగింప జనక కుశధ్వజులకుఁ దెల్పిన. 331

తే॥ జామలనుగూడి జనకకు-శధ్వజాఘ్న, లలరి రామాదులకుఁ బుష్టి-కలను దాము
ధారవోసిరి కన్యా ప్ర-దాన విధిగఁ, జెలఁగి గురువులు మంత్రముల్-పెప్పుచుండ.

క॥ కంకణ మాంగల్యంబులు, పొంకంబుగఁ దాల్చిరపుడు - ముదమున వధువుల్
పంకేజాక్షులు వరులును, బ్రాంకితముగ మరులు మురులు - పరిమి-పంగళ.

ఆ॥ ఆణి ముత్తియములు - నక్షత్రలును బూని, యావధూవరులు పృ - హర్ష మెసంగ
నపుడు సల్పిరంత - నక్షతారోపంబు, శాస్త్రవిధిని గురుల - సమ్మతిగని. 33౪

క॥ పాణిగోహణ విధానము, సోణిమిగాఁ జలుపఁ జేసి - ముని పుంగవులున్
రాణును హోమాదికము న, రీణ ముదంబానర జరపి - కృతకృత్యులు గాన్.

క॥ మొరసెన్ ఘన వాద్యంబులు, కురిసెన్ మేల్నిరుల వాన - కుతుకము మసులన్
నెరసెన్ జనులకు నుతులును, బెరసెన్ వెలయాండ్రో యాట-ప్రియముగ వెలసెన్.

క॥ నూనుల న్నుషలం గనుగొని, మానుగ దశరథుఁడు జనక - మహిపతి తోడం
బూనిక దానంబులను న, నూనంబుగ నిచ్చె బ్రాహ్మ - ణులకుం జాలన్. 33౭

చ॥ దశరథ పుత్రులపు తలి - దండులకున్ ముని కోటికిన్ లన
ద్యశులగు గొప్పవారిలకు - నత్తల మామలకున్ సభక్తిగా
శశిముఖులైన పత్నులును - సన్నిధిరాఁ జని మొక్కి దీవనల్
భృశముగ నొంది సుతసము - నెంతయుఁ గాంచిరి ప్రేమ మించఁగాన్. 33౮

క॥ నలువురు వరులును చిమ్మట, నలువుగ భార్యలను గటుల - నందితు లాచున్
నిలుపుకొని గృహములోనికి, వెలలిరి నృపవరులు మునులు - వెలఁగులు రాఁగన్.

క॥ పౌరులు జానపదులు ధర, ణీ రచుణులు మునులు మాని - నీచుణులు గుణో
దారులు పరివార జనుల్, సారాన్నాదుల భుజించి - జా నొంది రటన్. 3౪౦

శా॥ శ్రీరాముండు కృపా కటాక్ష విలస - ద్బ్రగ్భాసి సర్వాత్మకుఁ
డారాధ్యండు త్రిలోక వాసులకు ది - వ్యాకారుఁ డాబద్ధశం
పారమ్యాభ శుభాంబురండు తరళ - ప్రాళంబ కంఠండు నీ
తా రామన్ జగదాది దేవతను నొం - దన్ మిక్కిలిన్ శోభిలెన్. 3౪౧

ఉ॥ లక్ష మదేభముల్ మఱియు - లక్ష రథంబులు లక్ష పల్ల కీ
ల్లక్ష తవాజు లొక్క పది - లక్షలు గోపరిచార కాళులున్
లక్షణమైన వస్త్రతతి - లక్షములౌ బహు భూషణంబు లా
దక్షుండు మైథిలుం డొసఁగె - దాశరథుల్ గొన సత్క్రియార్థమై. 3౪౨

ప॥ ఆవల నావిదేహమహిపతి సుతావివాహ సమాలోకన కుతూహలులై వచ్చియుండిన
వారల కెల్లరకుఁ దగిన సత్కారములొనర్ప వారును వారివారి నెలవ్రలం జేరిరి.
దశరథుండు మాత్రము జనకుని ప్రార్థనావశంబునఁ గుటుంబ సమేతుడై నెలదినం
బు లామిథిలయందయుండి యొక్క శుభదినంబున సపరివారంబుగా నయోధ్యకుం
బోవఁ బయనంబై నంత. 3౪౩

—♦ జనకుడు సీతను నూర్చికా మాండవీ శుభ్రకీర్తనను సత్తగారింటికి బంపుట ♦—

చ॥ కనుగొనలంచు బాష్పములు - గ్రమ్మంగ సీతయు నూర్చికాహ్వయున్
జనవున మాండవీసతియు - సచ్చిత కీర్తియుఁ దల్లిదండ్రులం
గనుచును వారి కౌగిలుల - గారవ మొప్పంగ నిల్చి వీడయున్
మునుకొన ముద్దరాండ్రగుచు - మోముల మోములుసేర్చి డీల్పడన్. 3౪౪

ఉ॥ వారును వారి నూఱుడిలు - వాక్కుల నాడుచు నాదరంబు చె
న్నారంగ నొదలల్ నిమిరు - చల్ల న నా చిబుకంబు లంటుచున్
గూరిమి బిడ్డలార! మముఁ - గూడి సుఖంపడు రీతి భర్తలన్
జేరి సుఖాన మీశ్వరుర - సేవలొనర్పఁ డటంచు దీనతన్. 3౪౫

క॥ దశరథరాజును గని మా, వశగతలగు సుతల నిదె భ - వత్సుతులకు మేల్
వశలగ నిడి నారము నీ, వశమిఁకఁ గృపఁ గనుట యచుచు - బ్రార్థించి తగన్.

క॥ మర్యాద పురస్కరముగ, నార్యుండగు నతని మెట - నాహూతుడన్
ధైర్యము దెల్పుచుఁ బంపి, తౌర్య త్రీకమలరఁ గొంత - దవు వెనుకొనుచున్.

క॥ జనకునిచే నామంత్రణ, మును బడసిన దశరథుండు - మూఁడామడ త్రో
వను గడచె వసిష్ఠుండును, వనితలుఁ బరిజనులు సుతులు - వలగొని రాగన్.

తే॥ నిర్నిమిత్తముగాఁ గొన్ని - దుర్నిమిత్త
ములు కనంబడ నప్పుడు - భూమిధవుండు
గురునిఁ గని మొక్కి యిదియేమి - ఘోరమనిన
నతండు భయపడవలదని - యనియె నిట్లు. 3౪౬

క॥ జగతి రమణా! కనుమిదె, మృగములు శుభసూచకముగ - మేకొని మనలన్
దగుగతిఁ బ్రదక్షిణించెను, మిగులన్ లగ్నాను జమ్ము - మిడుకఁగ నేలా? 3౪౭

ప॥ అను నా సమయంబున. 3౪౮

క॥ తటుకున విటపుల తుటుములు, పెటపెట మనఁ బ్రాణికోటి-విటతటము పడన్
బుటపుటనై చటుల రజః, పటలము వర్షింప గాలి-భస్పని వీచెన్. 3౪౯

—♦ పరశురాముండు శ్రీరాము నెదుర్కొన వచ్చుట ♦—

ఉ॥ అంతటఁ గార్తవీర్య మహి - పాంతకుఁ డన్భతకాంతిశాలి కా
లాంతకమూర్తి సంయుగహ - తాఖిల రాజచమూసమూహుఁ డ
త్యంత జటాభిమండితుండు - సారుణనేత్ర ముఖుండు ధన్వి దు
ర్దాంత పరశ్వధుండు భృగు - రాముండు వచ్చె భయంకరంబుగాన్. 3౫౩

ఉ॥ ఆతనిఁ గాంచి పంక్తిరథుఁ - డర్ఘ్యము పాద్యము నిచ్చుటేనియున్
జేతము విస్మరింపఁగ వి - శేష భయంబునఁ గంపమంది వి

- భ్యాత చరిత్ర! మమ్ములను - గావుము కావుము పుత్రజీవ దా
నాతి పథంబునక గనుము - టాచుఁ బదద్వయి వాల్మీకిమృగ. 3గీ౪
- తే॥ పరశురాముఁడు దశరథు - పల్కులెల్లఁ
బెడచెవినిఁ బెట్టి యాతనిఁ - గడకుఁ దోచి
రామచంద్రుని నెదిరించి - ప్రసలితేది
యుండగుచు నుగ్రిఁడయి నిఘ్న - రోక్షిఁ బలికె. 3గీ౫
- తే॥ క్షత్రియాధమ! మదభిఖ్య - గని చరింతె?
ప్రాతవింటిని విజయట - బంటుతనమె?
కనుము మామక వైష్ణవ - ధనువు దీని
గుణ మొనర్చుమా నే నొల - రణమొనర్తు. 3గీ౬
- క॥ లేదా? క్షత్రియకుల నగ, భేదామరధవుడ నేను - భీమ బలమునక
నీరు సమూహము సంతము, నాదండధరాతికమున - కనిపెడఁ ద్వరలోక.
మ॥ అనినక శ్రీరఘురామచంద్రుఁడు స్మితా - స్వం బెంతయుక రంజలక
మునిరూపుక భృగురాముఁ బల్కె ద్విజుఁడా! - మో పెట్టఁగా నొన? మీ
ధనువుక, మీరు గుణాధికుల్ గుణముఁ ద - త్సంధాన మొక్కండె మా
కనువో గో సుర విప్ర భామినులపై - నస్త్రాచ్యుతుల్ రాఘవుల్. 3గీ౭
- క॥ వలసిన మాయసువుల నీ, బలమలరగఁ గొనుము విప్ర - వర్షుల తోడం
జలమున నేఁ బోరాడరు, పలుకులు వేయెల? తృప్త - బాటింపు మిఁక. 3గీ౮
- ఉ॥ నాపుడుఁ గోధఘూర్జిత మ - సంబున భార్గవ రాముఁడు దృఢతు
డై వడిగొన్నఁ జీకటులు - నంబర మెల్లను గప్పె వారిధుల్
భూవలయంబు దిక్కులు న - భూత విధానముతోఁ గలంగె నా
భావిత దుర్దశం దలఁచి - భావమునక రుషపూని రాముఁడుక. 3౬౦

— శ్రీ రాముఁడు పరశురాముని జయించుట —

- క॥ భార్గవు శార్ఙ్గముఁ దిగిచి య, సర్గళముగ నెక్కువెట్టి - నారెయు మోయక
భార్గవ రామునిఁ గనుగొని, దుర్గర్వము నణఁచ వింటఁ - దొడిగి శరంబుక.
క॥ ఇది రామాస్త్రము వదలదు, నడముల ముగ్ధినను వనుల - నగముల మనినక
దిద్దివము సేరన భార్గవ! యెది దీనికి నెరయెనరా? - యెఱుఁగు మటన్నక.
వ॥ పరశురాముఁడును. 3౬౩
- క॥ గడగడ వడచుచు రామా! విడువకు నాపైని శరము - వికృతిం గనితిక
వడి మత్పుణ్యంబులపై, విడువుము త్వద్భాగ మనుచు - విజ్ఞత మెఱయక.
క॥ పూర్వస్మృతిగని వృత్తము, సర్వంబును నెఱిగి రామ - సాన్నిధ్యంబుక
సర్వోత్తముగఁ దలఁచుచు, నిర్వక్రింబైన భక్తి - నింగర పుటండై. 3౬౫

సీ॥ శ్రీరామ! రఘురామ! సీతా హృదభిరామ!, కరుణాలలామ! సం-గామ భీమ!
సర్వాతర చరిష్ణు!-సద్యశోరోచిష్ణు!, విష్ణు! దివ్యాలంక-రిష్ణు! జిష్ణు!
అభయ ప్రదాన! సృ-ష్ట్యాదికార్య నిదాన!, ధర్మనిధాన! త-త్త్వ ప్రధాన!
మాని మానసవాస!-మంజుతో క్తి విలాస!, సంతత సోల్లాస!-సత్యభాస!

తే॥ భూభరాహరణార్థమై-భూరికరుణా, జేసి భవదంశ మొసంగి నా-చేత నవని
గర్విత ష్ట-త్త్రకులమును-గార్త వీర్యుఁ, జంపఁగాఁ జేసి నేఁడు ద-ర్శనము నిడితె?

క॥ మాన్యచరితా! మగ్నద, శూన్యబుగ నంశమదియు - జొచ్చితె నీలోక
ధన్యోస్మి యనుచు మొక్కన, నన్యంబగు రీతి దశర - థాగ్రసుతుడుక.

క॥ ఉత్కటమగు తత్పుణ్య స, ముత్కరమును శరము విడిచి - బూది యొనర్చె
సత్కృతుడై భార్గవుఁడుచు, ముత్కర సునుహేంద్ర భూధి-మును జేరఁజనెక.

క॥ తొలఁగెం దమమును నిర్జర, కులముం గనె ముదము జనము-కుతుకమున మనెక
దలిదండులు గురుఁడును భా, తలు రామునిఁ బొగడి రవని-తలము సుఖించెక.

చ॥ సురలనుగెల్చి దర్పపరి - శోభితుడౌ దశకంఠ వేయిమా
కరములఁ గార్తవీర్యుఁ డతి - గాఢముగా బిగియించె నట్టి యు
ద్ధరబలుఁ జంపె భార్గవుఁడు - దూపిల నాతని నిట్లు కొంతలో
గరువముడించి గెల్చె మొర - గాఁడు కదా? రఘురాముఁ డెంతయుక. 320

వ॥ అట్టి శ్రీరామచంద్రమూర్తిని దశరథుండు కౌఁగిటా బొదివి శిరము మూర్కొని
సంతోషభరితాంతఃకరణుడై యెల్ల రతోఁగూడి పయనించి యయోధ్యం దరిసిన

—♦ శ్రీరామదు లయోధ్యకు వచ్చుట ♦—

క॥ దశరథ దాశరథులు నిజ, వశలను గురువను గూడి-పరితఱిత్తో దా
దృశముగ వచ్చుట విని యస, దృశమగు విభవముగఁ దత్పు-రీ జనులంతక.

సీ॥ సలలితంబులు గాఁగఁ - గలువడంబు లమర్చి, కస్తూరికా గోము-ఖము లొనర్చి
రమ్య ముక్తాజాల - రంగవల్లులు దీర్చి, నవ హరి ద్రుచితోర - ణములుగూర్చి
ఘంటాపథంబులఁ - గమివారి విదిర్చి, పసవసమూహ మా - పైఁదనర్చి
వివిధ వాద్యంబులు - వేవేగ నొనగూర్చి, వారణ రాజముల్ - వరుసఁ జేర్చి

తే॥ యయ్యమాత్య పురస్కరు-లగుచువచ్చి, తోరపు బీంతి వారి నె-దుర్కొనంగ
మంగళాచారములు మీఱ-మహిధపుండు, సుతల స్నుషలఁగరింద్ర సు-స్థితులఁజేసి

తే॥ పదిమాగధ సంస్తుతుల్ - వఱలు చుండ
సరవి వేళలు సృత్యముల్ - సలుపుచుండ
మొససి మంగళవాద్యముల్ - మోయుచుండ
వెడలి నిజసాధమును జేరె - బ్రీయులఁగూడి.

- క॥ అహమహమికగా జనములు, మహమును గని యిడ్లకరుగ-మహిపతిసుతులున్
గృహమున లక్ష్మీనిమోదా, వహముగఁ బూజించి రపుడు-భార్యలతోడన్. 321
- క॥ పిమ్మట శ్రీరామాదులు, సమ్మదమున జనకునకును-జననులకున్ న
మృమ్మగ నతులనొనర్చి శు, భమ్మగ నాశీస్సులొంది-పతిలిరి సుఖులై. 322
- క॥ హితభూపతులు సదంబర, తతులున్ భూషలునుడెచ్చి-వాశరథులకున్
నుతియుతముగ నిడిన యుధా, జతుఁ జెంతనె నిల్వికొనియె-శ్రీదశరథుడున్. 323

—♦ శ్రీరామావతార శ్రేష్ఠత్వము ♦—

- శా॥ దారాసంయుతులొచు దాశరథులున్ - దత్తద్వహాళిక్ సుఖ
శ్రీ రంజల్లి పృహర్ష మొందిరి మదిం - జుతింప రామావతా
రామాధత్వము విష్ణుదేవు నవతా - రాలంకు నెద్దానికే
నీరేడైన జగంబులు గలుగునే? - కృష్ణుడు తత్తుల్యుడౌ. 324
- క॥ సాకేతసితుడై సీ, తాకాంతను గూడి సరప-దలు చెన్నారన్
నైకంబులు భోగంబులు, జోకన్ శ్రీరాముడొందె - ఊణిపుఁ గొలిచెన్. 325
- తరలము॥ తరళమా శరదాగమంబది - తార్కొనెన్ దివి నర్కృడున్
దరలనావల నబ్జజాండము - దండియా కలశంబుగాన్
సురుచిరంబగు వెన్నెలల్ కడు - సొంపునింపఁ బయస్థితిక్
వర సుధాకిరణుండు భాసితఁ - బై నిమోగడ నందమై. 326

—♦ జనకుడు దీపావళ్యత్వవశమునకు రామాదులను బింప వంతులను బనుచుట ♦—

- క॥ అత్తకి నాశ్వయుజుబునఁ, జిత్తుబునఁ గోర్కులంతఁ - జిగురెత్తఁగ భూ
భృత్తు దశరథుఁ జేర నృ, పోత్తముఁ డాజనకుఁ డుపె - నొనర సచివులన్.
- క॥ వారలఁ గని దశరథుడును, గారవమొనరించి మించి కారణ మడుగన్
వారా భూరమణునితో, సారాముల మృగుల వాక్య - సంగతి వెలయన్. 327
- క॥ దీపావళ్యత్వవమున, నై పంపెను మిమ్ముఁ బిల్వఁ - గా జనక వర
త్పాాలుడు మముఁ గావున, నోపిక నెల్లరును మిథిల - కొగి రావలయున్.
- క॥ మీరు కుటుంబ యుతంబుగఁ, పౌరుల స్నేహితుల జాన - పదుల సచివులన్
వారక తోకొనిరావలె, గోరిక దయివాఱ రాజ - కుతుకము దీరన్. 328
- ప॥ అని విన్నవించిన నతండును సమ్మతించి యొక్క సుముహూర్తమున దివ్యాంబరా
భరణ భూషితులై కౌసల్యాది సతులును రామాదికుమారులును సీతాదిన్నుష
లును దానును గజారూఢులై చతురంగ బలంబుతో మహావైభవమున మంత్రి
పౌరజానపదాదులును దానదాసీ జనంబులును బరివేష్టించ బయలుదేరి మిథిలకు నరి
గిన జనకుండును వారిని సగౌరవముగా విభవోపేతరంబుగా నెదుర్కొని తన నగను

నకుం బిలిచికొని వెడలి వారలంగూడి యమదానందంబునంది సుఖించుచుండనంత
దీపావళ్యత్సవదినంబు వచ్చిన. 3౮౫

—♦ దీపావళి మహాత్మవాళి వర్ణనము ♦—

- సీ॥ వేగువేగు నటంచు - వేగ నిర్దుర లేచి, యాబాల గోపాల - మవనిపులును
గమగమ లాడెడి - సుచుత్తైలము లలాది, యభ్యంజన స్నాన - మాచరించి
కమనీయ చేలముల్ - కడుభూషలును డాల్చి, కలపముల్ పూసి వి - కాసమంది
చిత్ర విచిత్రమై - చెల్వొంగు దీపికా, జాల నీరాజన - లీల నలరి
- తే॥ పగటి పూటను దేవతా - బలు లొనర్చి, సత్పదార్థాప్తి మృష్టాన్న - సంగతముగ
నిష్ఠులగు వారితో భుజియించి మించి, సృత్యసంగీతవాద్య సు-ప్రీతిమనిరి. 3౮౬
- క॥ జనకుడుఁ గూతుల నల్లుఁ, డ్రను నుత్సవమొప్పు నుత్క-టంబగు లిప్పక
గనకపుంజేలల భూషల, ఘనమణి రత్నముల నొసఁగి - గరుసెసఁగంగళ్. 3౮౭
- క॥ రథగజ తురగ భటాదులఁ, బృథువుగనిడి సత్కరించి - హిత బంధులను
బిధగల వారలనుక దళ, రథ ముఖ్యుల కారవింఁచె - బ్రస్తుతి ఘోషిం. 3౮౮
- క॥ తదనంతరమున దళరథుఁ, డుదియక స్వజనంబుతో న - యోధ్యకుఁ బోవక
ముదముగఁ బయనంబయ్యె ను, హృదమాత్యభటాదులెల్ల - గోవలఁ దనరక. 3౮౯

—♦ అయోధ్యకుఁబోవు దళరథాదులను బాక్షిపు లెడిరింపట ♦—

- చ॥ అటు పయసించి వారు చన - నా పథమధ్యమునంచు రాజులు
త్కటముగు వైరబుద్ధిగని - తజ్జన కాత్మజకై పరీభవం
బటమును దాము పొందుట ర - యుబున నేఁపఁగ గుంపుగూడి యు
దృట రథ వాజి వారణ యు - తంబుగ నడ్డమువచ్చి తాకినక. 3౯౦
- వ॥ దళరథ మహీపాలుండును, 3౯౧
- క॥ చింతామగ్నుండై మతి, మంతుల మాతులను బిల్చి - మంత్ర మొనర్పక
జుతిల్లెడు తొడిగి గని, గంతున రాముడు సుమిత్ర - గాదిలి సుతుడుక. 3౯౨
- తే॥ దళరథునిఁ జేరి మొక్కుచుఁ - దండి! మాకు
నాజ్ఞ యొసఁగుము సమర వి - హార పటిమ
విమత నాశన మొనరించి - వేగవత్తు
మనుచుఁ బల్కిన నతఁడు నె - మ్మనము తోడ. 3౯౩
- మ॥ సుతులం గొంగిటఁజేర్చి రాముఁగని చు-చుక దువ్వి శ్రీరామ! నీ
చతముల్ రాజులు నీవుబాలుకుడ వీ - సౌమిత్రితో సంగర
క్షితి వర్తితే? పదాటు వత్సరములక - జెల్వొందు మీరేమి? సు
భృతశ స్రాస్త్రసమష్ట రాగులయి నె - మ్మింబోరుటేమి? యనక. 3౯౪

- ఉ॥ రాముడు సస్యజాంచదభి - రాముడు తుడ్డినిగాంచి నాయనా!
 పేముడి మీరు ఓల్కితిరి - భీతి యొకింతయు లేదు మేమె సు
 గ్రామ మొనర్తు మెంతకును - గానియెడం దమరుక్ సహాయులై
 భూమిధవాధమాళి మద - ముక్ డిగఁ జెండఁగ వచ్చుఁ గావునక. 3౯౫
- క॥ సమరము తుదదాఁచను గుశ, లముగా మనవారి నెల్ల - రక్షింపుఁ డటం
 చమరఁగ మొక్కిన భరతుడు, నమరిక శత్రుఁఘ్నుఁడును ర-యంబగు గతితోక.
- తే॥ రామలక్ష్మణులను జేర-రామచంద్రుఁ, డాదిగా నల్వరును ఘన-స్వందనముల
 నప్పు డధిరోహణముసేసి-జ్వాలినాద, ముల నొనర్చిరి సేనలు-ముందు నడువ.

— శ్రీరాముడు రాజులతో యుద్ధ మొనర్చుట —

- వ॥ ఆ సమయంబునఁ బార్థివులు శ్రీరామచంద్రునిం గని తమలోఁ దామిట్లని
 వితర్కించిరి.
- ఉ॥ వచ్చెడి వాడు రాముడదె - పంక్తిరథాధ్య రథస్థుడై ధృతిక
 హెచ్చెడి శ్రీమహాగవిధి - యేపగు తెక్కెము కోవిదారమా
 ముచ్చగు తుడ్డిమాట శర - ముల్ రథమందున నిండియుండఁగా
 నుచ్చయమొప్పు మున్నోనియె - నూతునఁ బైకొన సేమిసేయునో? 3౯౬
- మ॥ అని వారా రఘురామ సైన్యమును ధై - ర్యస్ఫూర్తితోఁ దాకిఁ మె
 టనె శస్త్రాస్త్రములుక శతఘ్నులును ఖ - డ్గాల్ భిందిపాశాదులుం
 గొని వే సూతులు రథ్యముల్ నడవఁగా - గోధోన్మదో దేకుతై
 ధనువుల్ టంకృతి సేయుచుక శరములు - తక్ సేనపై వేయఁగక. ౪౦౦
- ఉ॥ రాముని సైనికుల్ గడు ప - రామరిక దగు నాయుధంబులక
 దాము ధరించి శత్రుల య - థాయథతానటు గొట్టుచుండ నా
 భూమిపులుం గడంగి రఘు - పుంగవు సేనను బాణకొటిచే
 నామి కచాఁగఱం గనెడు - నట్లొనరించియు నార్చి పేర్చినక. ౪౦౧
- మ॥ తొరగా లక్ష్మణుఁడేవునక భరత శ - త్రుఁఘ్నుల్ సహాయుల్గ ను
 ధరుడై తీక్షణశరంబులు గురిసి శ - త్రుల్ డిల్పడు గొట్టి భీ
 కరుడై తోచినఁ గైకయాత్మజులపై - త్మానాథు లొక్కమ్మడిక
 ఖరనారాచము లేయఁగా భరతుఁ డ - న్నా! యంచు మూర్ఖులైనక. ౪౦౨
- ఉ॥ శోకము రోషముక మనముఁ - జోపుడు వెట్టఁగ లక్ష్మణుడు నా
 కాకసులెల్ల మెచ్చునటు - లాక్షణమంద యనేక బాణముల్
 గైకొని వైచి రాజులను - గంపిలఁ జేసిన వార లాతనిం
 బైకొని రొక్కపెట్ట యడి - వారక వీక్షయొనర్చి రాముడుక. ౪౦౩

ఉ॥ వీకున శస్త్రవర్షమును - వే కురియించుచు రాజతండముం
దాకి మదాంధులార! గగ - నంబున నెండిన యాకులట్టులన్
మూకగ గిర్గిరం దిరిగి - మూల్గుచు గిరిదికి గూలుఁ డింక నం
చూతున మారుతాస్త్రము మ - హోగ్రీత నేసె నజాంఁడ మల్కగన్. రంర

క॥ వారా వాయవ్యాస్త్ర మ, పారముగా నెత్తికొట్ట - బైకెగిరి యకూ
పారతటంబునఁ గూలిరి, శ్రీరాముండు మిగిలియున్న - సేనం గనుచున్. రంగి

తే॥ మోహనాస్త్రంబు నరివోసి - సాహసంబు
మెఱయ సేనకు గుటివెట్టి - మిడుమిడు కన
వడిగ విడిచిన నద్దాన - బహుల సైన్య
రథగజాశ్వము లవనిపై - వ్రాలి పడియె. రంఁ

—♦ శ్రీరాముండు మూర్ఛనందిన భరతుని సంజీవనిచే బ్రతికించుట ♦—

క॥ ఈవిధి శ్రీరాముండు దు, రాభ్రుల నిర్జించి మించి - రథముపయిం దాఁ
జేవఱి యొఱగిన భరతుని, నావేగముతోడఁ జేరి - యకటా! యనుచున్.

తే॥ కైక మొదలగువారు దుః - ఖమును జెంద
వలదు వలదని యూఱడ - బలికి వేగ
లక్ష్మణుని వీక్షణము సేసి - లక్ష్మణా! స
మీపమున ముద్గలాశ్రమ - మేపు మీఱు.

తే॥ ముని మహత్త్వముచేత న - ప్పడమి యందు
నలరు సంజీవసీలతా - దులు కరంబు
వాని జవమునఁ గొనితెమ్ము - భరతునకుఁ ద
లంప భయమేమియును లేదు - లగ్గు కల్గు. రంగ

మ॥ అన సౌమిత్రి రథస్థుండై త్వరితహా - యానంబునం బోయి య
మ్మని దివ్యాశ్రమమందు నున్నవటులన్ - ముమ్మాఱుగా మొక్కి యా
చన సేయంగ సమాధినుండె గురుఁ డె - చన్ బిమ్మటన్ రండు తీ
వను గోయం జనదంచు వారనినఁ ద - ద్వార్తన్ సమగ్రింబుగాన్. రంగం

తే॥ రామునకుఁ దెల్పు వటుల ని - రాకరించి
యోషధులఁ దెమ్ము మునివరుఁ - డుగ్గుండైన
నేను శాంతింపఁ జేసెద - నీవు వెడలు
మనుచు రాముండు వచ్చియిచ్చె - ననుజునకును. రంగం

ఉ॥ వల్లెయటంచు లక్ష్మణుం డ - వారిత టిని నాశ్రమంబునన్
వల్లులఁ జేరి యావటుల - పల్కులు లెక్కయొనర్ప కచ్చటన్

బెల్లుగనుండు తీవలను - వేగమ తుంచి ముదంబు కొంత సంత

ధిల్లగఁ దెచ్చియిచ్చె నగ - ధీరున కారఘరామమూర్తికి.

ర౧౨

క॥ ఆ మూలికలం గొని శ్రీ, రాముఁడు సారమును దీసి - త్రావించెఁ గడుఁ

బ్రేమఁ భరతున కప్పుడె, యా మాన్యుఁడు మూర్ఛదేతె - నబ్బుర మొదవఁ.

క॥ భరతునిఁ గని యెల్లరు ము, ద్భరితాత్మకులైరి గురుఁడు - తద్దయు నెమ్మి

వర రక్షాచారంబులఁ, బరువడి యొనరించె మిగుల - భరతుఁడు నలరెఁ. ర౧౪

క॥ ముద్గల మునివరుఁ డావల, గద్గలులయి వటులు పల్కఁ - గా లక్ష్మణుఁ డీ

యద్గాఢధార్మ్య మొసరిచె, నుద్గ్రీవుండగుచు సంచు - నొయ్యన విని తా.

క॥ చిత్త్రంబీ వృత్తంబని, ఛాతులఁ బంపించె వేగఁ - జని లక్ష్మణుఁడే

క్షత్రియుఁడో? లతలేలాకా? యాత్తంబద్వియేమొ? తెలియుఁడని యచ్చటికి.

తే॥ వార లాబంతితేరుల-వలఁతిఁ గాంచి, గురుని మాటలు వినుపింపఁ-గువలయపతి

నేను దశరథుఁడను నాదు-సూనుఁడైన, భరతు బ్రదికింప రామాజ్ఞ-వచ్చియిటుల.

తే॥ లక్ష్మణుఁడు తెచ్చె మీ తీవ - లను గడంగి

మమ్ము మన్నింపవలె నని - మాని వర్మ

డైన మీగురునకుఁ దెల్పుఁ - డయ్య! మఱియు

నేను వచ్చెద విజ్ఞప్తి - నిని వచింప.

ర౧౫

—• ముద్గలముని రామాదులను గాంచవచ్చుట —•

క॥ అనినఁ ముద్గల శిష్యులు, చనుదెంచియు గురునకల్లఁ - జక్కం దెలుపఁ

మునివరుఁడు రామదర్శన, మునకై నిజపత్నిఁ గూడి - మునుకొని వచ్చె.

క॥ వచ్చెడి మునిగని దశరథుఁ, డచ్చపుమతి స్వాగతంబు - నమరిచి నతుండై

హెచ్చుగ వేడఁగ రామా, ద్యచ్చయమును మునికి నెరఁగి యుత్సుక మొదె.

చ॥ ఘనుఁడగు ముద్గలుండును వి - కాసముఖుండయి సత్కరించి రా

జను స్వకుటుంబ యుక్తముగ - సూరివరేణ్య వసిష్ఠ ముక్తికీన

మునినతియైన శ్రీసుమతి - మోదముతోడతఁ గోసలాత్మజా

వనితను దొట్టి భామినుల - భవ్య బహూక్రతి గారవించె దా.

ర౧౬

తే॥ దశశతాంగుఁడు మరల ము - ద్గలునిఁ గాంచి

దేవ! మీ యాశ్రమమునుండి - తీగగములు

తెచ్చి యపకార మొసరించి - తిమి క్షమింప

వలయునని మొక్కిగఁగా ముని - తిలకుఁ డపుడు.

ర౧౭

తే॥ రాజ! యపకారమద్దయే - యోజలేదు

గొప్ప యపకారమునె యొడఁ - గూర్చి తీరు

మానుషాకారముల జగ - న్నాముఁ దాల్చి

నట్టి రాముని సీతను - నరయఁ గలిగె.

౪౨౩

క॥ అని దశరథు నెడఁగల కో, ర్కినిఁ దెలిసియు నతనిఁ బిల్చి-కేవలం దులసి

వనమున నేకాంతంబుగ, జనపతి! నీకేమి వలయు?-నసఁ దెలుపుచునన్.

౪౨౪

తే॥ అతఁడు మానికిఁ గేల్గొడ్చి - యార్చవర్య!

రాము భావించితంబు - పేమతోడ

హితమునహితము సహితము - నేర్పరించి

కాంక్షఁ దీర్చుడటన్న ము - ద్గులుఁడు పలికె.

౪౨౫

— మద్గులుఁడు దశరథునకు కీరామ వృత్తాంతము నెప్పుట —

చ॥ దశరథ! నీకు పుణ్యము ప - దంపడి తా ఫలియించె నాదిశే

షశయుఁడు శ్రీజనార్దనుఁడు-సర్వ జగత్పరిపూర్ణుఁడందిరా

వశుఁడు మహాచుభావుఁడు కృ - పాపరుఁ డాధ్యుఁడు విష్ణుఁడే భవ

ద్యశమున రామనామమున - వర్తిలెఁ బుత్రకుఁడొచు నెంచఁగన్.

౪౨౬

తే॥ ధర్మ పరిపాలనమును న - ధర్మ హతియు

దుష్టజన సంఘశిక్షయు - శిష్టరక్ష

సలిపి పదునొక్క వేలేండ్లు - జగతి నేలు

నీవు కడచిన పిమ్మట - నీదు సుతుఁడు.

౪౨౭

శా॥ సప్త ద్వీపసమాధి పత్యమున ని - డ్వాక్ష్వప్సయ శ్రేష్ఠుడై

వ్యాప్తింజెనును జక్రివర్తియయి దీ - వ్యత్కిర్తి చెన్నార సెం

ప్రాప్తితుర్వర పుత్రులిరువరును ద - త్పత్నుల్ స్తుషల్ నలురుగన్

దృష్టి రెండుపదుల్ మఱిన్ నలుపుర - ధిన్ బాతులుగ గణ్యులై.

౪౨౮

తే॥ పాత్రీకలును బన్నిద్దఱు - పభవ మామ

రికఁ బ్రపాతుల గణియింప - నేరి తరము?

త్వరగ వృందాభి శాపాను - భవము కొఱకు

దండకాటవిఁ జేరు రా - ముండు నిజము.

౪౨౯

వ॥ మఱియు నరణ్యంబునుండి పెడమఱి వచ్చిన యనంతరంబు శ్రీరాముండు మహారా

జ్యంబు సేయంగలండనినఁ బంక్తిరథుండు మునివర్యునిం గని.

౪౩౦

ఉ॥ ఎవ్వతె వృంద? యామెపతి - యెవ్వఁడు? విష్ణునకేల శాప మా

జవ్వనియిచ్చె? సర్వముఁ బ్ర - శస్త్రముగా వినఁజేయుడయ్య! యే

దెవ్వధిఁ బూర్ణతం గనునా? - యేమగునో? యన ముద్గులుఁడు వా

కువ్వఁగసాగె దత్కథ న - కుంతిత వాక్యవిలాస మేర్పడన్.

౪౩౧

—♦ వృందాశాపముచే శ్రీహరికి రామావతారము కల్గుట ♦—

చ॥ మురుపు జలంధరాహ్వయుడ - భూరిబలుం డనురాన్వయుడు భ
గ్గుని నెదిరించి యుద్ధమును - రూఢముగా నొనరించుచుండఁగా
ననుపమ భర్తృసద్విత ని - శాటుని భార్య సుశీల వృందాయక్
వనిత పణివతామహిమ - భర్తను జేడ్పడకుండఁ బోచినన్. ౪౩౨

క॥ శ్రీమన్నారాయణఁడు, హైమవతీ వాక్యసరిణి - నా వృందా కాం
తామణి పతివ్రతాత్మ్యము, బూమెను జెడుపన్ సురారి - పురముం జేరెన్. ౪౩౩

ఉ॥ అప్పుడు వృంద స్వప్నమున - నాయమ భర్త లులాయవాహుడై
దెప్పురమంది నగ్నుడయి - దీమసమేదగముండుడై కనుల్
గప్పు దమంబు దక్కినపు - గావ్యకుఁ డైలయుతాంగుడై వెసన్
దుప్పలు దూలు చేసినటు - తోఁపఁగ నిర్దరలేచి దిగ్గఁ. ౪౩౪

మ॥ కలఁ జింతించుచు దివ్య సౌధముల సౌ - ఖ్యాబింతయున్ లేక యు
త్తలపాటొంది సఖియుతంబుగఁ దను - ద్యాహుబులం జేరి యా
దలి మోదంబును వీడి వేటొక వని - దాఁ జేరుచున్ గాంచెదం
ప్రలు నేత్రంబులు భీషణంబులయి గ - ర్జల్ సేయు రక్షోద్వయిన్. ౪౩౫

క॥ ఆ ధ్వనికిన్ భీషణమున, కధ్వయు విడి చెలులు పటవ - నా వృందయు భీ
తిధ్వస్తయగుచు మఱియొక, యధ్వ-బునఁ బర్వవాటి - యటనొక మానిన్.

క॥ కని యా శాంతధనున్ జ, య్యుఁ గంతముఁ శాఁగిలించి - యార్తన్ నన్నున్
మునివర! రక్షింపు మటం, చని వేడఁగ నతఁడు వృంద - నపు డిక్షించెన్. ౪౩౬

క॥ ఈక్షించి భయము వలదని, యాక్షణమున వృందకొఱకు సటవచ్చెడి యా
రాక్షసులను హుంకృతిచే, విక్షేప మొనర్ప వారు - వెసఁజని రంతన్. ౪౩౭

ఉ॥ వృందయు దంశవన్నతి ము - న్నిమగ్నకుం బొనరించి దేవ! నా
తొందరవాపి పోచితిరి - తోయధిసామ్య దయాస్వరూపు లిం
పొందఁగ నొండు ప్రార్థనము - నొయ్యుఁ దీర్పుడు నాకు భర్త పొ
ల్పంది జలఁధరుండు సమ - రావని రుచి నెదిర్చి పోరెడిన్. ౪౩౮

క॥ ఆతఁడు సుఖయే? యుద్ధా, బీతతి నటు సేయుచుండె - నే? రుచిసకున్
గాతరపడి చెడెడు కదా? నాతండ్రి! తెలియఁజెసి - ననుఁ దేర్పు మనన్. ౪౪౦

మ॥ ముని దృష్టుల్ గగనాబుపైఁ బఱపుచున్ - భ్రాసఁజ్ఞ సేయంగ వెం
టనె కోత్రుల్ కనిపించి మొక్కి ముచి కం - తంబోయి జాలంధరం
బును శీర్షంబును మొండెమున్ గరములున్ - బోలన్ వెసందెచ్చి చూ
చిన వృందాసతి మూర్ఛనొంది పడియెన్ - బృహ్మస్థలం బందునన్. ౪౪౧

- క॥ మునియును గమండలుపుజల, మును బోక్షణమును నొనర్చి - ముదితనుదేర్చెన్
 పనితామణి పతిమఃఖం, బున నేడ్చుచు మానికెరంగి - మునుకుచు బలికెన్. ౪౪౨
- శా॥ మాసిందా! యిక నాచునాకు బ్రతికిం - పక్ష బూరె శక్తుల్ లస
 దానుల్ ధర్మపరుల్ కృపానిధులు మ - ధృర్తాసువుల్ గూర్చి వే
 జే న్నాజ్ఞము సార్థకం పఱుపుఁ డి - వేళెన్ మహాపుణ్యసం
 భాన్ము మీకిది లెక్కయే తలఁప? మ - తక్షబాపుడి! పోవుడి! ౪౪౩
- మ॥ అనివేడెన్ మునినాథుఁ డోపనిత! సా - ధ్యంపాన? భూతేశ్వరుం
 డనిలోఁ జూపిన నీపతిన్ మరలఁ బా - ణిపిన్ స్థిరుంజేయ నై
 నను నీయందలి సత్కృపాగరిమఁ ద్వ - న్నాథుండు జీవించు నం
 చని యాతండు నదృశ్యుడయ్యె వెన వృం - దాత్మేశుఁడనన్ముడై. ౪౪౪
- శా॥ వృందం గొఁగిటఁ జేర్చి ముద్దుగొని నా - రీరత్నమా! దైవమం
 పొందం జేసెనటన్న వృందయును భ - వ్యోత్సాహయై నాథ! మీ
 పొందుం జేరితి నంతెచాలునని యా - పూవిత్తు నుత్పేరణన్
 సౌందర్యంబు రహింపఁ గొన్నిదినముల్ - సౌఖ్యంబుగా నచ్చటన్. ౪౪౫
- క॥ ఆతనితోఁ గీడించుచు, బీత్రిగ నొకనాటి సురత - వేళన్ మాయా
 రీతిని వంచించిన హరి, యీతండుని తెలిసి కోధ - మేపారంగన్. ౪౪౬
- ఉ॥ విష్ణునిఁ గాంచి వృంద యను - మెగలివిత్తయి నీవె శౌరి! వ
 డ్విష్ణుడవై తె? యన్యుని స - తిన్ రతిసౌఖ్యమెసంగఁ బొందఁగా
 జన్మండలంచు గిర్వమును - జెందకుమింక మదీయశాప వా
 కోష్ఠ్యతనంది కంఠమిదె - యోటమిపాటిలు బూటకంబునన్. ౪౪౭
- చ॥ జయవిజయాఖ్యు లెవ్వరు ని - శాచరులై భవదీయమాయ దు
 ర్నయముననన్ హరింపఁ గని - నారలో? వారలె నీను భార్యనన్
 రయమున దొంగిలించు నిఖ - లంబున కీశుడవయ్యుఁ గీశులన్
 జయమతి దండకాటవిని - సాహృద మొప్పుంగఁ గోరెదెంతయున్. ౪౪౮
- తే॥ పుణ్యశీల సుశీలురు - ముందునిచట, నాకసంబున గన్పడి - నట్టికపులు
 కనుకఁ గపిసేనఁగూడి నీ - కార్యమెల్లఁ దీర్చికొననగుఁ బత్నికై - దేవురించి. ౪౪౯
- క॥ అనిహరికి శాపమును నిడి, యవలంబురదూఁకె వృంద - యాక్షణమున గె
 ల్పుచుబొంది శివుఁడు దైత్యుని, ఘనుని జలంధరునిఁ జంపె - గడుసులభముగాన్
- చ॥ హరియుఁ బతివ్రతామణిమ - హామహిమంబున కబ్రీమంది సా
 దరమున వృంద కెప్పుడును - భాడిశిఁ బూజన మొప్పునట్లు స
 ద్వరము నొసంగె నామె చిత - భస్మముగాఁ దులసివనంబటన్
 ద్వారగ జనించె నత్తులె - భాసిలఁ బూజ్యము లొచు నెచ్చటన్. ౪౫౦

- క॥ ఆకారణమున నృపతీ!, నాకాధిపతైరికులము - నక దశకంఠం
డా కుంభకర్ణుడనగా, వైకుంఠుని భటులుపుట్టి - వర్తిలిరి ధరక. రగి ౨
- క॥ వాఁపుడు లుకతో ను, న్నారలు పంచపటిచూచు - నక రాముని జా
యారత్నము దొంగిలికొని, సారమతిక లుకఁ జేగ్గి - షణ్మాసంబుల్. రగి ౩
- ఆ॥ సీత నచటఁ బ్రియము - చెన్నారఁ గాతురు
మరల రాముచేత - ద రమునందు
మరణమందుదురు ప్రి - మాణ మీ వాక్యము
రాముడందులకెయ - రణ్యమరుగు.
- మ॥ అల సుగ్రీవుని స్నేహితుఁడ గొనుఁ దా - నానానిని మృంచు గోగ్గె
తుల గుంపెల్ల సహాయతక మనఁగఁ బా - ధోరాశికిఁ సేతువుక
లలి నిర్మించును రావణాదులగు త - ల్లంకాపురీక మృలక
బొలిపుచ్చుక జనకాత్మజం గొనును స - మ్మోదంబుతో నావలక. రగి ౪
- తే॥ రామచంద్రిండు జ్ఞానకీ - రమణిఁగూడి
బాంధవులతోడ సాఖ్యసం - బంధుడగుచు
యాత్రీలును యజ్ఞములు విలా - సాదికములు
సలుపుచును నేడుదీవుల - నిలనునేలు. రగి ౫
- క॥ ఇది కడుగోప్యము రాజా!, కదలికయా మతినిఁ జెప్పఁగాఁ దగదఁచుమీ!
యెదియెట్లులై నను నెంతటి, యదనుననై నను మతేరి-కైనను నెటనేక. రగి ౬
- చ॥ అనవిని యాజి ముద్దులని - నారసి యోమహాసీయ! రామచం
దుని చరితులు వింటిని గు - తూహలతక వదియింపుడింక నే
నును దొలిజన్మమొ దెవడ - నో? మతి యే సుకృతంబుఁ జేసినాఁ
డనో? హరిఁ బుత్రుగాఁ బడయు - టక రమఁ గోడలుగాఁగ నొందుటక. రగి ౭
- మ॥ అని యడిగిన నాజడదారియుఁ గడుంగడు ముదంబడరఁ బుడమితేనితో నిట్లనియె
- ♦ కైకేయా దశరథుల పూర్వ జన్మవృత్తాంతము ♦—
- చ॥ వినుము నృపేంద్ర! ముందుఁ గర - వీరపురంబు కరంబు సహ్యామక
ఘననగరసీమయందరయ - ఖ్యాతివహించెఁ దదీయప త్రనం
బున మనె ధర్మవేత్తయగు - భూసురవర్యుడు ధర్మసత్తుడక
వినుతయశుడు సద్వ్రీతుడు - విష్ణుపదార్పకుఁ డద్వితీయుడై. రగి ౮
- తే॥ ద్వాదశాక్షర జపనిష్ఠఁ-డాదరమున, నతిథులను బోచువాడు వి-ద్యానిధానుఁ
డైన యాధర్మదత్తుడు-హరివ్రతాబు, సలిపి కార్తికమౌనఁ దమి-సనీను సభక్తి
డీ జాగరణబాసర్పి తుడి - జామునఁ బూజకుఁ దగ్గవస్తువుల్
దాగొని విష్ణుమందిరము - దానిని బోవుచుఁ గాంచె రాక్షసిక

బూగవిక్రేతకేన న - భూతభయంకర ఘోరస్వర
వ్యాగత వక్రదంష్ట్రగళు - బాబర సారుణ నేత్ర జిహ్వకా.

౪౨౨

క॥ కాచి భయభాంతుడై, సంచిత పూజోపకరణ - జాలము జలము
బాంధవులసేదలములు, నంచల జాతుగ విడిచె - హరిని దలచుచు.

౪౨౩

క॥ తులసీ సలిలస్పర్శ, బలమున సంహస్సు తొలగి - బలురక్కసియు
సలలిత వాక్యంబులతో, నిలసురునకు మొక్కి నిలిచి - యిట్లని పలికె.

౪౨౪

క॥ బ్రాహ్మణవర! తొలిపుట్టున, జన్మచరణంబు వలన - జెట్టుగని స
ద్భ్రాహ్మణ్యము దిగనాడితి, జన్మాగము బోలెఁ గూరి - శీలత మనితి.

క॥ ఈ కాయాపముచందితి, నాకిక సద్గతి లభించు - నా? యెవ్వధినే
సాకల్యముగాఁ దెప్పి శు, భాకరమగు పథముఁ జూపు - డయ్య! యనిన.

తే॥ విప్రేంద్రయ్యార్తచనుని - వీక్షసేసి, నీయొచ్చిన దుష్కృత - నికర మిపుడు
చెప్పుమా! భావిఫలమిది - చెప్పవచ్చు, ననియె నందులకాయమ - యనియె నిట్లు.

క॥ ఓ షీతిదేవా! మిగులక, దక్షుఁడు సౌరాష్ట్రనగర - ధాముఁడు ద్విజాడ
భిక్షు సమాహ్వయుఁ డాతని, కీక్షింపగఁ బత్ని నాడు - నేగలహాభ్యు.

సీ॥ ఒక్కనాడై నను-నుత్సుకంబున నాథు, మంచిమాటలఁ బల్క-రించ లేదు
ఒకపూజనీ భ-ర్తకుఁ గుక్షినిండగా, నిష్టమృష్టాన్నంబు-నిడగలేదు

ఒక్క కార్యంబైన-నొగి మగండు వచిప, శిరసావహించి నే-జేయలేదు
ఒక రుచ్యవస్తువే-నకలంక మతి ముందు, దినకయె పతికీయ-గనగలేదు

అ॥ ఇంతయేల? ధర్మ-కెది యిష్టమో? దాని, నెపుడుగాని జరప-నెంచలేదు
నాకు వృత్తమెల్ల-నగుబాటుగానుండ, రమణుడంత హితుని-నమలుఁ గాంచి.

ఉ॥ మిత్రీమ! నాకు పత్ని చెలి - మిక్ ననుగాంచను మాటలాడగా
నాత్రపుబుద్ధితోఁ గలహ - మాడు మతేపని చేయుమన్నను

బాత్రముగా నొనర్ప నవ - మానముగా ననుదిట్టు దుష్టచా
రిత్ర యదెట్లు నాకుఁ దగు - రీతిగఁ గాపురమేచ్చు జెప్పుమా!

౪౨౦

క॥ అని యడిగిన నాతఁడు నె, మృగమునఁ జొరించి పలికె - మాన్యచరిత్రా!
వినుమా! యొకయుక్తి తటా, లునఁ దోఁచెను జెప్పెదను న - లూన విధంబు.

అ॥ ఇష్టమైన యది య - నిష్టమంచు వచించి
వలయుపనిని జేయ - వలవదనుచు

బనికీమాలినవియె - పనిబూని కోరుచు

మనుము పెడగుణంబె - మంచిదగును.

౪౨౧

వ॥ అని బోధించిన సుహృద్వరు వచనంబులను మన్ననోరమణుండువిని గృహంబునకే
తెంచి నాటినుండి తనకు వలసిన పనిని వలదనుచుండ నేనాపనిని జేసితిరుటయు

- నక్కటలేనివాని నక్కటగా నతడు వచింప నాపనులఁ జేయకయుండుటయుఁ దట
స్థించెనిట్లుండ మామామగారి శాన్ధిదినంబు వచ్చిన నాపతి నన్నుం గని. ౪౨౩
- మ॥ రమణీ! తండ్రిది నేడు శాన్ధిము ద్విజుల్ - రాఁగూడ దన్నాదులున్
గ్రామరీతి జలుపంగఁ గూడను గురూ - క్తబైన మాత్రంబులన్
దమితోడక వచియింపఁ గూడదు పదా - ర్థబుల్ మహాభక్త్యులుల్
తములంబుల్ మఱి దక్షిణల్ మహిసురా - రం బీయవల్దంచనక. ౪౨౪
- చ॥ అదివిని నేను నాపతిని - నష్టడమంచని తిట్టి వెంటనే
పదునెనమండు బ్రాహ్మణుల - భక్తిగఁ బిల్చి పదార్థ భక్త్యమున్
ముదమునఁ జేసి శుభ్రముగ - బోనమువండియు శాన్ధి కర్మమున్
గొడకొని సల్పుమంచుఁ బతి - గోరికతో బతిమాలినంతటక. ౪౨౫
- ఉ॥ ఆతఁడు సకామంబుగ నె - యా పితృయజ్ఞము సేసి భోజనం
బీతఱి సేయనంచనిన - నేను బ్రాత్కర మొప్ప నన్నియుం
బ్రీతిగఁ గుక్షినిండునటు - పెట్టిన నాపతి తృప్తిపొంది తాఁ
జేతమునందు విస్మృతినిఁ - జెంది ననుం గని హర్షమాణుడై. ౪౨౬
- క॥ నాతీ! యీ పిండములు పు, నీతంబగు జలమునందు - నీవు విడువు మం
చాతఱిఁ బలికిన మలమూ, తాత్రతగ ర్తమున వాని - నప్పడ యిడితిక. ౪౨౭
- మ॥ కడుదుఃఖంబును బొంది భర్తయు ననుం - గన్గొంచుఁ దత్పిండమున్
వడిగా బైటికిఁ దీయఁబోకు మిఁక భ - వ్యంబౌ జలంబుదనుక
విడగా నెంచకుమున్న వానినటు వే - వే బైటికిం దీసి పొం
దడరక మంచి జలానవైచితిని నా - యాత్మేశుఁడా పిమ్మటక. ౪౨౮
- అ॥ దినదినంబు నింట - ఘనమైన కలహంబు, ననుభవింప లేక - యడలు సెంది
నన్ను విడిచిపెట్టి - నాతి నింకొకటితఁ, బెడ్లియాడె నేను - విసుగుఁ జెంది.
- క॥ కరమున్ దుఃఖమనంబున, గరమున్ గొనితెచ్చి మ్రింగి - కడువడిగా ని
ద్ధరణిక్ బోర్లుచు నటచుచు, మరణించితి యముని భటులు - మసలక నన్నున్.
- క॥ కొనిచని శమచుని సమ్మృఖ, మున నిల్పిన నతఁడు తనకు - ముఖ్యుండగు నా
ఘనుఁ జిత్రిగుప్తుఁ గనుగొని, యనఘా! యీ వనితకృతము - లన్ని వినచుమా!
- మ॥ అని యాజ్ఞాపించినఁ జిత్రిగుప్తుండు నన్నుం గని యమునితో నిట్లనియె. ౪౨౯
- సీ॥ దేవ! యీ వనిత సం-భావింప సుకృతంబు, నొండేని యెనరించి-యూండలేదు
పతి భుజింపకయె యీ-పాపాత్మురాలు తా, మృష్టాన్నమును బ్రీతి-వెక్కుచుండె
నావల్లు సీయొని-యందు స్వీయమలరణ, భక్షింపవలయుఁ ద-ద్భవము వలన
నిత్యంబు భర్తను నిష్ఠురోక్తులఁ బోరె, గనుక భూదాహమై-మనఁగ వలయుఁ

ఆ॥ బాకభాండమందె-పరు తెఱుంగని రీతి, దొంగతిండి తినియె-మఱుకాలు
కనంగఁ బిల్లియగుచుఁ-దన పిల్లలను దానె, తినఁగవలయు నీమె-జననమంది. ౪౮౩

ఆ॥ మఱియు నాత్మహత్య-మరణించె గరముతోఁ, గానఁ బ్రేతదేహ-యై నలంగి
మరు ధరాతలమునఁ-విరుగుచుఁ బలునాభు, తొలఁజైని పుట్టు-లందవలయు. ౪౮౪

క॥ అని విన్నవింపఁ గాలుం, డును భటులకు నన్నుజూపె - నూకుదు వారల
నను మరు భూమిని విడిచిరి, కనుక నె ట్టుత్తపల నిట్లు - కార్యము గనితిక.

క॥ తృప్త్య విత్తనుయత్తనై, కృష్ణావేణీ సుసంగ - పృథివిక మచగా
విష్ణుగోగణము సకో, ధోష్టత ననుఁ దరిమె నిచటి - కొగివచ్చి యిటక. ౪౮౫

క॥ త్వత్కరపాత జలాప్తిని, ముత్కరముగఁ బాపమేది - మునుకొని మిత్రో
సత్కరుణముగా నొడివితి, మత్కథ భూసురవరేణ్య! - మన్నింపు మనక. ౪౮౬

తే॥ బ్రాహ్మణుడు రాక్షసీ చరి - త్రము నెఱింగి
యన్భూతాశ్చర్య భయసంభ్ర - మాత్మడగుచుఁ
గొంతవడి స్థాణువును బోలి . చెంతనిల్చి
తుదకు దయఁబూని రక్కసి - తోడఁ పలికె. ౪౮౭

ఉ॥ ప్రేతశరీరిణీ! వినుము - వేగమె పాపతత్త్వ నశింపగా
నాతత తీర్థయాత్రీలు మ - హవ్రేతముల్ ఘనదానధర్మముల్
ప్రీతినొనర్పఁ గావలయుఁ - బ్రేతకు నీకవి సాధ్య దూరముక
నాతి! త్వదీయ దుర్దశకు - నాకును జాలిజనించె గావునక. ౪౮౮

—♦ కార్తికమాస విష్ణు వ్రతమహిమ ♦—

తే॥ నికు ప్రేతత్వమది బహు - నీచ మరయఁ
బొందవలసిన జన్మముల్ - మూఁడు కలవు
నీకు వీని నివారింప - నిశ్చయముగ
స్వల్ప పుణ్యము చాలదీ - జగతియందు. ౪౮౯

క॥ నా చిన్ననాటి నుండియుఁ, బ్రాచీన వ్రతవిధాన - పటిమ మెఱయ శ్రీ
ద్ధాచార భక్తిమెయి నే, నై చలిపిన కార్తిక వ్ర - తార్థ ఫలంబుక. ౪౯౦

తే॥ ధారవోసెద నీకు న - ద్దాన నఖిల
పాపసంబంధమది పటా - పంచలగును
గార్తిక వ్రతసామ్యముల్ - గావు ధరణి
నితర వ్రతదాన యజ్ఞంబు - లెంచిచూడ.

క॥ అని యా విప్రీడు తులసిం, గొని జలమును ధారగాఁగఁ - గురియుచు నాజ్ఞా
ఘనకార్తిక వ్రతాస్తం, బనుపమ పుణ్యంబు నీకు - నర్థం బిడితిక. ౪౯౩

వ॥ అనుచు నామె హస్తంబున ధారవోసినఁ దత్పుణ్య సుప్రాప్తిచే నాయమ వికార
రూపంబుఁబాసి యూర్వశింబుఁగించు దివ్యాంగసుందరియై స్వర్ణ ప్రభాభాసమాన
యగుచు ధర్మదత్తుని పదములపై వ్రాలి మహానుభావా! మహానరక వారాశి ము
నింగి దరిగానక పరితపించుచున్న నన్నుమీరు నౌకవలె నుద్ధరించితిరి నా పాప
శేషమంతరించె నిక ధన్యురాలనయితినిని యనేకవిధంబుల స్తుతించుచుండ విష్ణు
దూతలటకు విమానారూఢులై యపురోంగనలతోఁ జనుదెంచి కలహ నా విమా
నమునం దధిమీపఁ జేసిరి యచ్చర మచ్చెకంటు లామెకు హెచ్చిన మచ్చికతో నుప
చారంబులొనర్పఁ బ్రారంభించిరంత నావిప్రుండు విస్మయబుది విష్ణుదూతులకు
నమస్కరించిన వారును ధర్మదత్తునిం గని. ర౯౮

మ॥ ద్విజవర్యాగ్రేణి! మేలుమేలు సతముక్ - నిష్టవర్చనామానసా
బుజుండై తద్వోతుండై సుధర్మఖిమండై - పూర్ణానుకంపావనా
ర్థిజనుండై తివి కార్తిక వ్రతఫల శ్రీ నర్థమీ కాంతకు
నిజపాపాత్మర నాశకారణముగా - నీవిచ్చితౌ త్యాగివై. ర౯౯

నీ॥ హరి జాగరణ పుణ్య-మతివకుఁ బ్రాప్తింప, నీ వ్యోమయాన మీ-యెడకువచ్చె
దీపదానంబునఁ-బ్రాపించు ఫలమున, శ్యామ సురూప తే-జముల నొందె
దులసీసమర్చనా-దృఢత పుణ్యగరిమచే, విష్ణుసాన్నిధ్యమీ-వెలది కొడవె
వ్రతఫలంబున నీమె-వైకుంఠమునఁ జేరి, వివిధభోగంబుల - వెలయఁ గలిగ

తే॥ విక్రృతపయె యుద్ధరించె నీ - మెలత నిపుడు,
మీతలును మేను నీడిన - మీఁద సహిత
పత్నులై విష్ణుసాన్నిధ్య - పదవినిది
యశాల సాయుష్యమును గాంచ - నాను విపి! ర౯౯

ఉ॥ నీవలెఁ గార్తికవ్రతము - నెమ్మి నొనర్చినవారె ధన్యులీ
భూవలయంబునక ఫలము - పొందఁగ రానిదిలేమి వారికి
శ్రీవిభునామసంస్మరణ - సిద్ధి ధున్దుండు స్థిరుండు కాడె? దం
తావళ నక్రరాజములు - ధ్యాయవిధికి హరిరక్ష పొందవే? ర౯౯

ఆ॥ భూసురాధ్య! నీమ-పుణ్యానుభవమది, కడచువఱకు విష్ణు-కరుణఁ జేసి
యతని లోకమందె-యతిప్రీతి వసియించి, మరలఁ బుట్టఁగలపు-ధరణియుండు.

క॥ భార్యద్యయిండై దశరథ, వర్యాహ్వయ ధరణిపతిగఁ - బ్రభవిల్లదవో
యార్యా! యీ కలహయునీ, భార్యయగున్ గైకయనఁగఁ - బడి మూడవదై.

చ॥ అనవరతంబు మాధవ ప - దార్చనను బొనరించుచుండి యా
ఘనునె నిజాత్మజన్మండుగఁ - గాంచెడు రామసమాహ్వయుండుగా

ననువుగ లక్ష్మీ నీమ స్నుష - యకా నవసీతనయాఖ్యమీఱఁగా

వినుతమగుడు రాముఁడు న - భీష్మధరాపరిపాలకుండగున్.

గీ०౧

ప॥ అని వచించి తామును విమానాపూర్ణులై కలహను వైకుంఠమునకుం గొని వెళ
లిన ధర్మదత్తుఁడును యథావిధిగా విష్ణుపూజనము లొనరించుచు ధర్మవిష్ణుఁడై
యుండి యవసానసమయముబున జాయాయుతుండై విష్ణుసాన్నిధ్యమున కరిగె. గీ०౧౧

క॥ ఆ ధర్మదత్తుఁడవు నీ, వే ధరణీరమణ! కలహ - యే కైకచుమీ!

మాధవుఁడే రాముఁడు నీ, తాథాతీభవయె లక్ష్మీ - తర్కించి కనక. గీ०౧౨

తే॥ లక్ష్మణుం డాదిశేషుఁడు - లలిత గుణులు

భరత శత్రుఘ్ను లరయఁగా - దర రథాంగ

యుగము కావున నీవె పు - ణ్యుడవు రాజ!

యనుచు సర్వంబు ముద్గల - ముని వచించె.

గీ०౧౩

—♦ శ్రీరామాదు లయోధ్యం జేరుట ♦—

ప॥ పిమ్మట దశరథుండు ముద్గలమునివలన సెలవుకొని యామృతిత్తుండై సతీసుతమ్ము
పాగురుమంత్రీపరివార యుతంబుగా బయలుదేరి యయోధ్యానగరంబుం బ్రే
శించిన. గీ०౧౪

సీ॥ సాధోపరిస్థిత-సౌందర్యకాంతా స, మూహంబు సుమజాల-ములను గురియఁ

బ్రాంగణస్థ వినోద - భాషినిసంతతి, నవదీపనీరాజ-నముల నిడఁగ

సత్పురోభాగ సు-చార నర్తన వాద్య, కారులు తోర్యత్రి-కములఁ జలుపఁ

బార్షావ్వునగత రమ్య-పరిచారికాపాలి, చామరాద్యుపచార-సౌఖ్యమొసఁగ

తే॥ నవరిమిత మోదమందు రా - మాది సుతుల

ముచ్చటల కిచ్చమెచ్చుచు - భూమిధవుఁడు

స్వీయజనవార పరివృతుం - డై యమేయ

భవ్య నిజమందిరముఁ జేరి - పరిధవిల్లె.

గీ०౧౫

తే॥ మరలఁ దమ వెంటనరుదెంచి - వజ్రలియున్న

జనకరాజేంద్ర మంత్రుల - కనుపమాన

సత్కృతులఁ జల్పి మిథిల కా - సచివవరులఁ

బంపెఁ బంక్తిరథాధ్యుండు - పెంపుమీఱ.

గీ०౧౬

క॥ జనకుఁడుఁ బ్రేతిమానంబును, దన కూతుల నల్లరక ము - దంబుననేడె

ననుఁ బండుగవచ్చిన మిథి, లనుజేర్చుచు సత్కరించి - లలిగనుచుండెన్. గీ०౧౭

—♦ శ్రీ సీతారామాదుల గర్భాధాన మహాత్మ్యవర్ణనము ♦—

చ॥ జనకుని ముద్దుకూతురు వి - శాలసరోరుహ పత్రినేత్రీ రా

ముని ప్రియపత్ని సీత పరి - మోదవిలాససమేత సద్గణ

- ద్యనుపమపూత యార్చెలల - కౌల రజస్వలయయ్యెఁ బ్రాయమం
మనఁ బనునొక్కవర్షములు - నూల్కొనఁగా, శుభలగ్నమందునఁ. 900
- తే॥ జనకుఁడావార్త తెలిసి యు - తాహమలరఁ
బత్తితోఁగూడి సచివులు - పజ్జరాఁగ
శ్రీ యయోధ్యకు నరుదెంచి - శ్రీకరముగ
దశరథస్వాగతము నొంది - తనివిసందె. 901
- సీ॥ రంగారు బాగారు - పొంగారు సింగార, ముగై న లాలితా - భ్రాతరంబు
వివిధ యత్నోద్ధూర్ణ - నవరత్నకరనూత్న, సారముత్కరణ - తోరణంబు
సురసాల దళగుచ్చ - సురసాల కదళికా, సాలరాజత్తుభ - జాలకంబు
కలరవ కింకిణీ - ఘంటా లసద్వివృ, దర్శనాసాదనా - దర్శంబు
- తే॥ నై న మందిర రాజంబు - నందు భవ్యఁ
ఛౌవసింహుఁడు మణిమయ - మైన దీప
రాజవెలుగొంద శ్రీరఘు - రాముచేత
సీతకపుష గర్భాధాన - రీతి జరపె. 902
- చ॥ జనకమహీశుఁడత్తతని - జూరునుగూడి ప్రిసూనహార చం
దన ఘనచేల భూషలను - నందమమందముగా నొసంగె రా
ముచకును సీతకుఁగడు, నమోఘవిలాస సమీక్షణోల్లస
ద్యునిధిఁ దేలియాడి సుఖ - పద్ధతిగాంచిరి వారలెంతయున్. 903
- క॥ కనకమణిసుందరములొ, ఘనభవంబులను బుష్ప - కాంధునిసఖ్యం
బునఁ దగు సురతసుఖంబుల, ననుపమ భోగముల రాముఁ - డందెను సత్తోన్. 904
- తే॥ జనకుఁ డొక నెల సాకేత - మున వసించి
మరల మిథిలకు నరిగె న - మృగ మొప్పు
దొడరి లక్ష్మణ భరత శ - త్రుఘ్న పత్ను
లును రజోవతులైరి మే - లనెడు తతని. 905
- తే॥ మఱి యథావిధి నరుదెంచి - మైథిలుండు
వారలకును గర్భాధాన - భవ్యమహము
లొనర జరిగించి సంతస - మున నొసంగె
నల్లరకును బహూకృతు - లెల్లఁ దమిని. 906
- ఉ॥ నాణెమెసంగ మేలి వస - నంబులఁ దాల్చి సుచందనామలన్
రాణనలంది భూషణము - లన్ దమిమిఱ నలంకరించియున్
బోణిమి నెల్లరున్ మనఁగఁ - బొల్పుగఁ దూర్యములొప్పు నిత్యక్
ల్యాణము పచ్చతోరణము - నై రహిమించె నయోధ్య యోధుగన్. 907

ఉ॥ లేడు దరిన్కి డొక్కఁడును - లేడు ఋణస్థుఁడు లేడు రోగియున్
లేడు పరాంగనాసుఖ వి - లీన మనస్కుఁడు లేడు దుష్టుఁడున్
లేడు వివేకశూన్యుఁడును - లేడు మలిమ్ముచుఁ డయ్యయోధ్యయన్
ఏడుననాఁడు నాఁడు రఘు - ఏరుల సేవ యొనర్తు రెల్లరున్.

గీ॥౩

తే॥ లలిత గార్హస్థ్యమున రామ - లక్ష్మణులును
భరత శత్రుఘ్నులును దివ్య - భవన వాసు
లగుచు భార్యలఁ గూడి సా - ఖ్యముల నెల్ల
ననుభవించుచు మనుచుండి - రనుపమముగ.

౪౧౭

—• శ్రీరామచంద్ర దీక్షరాజ్యవర్ణనము •—

శా॥ ప్రాతఃకాల సముత్థితుఁడగుచు శ్రీ - రాముండు శౌచాచులన్
క్షేతః ప్రీతిగఁ జల్పి దివ్యశిబిక్ - జెల్వొప్పు నాయాధుండై
న్నాతుండౌటకు నీవివూఱ సరయా - సత్కూలముం జేరి మే
తా తద్వాజి రథాచులన్ నిలిపి వా - జార్థంబు సామాత్యుండై.

గీ॥౪

తే॥ పులిసతలమున వరపదాం-భోజములను, నవ్య చిహ్నితములుసేసి నదిని దరిసి
వందనమునల్పి జ్యోదేవ-వారయుతుఁడు, నాచు నాప్లావమొనరించి-హర్ష మెసఁగ

తే॥ నిత్యకృత్యంబు నెఱవేర్చి-నిఖిల విప్ర, పాళికిని గో మహీధాన్య-భవ్యదాన
ములనునిడి సరయానదీ-భూసురులకుఁ, బూజలొనరించి తటమును-బొంది యచట.

క॥ బంగరు గొలుసులు మెఱచుచుగ, రంగైన దుకూలపాళి - రంజల్లంగన్
సింగారించిన మేలిమి, బంగరుతేరెక్కి రామ - భద్రుఁడు సక్కన్.

గీ॥౫

తే॥ తానమాడించి హరులకుఁ-దానుగూడ, న్నాతుండై సిద్ధముగ నున్న-సారథియు బి
తాన నరదంబు గడపఁ బ-రాచితులును, స్వర్ణ దండధరుల్ ముందుఁ-జాగి నడవ.

క॥ సచివులు సచలానురులును, నుచితస్థితి పెటరాఁగ - నొగి వెడలి రవ
ప్రచరము ఘంటాకిణి, నిచయము లొనరుపఁ బురంబు - నెఱిఁ జేరు తఱిన్.

క॥ తెఱవలు విరులనుగొని మే, త్రైలుగున వర్షింపఁ దరణి - దీధితికెనయై
వఱులు తనుమృతి రాముం, డుఱుగ నిజగృహము దరిసి - యొనర రథంబున్.

క॥ డిగి పాదుకలను దాలించి, తగు పాద్భ్యార్థ్యముల నపుడు - ధరణీసుత పొం
దుగ నిడ ముదమును గని హో, మగృహము నాసితోడ - మఱి సేరి తమిన్.

తే॥ అగ్నిహోత్రాది విధులను-నాచరించి, స్ఫటిక లింగంబువకుఁ బూజ-సల్పి సీత
భక్తి నొసఁగిన నైవేద్య భుక్తి దేవు-నకు సమర్పించి మంచి దా-నము లొనర్చి.

తే॥ బ్రాహ్మణాశీసులనుబొంది - శ్రద్ధతోడ
ధేను తులసిమృతాశ్వుత్థ - భాను పూజ

నముల నొనరించి బ్రహ్మ య - జ్ఞంబు సలిపి

బంధు పరివేష్టించుడయి - భార్యఁ గూడి.

గీ.౨౭

తే॥ గురుని వలనఁ బురాణ స - ద్గోష్ఠి జరపి

యతనిఁ బూజించి భూమిను - రాష్ట్ర బంధు

యుతముగా రమ్యవతా శాల - కొనర నరిగి

మించు ప్రేమను సీత య - ద్వించుచుండ.

గీ.౨౮

తే॥ నారికేళ కపిత్థ జం - బూ రసాల, సార కదలీ సుపనస ఖ - ఞ్జార దాడి

మీ ఘలాది ఫలంబులు-మెచ్చుగనుర, హించు ఘృతపాచితములు-భక్షించి మించి.

చ॥ తములము స్వీకరించి పరి - ధానములక ధరియించి దర్పణం

బమరఁగఁ గాంచి జానకి క - టాక్ష విలాస సమీక్షణంబు లం

దముగ గ్రహించి స్వూదనము - నక బరిరోహ మొనర్చి నిడు మో

దము విభవంబుఁ జెన్నడర - దల్లుల యిడ్లకునేగి భక్తిమై.

గీ.౩౦

తే॥ మాతలఁ బ్రదక్షిణించి న-మస్కరించి, తండ్రిభవనంబు సేరి యు-త్తమ మృగాధి

పాసనంబున వెలసిన-పాక్షిరథున, కవచతుండయి మొక్కి త-దాజ్ఞ వడసి.

క॥ పౌరసుఖంబును గార్యము, లారసి యొక కొంతసేపు - నచ్చట మని యా

త్మారమణుని యనుమతిఁ గని, సారమతిక రథమునెక్కి - స్వగృహంబునకుఁ.

తే॥ వారనాదుల నృత్తముల్-మీఱఁ దూర్య నిస్వనంబులు సెలఁగ వ-దిజన సుస్తు

తులను గొనుచు వినోదరీ-తులు తలిర్ప, నరిగి పాద్యార్థ్యములు సీత-త్వరగ నిడఁగ.

క॥ భవనాంతరమును జేరియు, నవిరళమగు లోకవృత్త - మా జానకిక

దవ్రరీతి సరసహాస్యం, బవరతిగాఁ దెలిపి ముచ్చ - టందుచు లీలక.

గీ.౩౪

క॥ మధ్యాహ్నస్నానంబును, విధ్యుక్తముగా నొనర్చి - విహితాచారం

బధ్యాత్మంబుగఁ జలిపి స, దధ్యాపక విప్రబంధు - సామాత్మ్యంజై.

గీ.౩౫

ఉ॥ పొంకముగా మహారజత - భోజన పాత్రములందునక గర్వణ

త్కంకణ నూపురాది లలి - త ప్రతిపాదక భూషణ ప్రమో

దాంకిత సీత భోజన ప - దార్థములెల్లను బెట్టుచుండఁ బ్రే

మాంకురితాత్మక డారఘకు - లాధ్యుడు తా భుజియించి పిమ్మటక.

గీ.౩౬

క॥ కరపాదప్రక్షాళన, కరుండై సీతాసుసాధ్య - కడువడిగ మనో

హరమై స్ఫారాద్యతరుచి, కరమా తాంబూలమిడఁగఁ - గైకొని తమిమై. గీ.౩౭

తే॥ శతపదంబులు నడచి యా-సమయమునకు, సీత భుజియించి వచ్చి శ-య్యాతలంబు

సిద్ధపఱువఁగఁ దచ్చయ్యఁ - జేరి ప్రీతి, భార్యతోడుత నిద్రించి - భావుకముగ.

తే॥ కొంత వడికిని శ్రీరఘు - కుంజరుండు

నిద్రానుడియు లేచి ప - త్ని ప్రదత్త

హృద్య నూత్నాంబరములు ధ - రించి మంచి

బాణములు శార్దమునుబూని - రాణ మీఱ.

గీ३౯

క॥ తమ్ములు మొదలుగ బాంధవు, లిమ్ముగఁ దనుఁ గూడ రథము-నెక్కి పురోభా
గమ్మున నర్తనములు తూ, ర్యమ్ములు సెలగంగ నుపవ-నాదులు కనఁగఁ.

క॥ వెడలి వినోద విహారం, బడరఁగ నందందు సుఖము-నందుచుఁ బవనూ
దొడికముగా వీచుచుఁ బు, ప్పొకలను జల్లంగ ముదము - పొందుచు మరలఁ.

క॥ వెనుదిరిగి గృహముఁ జేరి వ, డిని సుధ్యావందనము క - డినుఁ జల్పియు నా
యనలమున వేల్చి మఱి హరు, ఘనభక్తినిఁ బూజసేసి - కమాన్నములక గీర ౨

తే॥ ఇష్టజనములతో భుజి - యించి యాల

రత్న కాంచన మాణిక్య - రాజతాద్య

మంచకంబును మృదుశయ్య - మించ దివ్య

మైన పాసాదమధ్యంబు - నందుఁ జేరి.

క॥ మార్దవ శయనోపరి సౌ, హార్దము మీఱక వినోద - హాస్యోల్లాస

స్వర్దనలక మధురవచో, నిర్దేశములక స్వపత్ని - నిం గూడి తగఁ.

గీ४౦

క॥ తాంబూల చర్చితుండయి, యింబలరఁగ నెలరు విల్లు - నెనకం బెనఁగఁ

సంబరమున నమ్మైక్కి, ల్యంబుజనేతారతిక ము - దాత్తుండగుచుఁ.

గీ४౧

తే॥ కామకేళివిలాస సౌ - ఖ్యమ్మునంది

చల్లఁగాఁ బిల్లగాలి య - ల్ల వీవఁ

బ్రీచుసతీపార్శ్వసీమ ని - ద్రించుఁ గీర్తి

ధాముఁడౌ రాముఁడిటులె ని - త్యంబు నెగడ.

గీ४౨

క॥ పండ్రింజేడులు కడచినఁ, బుండ్రుండైన రామ - మూర్తిని నొకటక

దండ్రీయగు దశరథుఁడు గని, మండ్రీటుము లేనిరీతి - మహిఁ గను మతితోఁ.

క॥ కొసల్య పజ్జనుండఁగఁ, జెసాచుచు రామచంద్ర! - శ్రీహరి వీవై

భాసిల్లదవని తెలిసితి, భాసుర విజ్ఞాన ఫక్తి - భ్రమము చొలఁచుమా! గీ४౩

— కాసల్య దశరథులకు శ్రీరాముఁడు తత్త్వోపదేశము సేయుట —

వ॥ అనిన సత్కృపాసాంధ్యుండగు శ్రీరామచంద్రుండును బితలంగని సంస్మృత్యుత్తరణ
మార్గంబు నెఱుంగు నుపాయంబు వారలకుం గరతలామలకంబుగా నొనర్ప నిచ్చు
గించి యిట్లనియె.

క॥ విశ్వము మాయోద్భవమై, నశ్వరమై శుక్తిరజత - నైజ భ్రాంతిక

నిశ్వసితోచ్ఛ్వసితంబుల, సుశ్వశ్రీయసముఁ గీడు - జొబ్బిలఁ దోచుక. గీ४౪

తే॥ కాచభూమిని గని జల - కం బటంచు

రజ్జవును గని ఘోర స - ర్ప బటంచు

సరవి మృగతృష్ణః గని జలా - శయనుటంచు

భ్రమగ నెడు రీతి మాయను - బ్రహ్మనుండుగ్గి.

గీ.గి.౧

తే॥ పండితులు మాత్ర మాబ్రహ్మ - ముండు రీతి

నిశ్చయంబుగ నెఱిగి య - నిత్యయైర

మాయకెప్పుడు నవశులై - మనుచు రరయ

నజ్జలయ్యది తెలియ న - నర్హు లిలను.

గీ.గీ.౨

తే॥ ఆత్మశుద్ధంబు నిర్వ్యభి - కాంచితంబు

సచ్చిదానంద దివ్య ల - షణయతుంబు

నప్రతిహతంబు కావున - నాత్మవిమలు

శాశ్వతస్థితి మగ్నులై - ఊంతిఁ గండుగ్గి.

గీ.గీ.౩

తే॥ అట్టి యాత్మాంశమునను ద - దంశములను

శ్రీశివబ్రహ్మలును నేను - సిఠియు సృష్టి

విలయములు సల్పు పొంతును - వివిధరూప

ములను బొందుదు మమ్మాయ - వలనఁ దెలియ.

గీ.గీ.౪

చ॥ అనఘ! నటుండు వేషధరు - డైనటు లన్నివిధంబులకొ జగం

బున నటియించు నాత్మ జల - ముల్ కమలంబు స్ఫుశింపఁజల్లు మా

యను లవమైన నంటక ని - రామయ నిర్మల నిర్వికల్ప భా

తినిఁ దనయంతఁ దా వెలిఁగి - తేజఃబింక బరిపూర్ణ మొదియై.

గీ.గీ.౫

తే॥ దేహగేహ సతీసుత-మోహవాశత, నొదవు మనుకారమును వీడి-ముదము గాంచి

యా పరబ్రహ్మమును సర్వ-మందుఁ దెలియ, మంతఁ దత్సంస్మృతి క్లేశ-మంతరించు.

తే॥ సత్య శౌచ దయా క్షమా - శమదమములు

దైవభక్తియు వేదప - ధపవర్త

నము నహింసయు మున్నగు - నమలగుణగ

ణంబు నిరతంబు ముఖ్య శ్రీ - యంబు జగతి.

గీ.గీ.౬

క॥ చౌర్య ద్యూత కలహ మా, త్సర్వంబులు దంభముకొ మృ - పావచనంబుల్

కౌర్య భయ లోభ కోధము, లార్యా! దుష్కర్మ వృత్తి-యవిత్వాజ్యంబుల్.

తే॥ వేద విప్ర యతీశ్వర-సాధు నింద, వారలకు మానభంగంబు గూరుచుటయు

మఱియుఁ బై శున్య మియ్యవి-మానవులకు, నవిశము విస్తర్దసియంబు లవనియందు.

తే॥ పూర్వమున నీయొనర్చిన పుణ్యమునను

దపమువలనను నేను, నీ - తనయుఁడైతి

లోకవర్తన మెఱిగి మీ - లోనె యార

హస్యమును డాపవలయు మీ - ర్లని వచింప.

గీ.౬౦

క॥ దశరథుడును గౌసల్యయు, శశధర సుమనోజ్ఞ రాము - సద్గుణధాముక్
భృశముగ నాశ్లేషించియు, గుశలంబును గంటిమనుచు - గొండ్లొక వడికిక.
వ॥ పృపంచ పృవర్తనంబు ననుసరించి నిజావాసంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ.

—• శ్రీరాముడు లోకులతో నానందించుట •—

క॥ తలదాడులకును దమ్ముల, కల బంధుల కాప్తజనుల - కా పౌరులకు
లలనలకును సచివ్రలకును, బలుప్రియముల నిడుచు రామ - భద్రుడు వెలచెక.
ఉ॥ పూనిక మానివర్చులు పృ - మోద హృదంతరులౌచు రామునిం
గానగఁ వచ్చి ద్వారముఁ - గావలివారు నిరోధపెట్టినక
మానక లోనికేగి యభి - మాన మెలర్పంగ రాముఁ గాంచి సు
జ్ఞాన కథాప్రసంగములు - నాడును నాడు నొనర్తు రెంతయుక. గీ३౪
చ॥ హితమతి రాముడిట్లు చరి - యింపఁగఁ గొండ్లొకనాడు నయ్యుధా
జతుఁడును కైకఁ బుత్తరథుఁ - జేరి ప్రియాబుఁక గేకయాత్మజా
సుతులను మేనయల్లరను - జుట్టటికంబుగఁ బువఁగోరి స
మ్మతిఁ గొని వారిఁ బిల్చుకొని - ముజగతిక దనయూరికిం జనెక. గీ३౫

—• శ్రీరామునకు నారదుడు దేవప్రార్థనను విన్నవించుట •—

ఉ॥ అంతట నారదుడు గగ - నాంతరమంకుననుండి వచ్చి సౌ
ధాంతర వాసు రాము నర - యంగ నతుంకును జానకిక సుధీ
మంతుని లక్ష్మణుం గలిసి - మానికిఁ బూజలొనర్ప నారదుం
డంతికమందుఁ గూర్చొని సు - రార్థము రామునితోడ నిట్లనెక. గీ३౬
క॥ రామా! మాని హృదంతర, ధామా! కరుణాలలామ! - తారకనామా!
శ్రేష్ఠముల రావణముఖ్యుల, నీమెయి వధియించి రాజ్య - మేలుము మరలక.
క॥ దేవతలుక మానులు సు, భావించి వచించినట్టి - ప్రార్థనయిది నే
బోవలయు ననుచు నారదుఁ, డావర్తితుఁడౌచు నరిగె - హర్ష యుతుండై. గీ३౭
ఉ॥ రాముడు జానకిం గని మ - రాశమనోజ్ఞ విలాసయాన! కాం
తామణి! విన్ను లక్ష్మణ యు - తంబుగ నేనిక దండకాటవిక
జేమను జేరి రావణుని - భీకర దుర్మద దైత్యపాళి సుం
గ్రామమునక వధించి త్వర - గాఁ జనుదెంతు నయోధ్య సేరంగక. గీ३౮
తే॥ నాకు రాజ్యాభిషేకం బా - నర్ప నెంచి, తండ్రి యత్నింపనున్నాడు-డానికెప్పుడు
విఘ్న ముత్పాదనము సేసి-వివినయాత్ర, నేను జరిగింతు నిచటనె-నీవు మనుము.
క॥ అని పలికిన జానకి మె, ల్లన నవ్వచు సత్కృపాల - లామా! రామా!
మనసెఱుంగ నిటులు వత్కెదో, నిను వీడి సుఖంపఁ గలనె? నే నెచ్చటనేక.

- చ॥ అదియునుగాక కారణము - లారయ నేర్పడి యుండె ముందె నే
నది వచియింతు బాల్యమున - యందొక విప్రుడు నాగు హస్తమున్
ముదమునఁ గాంచి రేఖలను - మూడలగాఁ గని యీమె భర్తతో
గొడకొని తా నరణ్యమున - కుం జరుచుచు వచించె నేనునున్. 9120
- తే॥ హరధనుర్భంగవేళ మి-మ్మరసి మీరె, ధనువు నెక్కిడి నన్ను గై-కొనఁగఁ గోరి
మొక్కితిని దేవతలకు న-మ్ముచులరీతి, వనిఁ జతుర్దశ సమలుందు-మనుచు నాథ!
తే॥ మఱియు భావి చరిత్రంబు - మహిమయుతులు
చెప్పఁగా వింటి సంఘను - సేతఁగూడి
రాముఁ డడవికిఁ జనునన్న - పావయుండె
గనుక ననువెంటఁ గొనిపొండు - వనమునకును. 9121
- వ॥ అని పార్థించిన సీతావాక్యంబులకు సమ్మతించి రామచంద్రుండు పత్నినిఁ గాఁగి
టం బొదివి ముద్దుగొని నివును నరణ్యంబునకు వత్తువుగాకని పలికె సంత నొక్క
దినంబున. 9122

—♦ శ్రీరామ పశ్చాత్తాపక ప్రయత్నము ♦—

- తే॥ దశరథుండును మాని స - త్తము వసిష్ఠుఁ
గాంచి సత్కారమును నమ - స్కారములను
జలిపి శ్రీరాము యావరా - జ్యంబునకుఁ ద
లంప నభిషిక్తుఁ జేయంగ - లగ్నమడుగ. 9123
- చ॥ దశరథు నావసిష్ఠుండు సు - ధాకర కాంతశిలా గృహంబునన్
భృశము రహస్యముం దెలుపఁ - బిల్పియుఁ గోసలజాసుమిత్రుల
న్వేశలును రాజుచొగటనె - వర్తిల వారల మువ్వరం గృహ
వశుడయి చూచి పల్కెనిటు - భావికథా కథనానుసూక్తులన్. 9124
- తే॥ ఓయి దశరథ! కౌసల్య! - యోసుమిత్ర! వినుఁడు రాజ్యాభిషేకంబు విభవమలర
రామునకుఁ జల్పఁగనుట గా-రామెకాని, కార్యమయ్యది వ్యతిరేక-గతిని జరగు.
క॥ సీతాలక్ష్మణ యుతుండై, యాతడును దండకావ - నాటనమునకై
భీతి దడై త్యాహతికై, స్థితానందమున తేపు - చెచ్చెర నరుగున్. 9125
- క॥ ఎఱిగియు నెఱుంగని విధమున, నెఱి సంభారములఁ గూర్చి - నిఖిల జనములన్
బఱపుగఁ బిల్పింపుడు కృ, చ్చుట శ్రీరాజ్యాభిషేక - మని రామునకున్. 9126
- ఉ॥ ఇప్పుడు రామరాజ్యము స - మీక్ష యొనర్ప నసాధ్యమొచఁగన్
మఃప్ఫున శాపకారణము - మున్నోనె బంక్షిరథా! నిను గడుగన్
గొప్ప వియోగమింక నొన - గూడును బుత్రులచేత నీకు నీ
వప్పుడె పాకశాసన గృ - హతిథి వయ్యెదవయ్య యొయ్యనన్. 9127

క॥ కౌసల్యానులు శ్రీసిం, హసన సమధిష్ఠితుక్ ను - తాగ్రీణి రాముక్
భాసుర రాజ్యోద్దాము ను, రాసుర మునిదత్త దాము - నరయును రవలక్.

॥ గగన యానంబునందండి కనెద వీవు, రామ పట్టాభిషేకంబు రాజచంద్ర!
భావిరేఖానుభవమది బ్రహ్మకై నఁ, దప్పునే? చూడుండిక నేతత్కృమాంబు.

క॥ అని వచియించిన దశరథుఁ, డును దేవుని చిత్రమెంచి - డోలన మతియై
జనపతులను మునిపతులను, ఘనులను రావించె బురియు - గడు రాణించె

క॥ రాజానుమతి వసిష్ఠుఁ, డోజక్ సుబాఠములను - యోగ్యు సుమంత్రుక్
యోజించియు నొడ. గూర్పంగఁ, దాఁ జయ్యుఁ జెప్పెనిటు య-థావిధి తోడక్.

ఉ॥ రేపు ప్రభాతమును నమ - రీసమభూషిత కన్యకల్ కరుల్
ప్రాపుగ మధ్యకత్యుల - రక్ జప్రదంతుల నాల్గునిల్పి తీ
ర్థాపిత హేమకుంభములు - నా పులితోల్లను రత్నదండము
క్తా పరమోష్ఠ వారణ ను - దామ సదంబరభూషలుంచుడి.

గీ॥౬

తే॥ అచటఁ గుశపాణులైన మా - న్యగ్రీణులును
సిద్ధముగ నుండవలయుఁ బ్ర - సిద్ధవైది
కులును గాయకులును నర్త - కులును వాద్య
కుశలులును గూడవలయు నా - కూతి మీఱి.

గీ॥౭

క॥ చతులంగ బలములవల్ల, వితతంబుగ వెలయవలయు - విపులాపతులుక్
గుతుకము తోడ నుపాయన, తటింగూర్పంగ వలయు మఱియుఁ-దత్తద్విధిగాక్.

క॥ పుటభేదనమునఁ గన నె, చ్చట వెలసిన దేవళములఁ - జలుపంగవలె ను
త్కిట భక్తినిఁ బూజనములు, దిటముగ బలులును నటించుఁ-దెలిపి గురుండుక్.

చ॥ రథమును నెక్కి వేగ రథు - రాముని జేరి బహూకృతుమనై
ప్రథగను యావరాజ్యమున - రాముని నిల్పఁ దలంచి యాజియె
వ్విధిఁదగు యత్నముల్ సలిపె - విస్తృత మొప్పంగ నన్నియుక్ యశో
నిధియగు రామమూర్తి గమ - నింప వచించియు నాల నిట్లునుక్.

గీ॥౮

ఉ॥ రామ! నిమిత్త మాత్రీన య - రణ్యముఁ జేరెద వీవు రేపు సీ
తామహిళాయుతుండవయి - తమ్ముని లక్ష్మణుఁ గూడి పిమ్మటక్
భీమనరాడులంఁగుమి - ప్లేఁ జతుర్దశ వత్సరంబుల
చోచ్చమని రావణాసురుని - సూడునఁ జూపి ప్రహర్ష మొప్పంగక్.

గీ॥౯

తే॥ భాతృజాయా యుతంబుగా - స్వపురమునకు
వచ్చి వైభవముగ రాజ్య - పాలనంబు
సల్పెదవు కాని తండ్రి యా - జ్ఞను జరింపు
మయ్య! యిప్పుడు తాక్య వృత్త్యను గతముగ.

గీ॥౧౦

క॥ ఈనాడు నీవు రాత్రికి జానకితో నుపవసించి - త్కూశయనుడవై
పూని జిహ్వాద్యియ వృత్తిని, మానుగ వర్తింపునుచు - మానియు సరిగెన్.

తే॥ కోసలజయు సుమిత్రీయుఁ - గొడుగు లిట్లు
దండకారణ్యమునకు సీ - తాయుతముగ
నరుగఁ గలరని తెలిసిన - యుతమిడి
విఘ్నశాస్త్రార్థ కర్మముల్ - వేయెరవు

గీ-౪

—• మంథర కైకకు దుష్పథసము సేయుట —

మ॥ అపరాహ్ణంబునఁ గైకదాసి సుతయా - సమ్మంథరాభిఖ్య మే
డపయి దాఁ బచరించుచుడి కనె వె - టన్ రామపట్టాభిషే
కపు యత్నంబులు వృద్ధ యొక్కరిత సా - కల్యంబుగాఁ జెప్పఁగా
సపుడే కైకను జేరి తద్విషయ మా - ద్యోతంబుచున్ వాకొనెన్. . . . గీ-౧

క॥ ఆ కార్యంబును సరిగా, నాకిర్పించియును గైక - యాభరణంబు
గైకొని చెలికత్తియకిడి, పాకట హర్షంబు నొందె - రాముఁ బొగడుచున్.

క॥ దైవప్రేరితమతి దు, రాభవంబున మంథరయు న - భాగ్యపు రాణీ!
యేమిధి హర్షించెదవని, కావరముగఁ బలుకఁచొడఁగఁ - గైకం గనుచున్. గీ-౨

ఉ॥ రాముడు రాజుకాఁగ నభి - రామము కోసలపుత్రికాను నీ
వో? మఱి యామె దాసివయి-యద్దవడిక్ మరియాదనేడి కీ
డామతిలంగ హీనముగ-నందట ముందటఁ జేతుల్గొని పో
రాముల నొంద నొను గన-రా? సవతాలి కుచ్చేష్ట లెవ్వనున్. గీ-౩

చ॥ వరములు రెండు నీకు మును - పంక్తిరథుండిడెనంటికాదె? యా
వరమును నొక్కటిన్ భరతుఁ - బట్టము గట్టఁగఁ గోరి యన్యమా
వరమున దండకావన ని - వాసిగఁ దాఁ బరునాలుగేండ్లు కా
వర ముడివోవ రాముడు జ - వంబున నేగఁగఁ గోరు మిమ్మెయిన్. గీ-౪

తే॥ వినుము నామాట లగ్గాను - వేగఁ జనుము
కోసల గృహమును జేరుము - ఖోణినాథుఁ
డొత సెప్పిన వినకుము - హేతువిద్ది
మంచి దించును నెంచుము - టంచు బలుక.

౬౦౦

౪॥ శ్రీరామేచ్ఛాకలనన్, సార వివేకంబు మాని - చయ్యన నా ధా
తీరమౌక్తుల నెదనిం, డారంగను నమ్మి కైక - యారీతి మనెన్.

౬౦౧

ఉ॥ రాత్రి కోసలహేమమున - రట్టడిగాఁ బడియున్నదాని చు
ర్నితఁ దలంచి పొక్కుచును - రీతజలం గెడి దానిఁ గీర్ణమా

నాతత కేశజాలయయి - యట్టిటు పొరైడిదాని భూషణ

వాత్ర విముక్తయై యడిచి - పాటుననుండెడిదానిఁ గైకయిన్.

౬౦౨

ఉ॥ పంక్తిరథుండు గాంచి సతి! - పల్కవిదేటి కటంచు సద్వచః

పంక్తుల నూఱడు బలికి - బాగుగఁ గాఁగిటఁ జేర్చి కాంత! యీ

పంక్తిరథుండు సీతలఁపు - పాయక తీర్పఁగలండు త్వత్ప్రపా

పంక్తులఁ దెల్పుమా! యనినఁ - బల్కెను గైకయు ధార్వ్యచిత్తయై.

౬౦౩

—కైకేయి దశరథునితో శ్రీరామ! నరణ్యమునకుఁ బంపఁ గోరుట—

తే॥ రమణ! తావదత్త వ-రంబులందు, భరత రాజ్యాభిషేక సంప్రాప్తి కొకటి

పదియునాల్పేడ్లు శ్రీరామ-భద్రుఁడడవి, వడిగఁ జేరి చలంప నొక్కడును వలయు.

క॥ అనినన్ దిగ్గున దశరథ, జనపతి యుల్కిపడి హృదయ - శల్యంబగు కై

క నుడిక హరి! హరి! యని వె, టనె మూర్ఛనుబొంది యిలఁద-టాలునఁ బడియెన్.

క॥ వేగిన యంత సుమంతుఁడు, వేగముగా వచ్చి రాజు - విధిఁగని తల్లీ!

యీగతి యేమని కైకను, బాగుగ నడుగంగ నామె - వాక్పతురిమతోన్.

తే॥ మంత్రివర! రామచంద్రుని - మృందిరమున

కిప్పుడు వడిఁ దోడితెమ్ము రా - జేచ్చ యిద్ది

యన సుమంతుఁడు రాజాజ్ఞ - యైన నటులె

కన్న నేగెదనని పల్కి - మిన్నకుండె.

౬౦౪

ఉ॥ అంతట రామచంద్రుడన - నల్లన మూర్ఛనుదేరి రాజు ధీ

మంతు సుమంతునిం గని మ - మత్వముఁ జింతయు నంతరంగ మ

త్యంతమునుం గలంచిన ర -యంబున రామునిఁ దోడితెమ్ము నా

చెంతకటన్న మంత్రియును - జెచ్చెర రామునిఁ దోడితెచ్చినన్.

౬౦౫

ఉ॥ రాముండు లోకమోహన వి - రాజిత దివ్యశరీర సత్కళా

రాముండు సస్మితానన ప - రాధ్య గుణాద్యభిరాముఁ డంచితో

ద్దాముండు పేమరమ్యమణి - దాముండు లాలసమానసాబ్జ సం

ధాముండు తల్లిదండ్రుల య - థావిధి మొక్కి యనుజ్ఞ వేడినన్.

౬౦౬

తే॥ కైక రామునిఁ గని దండ - కావనంబు, జేరి పదునాలుగేండ్లు వ-సింపుమయ్య!

యిది భవత్పితృదత్త వ-రేహితంబు, మన్నన స్త్రప్తిదంబు రా-మా! యటన్న.

క॥ బొటబొటఁ గన్నీరులఁగ, నటమటపడి దశరథుండు - హా! తనయా! ని

న్నటవులకుఁ బంపవలసెనే? కుటిలాత్మిక కైకయనుచు - గుతిలం పడఁగన్.

ఉ॥ తుడిగినిగాంచి రాముండు సు - ధామయ సూక్తులతోడ నాయనా!

తీండ్రపు దుఃఖవేదనను - దేజు తొలంగఁగఁ సుక్కనేల? యే

మండు) జనంబు లిట్లయిన - నద్దయుఁ గాకయుఁ గైక తల్లికిఁ
వేండ్రిము గూర్పఁగాఁ దగునె? - నేగ నొసగుఁ డనుజ్ఞ నాకింక. ౬౧౨
తే॥ తల్లి వాఙ్చితమున మేలు-తారసిల్లుఁ, బ్రతిన నెఱవేర్చి త్వరలోన - వత్తునేను
బదియు నాల్లేండ్లు తెక్కయే? - పరమహర్ష, చిత్తమున నేడె వెడలెడ-సీతఁ గూడి.

— శ్రీరాముఁ డరణ్యమునకుఁ బోవ యత్నించుట —

క॥ అని సాంత్యనముగఁ బలికియు, జననుల కడకేగి వత్తుఁ - జయ్యనని తం
డిని సమృత్తింపఁ జేసి వ, డిని రాముఁడు కోసలజను - లేమఁ గాంచెన్. ౬౧౩
ఉ॥ కాంచి నమస్కరించి తన - కాననవాస విధానమెల్ల వి
న్పించి కరంబు దుఃఖమును - భీతియుఁ బొంది తపించు మాతకున్
మందిగ ధైర్యముం దెలిపి - మానస యొంది స్వకేహముం బ్రే
శించియు సీతకున్ గహన - సీమకు నేగుటచెప్పి తమ్మునిన్. ౬౧౪
తే॥ లక్ష్మణునిఁ గని వివినయా-త్రాని వచింప, నాతఁడును జానకియు దండ-కాటవి ని
వాసమున కేము నిష్పాద-పయనమనిన, రామచంద్రుండు కరుణాభి-రాముడగుచు.
ఉ॥ వేగ ననూనదానముల - విప్రులఁ దన్ని ధనంజయున్ మహా
యోగము మీఱ జానకియు - నొయ్యన వెన్నెని భక్తియు క్తయై
రాఁగఁ బ్రదక్షిణించి తన - రంగ సుమిత్ర యనుజ్ఞబొంది హ
ర్షాగతు లక్ష్మణుంగలిసి - యల్లనఁ దండినిఁ జేరఁ బోవఁగాన్. ౬౧౫

— రామాదుల యరణ్యగమనమునకుఁ బోవలు దుఃఖించుట —

ప॥ పురీజనంబులును రామాదుల యరణ్య గమనవిషయంబు నాకర్ణించి శోకసంఘూ
ర్ణిత మనస్కులై కేయిస్కరులగు సీతారామలక్ష్మణులకు దుర్మనస్కులై
కైకేయి యెంతటి చెట్ట నడిగట్టెరా యని కట్టిడితనంబున నాయమతలఁ దేగఁగొట్టి
నను బాపమెట్టిదేని మనలను ముట్టదురా యని నట్టింటికప్పునకు నిప్పువంటించి గొప్ప
సుఖంబుఁ బడయనెంచిన మొప్పెలాడి కైక తప్పుదారి నిప్పుడు తొలంగించు సం
గడిఁడు లేరేని లేరా యని యనేకవిధంబుల ననుకొనుచుఁ బితృకేహాన్ముఖులై
చనుచున్న రామాదిత్రీయంబుర గని యుల్ల లితంబులగు నుల్లంబుతోఁ గొల్లఁగా
వెలివిరియు కన్నీళ్లులతో నెల్లరును మొల్లంబుగా నిట్లనిరి. ౬౧౬
సీ॥ వాల్మీకి మొనరింప-వావృత్తుడగు రామ, చంద్రుండు గహనని-స్తంధుఁ డొట
కీవిధి సీతాన - మేతుఁడై లక్ష్మణుఁ, డనుగతుఁడై రాఁగ - నరుగుచుండె
నకట! రాజు వివేక-మది యెటఁ గలిసెనే? కైకమాటయె నిరా-ఘాటమగునె?
ప్రాణతుల్యుని రామ-భద్రుని విడనాడి, కౌసల్య ఘోరహా-గ్లానిఁ బడడె?

తే॥ పోదముపదండు మనము స-మూలముగను, సౌధమును దొర్చివేగమ-చట్టుబండ.
మొండి కై కేయివై వైచి-పిండిగాఁగ, మంధరను తోటనిడి దంచి-మలయుదమన.

ఉ॥ వెంటనె వామక్షేపముని - విస్తరమొప్పుఁగ రామచంద్రుఁ డా
కంటక కాననంబుఁ గను - కారణముల్ పురివారికెల్ల ని
ష్కంటక రీతిఁ దెల్పి రుష - శాంతిలఁ జేసి దశాననాది దు
ష్కంటకులన్ వధించి వడి - గా రఘురాముండు వచ్చునంచ నెన్. ౬౨౦

ఉ॥ రాముండు సీత లక్ష్మణుండు - రంజితు మోముల రాజుఁ గాంచియుం
దామఁ నమస్కరింప జన - నాథున కూటటగాఁగఁ బల్కి శ్రీ
రాముండు కైకనుం గని క - రంబులు మోక్షుమఁ దల్లి! దండకా
నామక కాననంబుచకు - నర్మిలి నేగ ననుజ్ఞ యిచ్చునెన్. ౬౨౧

ఉ॥ కైకయు వల్కలంబులు త - గం గొని రామునకున్ ధరాజకున్
జోక సుమిత్ర పుత్రుచకు - జూత యెసంగఁగ నిచ్చె నిచ్చినన్
గైకొని రాముఁ డావలువ - గారవమొప్పు ధరించి జానకిన్
బ్రాకట ఏక్షణంబులఁ గృ - పారస ముప్పతిలంగఁ గాంచె దాన్. ౬౨౨

ఉ॥ అంత వఃప్రమానివరు - డక్కస మక్కసునొంది రక్కసి!
యెంతటి కక్కసంపుడన - మిక్కడఁ జూపెను కైక! నిన్ను నే
నింతటి దానవండు మును - నెంచఁగ నైతిని సీతయేమి నీ
గొంతుకకోసె? వల్కలము - కొమ్మని కట్టఁగ నిత్తువే? యిసీ! ౬౨౩

ఉ॥ రాము నరణ్యవాసమె క - రంబు కృపారహితాత్మవౌచు నీ
వీమెయిఁ గోరి చాలక దు - రిచ్చను సీత కసహ్యవేషమున్
బూమెను గూర్చె? పాపిని! మ - ముం గనియేని కుచేష్ట మానవా?
హామిక వల్దటంచు వెన - నాడి సుచేలములిచ్చె సీతకున్. ౬౨౪

చ॥ దశరథుండు సుమంత్రుఁ గని - దైవవిధానము దుస్తరంబు దు
ర్దశగనినాడ నిష్ఠ వని - తానవాజన్మయుతుండు రాముఁ డా
భృతగహనంబు సేటటకుఁ - బేర్చిగ నొక్కరథంబుఁ దాల్చుమా!
విశయము వీడఁగా వలసె - వీరలటంచు వచించి ఖిన్నుడై. ౬౨౫

తే॥ లక్ష్మణుని జానకినిఁ గాంచి-లాలనమున, మేను నిమురుచు దుఃఖించి-మిరుకూడ
రాము వెన్నెని చనుచురే-రామచంద్ర, సేవ ముఖ్యంబు మోకని-చెప్పెఁ గరుణ

ఉ॥ సారథి మేటిరథ్యముల - జానగు స్వందనమున్ రయంబుగా
నా రఘువంశ శేఖరుల - యంచల నిల్పిన రామలక్ష్మణుల్
కూరిమి సీతయున్ గురుల - కున్ ధరణీపతికిన్ దదాత్మప
త్నీ తమణీత్రయంబునకు - నెక్కొనుభక్తిని మొక్కి పిమ్మటన్. ౬౨౬

క॥ పౌరులకును దదితరులకు, గౌరవము మీఱి మంచి - గౌరవలక్ష్మచు వే
సారక కడునోదార్పుచు, దారు రథారూఢులై ము - దరబున వెలయన్. ౬౨౮
చ॥ సుమంత్రుండును దేశరథునానతి రామారూపల చెంతఁ దానును నుపవిష్టుండయ్యె నంత

— శ్రీ సీతారామలక్ష్మణుల రణయోధులకుఁ జనుట —

చ॥ రవ రవ లేక వాజులు హు - టాహుటి టక్టకం బర్చునాటఁ ద
త్కువలయ భాగసోఽతి వీ - ధూమల ధూసర ధూళి యాబరం
బవఘటమెప్పు ఘుప్పమని - యప్పడు గప్పంగఁ జక్రవేగ సం
రవమది భోరుకొల్ప రథ - రాజము వేనడపించె సూతుడున్. ౬౩౦
క॥ పీఠ్యుట రామత్రయము సు, ఖమ్ముగ నమ్మంత్రయితము - గాఁ దమసాతీ
రమ్మున న్దండన మవరో, హమ్మొనరించిరి సుపర్వ - లభ్యర్చిరక్షన్. ౬౩౧
చ॥ సరవిని రామమూర్తి తమ - సానదితీరము మాఘమాసమంద
దరయంగ శుక్ల పక్షమున - నైదవనాటి పగరటి వేళలో
నిరవుగఁ జేరె దాఁ బదియు - నెన్నిది వర్షములైన పోయమున్
గిరికాన భద్రచిహ్నములు - కేవలమై కనుపింప నెమ్మనిన్. ౬౩౨

— శ్రీ రామగుణులు గుహని వలన సత్కారములొంద గంగను దాటుట —

చ॥ అట నొకరేయి వారలు పీ - యాబుగ నుండి ప్రియాణమై రథ
స్ఫుటగతి శృంగిబేరపుర - ముం గని యందు గుహుండు భక్తి ను
త్కటముగ నిచ్చు సత్క్రియలఁ - గాంచి వటాగవయఃపరిపులై
జటలు ధరించి రాముండును - సన్మతి లక్ష్మణుడొప్పు బీతిమై. ౬౩౩
తే॥ నాటిరేయచ్చట వనించి-ననుపు మీఱ, వేగుననె యా సుమంత్రుని-పీఠ సేసి
రామచంద్రుఁ డయోధ్యాపు-రంబు నీవు, సారథియుఁ జేరుడని పుతె-పాది నపుడు.
శా॥ సీతారాములు లక్ష్మణుండు నటపీ - సీమ గనంగా గుఱున్
జేతః పీఠిగఁబిల్చి నొకను నధి - స్థింపన్ గుహుం డత్తటిన్
జ్ఞాతివారముఁ గూడి నొక నడుపన్ - గంగానదిన్ దాటుచో
సీతాదేవి సభక్తి మానసమునన్ - జేదోయి సంధించి తాన్. ౬౩౪
శా॥ రంగత్తుంగ తరంగ గంగఁ గని స - ర్వాంగీణపూతా! స్వన
ద్యృంగవారయతా! సమ సైసుర మృ - ద్వీసారపాక్యస్తతా!
యంగీకార మొనర్చి మన్నతులు సా - ఖ్యుబిచ్చి రక్షింపుమా!
గంగాదేవి! యరణ్యవాసము సమ - గ్రింబై జయంబొప్పఁగాన్. ౬౩౫
తే॥ రామ సామితులును నేను - రక్షితముగ
మరలి వచ్చిన యప్పుడు - సురయు వివిధ

బలులు నుపహారములు మాంసములు నొసంగి

నిన్ను సేవింతుమమ్మ! మ - న్నింపుమమ్మ!

౬౩౨

మ॥ అని పార్థివ గుహుండు వారితటము - దా మువ్వరం జేర్చి భక్తిని మొక్క రఘువీరులా గుహుని బీ - తి వెక్కకుం బాపి తారును నా రాత్రి యటక వసించి మునివ - ర్వు శ్రీభరద్వాజుని గనగా లేపకడక బ్రయాణమయి త - ద్దణ్య శ్రీమూర్తు గనక.

౬౩౩

తే॥ అల భరద్వాజ మాని చేతులను మోడ్చి, రాముచకు సీతకును మణి-లక్ష్మణుచకు మొక్కి సత్తారములు సల్పి-ముదముసెంది, తత్ప్రియాగను యమునను-దాటి వారు.

— సీతారామలక్ష్మణులు చిత్రకూటమున బృశాలయందు వసించుట —

క॥ వాల్మీక్యాశ్రమము గని, వాల్మీకి యొరచ్చనట్టి - భవ్య కృతములక మేల్మిది బొంది మహీరుహ, గుల్మిన్యపగూఢ చిత్ర-కూటము నందుక. ౬౩౪
తే॥ సన్ననోరమమా పర్ణ-శాల నపుడు, లక్ష్మణుడు స్వగ నిర్మింప-లలిని నచట రామచంద్రుండు బలుల న-ర్పణముసేసి, యనుజతో దారతో నంగు-నధివసించి. తే॥ శయనశాలయు నానన-శాల పాక, శాలయును హోమశాల ప-శస్త్ర దైవ శాల వేర్వేలువెలయ వి-శాలలీల, సాధరాజుబునను బోలె-సంతసించె. ౬౩౫
మ॥ గహనోద్భూత ఫలావళుల్ రుచి లస - త్కందంబులుక మూలముల్ రహిమిట మృగమాంసముల్ దమి మునీ - ద్ర శ్రీశ్రీకి పారగా సహజాయానుజుడ డారఘాత్తముడు ని - చ్చల్ వెట్టు బూజించు వారహా! రాముడ నన్యసామ్యుడన గే - హస్తుక విడంబించుచుక. ౬౩౬

— శ్రీరాముడైంద్రకాకాక్షిని భేదించుట —

మ॥ ఒకనాడ ధరణీసుతాంకమున భ - వ్యోత్సాహుడై రాముడొ చుక నిద్రంగన ధైంద్రకాకము నఖ - న్యూతిక గనత్తుండ ఘాతుకరీతిక జనకాత్మజా మృగులవి - ద్యోతాంగుళం బామిషం ఒకదా యంచును జేల్చె రక్తము స్రవీ - షక సీతకుక బాధగాక. ౬౩౭
తే॥ భర్తృ నిద్రానుఖిస్థితి భంగమనుచు నామె కదలక మెదలక-యట్టెముండ రామచంద్రుండు మేల్కొంచి-రమణిప్రీతి, రక్తసిక్తంబగుటఁ జూచి-కౌగిల్యమొప్పు. తే॥ కాకమును గొంచి యిషిక నొ - క్కటి గొప్పించి యదియె యశ్రుముగా వైవ - ధైంద్రకాక మబ్జజాండము దిగ్మూరి - యాశ్రయంబు లేక శ్రీరాము చరణము - లేర్చి భీతి. ౬౩౮

తే॥ కావు కావుమటంచు వై-గతులఁ బలుక, రామమూర్తియుఁ గరుణించి-హాణరక్ష
సేసి తనయ్యప్రమున కెర-సేసె దాని, యక్షి కావునఁ గాక మే కాక్షమయ్యెఁడర 2
క॥ ఈరీతి ననేక వినో, దారబుడగుచు రాముఁ - డనుజున్ననితో

దారాసణితో నుల్లస, మారంగా నుబుసుపోక - నట సుఖముండెన్. ౬౮౮
మ॥ అల సూతుండు సుమంత్రుఁడున్ వెన నయో - ధ్యం జేరి రామానులిం
పలరన్ దొడ్డి యనుజ్ఞ ముఖ్యుని కై - కాకాక్ష తీర్పంగ వృ.

క్షులతాకంటక ఘోరవర్య మృగపా - హణాందితంబౌ వస
స్థలముం జేరిరటంచు రాజునకు వి - జ్ఞాపించి రాక్రిండుతై. ౬౮౯

క॥ ఆ మాటలువిని దశరథ, భూమిఘోషుడు రామచంద్ర - మూర్తి! యని దుః
ఖామయ పీడితుడై సక, లామర నిలయారం జేర - నసుప్రలు విడిచెన్. ౬౯౦

తే॥ దశరథుడటు మరణింపఁ-దగినరీతి, నావసిష్ఠుడు తైలమ్ము-నంపు శవము
నునిచి మాతుల నగరికిఁ-జనినయట్టి, భరత శత్రుఁస్సులకు వార్తఁ-బాపె ద్వర్గం.

క॥ వారును వెన సాకేతమున, జేరఁగ నేతెంచి తండ్రి - చేటును గైక
యీ రాక్షసి కృత్యమ్ములు, నారసి దుఃఖాబునొంది - యతిరోషముతోన్.

తే॥ మాత నప్పుడు దూషించి హానినిఁ గని, యా వసిష్ఠుడు వచ్చియించి-నట్లు భవ్య
మైన సరయూతటాబున-నగ్నివిధులు, తొడ్డి కొనరించి సలిపి-తత్ప్రియలను.

క॥ మంథరమర్చోధన ని, ర్బంధము రామప్రవాస - పథమని విని గ
ర్వాంధను మంథరఁ గనుఁగొని, ధం ధమ్మని, గుడ్డిరపుడు - ధరణీశ సుతుల్

—• భరతుడు పరివారయుతముగా రామునిసన్నిధి కరుగుట —

చ॥ భరతుడు సర్వమర్త్యులును - భక్తినిఁ దెల్పినఁగాని రాజ్య సౌ
భాగతుఁడుగాక రామునినె - పట్టును నొందఁగఁ గోర నెంచి త
త్పురజన మంత్రి యుక్తుడయి - మున్నొని తల్లలు నా వసిష్ఠ స
ద్గురుఁడును వెంటరాఁగఁ జని - తోవ గుహుంగని మానితాత్మ్యుడై. ౬౯౧

తే॥ శ్రీ భరద్వాజ నాశోమ సీమఁ జేరి, యతనిచే సత్కృతుడయి-యమిత సుఖము
లంది తన్నొని దర్శిత-మైన పథము, నెఱిగి పరివారయుతముగా-నేగి యశాల.

తే॥ చిత్రకూటంబునను రమ్య-సీమ సొంద్ర, పల్ల శాలా నివాసులై-పఱలియున్న
జానకీ రామచంద్ర ల-క్ష్యులఁ గాంచి, రామునకు మొక్కినసౌధ-రలుసరివింప

క॥ శత్రుఁస్సుడు శ్రీరామున, కాత్మముగా మొక్కిపలికె - నన్నా! దుష్పా
రితోముతోఁ గైక నినున్, భ్రాతృత్వ సతీయుతముగ - వని మనఁ జేసెన్. ౬౯౨

తే॥ అన్న భరతునకును నాకు-నెన్నఁడైన, నిట్టి చెట్టలు మాతల్లి-యెఱుక పలుప
దిప్పడిగతి మంచన-నెంతసేసె, మాకు మీకును నెడఁ బాటు-మారి యగుచు

క॥ అని దుఃఖాపగ రాముం, డనుజుల నోదార్చి తల్లి - ననవలను చుమీ!

మనకిది దైవవిధానం, బని తెల్పంగ భరతుఁ డిట్లు - లనె రామునితో॥ ౩౬౦
తే॥ పెంచి పెద్దలఁజేసి ప్రేమించి మనకుఁ, బరిణయంబులొనర్చి సొంబరము గూర్చి
మించుచుండిన మనతండ్రి-మేరమీఱు, నీ వియోగంబుననె మర-ణించె నన్న!

క॥ ఖన్నత మన తల్లులు నీ, సన్నిధి కేతెంచిరిపుడు - చయ్యన నదిగో!

మున్నొనఁగించిన నేరము, లెన్నక పురమునకు వచ్చి - యేలుము పుడమి॥

మ॥ అనినం దండ్రి మృతుండటన్న నుడిచే - నారామ సౌమత్రిలం

తనె గంగానదికేసి స్నాతులయి పి - త్యంశా నివాపంబులక

మనసారంగ నొనర్చి వచ్చి మరలక - మాతాదులం గాంచి మ

దనముల్ సల్పిరి సేతతోడఁ గడు శ్రీ - ధ్ధాభక్తి యుక్తాత్ములై. ౩౬౩

క॥ పుర జనులును దల్లులు ను, స్థిర నుతులౌ మత్తులును వ-సిష్ఠుఁడు రాముక

బరిపరి విధములఁ గోరఁగ, భరతుం డిటుపలికె నపుడు-పావన మతియై. ౩౬౪

— భరతుఁడు రాజ్యాభిషిక్తుడవు గమ్మని రామునిఁ బ్రార్థించుట —

శా॥ అన్నా! రామ! మదీయ వాఁఁ యిని మా - తాడంగ నిచ్చింపవా?

నిన్నీ రాజుగఁ జేసి సర్వజనులుక - నేనుక దలల్ వంచి నీ

సాన్నిధ్యంబున నుండి యెల్ల పనులుక - సాంగంబుగాఁ జల్పి హ

ర్షాన్నత్యంబును బొందు వారమి.క ర - మ్మా! నీ పురమ్ముం గనక. ౩౬౫

ఉ॥ రానని నీవు పల్కకుము - రాజ్య మదెవ్వరి యబ్బసామ్ము? మే

మా? నినుగొల్వ నర్హులము - హాయిగ సౌధమునకు నుండకీ

కాననమందుఁ దిమ్మరుట - కైకకు నీవు భయంబు పొందియా?

జ్ఞానములేని వారలను - గాల్పినఁ జీల్చిన మంచి పొల్చునే? ౩౬౬

తే॥ ప్రాణమైనను విడుతు శ్రీ-రామచంద్ర! నిన్ను విడి రాజ్యమునుగొను-నీచబుద్ధి

నాకుఁ గల్గదు జన్మ జ-న్మములకైన, నీకు సేవకుడను రాజు-నీవె చుచ్చు.

వ॥ అని ప్రార్థించిన భరతుని దీనాలాపంబులకును భక్తి విశేషంబునకును శ్రీరాముఁ

డంతరంగంబున నశంత సంతోషంబునొంది గురువరునిం గని మీరైన మా భరతు

నకు భవిష్యత్కార్యావసరముల వివరించి నన్నుఁ బురమునకు రమ్మను పట్టుదల

మాన్యుడని పలికిన నవ్వసిష్ఠుండును భరతునితో నిట్లనియె. ౩౬౭

మ॥ భరతా! రాముఁడు విష్ణుమూర్తి గమనిం - పక బండ్రికంతాది ను

వ్కురులం జంపఁగ దేవతాతతికి సౌ - ఖ్యం బీయఁగా నిట్లులీ

ధర జన్మించెను దత్త్రియాధముగ యత్నిం బొప్ప దుష్టాటవీ

చరుడయ్యెక వెనుదిర్చి రాఁగలఁడె? యి - చ్చుల్ తీరు పర్యంతముక. ౩౬౮

క॥ అని బోధించిన భరతుఁ, డనుమానము వీడి రాము - నారసి యన్నా!
 ఘన రాజ్యార్థము పాడుక, లను నాకు నొసంగు మవె యి-లారక్షకగుఁ. ౬౭౦
 తే॥ మిమును బోలె జటావల్క - లములు దాల్చి
 యా యయోధ్యను వీడి వే - తైన చోట
 నీకు పాడుకలను గొల్చి - నేను మనుచుఁ
 బదియు నాల్లేగ్గు మీరాల - వత్తు రనుచు. ౬౭౧
 తే॥ తచ్చతుర్దశ వత్సరాం-తము దినమున, భానునస్తమయము వేళ-వఱకుఁ జూచి
 మీరు రాకున్న నగ్నిలో-మేను విడుతు, ససఘః ముమ్మాటికిది సత్య-మనియె నంత.

— శ్రీరాముఁడు భరతునకు నిజపాడుకలనిచ్చి యనుగ్రహించుట —

తే॥ రాముఁడు తథా స్తటందు భ-ద్రముగఁ బలికి, రత్నరాజిత పాదుకా-రాజములను
 స్వీయ పదభూషితములను-బ్రేమమీఱ, భరతునకు నిచ్చె నెల్లరుఁ-బ్రమదపడఁగ.
 త్ర॥ వాని శిరసావహించి మ - ద్భాగ్య మనుచు
 నలరి యహమేవ ధన్యోస్మి - యనుచు భక్తి
 భరతుఁ డారామునకుఁ జల్పె - వందనములు
 కైక శ్రీరాముఁగని యప్పు - గద్గదికను. ౬౭౪

ఉ॥ నేరమొనర్చి మిమ్మిటు వ - నిక దిరుగాడఁగఁ జేసి శోకచిం
 తారతిఁ బ్రాణనాథు మర - ణంబునకుఁ దొలి కారణంబులౌ
 • కోరికలేను గోరితిని - గూళను మూర్ఖును దుష్టురాల నా
 నేరములెల్ల సైచి కరు - ణింపుము రామ! యటన్న నాతఁడుక. ౬౭౫

తా॥ అమ్మా! కైక! భవత్కృతాజ్ఞ యిది నిం - ద్యం బాన? దోషంబు లే
 శమైనన్ గనరాదు నీయెడ మది - చ్ఛారీతి యమ్మంభరన్
 నెమ్మిం బ్రేరణ సేసె నీహృదయమున్ - నేర్పొప్పుఁగాఁ ద్రిప్పె ని
 క్కమ్ముల్ నా నుడులింక మీరు పురముం - గానంగ వేంచేయుడి! ౬౭౬

మ॥ అని కౌసల్యను నా సుమిత్రను ముదం - బారంగ నీక్షించి మ
 జ్జననుల్ మీరు కృపామతిం గనుఁడు ర - డ్దేశ్యేణో దున్మాడి వే
 గనె వత్తు భయమందఁగా వలదు కాం - డ్దే తీర్చి కైకాత్మజ్య
 జనులన్ మిమ్ము నమాత్య దేశికుల ని - చ్చల్ పోతు రచ్చాత్ములై. ౬౭౭

క॥ అని యామంత్రేణ మమరంగ, జననుల భ్రాతల వసిష్ఠ - సద్గురువుల నా
 జనముల సచివుల సాకే, తనగరమును జేరఁ బంపె - దాశరథి తగన్. ౬౭౮

తే॥ పూర్వమార్గాను సారియై-పొల్పెసంగ, భరతుఁ డెల్లర సాకేత-పురముఁ జేర్చి
 నుదిగ్రామంబు నిర్మించి-యందుఁ దాను, వాస మొనరింప నెంచి యు-ల్లాసియగుచు.

— శ్రీరామ పాదుకా పట్టభిషేకము —

క॥ సింహాసనమున మణిగణ, సంహితలై పట్టి రాము - సత్పానుకల
త్యూహః పరిహరకలును, రంహస్థిని నిలిపి భక్తి - రంజిలు సేవక. ౬౮౦

తే॥ వాని నర్చించుచును జటా - వల్కలములఁ
దాల్చి ఫల కండమూల స - ద్భక్షకుడయి
రామపాదకలకె యెల్ల - రాజ్యతాత్రీ
ములను దెల్పుచు బ్రహ్మర్షి - వలెఁ జరించి. ౬౮౧

మ॥ అల రామామల రాకఁ గోరి మనమం - దానాటి కానాటికిం
బలరంగా గణించుచుండి దిశముల్ - హా రామ! హా లక్ష్మణా!
కలనై ను గనుపింపరేమి? భువిహా - కాంతాశిరోరత్న మెం
తలు కష్టంబులు పొందుచున్నదొకా? కా - నంగానను చార్తుఁడౌ. ౬౮౨

— శ్రీరామాదులతీర్థస్వాశ్రమమున సత్కారము లందుట —

వ॥ ఇవ్వీధాబుర భరతుండు నందిగ్రామాబురఁ గాలాబుర బుచ్చుచుండఁ జిత్రకూటం
బుర శ్రీరామచంద్రుండు సీతాసతీయుతుండై లక్ష్మణునివలన సేవలం గొనుచు
మునిగణంబువలన సమాదృతుండై రమ్యమగు సప్తర్షితప్రదేశంబునఁ గీడించుచు
మనశ్శిలాతిలకంబు డంబుమీఱఁ బట్నీలలాటాబుర నిడుచు గండభాగంబుల ని
డారు ప్రేమమెండుకొన నిజహస్తంబుచేఁ జిత్రవల్లుల నమర్చుచుఁ గోమలమ్ములై
నానావర్ణ విరాజమానంబులై చిత్రవిచిత్రంబులగు పరిసరంబులచేతను నవారూణ
దళంబులచేతను సీత నలంకరించుచు నచ్చోటన వర్తించుచుండినఁ దద్దర్శన లాలస
మానసులగు నయోధ్యాపురివాసుల రాకపోకలెక్కుండై రామునకాతుకంబు చే
తుంబుర స్ఫురింపజేసిన నతుండా చిత్రకూటాబును వదలి భార్యాభ్రాతృయుతుండై
యనుత్తమమగు నత్రిమహర్షి యాశ్రమంబుం బ్రవేశించి యమ్మునిండునుకు నమ
స్కరించి యతనిచే సత్కృతుండై దినత్రయంబుచ్చట వసింప నత్రివచస్థితి గుహా
స్థయగు ననసూయాదేవిని భయవినయసంభ్రమంబులు ముప్పిరిగొనుచిత్తంబున సీ
తోత్తమ కనుంగొని మ్రొక్కి యామెచే సమాలింగతయై తదంక పీతోపవిష్టురా
లైన నామెను ననసూయయు మహాదరంబునఁ బూజించి విశ్వకర్మ నిర్మితముల
యిన దివ్యకుండలద్వయంబును దుహలయుగంబును సంగరాగంబును నొసంగి
యిట్లనియె.

శా॥ తల్లీ! జానకి! త్వత్పతివ్రతమహా - త్వంబింబుగాఁ ప్రేమరం
జుల్లక రామసుఖానుసారిణినివై - శ్రీయంబు పాటించుమా!

యెల్లీలక మఱి యెప్పుడైన నినుమం - తేనెక భవత్కాంతి శో

షిల్లంబోవను కేహముం గుళలుతై - చేరింగనా మిఁకొగిన్. ౬౮౪

క॥ అని మేటి ధర్మములు మె, ల్లనఁ దెల్పిన విశ్వసించి - లక్షణవశియౌ

జనకజ పతినిం జేరఁగ, ననువుగ మఱి సత్కృతముల - సత్రి యొనర్చెన్. ౬౮౫

క॥ పిమ్మట రాముఁడు భార్యయుఁ, దమ్ముఁడు వెనుకొనుచురాఁగఁ - దన్నునివరుచే

సమ్మతిఁ గొని వెడలి యర, ణ్యమ్మును ఘనమైనదాని - నప్పుడ సేరెన్. ౬౮౬

తే॥ దండకావని నరిగెడు - తరుణమందు

రామచంద్రిండు ధృతధను - ర్బాణుఁ డగుచు

ముందునడువఁగ జానకీ - ముదిత యతని

వెన్నొనఁగ లక్ష్మణుండామె - వెనుకఁ జనుచు. ౬౮౭

క॥ డాకేలక ధనువును దా, జోకఁగ ధరియించి దెసలు - సూచుచు శరముల్

ప్రాకటముగ వలకేలం, నైకొని సీతాసుసాధ్యుఁ - గనె మెలఁకువతోన్. ౬౮౮

క॥ వారా ఘోరాటవిఁ గా, సారంబును నొండుగాంచి - స్నాతులగుచు నా

వారిం గోలియు సుఖలా, హారంబులొనర్చి క్షణము - హాయిగ నుండన్. ౬౮౯

—• విరాధ వధ •—

మ॥ అతి సత్త్వండు భయానకుండు శితదం - స్త్రాభీలవక్త్రుండు గ

ర్జిత సంభ్రాంత దిశాముఖుండు గహనో - వ్యసంచరద్వాప్యఘ్రిబ్రం

హిత మాతంగలులాయభక్షకుఁడు హిం - సీభూతవన్యండు గ్రిం

ధిత శూలాగ్నిగుండు దైత్యవరుఁ డే - తెంచెన్ విరాధుం డటన్. ౬౯౦

క॥ వానినిఁ గని లక్ష్మణుతో, జానకీ నాథుండు పలికె - సౌమిత్రి! యీ

మానవభోజం జంపెద, మానక సంరక్ష సేయు - మా! ధాత్రిసుతన్. ౬౯౧

క॥ అని తన ధనువున గుణమును, ననుసంధానం బొనర్చ - నారాక్షసుఁడున్

జనపతి సుతులను సీతను, గని మీరెవరంచు నడిగె - గంభీరోక్తిన్. ౬౯౨

ఉ॥ వాని నెఱింగి రాముఁడును - బంక్తిరథాత్మజులయ్య! మేము నా

మానిని యీమె కైకయను - మాతయుఁ దండ్రియు నాజ్ఞ సేయఁగాఁ

గాననమందుఁ దిమ్మరుచుఁ - గాలముఁ బుచ్చుచునుంటి విట్టలన్

దానవ! నీవు ప్రాణుల వృ - థా వధియింపఁగ రాదటంచనన్. ౬౯౩

క॥ పకపక నగి యారాక్షసుఁ, డిఁకఁ జాలును నోరుమూయు - మీ ధర్మములం

గకవికలగుదునె? మునివర, నికరమె భయమంది పటచె - నేనన వినవా?

క॥ నాపేరు విరాధుఁడు నేఁ, గోపించిన సకలజగము - గూలును దుఃఖిలో

నీ పెండ్లాము నొసంగియు, వేపొండిట నాయుధముల - వీడి యెచటికేన్. ౬౯౪

మ॥ అని నీతం గొనబోవ రాముఁ డతిరో - మా కాంతుఁడై యేమిరా?
కనులింతైనను గానరావ? తులువా! - కార్ముతలేలా? మదం
బున దుష్కార్యము సేయవచ్చెదవె? ని - యూలింతు నీరూపమం
చును దృఢైత్వని హస్తముల్ దునిమె వా - క్కుచ్చ పసక్తిక్ వెసక్. ౬౯౬

వ॥ హస్తకూర్మకై రక్తధారాసిక్తదేహుండైన విరాధుండు నిరస్తమసస్త్రుండై
వక్త్రంబు దెఱచి రామాదులను మింగఁబూని తఱిమిన. ౬౯౭

తే॥ వాని గర్వంబునకుఁ గోధ - మూని వాని
పదయుగంబుల శ్రీరామ - భద్రుఁ డపుడు
ఖండనముసేసె రక్షోన్వ - యుండు మరల
సర్పమునుబోలె రోజుచు - దర్పమంద. ౬౯౮

తే॥ అర్ధచంద్రశరంబు ర-యంబు మీఱ, రాఘవుఁడు వైచి చంపె వి-రాధు ముష్టుఁ
దత్తైత్వంబున కాభూమి-తనయ మిగుల, గారవముఁ జూపి భర్తను-గొఁగిలింపె.

క॥ దివి దేవగణపేరిత, మువ్వు ముందుభు లపుడు మోసె - నలకుల వానల్
సవసవ సురలుం గురిసిరి, భువిఁ గూలిన యసుర దేహ - మున-నొకఁ డొదవెక్.

శా॥ ఆ తేజస్కుఁడు రామచంద్రుఁ గని దే - వా! నేను విద్యాధరుం
డై తార్మాకురఁ దప్పసేసి మునిలో - కారాధ్యు దుర్వాసు శా
పాతంకంబున రాక్షసుండయితి నై - చ్యం బాదితిక్ నేడు మీ
చేతక్ ముక్తినిఁ గాంచితిక్ నతులివే - శ్రీరామ! యంచుక్ దమిక్. ౭౦౦

తే॥ గగనయానంబు నెక్కి స్వ-ర్గంబుఁ జేరె, హర్ష మేపార నౌల విద్యాధరుండు
లలిని శ్రీజానకీ రామ-లక్ష్మణులును, వెడలి శరభంగముని తపో-విసిన మరసి.

—♦ శరభంగమునికి ముక్తి గలుగుట ♦—

క॥ మునిఁగని ముక్తికి నతఁడును, ఘన సత్కారము లొనర్చి - కరుణా భరణా!
యింకల భూమిారమణా!, దనుజోత్కరహరణా! పాప - తరణా! యనుచుక్.

తే॥ రామునిస్తుతింప వారొక్క - రాత్రి యచట
నుండి రంతట శరభంగుఁ - డుత్పక్తమునఁ
జతను గల్పించుకొని పుణ్య - తతిని రామ
భద్రునకు నిచ్చి తా విష్ణు - పదము నొందె. ౭౦౪

వ॥ సహజాయా సహజన్మండగు దశరథమహిధవాగ్రీసుతుండు నిండు వేడుకతో
నటనుండి బయలుదేరి సుతీర్ణు నాశ్రమంబు బ్రవేశించి యతనివలన నామంత్రీ
తుండై సుఖంబుండు సమయంబున. ౭౦౫

క॥ నానాశ్రమసంవాసము, నీనుల్ గుమిగూడి రాము - నీక్షింపగంక
వేసకు వేలరుదెంచిరి, నానా శ్రమ వారణము గ - నంగ మనంగక. 20౩

—♦ శ్రీరామాదులకు సర్వములు సత్కారము లొనర్చుట ♦—

క॥ వచ్చినవారలు రాముని నుచ్చైస్త్వనులగుచు భాగడి - యెకొకరుగ నా
సచ్చరితునిఁ దమ నెలవుల, కచ్చపుమతిఁ దోడితెచ్చి - యచ్చింపంగక. 202

వ॥ భార్యాభ్రాతృయుతుండైన శ్రీరామచంద్రుడును మునివరుల భక్తివిశేషంబునకు
వశుండై వారలపార్థనము ననుసరించి యొక్కయెడ నేక రాత్రొంబును మఱొక్క
చోఁ ద్విరాత్రొంబును వేఱొక్కయాశ్రమంబున నైదుదినంబులును మఱొండుచోట
సప్తదివసంబులును నింకొక్కనెలవునఁ బక్షమాత్రొంబును నన్య మున్యాశ్రమంబున
మాసంబును నితర్హి షష్ఠ కుటీరమాన నొకటిన్నర నెలయును నింకొక్కముని నివాస
మ్మునఁ ద్రిమాసమ్ములును మఱియొక తపస్వియెగటఁ బంచమాసంబులును నే
ఱొండు ఋష్యాశ్రమంబున షణ్మాసంబులును మఱొండుతావున నెనిమిది నెలలును
నిగ నొక్కయెడ నేకాదశమాసంబులును మఱొకొన్ని మునిధామంబుల సంవత్సరం
బుంగా మెలంగుచుఁ దత్తన్మనీంద్రీ దత్తసత్కారప్రీత మానసుండై యా దండ
కారణ్యంబుననుండ నుల్లాసంబుగా నవవర్షంబులు నిడినంత. 20౪

క॥ ఆలోపల సానుజుడై, వాలాయముతోడ రామ - భద్రుడు రక్షి
భీలావళి నటనటఁ గని, కాలావసధమున కనిపె - గడువడి వారిక. 20౫

తే॥ సకల దివ్యాశ్రమమ్ముల-స్వచ్ఛనదుల, జలతటాకాద్రి శిఖరాది-తలములందు
నామృతమృద్ధిక జంబూదు-మాది వివిధ, తరు మనోజ్ఞలతాకాంత-పరిసరముల.

క॥ సీతారమణీయుతుండై, స్థితానందంబు నొంది - శ్రీరాముడు వి
ద్యోతితవికసితముఖవా, ర్జాతుండయి మించె గేళి - సరస మెలర్పక. 20౧

వ॥ తదనంతరంబున రామలక్ష్మణులును సీతాసతిని రక్షించుకొనుచు సరిగి యగస్త్య
భ్రాతృశ్రమంబుం బ్రవేశించి యాసుమతివలనఁ బూజితులై పదంపడి నానావృక్ష
విరాజితంబగు నగస్త్యనాశ్రమంబునకుం జనిన సమ్మనిశార్దూలుండును బహుముని
పరివృతుండై జానకీయుతులగు నారాజసింహుల నెదుర్కొని రామచంద్రుని నాలిం
గనంబొనర్చికొని వారినిఁ దనయాశ్రమంబునఁ బ్రవేశింపజేసి తగురీతుల సత్కరించి
నఁ బ్రీతమానసుండై రామచంద్రుండటఁ గొన్నది నంబులుండె నంత. 20౨

—♦ శ్రీరాముని కగస్త్యముని ధనుర్పాణముల నొసంగుట ♦—

చ॥ కడుకొని కుంభసంభవుడఁ - కమనయోక్తుల రామచంద్రుని
బడఁగ సంస్తుతించి పర - మాత్మ! రమారమణా! కృపాప్రిని

య్యెడ కరుమెంచి నాజనన - మొత్తయు సారకమండజేసి నా

యెడఁదకు దృష్టినిచ్చితిని - హృదయము నీచరిత్రబటంచు దాక.

203

తే॥ అలమహేంద్ర పురాదత్త మైన ధనువు, నక్షయములైన బాణంబు-లాయురూపము
రత్నభూషిత కరవాల-రాజమొసఁగి, పూజనర్హిన శ్రీరామ-మూర్తి చులది.
తే॥ కుంభసంభవు ననుమతీ-గొంచు వెడలి, తమ్ముతో దారణో వని సలిసి నడచి
గౌతమీనదుదత్తటిం-గాంచి రమ్య, పంచవతీ జేరఁబోవు చా-పథము నగును.

—♦ రాహులు పంచవతీం జేరుట ♦—

మ॥ అచలాకారు ననూరుపుత్రు గుణధు - ర్యశేష్ఠుఁ బక్షీంశ్చ భ

క్తిచష్ఠ్యైః బిత్సమితునిక్ స్తుతమతిక్ - ధీరుక్ జటాయావ్యాయుక్

వచనానందము మీఱఁగాంచియుఁ బిఱుం - దక్ రాఁగ నాతడు మె

చ్చుచు నాపంచవతీ స్థలంబరసి య - చోనుండఁ గాంక్షించినక్.

204

క॥ పక్షీంశ్చిదు లక్ష్మణుండును, లక్ష్మణముఁ బర్ణశాల-లకు నిష్క్రమక్

జక్షుః పీయముగ రాఘవుఁ, డాక్షణమున బలులొనర్చి-హర్షహృదయుండై.

ఉ॥ అగునివాసముం జలిపె - నయ్యనుజుండు జటాయువుక్ బి్రియం

బంధుఁడ నన్ను గొల్వఁగ ధ - రాత్మజ సౌఖ్యముఁ గూర్చుచుండ నా

చందమునక్ దివ్యములు - సార్థముగాఁ గడచెక్ జటాయువా

ర్యందరశాక్షీ జానకిని - నచ్చట రక్ష యొనర్చుచుండఁగక్.

205

—: లక్ష్మణుండు సాంబుని సంహరించుట :—

క॥ ఆసమయంబున వని ఘో, రాసురుండుక్ శూర్పణఖకు-నాత్మజుండునునా

నాసాంబుండు భక్తి శ్రీ, ధ్ధా సహితండుగుచుఁ దపముఁ-దానొనరించెక్.

206

చ॥ అతని తపోవిశేషమున - కంబుజసంభవుఁ డాత్మమెచ్చి వే

శితకరవాల మొండతని - చెంగటనుంచిన దాని నప్పుడా

దితిజుండు గాంచడయ్యె రఘు - ధీరుండు లక్ష్మణుఁ డాకృపాణ మం

చితమతిఁ బొది తీవలును - జెట్లును గొట్టుచునుండు సంతటక్.

207

క॥ గుల్మాంతరుండై తపమును, మేల్మిగనొనరించు సాంబు - మేనుం దెగియెక్

గల్మషమందితి నంచును, జాల్ముడనని లక్ష్మణుండు - సరగునఁ జనితాక్.

208

తే॥ అన్నకు నమస్కరించి రా-మన్న! నేడు, నేను బొరవడి బ్రహ్మ-నిని వధించి

తప్పొనర్చితిఁ దత్పాప-తతిహతంబు, బుణ్యదంబుఁ బ్రాయశ్చిత్త-ముక్ వచింపు.

వ॥ అని పార్థించిన.

209

ఉ॥ రాముండు లక్ష్మణుగని క - రంబు కరంబలరంగఁ గాంచి నీ

కేమియు భీతివల్పదు ల - యింపఁగఁ బడ్డజనుండు రాక్షసుం

జా మునిగాని బ్రహ్మయుసి - యాతఁడు కాఁడని యూహించె బ్ర
జ్ఞామహితుడు లక్ష్మణుఁడు - స్వాంతమునక భయమేదె దృష్టిమై 209

—♦ శూర్పణఖాఘాత కర్ణ చ్ఛేదనము ♦—

జే॥ పుత్రమరణమెఱింగి యా-పాలసుదిండి, యైన శూర్పణఖా కాటత-యమితశోక
ఖన్నయై కోధచి తయై - కేళ్లుఱుకుచు, నొక్కతఱి బంచవటి రాము-నొయ్యఁగాంచి
క॥ కాపట్యంబగు బుద్ధిని, భూపాలకసుతుల మోస - పుచ్చుగ దైత్య

కోపన రమ్యాకృతియై, యా పాంతకు నరిగి మధుర - సాలాపములక. 210

ఉ॥ ఎవ్వరు మిరలిద్దఱు? శు - భేక్షణ యీమెయెవరు? కానలో

మువ్వరునెల్ల తిమ్మరంగ - మూలపుఁ గారణమేమి? యింక మీ

రెవ్వఁది నెండుఁ జేరెదరు? హృదయముగా వచియిపుడన్న నా

జవ్వనికెల్ల వృత్తము ప - సంగుగ రాముఁడు తెల్పెఁ దెల్పినక. 211

వ॥ శూర్పణఖయు శ్రీరామునిభర్తగా గోరిన నాతండు చెంగటన నాభార్యగలదు

లక్ష్మణు నభిలషింపుచుని వచించె నత నాదైత్యకాంత సౌమిత్రినివరింప గోరిననతం

డును నేనురామునకు దాసుఁడనై చరించుచుంటి నికేసివును దాసురాలపు కావలసి

వచ్చునచెప్పి తప్పించుకొన్న నాటక్కులాడి సీతను గుటుక్కుమని మ్రింగ నెంచి

తటాలున నటకేగి యామెను గ్రహింపజూచిన రాఘవుఁడు యోజించి యొక్కఁడు

రోషమశరంబు శూర్పణఖకొసంగి యియ్యది లక్ష్మణునకుఁజూపింప నతండు సీ

కార్యంబు సిద్ధింపఁజేయునని వెడలంజేసిన నాశరభామినియుఁ జహ్నంబుగా రాముఁ

డొసంగినబాణంబు లక్ష్మణునకొసంగి యంగీకారంబుపేడిన సుమిత్రాసుతుండు

రామాశయంబెఱింగి తత్తణుంబశ్రీరాముబాణంబు ధనుస్సున ననుసంధించి విడిచిన

నాయను నాసికయుఁ గర్ణంబులును నోవ్థంబును బయోధరాగ్రంబులును డుల్లం

జేసి యయ్యది పెడమఱి రామతూణీరమ్ముఁ జేరెనంత ఖండితఘాత కర్ణోవ్థపయో

ధరాగ్రయై శూర్పణఖ బొబ్బరిల్లుచుఁ బెల్లెప్పచుఁ దల్లడపాలునఁ దనబాధులగు

ఖరదూషణాదులం జేరం జని వారలకుం దన పరిభవంబు నెఱింగించి దుఃఖించిన.

—♦ ఖరదూషణ త్రిశిరాదుల సంహారము ♦—

క॥ ఖరదూషణులును దిశిరుఁడు, గరువంబు రహింప భూమి - కాంతునిసుతు లి

ప్పురుసున శూర్పణఖను ను, ధ్వరముగ దండించుటరసి - దోర్బల మొప్పుక.

క॥ పదునలుపుర ఘనదైత్యులఁ, గదనకళానిపుణమతులఁ - గడువడిఁ బనుపక

గొడకొని వారలు రాముని, నెదరించిరి దౌష్ట్యమొసర - నిలయును నదరక.

క॥ శ్రీరాముండు చతుర్దశ, ఘోరాసుర వరులఁ గాంచి - కోపాద్యోకుం

డై రయమొప్పు జతుర్దశ, నారాచములేసి వారి - నాశమొనర్చెక. 212

క॥ పనిచిన దనుజులు మరణము, గనిరని ఖరదూషణులును - గనఁ దిగిశిరూషుక

గొనకొని పనినలువేపుర, ఘనబలులనుగూడి రాముఁ - గని పోరాడక. 23౨

వ॥ రామచంద్రుండును సేతాలక్ష్మణుల నొక్క గుహముచునుండ నిమమించి. 233

తే॥ ధైర్య శౌర్యస్థితిని జతుర్దశ సహస్ర, రూపుడై వారి నెదిరించి-రూపునూపె
గణమొప్పును నొక ముహూర్తమున నిశిత, శరపరంపరలను వేగఁ-గురియఁజేసి

వ॥ ఖరదూషణ త్రిశిరినివాసంబయియుండు నాశతమితటబై తోకంటక త్వోబక
నామంబుల బరంగ నంతరంబ శ్రీరామచంద్రుండు భుంజులకు జనస్థానంగా
సంగ జానకీయు సంతసించి రామునాశేషించి యతనిం బ్రశంసించిన నాతడును సతీ
మణిగని రహస్యబు నాదరంబున నిటనియె. 23౫

—♦ శ్రీసీతారామల రహస్య స్తోత్రము ♦—

శా॥ సీతా! నీవుత్రయీగతిక ద్విగుణ సం - సిద్ధిక్ రయంబారంగా

నేతత్కాలకృతానుసారముగ వ - హ్నిక్ నాయుడక డాపలక్

దైతేయుండగు పుక్తికంతుని క్రియా - ర్థబై వనిశాలలోక

జేతఃప్రీతిగ వర్తిలక్ వలయు నీ - చేజగ్గ చారిత్రముక. 23౬

వ॥ అనిన సవ్యసాచిహయ భర్తనుజ్ఞామోదహృదయయై యట్లవర్తించె నా శూర్ప
ణఖయు లంకకుం జని రావణాసురుని ఏక్షించి శోకసంఘ్నా తమనస్కయై యిట్లని
విన్నవించె. 23౭

—♦ రావణునితో శూర్పణఖ మొఱపెట్టుట ♦—

శా॥ ఛీ! పో! రావణ! రాక్షసాధిపతివై - చేడ్పట్టు వాటిల్ల నీ

వ్యాపారంబునుమాని మూలనొడుగక్ - భావ్యంబె? వీక్షింపు నా

రూపం బెట్టి వికారమందెనో? మహా - కోధంబుతో రాముఁడా

చాపాస్త్రంబుల నా ఖరాది ఘనర - త్తశ్శ్రేణిఁ దున్నెక్ వడిక్ 23౮

తే॥ సీతయును లక్ష్మణుండు వి-ఖ్యాతరీతి, నతనిఁ గొల్తురు మానవుఁడైన రాముఁ

డివిధంబున వనిలోని-యెల్లయసుర, రాజు గూర్పుగ నీకేల?-రాచటికము? 23౯

క॥ అనినక సింహాసనమం, దుననుడియు లేచి యేని - మర్మార్గము? నా

దనుజ సమూహముఁ గూల్చెనే? మనుజుఁడు నిను వికృతజేసి-మహిసని యతడుక

కః శూర్పణఖా! వచియింపుము, దర్పంబున రణమొప్పు - దైత్యులనేలా?

నేర్పరి మనుజుఁడు రాముఁడు, కార్పణ్యముతోడఁ జూపె - గాననసీమక్. 2౪౦

వ॥ అనియడిగిన నాతనితో శూర్పణఖ మరల నిట్లనియె. 2౪౧

తే॥ రామపత్నిని జానకీ-రమణిఁ గాంచి, నీకుండగు కాంత యని యెంచి-నేను వెడలి

యామెను గోపింపఁబూన రా-మానుజుండు, నన్ను వికృతనొనర్చెను-ఖన్నతగన

- ౩॥ తత్కారణమున దైత్యులను, ముత్తరమును నేనుజేరి - మొఱివిడ వారు
 పత్మవలచుపత్తిపత్తులను సత్పత్తులను జేరిపోరి - చచ్చిరి మఱియున్. ౭౪౪
- ౪॥ ఏమిహేతువో? నానాతరంగిన్సహెచ్చు, సాంబుడవ్వని దపమును జల్పుచుండి
 కిడ్లసూతులచే న్నగ్ని - గాంచినాడు, రావణా! యీ యనర్థముల్ - పబలెనన్న!
 ౫॥ పౌరుషముండెనేని? రఘు - వయ్యని భార్యను సీతదెమ్మని, లే
 దా? రమణుండు నచ్చిన వ్య - భాభరయకా వనితోపమంబుగా
 ధానిని సీతతోముఖ వి - ధానముతోఁ గృణియింపుమంచు రో
 మారుణ నేతయై పలుక - నానెకు నూఱుట గూర్చి యార్చుచున్. ౭౪౫
- ౬॥ రావణుండు దివ్యహా స్వీయ - రథమునెక్కి
 మాతులును నిష్టు మాదను - మానివృత్తుఁ
 జేరి వందనమొనరించి - చెప్పెనపుడు
 రాఘవులు సల్పిరట్టి కా - ర్యముల నెల్ల. ౭౪౬

—♦ రావణ మరీచ మంత్రాలోచన♦—

- ౭॥ ఆ మాకించుడు రావణాసురుని వా - క్యశ్రేణి నాలించి శ్రీ
 రామాఖ్యున్ వినినంత నుల్కిపడి పో - రాముల్ ఘటించెన్ దశా
 న్య! మర్త్యుండని రామునిం దలచె కెం - చన్ సర్వలోకాత్మ సం
 ధాముం గా గమనింపుమా! మునుపె త - త్నాచుర్థముం గాంచితిన్. ౭౪౭
- ౮॥ కౌశికుని జన్మమున రామ కాండశక్తి, నలగిపడినాడ రాముడ-నంగ రథమ
 నంగ రజతమృనంగ ర-త్తంబనంగ, రాయనంగను భీతిసంభాంతుడగుదు. ౭౪౮
- ౯॥ దైతేయాధిప. పగగని, యాతనిపైఁ జనెడుబుద్ధి - చుది సరికాదీ
 సీతులు విశ్వాస దోహతతుడగు నెవనివలన - నాలించితివో? ౭౪౯
- ౧౦॥ లంకానాశన హేతువు, చింకంబులు పనికిరావు - వేయేలొకా? రా
 మా శితశరమున నెవడే, నుకిలిగొని చావకున్నె? యాగ్రహమగునే? ౭౫౦
- ౧౧॥ అని భోధించిన రావణుండు కడురో - మాకాంతుడై యిల్లనున్
 మన బాధుండు సహాయుడయ్యెడు గదా? - మా మామ యంచెంచి నిన్
 గని పొర్లించిన బైకినిక్కెదవె? మ - త్కార్యంబు సేయంగ గా
 దని:క నిన్నువధింతుఁ బొమ్మ వెన మా - యాస్కూర్తి నేణంబవై. ౭౫౧
- ౧౨॥ విచగని రాముండు వెనకొన, వనమున దవ్వేగి రామ - వాక్యోపమని
 స్వఃమున లక్ష్మణ! చచ్చితి, నని యఱచుము లక్ష్మణుండు - సచటికిఁ బఱచున్.
 ౧౩॥ ఆ సమయంబున నేఁ జని, యా సీతాకాంతఁ గాంచి - యామెనుగొని యు
 లాసనుతో బురింపెదెద, నాసురరాజ్యమున నీకు - సర్థమే నిడదెన్. ౭౫౨

మ॥ అన నా రావణురోషము దెలిసి దు - స్టాగ్రేసరుడైన యీ
తనిచే జచ్చుటకంటె రామకర సం - ధానాస్త్రహుతంబుచే
వనిలో జచ్చుట మేలటంచు మది సం - భావించి మారీమఁ డం
తనె మాయామృగరీతిఁ బంచవటి చెం - తం జేరెఁ దల్కోప్పుఁగన్. ౭౫౫

శా॥ ఆ సారంగ విభాసయానమున కా - యాలోకనశ్రీలకున్
శ్రీసీతాసతి మోహమంది రమణున్ - శ్రీరాము నీక్షించి నా
ధా! సారంగము చిత్రశోభితమదే! - దానిన్ వెనుకొనెచ్చి యు
ల్లాసంబేర్పడ నాకునిమ్ము శుభలీ - లాక్షీడక్షై పోడిమిన్. ౭౫౬

—♦ శ్రీరాముడు మాయామృగము వెంటనంటుట ♦—

క॥ అని వేడిన శ్రీరాముడు, ననుజునిగని సీతఁ బోవు - మా! యిదె యింక నే
జని యా మృగమును దెచ్చెద, నని దానిని వెనుకొనంగ - నది పరువెత్తెన్.
ఆ॥ జింక పరుగువాఁడ శ్రీరామచంద్రుండు, తానుఁ బఱచి పఱచి-దవ్వుదలఁచి
నిలిచి బాణమొందు-నేటుగా వైచిన వంచనామృగంబు-వసుధఁ గూలి. ౭౫౮

క॥ హా! హా! లక్ష్మణ! రమ్మా! సాహాయ్యమొనర్ప వేగఁ - జచ్చితి నిచటన్
బాహుశ్యము వృథయని తా, హాహాకారమునఁ గ్రీక్కి-యసృము చచ్చెన్.

ఉ॥ ఆరవ మాలకించి జన - కాత్మజ సాధ్వసచిత్తయై రయం
బారఁగ లక్ష్మణా! చనుము - హా! యని నీను ప్రియాగ్రజుండు దు
ష్కారణ బాధితుండగుచుఁ - జచ్చితి నంచు నెలుంగు నెత్తినిన్
సారెకుఁ బిల్చె దైవము వి - శాల కృపాహృదుడొచ్చు బోవుతన్. ౭౬౦

క॥ అని దీనంబుగ నేడ్వంగ, ననఘుడు లక్ష్మణుండు సీత - నారసి తల్లీ!
మన శ్రీరాముని కంఠ, ధ్వని కాదది యసురమాయ - భయమేల? యనెన్.

ఉ॥ సీతయు లక్ష్మణుంగని యి - సీ! కడువంచకుడయ్య నీవు చే
తా తరుణుఁడెఱింగి భర - తాదుల నేర్పున రామచంద్రుని
ఖ్యాతచరిత్రుఁ జింపుటకుఁ - గాఁ దలపోసితే? లేక నన్ను మో
హితశయంబునంగొనఁగ - నాస్పృశెలంగితే? యంచుదూరుచున్. ౭౬౨

క॥ ట్కోణితలమ్మున నాదగు, ప్రాణంబులనైన విడుతు - రాముని విడిచి
రాణింపుల మాటలను న, రీణంబుగ నమ్ముచునె? వ-రింతునె నిన్నున్. ? ౭౬౩

వ॥ అనుచు నిందావచనంబుల నతనిమనంబు నొప్పించిన సౌమిత్రియు సీతకు నమస్క
రించి తల్లీ! రామాజ్ఞ నుల్లంఘించి నిన్ను నొంటరిగా విడిచిపోవ శంకించితిం గాని
నాయందు లవమైన దురభిప్రాయంబు కలిగియుండిన భగవంతుండె సాక్షియానని
నిష్కారణముగ నీవ నన్ను నిందించినఁ దత్ఫలంబుఁ దప్పక యనుభవవేద్యంబు కాఁ

గలదని వచించి ఘర్జితాలాగణమున ధనురగ్రంభుచే నొక్కగీటుగీచి మరల
సీతతో మాతా! నీని గీతచాటి చనవలనుచుమా! దైతేయుల మామూక్యశంభు
లకుఁ బాలుపడకుండ నియ్యది నిన్ను రక్షింపఁ గలదని ముమ్మాఱు వాక్కుచ్చి
త్వరితగమనంబున నన్నం జేరంజనియె నంత. 2౬౪

—♦ రావణుడు సీత నపహరించి జటాయువును జయించి వెడలుట ♦—

తే॥ దేహమున భూతిరేఖలఁ-దీర్చి యక్ష, సరము కరకయుఁ గావించ-ప్రముఖుని
సొది రావణుడపుడు భి-క్షుకునిరీతి, మంచనా వేషుడై పుచ్చ-వటికి వచ్చి. 2౬౫

తే॥ పర్ణశాలను దరిసి త-ద్వార పూర్వ, భాగతలమున నిల్చి భూ-భవనుగాంచి
దేవ దేవ! మహాదేవ! దీనపోష!, యనుచు భిక్షుం దదాతు కాం-తా! యటన్న.

క॥ ఛాయామయియూ సీతయు, మాయామనిఁ గాంచి భిక్షమానుగఁ గొని కే
ల్లోయిజాచియు వాకిట, నే యుండి యొసంగఁబూన-నిటులనె నతఁడుక. 2౬౬

మ॥ ఇదియేదో? యొక రేఖ యంతరముగా - నిచ్చోటఁ గన్పించె స
మ్మదచిత్తంబున దానిచాటి యొసంగం - బోలుకదగక భిక్షు ధ
ర్మదయా సత్యవిధానుడౌ ధవుని గా - ర్హస్యంబు రక్షింతువేక
ముదితా. యీవలవచ్చి భిక్షునిడఁగాఁ - బొందంగనా నాపుడుక. 2౬౭

తే॥ ధర్మగుణ మాత్మనెంచి సీ - తా సుసాధ్య
రేకకవ్వల డాకాలు - జోకనుంచి
భిక్షుగొనుడని మునినిఁ దా వీక్ష - సేయ
భిక్షురూపంబు నిడనాడి - భీషదమంగ. 2౬౮

మ॥ దశకంకుడు ధరాసుతంగొని మహా - దర్పంబుమైవాహసి
ద్ధతాంగంబును నెక్కి పోవునడఁ ద - ద్దాప్తంబు ఏక్షించి భ
వ్యశకుంతంబు జటాయువాత్రీముగ ర - ధ్యంబుల్ పడదన్ని పా
నితాంగంబును శార్ఙ్గ ముక ముకుట ప - క్తిం గూల్చి పక్షాహతిక. 2౬౯

క॥ మఱియును ముక్కున రావణ, నటిముఱిగాఁ బొడిచి జర్జ-రాంగునిఁ జేయక
వెఱపడి యొఱకటమున ధర, నొఱఁగియు దశవదనుడంత-నొల్లంబోయెక. 2౭౦

మ॥ జటాయువ తైఠి సంతసించి మంచిగా జానకి నూఱడించి యామెతో వెనుదిరిగి చన
నుకించినఁ దటాలున మూర్ఖుడేరి రావణుడు కోర్కెఁబూనితాత్తుండై పక్షిం
దునిని దన పాదంబుచే మోదిన నతండు రక్తంబు గ్రోక్కుచు సుక్తిపడియె దద
నంతరంబ దశగ్రీవుడు దుర్భావుడై భూపుత్రింగొని గగనవర్తంబు ననుస
రించి లంకాపురంబుఁ జేరం జనుచుండ మార్గమధ్యంబున. 2౭౧

—♦ సీతాదేవి తనభూషణములను ఋశ్యమూకహువై వైచుట ♦—

తే॥ రామరామ యటంచు ధ-రాజయేడ్చు, చొక్కపర్వతమునఁ గోత్రు-లుంటఁగాంచి
చీరకొంగును జించి రం-జులు తనదు, భూషణంబులు దానిలో-మూటగట్టి. 223

క॥ ఆ కపితతి మధ్యుబున, శోకాతుర చిత్త నాథు - సూచనకొఱకు
గైకొని సొమ్ములమూటను, వీరకు దావైచె శీశ - వీరులు కనఁగన్. 224

తే॥ మరల నా దశకుధరా-సురుండు వెనను, లంకకును జని జానకీ-లలన నచట
శ్రీ యశోకవనస్థలి-జేర్చివేల, రక్కసుల నిల్పె నామెకు-రక్షగాఁగ. 225

—♦ ఇందుగఁడు బ్రహ్మజ్ఞ చే సీతాదేవికిఁ బాయసము నర్పించుట ♦—

క॥ దేవేంద్రుఁడు బ్రహ్మజ్ఞును, నావత్సరత్వప్రికరము - సౌ పాయసమున్
భావించి రహస్యంబుగ, శ్రీ వై దేహికి నొసంగి - చెచ్చరఁ జనియెన్. 226

తా॥ సీతాదేవియు రామలక్ష్మణులఁ దా - జిత్తంబునందెంచి పృ
• స్థితశృద్ధయు భక్తియుకొదనర నా - ధీరాన్న మర్పించి గో

వాితాదిత్యవరాధికిన్ దిజటకున్ - రమ్యంబుగాఁ బాయసం
బాతిభ్యాసు నొనర్చి తక్కినది సౌ - ఖ్యంబొప్పు గోత్రెన్ దమిన్. 227

తే॥ రావణుండు సౌల శ్రీరామ - లక్ష్మణులను,
వనినిఁ జంపింపఁదలఁచి యా - దనుజవరులఁ

బనిచెఁ బదియూర్చురను వారి - బట్టిమింగె
దండకారణ్యమునఁ గబా - ధుండు ఘనుండు. 228

—♦ శ్రీరామ చాిత్రము పృత్యక్షసిద్ధంబని పరమేశ్వరుండు పార్యతికిఁ దెల్పుట ♦—

సీ॥ గౌతమీనది తటీ-కాంతవహు పంచవ, టీసలంబున సంఘ-టిల్లినట్టి
రామబాణభయంబు-చే మృగం బెటనెట, జరియించె నటనట-స్థానసంజ్ఞ

లవియనేకంబులు-ఖ్యాతిఁగారిచెను బురుల్, మృగనూపుఁముజాతే-నెందు నచట
నూపురాఖ్యపురంబు-గోపురంబున నొప్పె, జవలతన్ మృగము పు-చతను గనిన

తే॥ తావు చాపల్య పత్తనం-బై వెలిగె, రామశరవిధమై మృగ-రాజమపుడు
వడిన తానేల గుఱుతులి-క్పటికిఁగలవు, లక్ష్మణుని చాపరేఖ మే-ల్చుదిగ వెలసె.

తే॥ రావణుండు పంచవటి ముందు-రాలనేల, గట్టిగాఁ గాలువెట్టిన-యట్టిచోటు
గర్జమైజనులకిప్పుడు-గాననొను, ఖలఖరాదుల సంగర-తలముగలదు. 229

క॥ సంయుగ సమయంబున బహు, సంయమినుతుండైన రామ - చంద్రుండు సీతా
సంయుతముగ సొమిల్చిని, సంయోజన నిల్వినట్టి-సద్గుహయుఁ దగున్. 230

తే॥ జ్ఞాన దృష్టులకిప్పుడు నా-కాననమున, జానకీ రామచంద్ర ల-క్ష్మణుల దివ్య
హాపములు గానుపించు ద-దూప్యములె చె, అంగు నజ్ఞానులకు నుప-లములభాతి

తే॥ గాత్రమీ నిమ్నగా స్నాన-ఘట్టములకు, రామతీర్థము జానకీ-రమణీతీర్థ
మరయ లక్ష్మణ తీర్థమ౯-హరువుపేరు, లొదవె నేటికి నచ్చట్లుల్-పొదలె మిగుల.
స॥ మఱియును. 2౮౪

తే॥ పర్వతోపరి శ్రీరామ-భద్రుఁ డొకట, సీతతోడుత శయనించె-నా తలమున
శయన రూపముగాఁ దృణ-జాలరీతిఁ, జహ్ను మాలోకన ప్రీతి-సేయునెప్పుడు.

ఉ॥ రామునిఁ గాంచనేగిన స - రాగుండు లక్ష్మణుఁ డెన్నఁ జేరఁగా
రాముఁడు భ్రాంతచిత్తుఁడయి - కృమ్యుఁడీ తమ్మునిఁ గాంచి లక్ష్మణా!
యేమిది? సీతనొంటరిగ సగహనంబున నీడి వచ్చితే?
నామదికేమి తోఁపదు వి - నంగ వచింపుము కారణంబనక. 2౮౫

క॥ కోర్కెఁగొన్నయిచ్చ చేతను, డై భారణి పుత్రి పలికి - నట్టి పరుషముల్
మేధావియైన లక్ష్మణుఁ, డేధిత శోకమునఁ దెలిపె - నెరఁగి యతనికిక. 2౮౬

—♦ పల్లకాలయందు సీతనుగానక రామలక్ష్మణులు పరితపించుట —

శా॥ ఆ వృత్తాంత మెఱింగి ఘోరశకున - వ్యావృత్తుడై రాముఁడు
స్నానేగుండయి లక్ష్మణుండుట పిఱు - దక రాఁగఁ దత్సర్థ శా
లావై షమ్యకృతాస్థితి దెలిసి స - ల్లావణ్య సీమక ధరా
జా వామాక్షీనిఁ గానకబృరమునుక - సంతాపముం బొందుచుక. 2౮౭

క॥ వేవే వెదకుచు మానుష, భావంబున నెల్లచోట్లు - పరికించుచు సీ
తావిధికై వగచుచు శో, కావిలుడై చనుచు నా జ - టాయువుఁ గాంచెక.

తే॥ కాంచి యాతనివలన రా-క్షసకులాధి, నాథుండగు రావణుండు జా-నకినిఁ గొంచు
లంకకేగిన విషయుబు-శంకతోలఁగఁ, దెలిసి యాగృధ్ర మంతటఁ-దీటిపోవ. 2౮౮

తే॥ గృధ్రరాజంబునకు వహ్ని-కృత్యములను దాను బానరిచి పలలముల్-త్వరగఁదెచ్చి
దాని తృప్తి బలుల నా-స్థలి నమర్చి, స్నాతుడై తమ్ముతో దక్షి-ణమున కేగ.

—♦ కబంధ విముక్తి —

క॥ పథమనుసరించి వనిదు, పృథులై తమ్మెగురు కొనెడు - పలలాశనులక
బ్రీధను వధించుచుఁ జనిచని, పథమధ్యమునందుఁ గనిరి - పర్వత దేహుక.

ఉ॥ యోజన బాహుండు మదబ - లోద్ధతిమించు కబంధ రాక్షసుం
డోజను రామలక్ష్మణుల - నొయ్యనఁ దా గఁహియించి మీరలే
రాజకుమారులో? రుచిక - రంబుగ నేను భుజింతునంచు ని
ర్యాజ పరాక్రమంబు దెలు - పక రఘువీరులు తత్త ణంబునక. 2౮౯

తే॥ వాని బాహులఁ దెగవేయ - వాడు నపుడె
వివ్యరూపంబు ధరియించి - దేవ! యనుచు

రామునకు మొక్కి తనమ పూ - ర్వపు చరిత్ర

నిట్టలని తెల్పె సంతోష - ముట్టి పడంగ.

౭౯౪

మ॥ మును గంధర్వవిభుండనై విధివరం - బూ బొంది గర్వంబుచే
తను నుష్టాస్య మునిమృగించి నగంగ - దన్మౌని కోధాత్ముడై
నను దైత్యుడగుమందుఁ దిట్టెఁ గనుక - నాఁడాదిగా నిట్టెడై
మనితిఁ మీకరవాల ఘాతముల రా - మా! శాపముం బాసితిఁ.

౭౯౫

మ॥ ఇక నేనేగద స్వస్థలంబునకు మీ - రీ తోవను బోయి మా
నక మాతంగ మునిద్రీ ముఖ్యులకు నె - న్నెక్ దాసులౌ వారలక్
నికటంబున నె కాంచి యా శబరి నె - తేఁ బ్రీతి నీషించి యా
మెకు మోదంబు నొసంగి పూజితులరై - మీ సీత వృత్తాంతముఁ.

౭౯౬

క॥ తెలియుఁ డటంచును బలికియుఁ, బలుతెఱుగుల రాముఁ బొగడి-స్వర్గము సేరెక్
లలనాన్వేషణమతి రా, మ లక్ష్మణులు బయలుదేరి-మానిని శబరిక్.

౭౯౭

— • రామలక్ష్మణులు శబరివలనఁ బూజితులై ఋశ్యమాకమున కేగుట • —

మ॥ కనఁగా నాశబరీ సమాఖ్యయును వే - గక్ రామునిక్ లక్ష్మణుక్
ఘనభక్తిఁ దగు సర్వపాద్యముల స - త్కరించి వన్యంబులుక్
దిన రుచ్యంబులునొ ఫలంబులను నె - న్నేక్ దెచ్చి యర్పించి వా
రిని ప్రోత్సహించి సమందితాత్మయై య - ర్థిక్ రాముతో నిట్లనెక్.

౭౯౮

శా॥ రామా! శ్రీయుత ఋశ్యమూకగిరి య - గ్రంబంచు సుగ్రీవుఁ డౌ
తే మంతుల్ నలువుక్ తనం గొలువఁగా - హృద్యంబుగా నున్నవాఁ
డామాన్యుక్ హితవర్మగాఁ గొనుము కా - ర్యంబుక్ నెఱిం దీర్చి ని
న్నా మైథిల్యనుభూతుగాఁ జలుపు స - త్యం బిద్దియూఁ గావునక్.

౭౯౯

శా॥ ఇంపారం దమరింక ముందుఁగల గ - మ్యేష్టాంబుపూర్ణంబునొ
పంపానామ సరోవరంబుఁ గని త - త్ప్రసాదంబులం
బెంపొ రుచ్యఫలంబులక్ దినియు నె - మ్మిక్ నీరముం గోలి య
ర్థింపం బొండు కపింద్రీ వంశ్యుడగు సు - గ్రీవుక్ సుహృద్భావముఁ.

౮౦౦

క॥ అని యాబోయత ముదుకయు, ననలంబును సిద్ధపఱచి - యాత్మను రాముక్
మననము సేయుచు నాయ, గ్నినిఁ బడి వైకుంఠమునకు - నెట్టనఁ జనియెక్.

౮౦౧

ఉ॥ పిమ్మట రామలక్ష్మణులు - పృథ్వీసుతం దలపోసి యశువుల్
గ్రమ్మంగఁ దోవదప్పుచును - గ్రమ్మఱుచుక్ మఱి చక్కనేగుచుక్
సమ్మదకారణంబయిన - స్వచ్ఛ సరోవరముక్ ఫలాగ కూ
లమ్మునుగాంచి పంపను జ - లమ్ములఁ గోలి ఫలాశి దృప్తులై

౮౦౨

తే॥ ఋశ్యమూకాచలంబున-కేగ నెంచి, సరిగఁ జూపాస్త్రపూణీర-వరము లపుడు
 సవరణగఁ బూని మార్గాను-సారులగుచు, నరుగ వారల సుగ్రీవుఁ-డరసి వేగ.
 క॥ మంత్రులఁగని వాలిడి దు, స్తుత్యం బిది నరులయాపు - తనరెడి వారికొ
 మంత్రీణ మొరచి పరపె స్వ, తుత్యత ధనురస్త్రధరులఁ - దప్పుక కనుడి!.. ౮౦౮
 మ॥ అనుచుకొ మారుతిఁ గాంచి మిత్రీవర! నా - యంతంబును గోరి వీ
 రిని నివ్వాలియె పేరణం బనిచెఁ ద - దీతుల్ భవచ్ఛాతురికొ
 మనకుకొ మానస గోచరంబులగుఁ జ - మ్మా! సద్వృత్తు డట్టులకొ
 జనుమా! వారినిఁ బల్కఁచింపును! పర - స్వాంతంబు లూహింపుమ!.. ౮౦౯
 క॥ దుర్మార్గులొ? సన్మార్గులొ?, మర్మబును దెలియువఱకు - మంచినయముతోఁ
 గూర్చినిఁ జూపుచుఁ జేతుల, నర్చిలి మోక్షుచును మాట - లాడుము సుకృతీ!..

— శ్రీరామ లక్ష్మణులను హనుమంతుడు ఋశ్యమూకనగముం జేర్చుట —

మ॥ అని బోధింపఁగ వల్లెయంచు వటుండై, యవ్వాయుసూనుడు వే
 చని శ్రీరాముని లక్ష్మణుంగని నమ - స్కారంబులం జేసి యో
 యనఘాత్మాగ్రీణులార! యోపునుష సిం - హశ్రేష్ఠలాగా! యిటుల్
 వనిలోఁ దిగ్మరు మీరలెవ్వరో? వచిం - పం గోరితికొ నాపుష్క. ౮౧౦
 చ॥ సుమతీ సుమిత్రసూనుడు వ - చోగరిమకొ వటుని గుఱించి యో
 యమలగుణాధ్య! పంక్తిరథు - నాత్మజలొడుము మేము తండ్రి వా
 క్యము నెఱవేర్పఁ గాఱడవు - లంగుఁ జరింతుము రాముఁ డీతఁ డే
 నమరఁగ లక్ష్మణుండ గహ - నాంతరమందున రామ పత్నినికొ. ౮౧౧
 తే॥ రావణుడు మాయచేఁ గొని - లంకఁ జేర్చె
 నందులకు సీతకై వచ్చి - యిందువెలయు
 గిరిని సుగ్రీవుడను మిత్రీ - వరుడు దొరకు
 ననుచు శబరి వచింప మే - మును గడంగి. ౮౧౨
 తే॥ వచ్చుచుంటి ముందుఁ దా - బలుక నపుడు
 వటుని రూపంబు విడనాడి - వాయుజుండు
 నేను సుగ్రీవనఖుండ మీ - నిజచరిత్ర
 మరయ వచ్చితినిని మొక్కి - కరము భక్తి. ౮౧౩
 క॥ భుజయుగమునఁ గూర్చుండుడు, నిజముగ సుగ్రీవుఁ జేర్తు - నేర్పున నతఁడుకొ
 నుజయంబుగ మీకార్యము, నజాడాదిగ సురలుమెచ్చు - నటులొనరించుకొ.
 చ॥ అని వెన రామలక్ష్మణుల - నంసములందున మోచి ఋశ్యమూ
 కనగముతోవఁ బట్టియు నె - కామెకి నంబధిపిధి నేగి స్తు

ర్శనసుతుఁ డదిర్రాజశిఖ - రంబున నొక్కటఁ జెట్టునీడ వా

రిని మెలమెల్లడించి తన - తేని సమీపముఁ జేరి నెమ్మదిక్.

౮౧౨

క॥ శ్రీరాముల వృత్తాంతము. నోరూరంగఁ దెలిపి మైత్రీ - నూల్కొనఁజేయన్
సూరసుతుండును వేగమ, యా రాఘవవరులఁ జేరి - యవనతుండగుచున్.

—♦ శ్రీరామ సుగ్రీవ సఖ్య సంభాషణము ♦—

తే॥ వారలకు మొక్కి యొక్క మ - హీరుహమున

స్వయముగా శాఖచేరించి - త్వరగఁ దెచ్చి

విష్టరమువైచి జాఁకీ - విభుఁడుఁ దాను

నన్నిసాక్షిగ సఖ్యులు - నాచరించి.

౮౧౩

క॥ అన్యోన్యాలింగములు, ధన్యాలాపములు సలిపి - తక్కిన కవులున్

మాచ్యుఁడు లక్ష్మణుఁ డలర న, నన్యంబగు పేమనుద - తాసేనులు కాన్.

క॥ అగ్రేష్ఠి లక్ష్మణుఁడా, సుగ్రీవునితో వచించె - శుద్ధంబగు నా

యగ్రజుఁ చరితముఁ బిమ్మట, వ్యగుఁడు సుగ్రీవుఁ డిట్లు - పలుకఁగఁ దొడఁగెన్.

మ॥ సఖుఁడా! లక్ష్మణ! నా చరిత్ర వినుమా! - సాంతుబుగాఁ జెప్పెదన్

సఖలుండౌ మయపుత్రుఁ డొక్కతటి చా - వ్యం బొప్పుఁ గిష్కింధలో

నిఖిలానోకమానంచరుల భయపడన్ - నిర్ఘాత దీర్ఘస్వనో

న్ముఖుడై వాలిని బోరికిఁబిలువ సు - పూర్ణ కుఁభన్ వాలియున్.

౮౧౪

చ॥ బిరబిర వచ్చి యాఖలుని - వీక్షయెనచ్చియు ముప్పిఘట్టన్

బరువడి వానిడీల్పఱువ - వాఁడును స్వీయగుహస్థలంబుఁ జె

చ్చైరంగనఁ బర్యవౌతె రుష - చెందిన వాలి బలంబు మీఱ దు

ష్కరుండగు వాని వెన్నొనియె - గావున నేనుచు వెంట నంటితిన్.

౮౧౫

తే॥ అటు మదగ్రజుండౌ వాలి - యతనిఁ దఱును

వాఁడు గుహఁదూతె వాలియు - వాని వెనుక

లోనికేగుచు ననుజూచి - నేను మరలి

వచ్చువఱకిచ్చటన యుండ - వలయు ననియె.

౮౧౬

ఉ॥ అన్న వచించివట్టి నుడి - నాగుహ చెంగట మాసముండిన్

జెన్నగు రక్తధారలు వి - శేషముగాఁ బఱ తెంచె నంతయే

యన్నయు రాకపోయె నది - యారసి తన్మయపుత్రుఁ చేత నా

యన్న నశించెనంచును శు - గాతురుడై పురిఁజేర నెంచితిన్.

౮౧౭

తే॥ పోవునప్పుడు మయపుత్రుఁ - డేవిధమున

వచ్చునో? యని భయమంది - పదిలముగను

దగ్గఃహఃద్వారమునను బి - స్తరము దొబ్బి

మరలి కిష్కింధఁజేరు నా - తరుణమందు.

౧౨౧

తే॥ శాత్రువులు వచ్చి కిష్కింధ-సకల దిశల, ముట్టడించియు నెల్లర-మొత్తఁ బూని
రనెడు నుడి వింటి నారాక-నంతలోనె, తెలిసి శత్రులుఁ బఱచిరి-చలము డాచి.

తే॥ వాలి మరణించెనని విని-యశాల నన్ను, వలదు వలదన్న నిర్భంధ-పఱచి రాజ్య
పాలనార్హంబుగాఁ బట్ట-భదుఁ జేసి, రపుడు సచివులుఁ జారులు-హర్ష మెసఁగ.

ఉ॥ పిమ్మట వాలి యాఖలునిఁ - బీచమణించియుఁ ద్రుంచి పత్తఁ
బమ్మెయిఁ జేరి రాజ్యముఁ బి - యంబుగ నేలెడు నన్నుగాంచి రో
షమ్ముర ద్రోహి! యగ్రజుని - చావునుగోరియుఁ జాటియిట్లు రా
జ్యమ్ము గ్రహింతె? యంచు నను - నప్పుడ వెళ్ళఁగఁ ద్రోచి బైటికిఁ. ౧౨౨

క॥ దుందుభి పటహధ్వనము, లెందును నిండంగఁ జేసి - యీధర నెవఁడే
గ్రంధుగ సుగ్రీవునిఁ బో, వం దలకొను నతనిఁ గూల్తు - వడినని తెలిపెఁ.

తే॥ కనుక నాశ్చర్యమది యెందుఁ - గనక నేను
వచ్చి యీ ఋష్యమూకంబుఁ - జొచ్చినాడ
బ్రకిదియున్నాడ నాతని - బారిఁ బడక
వానికిట శాపకారణం - బైన కతన.

౧౨౩

ఉ॥ దాని వచించెదఁ విరుడు - నైత్యుడు దుందుభి నామకుడు తా
బూని లులాయ హాపమును - బూర్వము వాలిని నోక్కరాత్రి యు
ద్ధానకుఁ బిల్వ వాలియును - దర్ప మెలర్ప లులాయశృంగముఁ
మానక బిగ్గబట్టి యస - మాన బలంబునఁ గొట్టి నేలకుఁ. ౧౨౪

తే॥ దాని శిరమును ద్రుంచి హ - స్తముల చేతఁ
బైకి నెగురంగవైచినఁ - బలభోజి
తలయు నిచట మతంగుడఁ - తపసిచెంతఁ
బడియె రుధిరంబు ధారలై - పాటుచుండ.

౧౨౫

చ॥ అదిగని తన్నునీడు మ - హారుష నొందుచు వాలిఁ గాంచి దు
ర్మన! కనులంత కన్నడవె? - మాకపరాధ మున్నెంచితే?
గొదకొని మామకాశ్రమము - త్రోసిధరంబును జేరుదేని నీ
మదమఱి యపై చత్తువని - మానక శాపమొసంగె వానికిఁ. ౧౨౬

౧౨౬

క॥ ఈ విధముగ శివుండయి, యావాలియు నాటినుండి - యరుదేరఁ డిట
గావున నిర్భయముగ సచి, వాప్యతుండై యున్నపాడ - నగసేను నిటుల్.

చ॥ ప్రితిన యొనర్తు నింక రఘు - వర్యుల మిమ్ముల సౌహృదస్థితి
జతగనుగొంటి మీదగు వి - చారము మానుడు శేగ భూమిజు

సతినిని రోయఁజేసి తను - సన్నిధిఁ జేర్చెద రావణాసురుఁ
డతీమరు గొంతుఁ బైనిఁ జను - నప్పుడు కంటిని విరిచి తద్ధన్వత్.

౮౩౮

—♦ సీతాదేవిభూషణములను సుగ్రీవుఁడు రామునకుఁ జూపుట —

తే॥ భూషణ వాత్రమును నామె - మూటగట్టి
మమ్ములనుగాంచి వైచేఁ జి - హ్నమ్ముగాఁగఁ
జూడుఁడాసమ్ములను మీరు - శుభము గలుగు
నంచుఁ దొడవుల మూట తె - ప్పించి యొసఁగె.

౮౩౯

క॥ శ్రీరాముఁడు భూషణ మన, సారఁగఁ గని పత్నిఁ గనిన - యవ్వడువునఁ దాఁ
గోరిక లీరికలెత్తఁగ, నారసి లక్ష్మణునిఁ బలికె - నతికరుణముగాఁ.

౮౪౦

మ॥ అనుజా! యిచ్చువి సీత భూషణములే - యేకానా? మతేమైనను
గన భేదంబులు గాఁగఁ దోచునె? లస - ద్దానుండవౌ నీవు శం

కనుబాయంగను జేయుమా! యనిన దుః - ఖంబుది యా సొమ్ములకా
గని సొమిత్రియు నన్న కిట్టలను ని - క్కంబెంచి చింతించుచుకా.

౮౪౧

తే॥గీ॥ రామ! నిత్యంబు జానకీ-రామ మీకు, వందనము సేయుతఱి వేళ్ల -కందమైన
యంగుళీయకములు మాత్ర-మరసినాడ, నిక్కముగ నివి సీతవౌ-నిర్మలాత్మ!

క॥ మిగిలిన సొమ్ములు సీతవి, యెఱుగో? కాదో? యటంచు - నాత్మను శంకిం
పఁగవలసె నేను గానమి, సుగుణాత్మ్యుడవీవ సరిగఁ - జూడు మటన్నకా.

౮౪౨

ఉ॥ రాముఁడు సంతసంపడి ని - రంతర భ క్తిహృదంతరుకా గుణో
ద్దామునిఁ దమ్మునిం గని వ్య - ఛాభరమించుకనేదె నంచు సీ
తామహిళాశిరోమణియుఁ - దప్పుక వేగ లభించునంచు శో
భామయ భూషణంబులను - భద్రముగానిడి తాను బిమ్ముటకా.

౮౪౩

—♦ సుగ్రీవునకు రాముఁడు నమృకము గల్గించుట —

మ॥ అల సుగ్రీవునికోర్కి తీర్పుటకునై - యా పాంతమందున్న పు
ష్కలవహా దుందుభిశ్శీర్ష ముకా గపివరుల్ - గాంచక బదాంగుష్ఠ న
ద్భలఘాతంబున యోజనంబరుగఁగఁ - దన్నె శితంజా మహా
జ్జన్వల బొణంబున సప్తతాళతరులకా - శక్తిం దెగం గూలిచెకా.

౮౪౪

ఉ॥ రామబలంబులుల్ తెలిసి - కృన్నన సూర్యసుతుండు భ క్తిమై
రాముని పాదకంఠముల - రంజిల శీర్షముమోడి మృక్కి దే
వా! మహానీయమూర్తి! వెస - వాలినిఁ జంపి భయంబుఁ బాపుమా!
నామది నిన్నె నమ్మితి ఘ - నంబుగనంచు వచ్చించి యిట్లనకా.

౮౪౫

ఉ॥ శ్రీరఘురామచంద్ర! యింక - జెప్పెద నొక్క రహస్యమున్ సునా
 సీరుడు కశ్యపుడిడిన - చెల్వగు హరము శత్రునూదనం
 బై రహిమించు దానినిఁ బి - యంబుగ వాలి కొసంగెఁ గావునన్
 హరముదాల్చు వాలిఁ గని - నంతన కుంగును శత్రుసత్వమున్. ౮౪౦

క॥ రామా! నీ వెమరుగఁ జని, యా మహితబలాధ్యు వాలి - నంత మొసర్చన్
 సాహస్యముగాదు గుణోద్దామా! తగు యుక్తి నీవు - తర్కింపు మదిన్. ౮౪౧

మ॥ అన సుగ్రీవుని మాటలన్ విని తదీ - యంబా భయంబేద ని
 ట్లను శ్రీరాముడు కీశవర్య! యెదియె - ట్లెన్ భవద్భాతతో
 ననిసేయు దొరకొన్ము చరపెదను నే - నా వాలినిఁ జెట్టుచా
 టుననేయుండి మదస్త్రమున్ విడిచి పా - టుం బొందఁగాఁ జేసియున్. ౮౪౨

—• వాలి సుగ్రీవుల యుద్ధము —

క॥ అని రణ ధైర్యముఁ గూర్చుగఁ
 జని సూర్యుని సుతుఁడు వాలిఁ - జయ్యునఁ బిలిచెన్
 ఘనసాగరము నొనర్చుగ
 ననుజన్ముని గర్వమరసి - యతఁడును వచ్చెన్. ౮౪౩

తే॥ గీ॥ వాలిసుగ్రీవులంత దో - ర్బలము మెఱయఁ
 బోరఁదొడఁగిన శ్రీరామ - మూర్తి కాంచి
 హరి రూపంబు లొక్కటై - భ్రాంతి గూర్చు
 సంశయించెను సంధించి - శరము విడువ. ౮౪౪

క॥ దేహా త్రేకము మీఱుగ, బాహాబాహినిఁ బెసంగి - బలిముఖవరుల
 ట్లాహవమొనరుప బలము, త్సాహము డీల్పడఁగ సూర్య - తనయుడు పఱచెన్.

చ॥ పరుగున వచ్చి రాముఁగని - భ్రాతృకరాహతి నేను జావఁగా
 నరసితిజేల? రాఘవ! ర - యంబుగ నీవె హతం బొనర్చినన్
 హరుసమె చెందుదుంగద ? ద - యామతితో నభయం బొసంగి యి
 ప్పురుసున మోసపుచ్చితివి - భావ్యమె? నీకని పల్కెఁ బల్కినన్. ౮౪౫

ఉ॥ రాముడు భానుజున్ గని - కరంబు కరంబలరంగఁ గాంచి నీ
 వీమెయిఁ దూలనాడఁదగు - నే? ననునమ్మిన మోసపుత్తునే?
 నామది శంక యొడ్డొడమి - నన్ నిను వాలిని గుర్తుపట్టకెం
 తే మహితాస్త్రమున్ విడువ - కిత్తటిఁ దత్తట మొందితిన్ సఖా! ౮౪౬

మ॥ కావున లాంఛనంబుగా నీ మౌక్యహారంబు ధరియించుట లెస్సయని లక్ష్మణుని
 వలన నాతని యజుత నొక పూలమాల నలంకరింపజేసి మరల వాలితో

సంగరంబొనర్చు బేరేచి సుగ్రీవుని బనిచిన.

౮౪౮

క॥ నిజాదు కడిమి సుగ్రీ, పుండును నవాల్లి గృహము - పొంతకు జని నీ

దుండగ మణచెడ దుడిమ, గండయిరక రమ్మ వాలి! - కదన మొనర్పక.

వ॥ అని యుపాలంభంబులు దంభంబెల్లర్ప బలికిన వాలియు మండిపడి యుద్దండ భుజాదండంబు లాస్ఫాలంబు సేయుచు సుగ్రీవుపైఁ గవియ నుంకించి గృహంబు నుండి వెలువడు సచుచుంబున వాలిదారయగు తారయు నుదార బుద్ధితో భర్తను దారసిల్లి మెల్లఁగా నిట్లనియె.

౮౪౯

తా॥ నాథా! మీరిపు డాహవాంబునకుఁ జ - న్నక గీడువాటిల్లుఁ ద

త్పాథోరాశిగభీరుఁ డాధ్యుఁడు లన - ద్భావుండు రామాహ్వయుం

డౌ ధాతీపతి సానుజుండగుచు డై - ర్యంబిచ్చి సుగ్రీవు నీ

తో ధార్వ్యంబునఁ బోరఁబాచె నని విం - దుక శాంతముం బొందుమా! ౮౫౦

క॥ భగవంతుని శ్రీరాముని, నిగమాంతవిమక సభక్తి - నెమ్మదిఁ గనుమా!

తగు శరణంబును వేఁడుమ! జగతిక సుగ్రీవునకు నొసగుమ! పదవిక. ౮౫౧

క॥ అనుచు బార్ధన సేయఁగ, ఘనుఁడా వాలియును సతిని - గాంచి భయంబే

లనె? బేలా! రామునిచే, తన చచ్చిన మేలుకల్లు - దానికి వగపా? ౮౫౨

ఉ॥ నే మృతిగాంతునేని తమి - నిక రవిపుత్తుఁడు నిన్ను నంగదుక

సేమమెల్లర్చ బోమఁ గపి - సేననుగాచుఁ బ్రభుత్వమేలు నీ

కేమియు శంకవల్పమ జ - యేచ్చయె ముఖ్యము నాకుఁ గావునక

భామిని! యడ్డుపల్కకుము - బాగుగ శాశ్వతసౌఖ్యమందెదక. ౮౫౩

క॥ మఱియొక చిత్రము నాదగు, నటుతనుగల దివ్య హార - మది మాయమయెక

బటతునె? యరికి భయంపడి, తెఱవా! నాగుణము నీకుఁ-దెలియదె యెప్పుడుక.

—♦ వాలి సంహారము ♦—

మ॥ అని దారామణిఁ దార నూటడిలఁగా - నాత్రింబుగా నాడి యొ

య్యన సుగ్రీవు నెదిచ్చి సంగరతలం - బందాగ్రహంబొప్పుఁ ద

మ్మునితో వాలియుఁ బోరునుండ విటపీ - మూలంబునందుండి చ

య్యన సుధించియు రాముఁడొక్క శరమే - యక వాలికూలెక ధరక. ౮౫౪

తే॥గీ॥ వాలి మరణం బెఱిగి దు-ర్వార శోక, భారమున నంగదునితోడఁ-దారవచ్చి

పతిసమీపంబుజేరి దు-ర్గతిఁ దలంచి, యశుధారలు గురియ హా యనుచు నేడ్చె.

క॥ వాలియుఁ గొఱ యూపిరచే, నాలిని సుతుఁగాంచి కనుల - నశులు నిండక

సాలముదరినుండిన శుభ, శీలుని రఘురాముఁ బిలిచి - చేయెత్తి యనుక.

క॥ రామా! మోసమొనర్చుట, నీ మానితగుణమునకును - నీచతకాదా?

యే మపకార మొనర్చితి? నామరణము నీకు శుభము - నా వినితి వాకో? ౧౩౯
తే॥గీ॥ నేనె జీవించియున్న దు - ప్రితిపరుని

రావణుని నొక్కతృటిలోఁ బ - రాభవించి

సీతఁ గొనితెచ్చియున్న నా - చేతఁగాని

పనియో? ముందును వెనుకయుఁ - గనవుకాని.

౧౪౦

క॥ నీచే జచ్చితిని నా, కాచిత రమతయైన - నాత్మను లేదా

నీచత నీయది సుయశము, నా చెంతకుఁ జేరె బోవు - నా పుత్రునికేక. ౧౪౧

—• శ్రీరాముడు వారికి భవిష్యజ్ఞము నెఱిగించుట •—

మ॥ అనిన శ్రీరాముండు నగచరాశ్రేయరుండగు వాలిం దరిసి నీ యెనర్చిన దుర్మార్గం
బ నీకిట్టి చెట్ట నొడబడిచె నకారణంబుగా నీతమ్ముడగు సుగ్రీవుని మరణంబుఁ
గోరి యతని దారయగు రుమం బరిగ్రహించి రమించుచు నాతనిని గొండల పాలా
నరించిన యథుంబు భవదనుభవార్హంబు గాక మానునే? యైనను రాబోవు
ద్వాపరయుగంబున నీవును గిరాతుండవై నాయుదలి పగం దీర్చికొననగు ననంతర
జన్మంబున మోక్షంబు నొందఁగలవని యెఱింగించి.

౧౪౨

క. ఎల్లది సత్తిని సుతుఁగని, మూల్గుచు శ్రీరామచంద్రుని - ముదలం గనుచుక

నీల్గుచుఁ దమ్మునిఁ గనుఁగొని, యాల్గును నవ్వాలి బంధు - లేడ్పుచు నుండక.

తే॥గీ॥ బాల వాలికి నంత్య కృత్యముల నెల్ల, నుగదనిచేత జరిగించి-యఖిల కపులు
సయ్యహస్కరసుతుఁడు స-భ్యర్చనలను, జలుప శ్రీరామ లక్ష్మణుల్ .తలఁపుమీఱు.

—• సుగ్రీవ పట్టాభిషేకము •—

క॥ కపిరాజ్యమునకు నభిషే, కపురితినిఁ బట్టభద్రుని - గా సుగ్రీవుక

గృహవెలయ నిలిపి సంతస, మపుడొనగూర్చిరి కనంగ - సతి విభవముగాక.

తే॥గీ॥ వర్ష కాలంబు గడచెడు - వత్సకు నచట

నుండ నూహించి రాముడు - పోచ్చుశిఖర

రాజతంబును స్ఫటికాభ - రమ్యమైన

తత్ప్రవర్షణ గిరిగుహ - ఫలము గాంచి.

౧౪౩

తే॥గీ॥ వివిధ ఫల తరు సుమలతా - వృతము హితము

నైన యచ్చట సానుజం - డైన రామ

చంద్రమూర్తి నివాసంబు - ఫలిపె ఘర్మ

కాలమును వర్ష కాలంబు - కడచుచుండ.

౧౪౪

క॥ కిష్కింధా పత్తనమున, బుష్కులమగు కీశరాజ్య - మును నేలుచు నా
విష్మృతీ సుగ్రీవుడును, నిష్కుటచున సర్వసుఖము - నెగడంగ మనియెన్.

చ॥ అనిలకుమారుఁ డొక్కతఱి - సర్వమసూనునిఁ గాంచి దేవరా!

దినములు పెక్కుమీఱె రఘు - ధీరుల కోర్కినిఁదీర్ప జానకీ
వశతను రోయఁబంచుడిఁక - వానరవర్మలనంచుఁ బల్క నా!
తనినుడిచే నతండుఁ గపి - తండుమున్ బిలిపించె జెచ్చెరన్.

౮౨౯

ఉ॥ ఇంతటిలోన వర్షు ఋతు - వేగి. శరత్సమయంబురాఁగ దు

ద్వాంత పరాక్రముఁడు రఘు - రాముఁడు తమ్మునిఁగాంచి లక్ష్మణా!
యెంతయు మీసమయ్యెను గ - పీద్రోపదంబును బొంది సూర్యజం
డితకు నన్ను నిన్ను మది - నెంచఁడు కార్యముఁ బూనఁడారయన్.

౮౩౦

క॥ కావున వేచని యాతని, కావరమును మాన్పి మనకుఁ - గావలసిన కా

ర్యావసరంబును దీర్పని, చో వచ్చెను చేటు దెలిపి - చొప్పెఱుఁగుమనన్.

౮౩౧

—• రామాజ్ఞను వచింప లక్ష్మణుఁడు సుగ్రీవు కడ కరుగుట. —

శా॥ ఆ రామానుజుఁ డర్యమాత్మజుని డా - యంబోయి ముచ్చురుగా

ధీరున్ మారుతిఁగాంచ నాతఁడును నె - తే భక్తిఁ బూజించి త
త్కూరంబు దొలఁగించు పల్కులను నా - రూఢంబుగా నాడి యా
మారాకారుని సూర్యపుత్ర) నిజవే - శ్శంబు గనం జేసినన్.

౮౩౨

ఉ॥ లక్ష్మణరాకఁ దార ప)చ - లన్మతితోఁ దెలుపన్ భయంబుచే

లక్ష్మణుడైన భానుజుఁడు - లంపటఁడై యెనురేగి నమ్మిఁడై
లక్ష్మణమొక్కి పార్థనము - లన్ మఱి సత్కృతులన్ భజించుచున్.
సూక్ష్మగళస్వనంబున వి - శుద్ధ మనంబున నిల్లుఁ జేర్చెదాన్.

౮౩౩

క॥ సముచిత పీఠస్థండయి, యమలాత్ముఁడు లక్ష్మణుఁడు - నష్టాడు సుగ్రీ

వు ముఖంబును గని మా కా, ర్యము మఱచితే? గర్వచిత్తుఁడై తినె? యనుచున్

క॥ వినుమా! కపిరాజా! వా, లినిఁ గూల్చిన రామచంద్ర) - లిప్తకము వెసన్

నిను సమయింపదే? యన భీ, తిని గడగడవడఁకెఁ గీశ - ధీరుఁడు జడుఁడై.

౮౩౪

చ॥ అదిగని యాంజనేయుఁడు పి) - యంబుగ లక్ష్మణుఁ గాంచి సత్ప్రభా!

మద మిసుమంతయుం గనము - మాకిక ముఖ్యము వేఱకల్గునే?

యిదె తమ కార్యముం జలుప - నెంచి వనౌకసులన్ గుమల్ గ నీ

యదనున జేర్చినారము ద - యామతిఁ గాంచుఁడు సర్వసై న్యమున్.

౮౩౫

క॥ అని వచియించియు సుగ్రీ, వుని సమ్మతి నెల్లకపుల - బోరనఁ బిలువన్

జనుదేరిరి వారును జ, య్యనఁ బిమ్మట వారిఁగూడి - యర్యమసుతుఁడున్.

౮౩౬

—• సుగ్రీవాదులు రామసన్నిధానమును జేరుట •—

తే॥ రామసాన్నిధ్యమును జేరి - పృథుడ మమర

నమ్ముచు భక్తితో వంద - నము లొనర్చి

కార్యనిర్వహణమునకై - కపుల నెల్లఁ

జూపి రామాజ్ఞఁ గోరెఁ బ్ర - స్తుతియొసంగ.

౮౭౮

క॥ శ్రీరాముడు ననుమతినిడ, గారామున నగచరులను - గడువడిగా సీ

తారామును వెదకఁగ దెస, లారయఁ బంపుచును భాస్క - రాత్మజుడంతక.

—• సుగ్రీవాజ్ఞ •—

తే॥ దక్కినపుదెసరోయ స-దాగతిజుని, నంగమని జూబవంతుని-నల సుషేణు

శరభుమైండుని నభునిఁ బ్రే-షణమొనర్చి, నెంచి కపులకు నెల గడు వూచి పలికె.

క॥ నెలలోపల శ్రీసీతా, లలనక గని కుశలమరసి - లాలసచిత్తం

బులతోఁ జనుదెంచుడు మీ, రలయిక లెక్కింపబోక - యందఱు కపులుక.

క॥ నిర్ణయకాలము మించక, తూర్ణముగా సీత నరసి - తొడరుచు తోడక

గర్జానందము గూర్పుడు, నిర్ణయగతి రానియెడల - నీగ్గింతు మిముక. ౮౮౨

—• శ్రీరాముడు నిజాంగుశీయకము మారుతి చేతికిచ్చుట •—

వ॥ అని సుగ్రీవుండు విధించిన వల్లెయని పాక్షిచ్చిమోత్తరాదిశలకుం జను కపులు

రామాదులకు నమస్కరించి బయలుదేరి వెడలిన దక్షిణాశకుం బోయెడివారి యం

దాశుగతనయుం గనుగొని రామచంద్రుండు మారుతీ! నీదు సుగుణవిశేషంబు

నకు నామనంబు గడుదృష్టిగాంచునని మదియనామాక్షర యుక్తంబగు నిర్మునిగ

రహస్యంబుగా సీతాసతికి నొసంగుమా యని తన ముదిక నతని వశంబొనర్చి మెల్లఁ

గాఁ గపితల్లజుడగు నాతనికిఁ దారకంబుపడేశించిన నాంజనేయుండును నమ్మంత్ర

రాజులు లక్షమాణులు జపించి వాసి సముదోత్తారణబలంబు వడసి రామునివలన

సీతారహస్యదంతంబులఁ గొన్నింటినిం దెలిసికొని రామచంద్రునకుం బ్రదక్షిణ

నమస్కారములుసలిపి లక్ష్యుణసుగ్రీవులకు మొక్కి యితర కపివరులతోఁ గూడి

కొని దక్కినపుదెసకరిగె ననంతరంబున.

౮౮౩

తే॥ కొన్నిదినములు కడచన-మున్ను వెడలి, నట్టి మర్కటవర్మలు-నపరదిశయు

నయ్యుదగ్గిశ పూర్వాశ-నరసి రోసి, మైథిలిని నెందుగానక-మరలివచ్చి. ౮౮౪

క॥ రామాదుల కావిషయము, మోములు వంచుకొని తెలిపి - ముగ్ధతఁగన శ్రీ

రాముండును వారలనొక, ధామంబున నుండుడని వి - ధానమొనర్చెక. ౮౮౫

—• హనుమదాదులు హేమాపురమున దారిగానక చిక్కువడుట •—

ఉ॥ ఆ హనుమాతుడొది కపు - లందఱు దక్షిణదిక్కుచేరి తా

మూహయొనర్చి కానన స - ముత్కరచారుల దైత్యవీరులక

- బాహుబలంబుమీఱ బిగఁ - బట్టి వధించుచు నొక్కచో సుర
ప్రహము సార్ద్రవక్త్రులయి - యెయ్యనరాఁ గని తత్పథంబునక. ౮౮౭
- ఉ॥ భూవివరంబుఁ గాంచి జల - ముక్ గడుపారఁగఁ గోలనెంచి వే
వేవివరంబుఁ జొచ్చి యట - వెక్కసమా తమ మొప్పు దవ్వగా
నావిధిఁ బోయిపోయి కన - కాంచిత సన్నణిహర్య ముండు మో
దావహమైనదానిఁ గని - యునొక భామినిఁ జూచి పేర్చిమై. ౮౮౮
- మ॥ తమ వృత్తాంతము నామెకుం దెలిపి యా - తన్వంగి వృత్తాంత మిం
పమరక గోరఁగ నామె యెల్లరకు న - ర్ఘ్యంబుల్ తగం జల్పి యు
త్తములారా! మును విశ్వకర్మనుతమా - ధన్యాత్మ హేమాఖ్య నృ
త్యముచే నీశ్వరుఁ దృప్తుఁడేసి బహుర - మ్యం బీపురంబు గొనక. ౮౮౯
- క॥ ఆ హేమారచుణీమణి, యీహాక నివసించి యీగు - నెక్కటి వేళక
సాహృదమతితో ననుఁగని, తా హర్ష ముమీఱఁ బలికె - ధాత్రీ! విసవే! ౮౯౦
- ఉ॥ నేను దివంబుఁ జెరెదను - నీవును నిచ్చటఁ గొంతకాల మా
జానకిజాని సంస్మృతిని - సౌఖ్య మెలర్పఁగనుండి రామకా
ర్యానుగతాగసంచరుల - నారసి పూజలుసల్పి పిమ్మట
మానుగ స్వర్గముఁ గనుము - మానకటంచు వచించి యంతటక. ౮౯౧
- తే॥ ఆమె మరణించె నేను స్వ - యం పృథాభి
ధాన నాహేమకును జెలి - యైనదాన
నెట్టి సాహాయ్యమును మీకు - నిపుడొనర్తుఁ
జెప్పఁడని పల్కుఁ గపివరుల్ - చెలఁగి మరల. ౮౯౨
- క॥ అమ్మా! యిత్తటి సాహా, య్యమ్ముగ గుహనుండి మమ్ము - నవలకుఁ జేర్పక
సమ్మదమున నేగియు నీ, తమ్ముచు వెదకెదమటంచు - నభ్యర్థింపక. ౮౯౩
- తే॥ సత్స్వయాంపభ నిజయోగ - శక్తిచేత, క్షణములోఁ దగ్గుహఁబహి - స్థలికి నెల్ల
కీశవర్చులఁ జేరిచి - శ్రీశుండలఁచి, స్వర్గపురసౌఖ్యమును బొందఁ-జనియె వేగ.
ఉ॥ వానరవర్చులాంతఁ జని - వార్ధితటంబును జేరి చింతచే
మానసమూల్ కలంతపడ - మాలుగుఁజూతులమై గుహఃస్థలిక
జ్ఞానవిహీనతక బదియు - నాలుగు నాలుగునొ దినంబులెం
తేని వసించియుఁ గడపి - యీగతి నందితిమంచు ఖిన్నులై. ౮౯౪

—* సంపాతి కపులకు సీతావృత్తాంతముఁ జెప్పితిక్కలు మొలిచి చనుట —

- తే॥ మును జటాయువు శ్రీరామ - మూర్తికార్య
మునకునై ప్రాణములవీడె - ముదల మనము

నటులె పాఠ్యోపనేశంబు - నాచరింత

మనుచు వాపోవ సంపాతి - యనెనుపక్షి.

౮౯౫

ఉ॥ ఆ రవమాలకించి భృమ - మంది జటాయువుమాట నెవ్వరో?

వారక పల్కుచుడిరని - వచ్చి కపీందుగిలఁ గాంచి వారిచే

శ్రీరఘరామ వృత్తమును - సీతకునై దశకంఠచేత సం

హారమునొంది తీజిన జ - టాయువువార్త నెఱింగి చెచ్చెరక.

౮౯౬

శా॥ దుఃఖాత్ముండగుచుక జలాంజలిని బం - ధుప్రీతికై యిచ్చి యం

తఃఫేదంబునుబొందు వానరుల చెం - తంజేరి సీతాసతీ

దుఃఖంబుక ఖలరావణాసురుని యు - ద్యోగంబుచు జెప్పి తా

నిఃఫేటోక్తులతోడ నిట్టలనియెక - నిష్పాదనం బొప్పుగక.

౮౯౭

చ॥ ఆల శతయోజనావృత మ - హంబుధ మధ్యమునందు లంకయక

లలితపురంబు చెన్నలరు - లావునఁ బుక్తిముఖుండు తత్పురిక

విలసిత సర్వభోగముల - విశుత్రుడైమరు నందశోక ము

జల వనియందు నొక్క తరు - సుందర మూలమునందు వేదికక.

౮౯౮

తే॥ సర్వదా రామనామ సం - స్మరణ మొప్పు

వెలయు శ్రీ సీత నేనుచు - వింటి నిటులఁ

గనుక మీరలు వారిధి - గడచిపోయి

జాననిఁ గాంచుడయ్య! స్వ - స్థత తలిర్ప.

౮౯౯

తే॥ శక్తిహీనుడనై నాడ - సాయపడఁగ

నెఱకలును నూడిపోయెఁ బా - ల్పఱఁగ నాకు

మునుపు నొకపరి నాదు త - మ్ముడును నేను

సరిగ నుడ్డిచమునను భా - స్కరునిఁ దాఁక.

౯౦౦

శా॥ వేగం బోవుచుఁ దిగ్మభాను కిరణో - ద్విగ్నాత్ము నాతమ్మునిక

రాగం బొప్పుగఁ గాంచి నాయెఱకలక - రక్షాస్థితిక గప్పఁగా

బాగుంబొందె జటాయు వత్తఱిని మ - త్పక్షంబులూడెక వడిక

నాగర్వంబు నేలకుం బడితి మిం - టక నిల్వలేక ర్తిమె.

౯౦౧

తే॥ ఆ జటాయువు సరిగ వే - ఱైన యెడకు

నేను బక్షవిహీనుడై - పూని యాలఁ

జందశర్మాఖ్య దివ్యము - నీందుగి జేరి

పార్థనము సేయ నాతాడు - బలికె నిట్లు.

తే॥ గృహిరాజను! పక్షవి-హీనవగుచు, వంశునివైన శ్రీరామ-భద్రునినాజ్ఞఁ
గవులు సీతను వెదక ని క్కడకురాగఁగనుము సీతను దెల్పుతె-క్కలును మొలచు.
వ॥ అని ప్రియంబువలికిన నాటినుండియు మీరాక కెమరుసూచుచుంటి నిదె నాయెఱు
కలిప్పడ యంకురింపఁ దొడఁగె మీరు రామకార్యంబు తప్పక నెఱవేర్పుడు నా
పైదయ యుంచుడని వేడుకొని కపులచే సెలవుకొని సుపాతి తరలి సనియెనంత.

— హనుమంతుడు సాగరమును లంఘించుట —

సీ॥ అంగదండాదియా-నగచరవీరులు, తలకొని తమతమ-బలములరసి
శతయోజనంబులు-జానొందు సుద్రంబు, లంఘించునట్టి బ-లంబులేక
యన్యోన్యముగ నాన-నాలోకనంబుల, లపితంబులను బొగ్గిన్దు-నపుడుపుప్పు
నింబుగా వృద్ధైన-జాంబవంతుడులేచి మతిమాతు హనుమంతు-నితవుగఁ గని

తే॥ యతని పుట్టువు మొదలుగాఁ - గతను దెలిపి

నీవుదక్క నొరుండు వా - ట్నిధినిదాటఁ

గలఁడె? యని పోతనీహించిన - నలఘుబలుడు

వాయుసూనుడు పులకలు - పబ్బనిలిచి.

౯౦౧

తే॥ ఒక్కగంతునఁ బర్వత-మెక్కినిక్కె, నతని పదఘట్టునను ఘట్ట-మవనికుంఁగ
రామ! శ్రీరామ! రఘురామ-రమ్యనామ! రాజితోద్దామ! జానకీ-రామ!యనుచు.

సృగ్ధర॥ అంత గల్లాలజాలా- భస్మనలిఖిత లీ-లాతరిక్షంబు వ్యాఖ్యా
త్యంతోగ్గిహామత్యా- ద్యనుపమ కమర- వ్యాయతోద్యత్కులీరా
త్కాతర్భాగంబు రాజ - ధసిత జలకణ - వ్యాపుతాయామ వార్ధ
ద్ధాతస్థారంబునొ నర్ణ వమునుగని సా - రంబుమై వాయుజండుక.

౯౦౨

తే॥ తన్నభోవర్తగమియై-దానిదాటఁ, బూని యుడ్డినమొనరించి-పోవుచుండ

సురసయను నాగమాత భా-సురసమేత, మారుతిబలంబు దెలియ నే-పారవచ్చె.

తే॥ వచ్చి యడ్డముగానిల్చి-వాయుసుతుని, గాంచి నావాతఁజొఱునుని-మించి పలుక
నాతఁడును రామకార్యార్థ-మరిగి మరలి, వత్తు నప్పుడు నీనోటఁ జొత్తుననియె.

ఉ॥ దానికి సమ్మతింపక వృ - థా కలహానకుఁ గాలుదువ్వి యా

మానిని యడ్డువీడనని - మాటికి బల్కఁగ వాయుసూనుడుక

మారుగ దేహముం బెనిచె - మాయతగ్గ సురసాఖ్య తద్విధి

మానక స్వీయదేహమ స - మానముగాఁ బాలుపొందఁ జేసెదాక.

౯౦౩

తే॥ మారుతి బితాన సంగువృ - మాత్రుండగుచు

నపుడ యాయమవక్త్రంబు - నందుఁ దూటి

నెలుపలికివచ్చె నాతని - బలము తెలిసి

సురస వందన మొనరించి - గరువ ముడిగి.

౯౦౦

క॥ హనుమత్కృపివర! నీబల, మును గాంచగ సురలు నన్ను - మునుకొని పనుపన్

జనుదేరితి సీసత్వము, గనితిన్ సెలవనుచు దివము - గనగా నరిగెన్.

౯౦౨

వ॥ తదనంతరంబున

౯౦౩

మ॥ జవమేపారగ నేగు సంజనసుత - శాంత్యర్థమై యా సము

ద్రవచఃపేరితుడై తదీయ జలమ - ధ్యంబంబు మైనాక శై

లవరుండుద్భవమొది దివ్యమణి లీ - లాశృంగమందెంచ మా

నవ్రతిన్ హనుమంతుఁ గాంచి కలస - న్నమోక్తితో నిట్లున్.

౯౦౪

చ॥ అనిలకుమార! రమ్మ మధు - రామృత కల్పములౌ ఫలంబులన్

దిని పరితృప్తి నొంది తమి - నిన్ క్షణకాలము విశ్రమించి సౌ

ఖ్యునియతిగాంచి పిమ్మటఁ బ - భానుసరుండవుకమ్ము నేను రా

ముని కుపకారముం జలుపఁ - బూనినవాడను నమ్ము నెమ్మదిన్.

౯౦౫

తే॥ మును మహాదారుణాహవమునఁ గడంగి, యాబిడౌజుఁడు కొండల-నవనిఁ దునుమఁ

బంక్తిరఘుచేత విడివడి - బ్రదికినాడ, వినుము మైనాకుడనువాడ-వేడువాడ.

మ॥ ఆన మైనాకునిఁ గాంచి వాయుజుఁడు సౌ - ఖ్యంబబ్బె నీమాటలన్

ఘనశైలాగ్రేణి! రామకార్యము శ్రీమౌ - త్కంపంబుఁ గల్పించునే?

జననాథాఘ్యుని రామదేవుని మహా - జ్ఞున్ దీర్పఁగాఁ బోవు నా

కును విశ్రాంతి ఫలంబులన్ దినుటయే - గొప్పానె? వల్లంచనన్.

౯౦౬

క॥ పావనినుడి విని మైనా, కావనిధరివరుండు మరల - నాతనిఁ గని భీ

తావన! స్ఫుర్చనముననే, బావనుగాఁ జల్పుమా! కృ - పావనధి! యన్.

క॥ బౌసని పావని వేగన్, మైనాకునిఁ దా స్పృశించి - మార్గానుసరుం

డై నభమునఁ జనుచుండగ, దానవియగు సింహికాభి - ధాన కడిమిమై.

౯౦౭

క॥ ఛాయాగ్రహము గ్రహాధిపుఁ, బాయక గ్రహియించు పగిది - బ్రాణులనెల్లన్

ఛాయాగ్రహిణియై తిను, మాయానిధి యపుడుపట్టె - మారుతతనయున్.

౯౦౮

చ॥ పథమనురోధమున్ జలిపి - పట్టిన వారెవరో? యటంచు దోష

పథగమనుండు వాయుజుఁడు - భావమునం దలపోసి రాక్షసిన్

బ్రథిమ కరాశవక్త్రును బ - రామరికం గని దాని నోటిలోఁ

గుర్రధగని దూకి పేసెను - ద్రుంచియు దానినిఁ జంపి యుద్ధతిన్.

౯౦౯

చ॥ వెలువడి తోవబట్టి విను - వీదిని వేచని స్థిరువామి డా

పలిదెసఁదీరముం దరిసి - బాగగు నాపరలంకఁ జేరి కే

వల మదచిత్తఁ శ్రాంతయను - పంక్తిముఖస్వస్ర గాంచి సిహికం
బలె వధియించి దానిని వి - భావరి లంకకు నేగ నచ్చటన్.

౯౨౨

—♦ లంకానామక రాక్షసిని ముష్టిఘట్టనచేఁ గుండించి మానతి లంకం జేరుట ♦—

తే॥ పుర పురోభాగవర్తిని దరదదైత్య, లంకయనునది బలుపురు-బింక మొనర
జంకకటువచ్చు సానుసును-గింకఁగాంచి, పెంకెతనమున బెదరించి-పేర్చి యార్వ.

క॥ హనుమంతుఁడు దానినిగని, మనమున రోషించి దనుజ - మానిని! మదమా?
యని తన వామకరోన్ము, ప్రిని లంకను గొట్ట నదియుఁ-జేడ్చడి పడియెన్.

౯౨౩

చ॥ పడి పడి నశ్రువుల్ తొరంగ - భావమునందున బ్రహ్మవాక్య మ

ప్పుడు స్ఫురియింప వాయుసుతు - మోమునుగాంచి కపింద్ర! కంజజా

తుఁడు మునుచెప్పినట్లు నను - దూపిలఁ జేసితివయ్య! నివు, రా

ముఁడునిక రావణున్ దునుముఁ - బొమ్ము పురమ్మునుజేరు మిమ్మెయిన్.

౯౨౪

క॥ రమ్యాశోక వనమ్మున, సమ్యజ్ఞతితోడ రామ - చంద్రిని భగవ

త్సమ్యముగా స్మరియించుచు, సౌమ్యముగానుండు భూమి - జాతను గనుమా!

క॥ అని వచియించియు బతిమా, లిన నంతటఁ బ్రవగవరుఁడు - లెస్స యటంచున్

జని కనులారఁ ద్రికూటం, బను పర్వతశిఖరమందు - నమరెడి దానిన్.

౯౨౫

తే॥ గోపురాట్టాలకములచేఁ-గోపుమీటి, హట్టవీధి చతుష్కాఢ్య-మైనదానిఁ

బంక్తిముఖపాలితంబయి-ప్రబలుదాని, రమ్య లంకాభిధేయ పు-రంబుఁ జేరె.

—♦ అంజనేయుఁడు లంకయందు సీతను వెదకుట ♦—

సీ॥ చేరిఁకుందున్న య-గారవరంబుల, మెల్లఁగాఁ గనుగొను-చల్లనరిగి

ఘనగుహానిద్రాతుం-డును భీతిదుండైన, కుంభకర్ణునిఁ గని-కోటడమున

నటనుండి పోయి ప్ర-హర్షాత్మకడైన రాము, స్మరియించు నావిభీషణునిఁ జూచి

శ్రీసులోచనతోడ-మృదుశయ్య నిద్రించు, మేఘనాదని నొక్క-మేడ గాంచి

అ॥ యాలఁ బంక్తిముఖుని - యంతఃపురములోని, కేగి దీపరాజ - నల్లనార్చి

నల్లద్రావ్రుడులను-నగ్నులుగాఁ జేసి, కుండలన్ని పగులఁ-గొట్టి యట్టె.

౯౨౬

అ॥ కొఱవి యొకటి దొరకఁ - గొని రాక్షసుల శ్మశ్రు

వులను భస్మకూర్చ - ములుగఁ జలిపి

తోడచేత నచటి - దూతల వెఱపించి

వారలఱచి దెసలు - తేఱిచూడ.

౯౨౭

క॥ తనముది సంతనపడి మె, ల్లన నవ్వుచు నచటు వాసి - లలిఁ బుష్పకమం

దున నిదురించెడి రావణు, ఘనునిన్ మండ్రోదరిన్ స - కాంతం గాంచెన్.

౯౨౮

- శా|| ఆ మండోదరిగారిని భ్రాంతిపడి యా - రా! యయ్యశోకస్థలి
రామస్వామి పి, యాత్మపత్ని కలద - న్నాటల్ కదా వింటి? ద
దా, మారత్నమునట్లు దుష్టమదమా - రక్ష రావణుం డాత్మసం
ధామంబును నె చెంత నిల్పికొనె యా - భార్యుంబటంచెచే దా. ౯౩౨
- క|| అతడవ్వడువున భీమగొని, మఠేదలఁచగ సితరీతి - మండోదరి రా
జత సుందరియై వెలయగ, నతిహేతువుకలను తెలియ - నదియెట్లన్న. ౯౩౩

—• మండోదరి జన్మవృత్తాంతము —

- క|| శ్రీసీత విష్ణుసంచిత, యాసతి మండోదరియును - హరిసంచిత మే
ల్వాసియు నందము చందము, నా సరసీజేక్షణలకు - నమరె సమముగా. ౯౩౪
- చ|| మునుపొకవేళ రావణుని - మూర్ఖుని యాతనిమాత కైకసీ
వనిత శుగాతురాత్మయయి - పల్కుచుఁ బంక్తిముఖా! పృథాకునా
భుని బలుశ్వాసచేతను న - ధోభవనంబును జేరె నాఁడు నాఁ
డును భజించు లింగము ప - టున్నట్ల భక్తిహృదంతగుండవై. ౯౩౫
- చ|| వెనఁజని యీశ్వరుం గుఱించి - విశ్రుతమా తపముం బొనర్చి యు
ల్లసమెసలారఁ గాంతి పరి - తాల్యునును తమమాత్మలింగమున్
మసలక కోరితెమ్మఁగ - మానవభోజ తపంబుసేతన
న్నసదృశభాతిఁ దృప్తిగను - నట్టులుసేసిన నేను నత్తటి. ౯౩౬
- క|| నీకేవరములు వలయునో?, సాకల్యముగా వచింపు - సందియమేలా?
కైకొను మొసఁగెద నంటిని, పాకటముగ నతఁడు రెండు - వరములు కోరె. ౯౩౭
- చ|| ఒకవర మాత్మలింగమును - నొయ్యననిచ్చుట యన్యమా వరం
బకరణిలేక నిన్నుఁ దన - యాలిగనిచ్చుట కావునన్ గటా!
యిఁకఁదెక తేరకీలున - కెచ్చెదనన్న వరంబు లీనిచో
సకుఁటిలుఁడౌచు దుండగము - సల్పునటంచు నొసంగితిన్ నినున్. ౯౩౮
- క|| మఱి మాత్మలింగమిచ్చితి, నటుజంతయు శంకగొనక - నర్థముతో నా
కఱకరి రావణుఁడొప్పుగ, నెఱిగితి లింగంబుఁ బుడమి - సిడరాదనితి. ౯౩౯
- తే|| నిన్ను లింగముఁ గొని యామి - నీచరుండు
పోవునప్పుడు శ్రీ విష్ణు - మూర్తిఁ దలచి
నీవు వాపోవ హరియును - నేర్పుమీఱు
జందవాచులతో స్త్రీని - జలిపి యొకత. ౯౪౦
- దానిని మయ్యగృహముననిడి, మానుగఁ దత్కాంతపేరు - మండోదరినాఁ
బూని వచించెను గూఢము, గానవలను నునుపమయ్యని - కార్యముగాఁగ. ౯౪౧

ఉ॥ పిమ్మట విష్ణుమూర్తి యొక విప్రుని రూపమునొంది రావణున్
నమ్మిగఁ గూర్చుఁగాంచి దితి - నందనవంశపయోధిచంద్రమా!
యిమ్మెయ నీశ్వరుండు నిను - నెంతయు మోసమొనర్చె నీవు మో
హమునఁ దెచ్చివట్టి విక - చాంబుజబోచన శారి కాదిత్య.

౯౮౨

తే॥ వినుము మయగేహమందు నం - బికను డాచి
కృత్రిమాచలపుత్రిక - నిచ్చె నీకు
హరుడు కావున వడిసిమె - నతని యెడన
విడిచి పాతాళమునకేగి - ప్రియము మీఱ.

తే॥ అంకు మయగేహవాసిని - నందకత్తె
నిక్కమగు పార్వతినిఁ గని - నేర్పుమెఱయ
నాయమను నీవు గ్రహియింపు - మయ్య! సౌఖ్య
వారినిధిఁ దేల లంకకుఁ - జేరుచుయ్య.

౯౮౪

క॥ భూలోక స్వర్లోకము, లూలోకించెదవు నీవు - నపుడపుడని పా
తాళముఁ జేరిచెఁ బత్నిని, జాలికుండై మోసగించె - శర్వుండు నిన్ను.

౯౮౫

క॥ ఇక నీయుష్టము తోచిన, దొకమాట వదించినాడ - నో దనుజవరా!
తికమకలేల? యటంచన, నికరావని సురునిమాట - నిజమని యతడు.

౯౮౬

మ॥ ననుఁ జేరం జనుదెంచి నవ్వచును నిం - దల్ సల్పి నిన్ను జవం
బున నాచెంగటడించి పేర్చుచును ద - దోగిప్రతానసలం
బున సత్యంబగు శారియుండెనని తా - బోవ బయల్దేరఁ దో
వను మాయూర్ద్విజుడౌతఁ దోడుపడి చె - ల్వంబాప్పు వెన్నెంటరా.

౯౮౭

చ॥ ఒకయెడ నల్పశంకకయి - యొయ్యనఁ బంక్తిముఖుండు భూసురున్
బ్రకటిత భక్తిఁగాంచి ద్విజ - వర్య! కృపన్ త్షణమాత్మలింగ మో
పిక గ్రహియించియుండుఁ డిదె - వేగమ వచ్చెదనంచుఁ బల్కి వి
పుర్రమునందు లింగమును - బొందుగఁ బెట్టిన నాతఁ డిల్లనె.

౯౮౮

తే॥ రావణా! లింగ మొకముహూ - ర్తంబు దాల్తు, నౌల నీవిటరావేని-యవనిపై ని
లింగమునుబెట్టి చనియెద-సంగడిండు, వంచనను జేసెనని మీఁద-నెంచవలదు.

—• గోకర్ణ మహాక్షేత్రోత్పత్తి •—

మ॥ అనిన విప్రునిమాటలకు నియ్యకొని రావణుండు నెడలి మూత్రమును వదలుచుండ
దైవికముగా ముహూర్తకాలంబు దాటె నంత ద్విజవేషధరుండైన విష్ణుండు
సమీపమునఁగల వార్ధితటంబునఁ బశ్చిమదిశయందు భూమిపైఁ దదాత్మలింగం
బును స్థాపించి స్వస్థలంబునకునరిగె ననంతరంబును.

౯౮౯

- చ॥ దశవదనుండు శౌచము య - ధావిధిజల్పి బితానవచ్చి యం
దు శరధికూలభూమినిఁ గ - నుంగొని లింగము నార్చిసెంది బ
ల్కిశయములెల్ల జాచియును - లింగమునుం గడలింప రామిఁ దా
దృశసమయంబునం గలిగె - లింగశిరంబునఁ గర్ణచిహ్నమున్. ౯౫౧
- క॥ గోస్థలిశృతి చిహ్నంబునఁ, బ్రస్థితమై లింగమొప్పె - బ్రస్తుతి కిరవై
యాస్థలి గోకర్ణక్షే, తస్థలమన జగతి సదభి - ధానము గాంచెన్. ౯౫౨
- తే॥ రావణుండు ఖన్నుడై భోగ-రాజునిలయ, మైన పాతాలమును జేరి-యందు మయుని
సద్గమునకేగి యతనిని-సన్నుతించి, కోరి మండోదరినిఁ గాంచి-గౌరి యనుచు.
తే॥ చిత్తముననమ్మి తనకు నా-చెలువ నొసంగ, మయుని నేడిన నతడును-మాధవాజ్ఞఁ
జలుపఁ దటియని యూహించి-సంతసమున, వెలది నారావణునకిచ్చి-పెండ్లి సేసి.
క॥ అరణ్యముగా నరిదరదము, గురతరమునునైన శక్తి - కొనుమని రక్షి
వరునకు నిడి మఱి మండో, దరి యని యా సతినిబలుక - దగునని నుడివెన్.
ఉ॥ పిమ్మట రావణుండు నతి - వేలముదంబునఁ గాంతఁగూడి స్త్రీ
యమ్మగు పత్తరాధ్యము ర - యమ్మనఁ జేరిన వానిమాత లిం
గమ్మును దేని హేతువున - కై కడు దూతెను దాని కాగ్రహం
బమ్మెయిసొంది తామఱి స్వ - యంభువుఁ గూర్చి తపంబానర్చుగన్. ౯౫౩
- క॥ గోకర్ణక్షేత్రంబును, బ్రాకటముగఁ జేరి తపము - భక్తి నొనర్చెన్
లోకేసుండు వరమిడె ము, - ల్లోకంబులు వశముగా వి - లోకింపగన్. ౯౫౪
- క॥ పెడమఱి దశవదనుండు న, య్యెడ లంకకువచ్చి రాజ్య - మేలుచునుండెన్
దడయక మయుండును దనతె, మ్ముండు గయునినిఁ గూడి లొక-మొనయఁగమనియెన్.
క॥ కావున మండోదరి సీ, తావనితాసమ సురూప - తారుణ్యములక
బావనమతినికె వెలసెను, బావని యక్కాంతఁ గాంచి - భీమమొందనయెన్.
తే॥ గయునకును మృతి తత్సంక్తి-కంఠువలన, నగునటంచును బ్రహ్మవా-క్యంబుగాన
నదియెఱిగిన వాయుజుఁ-డతని వస్త్ర, మొకటి రావణుతయ్యపై-నునిచె నౌల.
క॥ రావణు వస్త్రమునుం గొని, యావిధినె విభీషణుని శ - యంబుననిడి యా
పావని సీతాపావని రావణుకడ నుడదనుచు - భీమము తొలంగన్. ౯౫౫

—♦ హాశమంతుఁ డశోకవనముం జేరుట ♦—

- తే॥ వడి నశోకవనంబున-భవ్యగుణను, జూనకి ననిందితను గడు-శ్రద్ధతోడ
వెదకుచును నిద్రించెదిన-విహగములను, మేలుకొనఁ జేసె వృక్షస-మీప గతిని.
తే॥ పైకినగిరెడు పక్షుల-పక్షుమాత్రిని, వృక్షములు పెక్కురంగులై-యింపుమీలు
పుష్పవృష్టలఁ గురియించె-బుడమిమీదఁ, జూపటకు సంతసంబును-జోద్యమొప్పు.

- క॥ రాలెడు పూవులతోడను, వాలాయమెసంగనిండి - ప్రిసవనగంబున్
బోలి కనిపించె గరువలి, చూలగు హనుమంతుఁ డపుడు - శోభయెలర్చున్.
తే॥ దిక్కులకుఁ బర్వలెత్తుచుఁ-దేటిమాచి, చెట్లగుంపుల నడుమ వ-సించు కపిని
నావసంతుఁడుగా నెంచె-నపుడు సర్వ, భూతములు విస్మయంబుంది-చేతములను.
క॥ ఈవిధి సీతను నెమరుచు, నావని బ్రాసాద కింశు - పానోకహముల్
పావనిగాంచి తదీయ మ, హావిటపీ రమ్యమూల - మందుం దమిమై. ౯౬౬

—♦ హనుమంతుఁడు జానకినిఁ జూచుట ♦—

- మ॥ అసురశ్రీ పరివేష్టిత మలిన వ - స్త్రాలంకృత డైన్యమా
నన సంపూర్ణు ను నేక వేణిని గృశ్ - ధాత్రీశయాన మహా
వ్యసనోపేతను రామనామ సతత - ధ్యానాత్మిక జానకీ
వెన నీక్షించి కృతార్థుడైతి నని తా - బెంపెక్కఁగా నిక్కుచున్. ౯౬౭
క॥ వర శాఖాగ్రమునకుఁ జెచ్చెర నెక్కియుఁ గూరుచుండి - సీతను బలుమా
ఱరయుచు నచ్చట డాగె, దరుశాఖలుఁ బత్రములును - దనకడ్డముగాన్.
వ॥ ఆ సమయంబున. ౯౬౯

—♦ రావణుఁడు సీతచేఁ దిరస్కృతుండగుట ♦—

- ఉ॥ సాధమునందు రావణుఁడు - స్వప్నమునం గపివర్యుఁడొక్కరుం
డాధరణీసుతం గనిన - యట్టులు కాంచి భ్రమించి లేచి ధా
త్రీధవ పూజ్యుడై మనెడు - శ్రీగఘరామునిచేతఁ జత్తునం
చేధిత భీతిదిత్తుడయి - పృథ్వీసుతక దిలకింప వచ్చెదాన్ ౯౭౦
క॥ వచ్చిన దశకంధరునకు, హెచ్చుగఁ గ్రీవ్యాదపత్ను - లెరగిరి సీతా
సచ్చరితయుఁ దత్పదరవ, మచ్చుగవిని విహ్వలాత్మా - యయ్యెన్ జాలన్. ౯౭౧
ఉ॥ రావణుడంత సీత నభి - రామను గాంచుచు నామెముందు దు
ర్భావముతోడ నిల్చి వర - భామిని! నన్ గనవేల? లజ్జయా?
నీవు భయంబునెందితివే? - నేను మహాబలుడన్ దిలోకముల్
నా వశముల్ నినున్ వలచి - నాడను నీకింక లోపముండునా? ౯౭౨
ఉ॥ రాముని రాజ్యహీనుని న - రణ్యనివాసుని మిల్లిదూరునిన్
భూమికవల్కలంబులను - బూని జటల్ ధరియించుకొన్న ని
ష్కాముకునిన్ సనిష్ఠురుని - సౌఖ్యము భోగములేనివానిఁ ద
న్వి! మహిఁ దండిలేని నరు - నిన్ మది నెంచక నన్నుబొందుమా! ౯౭౩
తే॥ అప్పరోసేవితుని నన్ను - నమిత భాగ్య
యుక్తు నేమని పలికెద - వువిద! నిన్ను

స్త్రీలు మండ్లోదరీముఖ్య - లాలయమునఁ

బవలు రేయియు భజియింతు - పదములొత్తి.

౯౭౪

శా॥ నారాజ్యంబది సీనుధీనము లన - న్నాల్గికపతేక్షణా !

స్నేహంకూర శుభాననంబున ననుం - బేమించి వీక్షింపుమా !

పోరాముల్ పడనేల? నేలబడి సొం - పుంబెంపు నేడక సదా

హా! రామా! యని యేడ్వనేల? కడుసా - ఖ్యస్సూర్తి నక జేరుమా!.

౯౭౫

తే॥ వనిత! నాజీవితము నీకు-వశము సుమ్ము, నీవుకోరిన నెద్దియే - నిరుషముననె

దానుండై సేయువాడ మ-ద్యాగ్రమునుచు, నిక జాగేల? నను వరి-యింపుబాల!

క॥ అనినక వచ్చిన తలవం, చినయట్టులెయుండ రోష - చిహ్నితమతి నా

జనకసుతాసతి తృణమును, గొని తనకంతరము పెట్టి - కొని యిట్టులనుక.

౯౭౬

శా॥ సీచా! జ్ఞానవిహీన! రాసువులు సా - నిధ్యంబునక లేనిచో

నీ చాతుర్యముచూపి దొంగమునియై - నిర్గంఘరీతిక ననుక

యాచింపం జనుదెంచి రామభయ స - మ్యగ్గస్తుండై వంచనా

ప్రాచుర్యంబుగ నన్నుఁ దెచ్చితి హవి - రాభాడంబు శ్వానుజుల్.

౯౭౭

ఉ॥ కావున రామచంద్రశర - ఘాతవిదారితదేహుండై యనిక

జావునుబొందు నప్పడయి - నక రఘురాముని మానుషత్వముక

దై వసమత్వముం గనెను - దానవ! దర్పమెలర్ప నీకునై

నీవకడంగి మృత్యువును - నెమ్మిగ డగ్గఱ జేసికొంటివా.

౯౭౮

వ॥ అని నిష్ఠురంబులాడుటయు దశకంఠుండు కోధసమావిష్టహృదయుండై ధరాసు

తం గని మరల నిట్లనియె.

౯౭౯

శిఖిరిణి॥ కనక వేగక లంకక ద్విదశవదన - గ్లానియయగుక

ఘనుండా రాముండుక నరణకరుండౌ - గా, యనుజుతోక

ముసీనాభం డుచ్చైర్విపదమును రా - ముండు కొనెడిక

సునందంబుక గాంతుక నజయరముండౌ - ట్లోణిపుడునుక.

౯౮౦

క॥ ఆ రావణవచనము విని, భూరమణీపుత్రి మరల - మునుకొని దనుజా!

యూరక ప్రేలెదె? నీవా, క్షారమెతెగు నుత్తరంబు - గాఢలఘు మదిక.

తే॥ ప్రతిపదంబున సప్తాక్ష-రంబు విడచి, నీవె పఠియించుకొను దుష్ట!-నీనుడులను

ధత్ఫలానుభవంబు స-త్వరముగాఁగ, నొందుమా! యని బదులాడె-నొకపుమెలయ.

క॥ ఏడవ యక్షురలోపము, పోడశకగు ఛందమగుచు - పోడశకర్పూ

బోడుగఁడోచిన రావణుఁ, డీడిగిలంబడుచు మదిని - నిట్లని చదివెక.

౯౮౧

పోడశచ్ఛందో వృత్తము

కనక్ వేగ్లంకక్ దశవదన - గ్లానియయగుక్
ఘనండా రామూడుక్ రణకరుణ్డో - గా, యనుజతోక్
ముసీనాభండుచ్చైఃపదమును రా - మూడు కొనెడిక్
సుచందంబు గాంతుక్ జయరముణ్డో - ట్లోణిపుండునుక్.

౯౮౫

క॥ అని యిటు సీతావాక్పర, ఘన విన్ధండుగుచు బాక్తి - కంఠుడు సీతా
వనితను భర్తృన మొచుచు, చును ఖడ్గమునూని కనియె - జుఱుకున నంతక్.

క॥ ముదోదరి యవ్వనమున, కుందమిమై వచ్చి పతిని - గున్ధిని గని సీ
తం దయతో బోవురాదని, ముందునకును నరిగి వేడె - మోమోటతగ్గ.

వ॥ పిన్నుట దశగ్రీవురాడు వికృతానలగు రాక్షసస్త్రిలచు గనుగొని యనుజ్ఞాపూర్వ
కంబుగా నిట్లనియె.

౯౮౬

ఉ॥ రాక్షసకాంతలార! యభి - రామ కుశూహలతక్ సరోజప
త్రేక్షణ సీత నాను వశ - యేవిధియకానో? యటుల్ నయాననో?
రూక్షతనో? భయంబుననో? - రూఢి సమాదృతినో? ప్రియత్నముల్
దక్షతఁ జల్పి మృదన - తాపముమాన్వగఁ జ్ఛేయుడిమెతోక్.

౯౮౭

ఆ॥ రెండునెలలు గడుపు-ప్రీతిమైః నొసఁగితి, నంతవఱకు వినుచు-నంత వినిచి
యెంతకైన దెగువ-యేసేసి యీ సీత, నక్ నిరాకరించి-నక్ గడంగి.

౯౮౮

క॥ పెంపఁ దత్త ణముననే, చంపి మదీయాశఁ దీర్ప - జాలుండు మదినే
నింపొందెద నటులై నను, దూపెసలాడక యనుజ్ఞ - తో మెలఁగుండితక్.

౯౮౯

క॥ అని యనుమతినిమచుండిన, దనుజాధిపు రావణుక్ మ - దస్థిరు మైథి
ల్యనఘాత్మికతానిటులను, వినవా? దశకంఠ! పూర్వ - విధ్యుక్తములక్.

౯౯౦

తే॥ బాల్యమున నేను నీచేత-వహ్నినుండి, పేటికాస్థితిఁ దేబడి-పెలుచ నెల్ల
పాలసుదిండులు నీవును-దెలియ విషయ, మీపురంబుననే వచి-యింప లేదె?

క॥ మఱచితివో? తద్విషయము, గఱచితివో? కఱతలెల్ల - గఱుచునఁ జేయఁ
బఱచితివో? నాకొఱకిటు, లఱచితివో? యిచ్చకొలఁది - నఱగొడ్డెముగాక్.

క॥ ఆ నుడులమేరకిప్పుడు, నీనగరముఁ జేరియుంటి - నిను నీ సంఘం

బీనెఱి రాముని నారా, చానలమున బూదికాఁగ - నారసి పిదపక్.

౯౯౧

తే॥ రామలక్ష్మణ యుతముగా-భేమమీఱ, నాయయోధ్యకుఁజేరి సౌ-ఖ్యముననునెద
నిటులై మఱిమఱినేన యి-చ్చటులుకని ని, కుంభపుత్రకుండా పొండ్ర-కుని వధింతు.

క॥ వితత ద్వీపాంతరసం, స్థితునిక్ దుర్మతిని మఱాని - దేవ విమతునిక్

జతగాఁ బొండ్రకుఁ జేరెడు, శతకంఠుక్ శుంభ గర్వ - శాంతిగఁ ద్రింతుక్.

తే॥ కుంభకర్ణోద్భవుని నీరు-దంభవృత్తు, మూలకాసురు సంహార-మును బోనర్తు
 దైవ యోగంబు నెవడేని-దాట సొనె? పొమ్ము బోనంబుదనుము నీ పుట్టుగట్టు.
 క॥ అన నాసీతాఘన వా, క్కునిశిత శరవారఘాత - కుంతిత హృదఃకై
 దనుజాగ్రణీయగు రావణుఁ, డును లజ్జావనత వక్త్రుఁ - డుగ నిలుసేరెన్. ౯౯౯
 ఉ॥ పిమ్మట రావణాజ్ఞ నతి - వేలముగా నసురీగణంబు లో
 షమ్మునఁ దాముగర్జిలుచు - సారెకు ఖడ్గకరంబు లెత్తుచున్
 బొమ్మముడిక వెఱంగొలుపఁ - బూనుచు నాయుధపాళిఁ జూపుచున్
 గగ్గిమ్మచు జానకిక వడిగ - రావణుఁ గోరుమటాచుఁ బోరఁగెన్. ౧౦౦౦

—• త్రిజటా సాత్త్వము —

వ॥ విభీషణ ప్రియానుగయగు త్రిజటానామ యవ్వారలంగని జానకీదేవిపైఁ గూర్గిత
 వలదని నివారించి సాదరంబుగా నిట్లనియె. ౧౦౦౧
 తే॥ పతివలనఁ గోలుపడి సదా-పనవి పనవి, యేడ్పు నీమెను బెదరింప-నేల? మీరు
 రాక్షసస్త్రీలు చెడ్డత-లాపులుడిగి, మొక్కు-డి! జానకీ పాద-ములకు భక్తి.
 మ॥ శుభచిహ్నుండయి రామచంద్రుఁడు కలక - జూపట్టె నాకిప్పుడి
 యిభయానార్థము లంకఁగాల్చినటులున్ - హేలాగతిక రావణున్
 సభటస్యదన వాజివారణముగా - సంహారముం జేసిన
 ట్లు భృశానందముతోడ సీతఁ గొనిన - ట్లున్ మర్కటో పేతుఁడై. ౧౦౦౩
 క॥ ఈ కలనడుమనె రావణుఁ, డేకముగా గోమయ హృ - దేలితుడయి నిం
 ద్యాకృతి దిగ్విస్త్రుండయి, కూడిడినటు తైలమంటి - కొనినటు తోచెన్. ౧౦౦౪
 తే॥ అందువలనను నాహస - మాచరింప
 వలగు మీరలు జానకీ - లలన నెప్పుడు
 గొల్చుటయె ముఖ్యకార్యంబు - త్తోణిసుతయు
 నాత్మనాథునిచే నభ - యులుఁ గూర్పు. ౧౦౦౫
 క॥ ఈమెను బాధింతురయే, నామహిజాసుతయు దుఃఖ - మంకునయేన్ శ్రీ
 రామునిచే నీమెయె మిము, నామిక వేసనేడఁ జంపు - నటులొనరించున్. ౧౦౦౬
 క॥ అని బాధించిన త్రిజటా, వనితా వాక్యములు దైత్య - వనితలు విని నె
 మ్మనముల భయమునుగొని కి, మృనకే యవిచ్చిన్నభక్తి - నలరిరి గరిమన్.

—• సీతా విలాపము —

ఉ॥ అప్పుడు జానకీసుతయు - నార్తినిఁ దూలుచు గద్గదస్వన
 బొప్పుఁగ నేయుపాయమున - నొందుదునో? మరణంబు దైవమా!

యిప్పుడు నాను దీర్ఘ జట - యే యురిగా ననుతఁ ఘటించెదన్
దప్పుడు మాటలన్ గుణని ధానుని లక్ష్మణు ముందు దూటితిన్.

౧౦౦౮

తే॥ పాపఫలమునఁ బీడింపఁ - బడితినిటుల

ననుభవించితి స్వీయకృ - తాపరాధ

మకట! తగిన ప్రియశ్చిత్త - మింకఁ దలంప

నసువులను వీడుటని నిశ్చ - తాత్మయమ్యె

౧౦౦౯

—♦ హనుమంతుఁడు సీతకుఁడు రామవృత్తాంతమును జెప్పట —♦—

తే॥ అంత నామెకు శుక్రిపేయ - మైనరీతి

నాంజనేయుఁడు రామవృ - త్తాంత మెల్ల

మెల్లఁగాఁ జెట్టుకొననుండి - మృదుల ఫణితిఁ

బలికె సంతోషమాత్మను - బ్రబలఁ జేయ.

౧౦౧౦

క॥ సాకేతము విడిచిది మొన, లాకానన వాసకృతము - లాపయి రాముం

డేకరణి జతనమొనరిచె, బాకటముగ నదియు హనుమ - రాకయు వినుచున్.

ఉ॥ సీతయు నబ్బురొపడి వి - శేషముదాబును బొంది వ్యోమమం

దాతత రామసచ్చరిత - మంతయు నే విననయ్యెఁ జిత్రి మీ

రీతి నిజాబా? స్వప్న మొ? గ - రిష్టుఁడు పుణ్యుడెవఁడు నేఁడు మ

చ్చేతము తృప్తిసొందునటు - సేసె? దయామతి నన్ను గాంచుతన్.

౧౦౧౧

—♦ హనుమంతుఁడు రామముదికను సీతకొసంగుట —♦—

వ॥ అని సకరుణాబుగాఁబలికిన హనుమానుడును సీతాపురోభాగస్థలంబునుజేరి నిలిచి

నముగ్ధై నతియొనర్చి రామసౌఖ్యత్రుల కుశలమునువదించి తాను రామునిబూట

గుటయుఁ దనపేరును నెఱింగించి శ్రీరామనామాంకితాంగులీయకంబు నామె కొసం

గిన సస్థానముద్రయగు వైదేహియు రామముదికను గన్నులకద్దిగొని ముద్దగొని

పులకాకురితాంగియై యమందానందమున హనుమంతునిం గని యిట్లనియె.

మ॥ కపివర్యా! యెటువచ్చితిచ్చటికి ర - ష్మస్త్రీ గణోద్వేషితం

బుపరుద్ధంబు గురాపమీవనము రా - మోదృతమున్ విన్ని నా

కిపుడామోదమునించితౌ గుణనిధి! - యేరీతిగా రాక్షసా

ధిపు నిర్మితరూ? రామలక్ష్మణులు వా - ర్థిందాటి నన్ బోతురొ? ౧౦౧౨

క॥ అనుచులపై నాసనువిడి, వెసమృత్యువు వాతఁబడఁ - విక్షించెడు న

న్నసదృశగతిఁగని రాఘవు, ల సుఖోదంతమున ననువు - లన్ నిలిపితహా!

మ॥ అనినన్ మామతి సీతనుం గనుచు మా - తా! సౌశయంబేల? రా

మునికన్ సాధ్యముకాని కార్యమది యీ - భూమిన్ గనన్లేదు వా

రినిధిక్ దాటుట యేమివింత? వినుమా! శ్రీరామ సౌమిత్రులక్
 ఘనులక్ నాదగుస్కంధసంస్థితులుగాఁ - గక్ జేర్తు నివ్వటిక్. ౧౦౧౩
 తే॥ ప్లవగసంఘముతోడ నీ లంకఁ జేరి, రాఘవులు ఘోరమా రణ-రంగమందుఁ
 బరిక్తికంతుని సుతహిత-బంధువార, యుతముగాఁ జంపునరు సత్య ముద్వి ఫుప్రీ!
 క॥ పిమ్మట నూటలంగను చి, తమ్మున శ్రీరామమూర్తి-తమ్ముని తోడక్
 సమ్మదమున నిన్నుంగొను, నమ్మా! సీతమ్మ! నమ్మ-మమ్మా! నన్నుక్. ౧౦౧౪
 చ॥ అని తన గొప్పరూపమును - నామెకు, బ్రత్యయమొప్పు జూపి రా
 మునివలనక్ రహస్యముగ - మున్వినికట్టి తెలుగు చిత్రీకూ
 టనగమునక్ మనశ్శీలను - డంబుగఁ దాఁ దిలకంబు సీతకుక్
 మనమలరంగ రాముఁడు స మాబుగఁ దీర్చినవార్త తెల్పియుక్. ౧౦౧౫
 చ॥ ముదమునుజెందు జానకికి - మొక్కి సమీరసుతుండు తల్లిరో?
 సదయత నాకనుజ్ఞ నిడి -స్వామికి గుర్తుగ నెద్దియేని యి
 య్యదనున నిమ్మ భద్రముగ - నయ్యది చేర్చెద రామమూర్తికిక్
 ముదల భవత్సుఖాప్తికది - మూలపుఁ గారణమా నటంచనక్. ౧౦౧౬

— ♦ సీతాదేవి తన చూడఁజూచిని రామార్థము హనుమంతున కొసంగుట — ♦

భుజంగ పర్యాయము
 రసాపుత్రి, కేశాంత - రస్థంబు దివ్యం
 బసామ్యంబు పితృగంబు - హర్షహంసంబు
 న్వేసక్ స్వీయచూడామ - నిక్ దీసి మోద
 పృసక్తిక్ హనూమత్క - రంజంమఁ బెట్టెక్. ౧౦౧౭
 ఉ॥ పెట్టియుఁ జిత్రకూటమునఁ - బెన్నిటి నిన్దరసెండి లేచి తక్
 గుట్టిన కాకముం గనియుఁ - గోధమతో నిషికాస్త్రమేసి చే
 పట్టుమటంచుఁ బాదముల - వ్రాలిన కాకమునాల నేత్రముం
 గిట్టగఁజేసి పోవుట ను - ఖంచుట జ్ఞప్తిగఁదెల్పె సంతటక్. ౧౦౧౮
 తే॥ ధన్యుడైతి నటంచుఁ ద-త్కపివరుండు, సీతకు నమస్కరించి పృ-స్థిత హర్ష
 చిత్తుడై స్వామికార్యులు-సిద్ధిపొందే, గొంతపని యిందొనర్తునక్-కోర్కెడవిలి.
 క॥ మాతా! సీతాదేవి! యీతటి యుద్బాధ నాకు - నెక్కువయయ్యెక్
 జేతస్త్రప్తి వసఫము, లో తీయనిపండ్లు తినెద - ననుమతి నిడుమా!
 మ॥ అని పొర్లించిన నామెయుఁ గరుణించి కరకంకణంబు నొండు కైకొని మరున్నంద
 నునిఁ గనుఁగొని కపివరా! యిద్దానిని లంకాపట్టణమున నంగడులయరసు విక్రియించి
 వలయు ఫలములనుగొని కడుపారఁదిని బడలికవాము మంతియకాని వసఫలములను

డుల్పువలవనుసుమా! యనిన నతండు సమ్మతింపక 'తల్లీ! పరహస్తఫలమ్ములను భక్షింపని వృత్తనియములు' నాకుఁగలకుకావున గతియేనుని వగపు సొరుచుండఁ దట్టతుడకా కరువలిపట్టితోఁ బుడమిపట్టి యిట్టి లనియె. ౧౦౨౫

శా|| బిడ్డా! కర్వలినుద్దలపట్టి! శ్మశానచే - బీడింపఁగాఁబడ్డ నీ యెడ్డఁగాంచితి నేమిసేయునును లం - కేసుండు వీక్షింపఁగా నొడ్డఁగించుచు నీయెడక వనికి న - ధ్వుండుక బ్రభూడాతఁడా యడ్డంకిక దొలఁగింప శక్తులెవర - న్నా! చెప్పనోరాడునా? ౧౦౨౬

క|| అనుటయు మారుతియిట్లుచు, ననఘాత్మిక! లోకమాత! - యవసీతనయా! ఘన రామనాచు ముత్తం, బున నెంతటి వారివైన - భువి నీల్గింతుక. ౧౦౨౭
తే|| తారకంబే హృత్కంజ - దళములందు, జిహ్వాతలబయియుండు సు-స్థిరముగాఁగ వారికి ఘోరరాక్షస - వారమెల్ల, దృఢముకంటెను స్వల్పమా - దేరిచూడ.

చ|| అనవుడు జానకీసతియు - నా హనుమంతునిఁ గాంచి వానరా!
ఘనమగు నీదుభక్తికి న - ఖండముదంబానఁగూడె నాకు ని
వ్వనమున రాలినట్టి ఫల - పాళి గ్రహింపుము తృప్తిపొందుమా!
దనుజుల మీఁది యీసున వృ - థావనభంగ మొనర్పకుండుమా! ౧౦౨౮

— ♦ హనుమంతుఁ డశోకవనమున ఫలములను దిని వనమును బాడొనర్చుట. ♦ —

చ|| అనుటయు వల్లెయంచు మరు - దాత్మజుఁడల్లనఁ దోకచేతఁ జె
ట్లను గడలించి రాలిన ఫ - లంబులఁ దాఁ దినుచుండ రాక్షసుల్
వనచరుఁ గాంచి దర్పమున - వన్యఫలంబులఁ దిందువా? యటం
చని బెడరించుచుకొ దటుము - లాడిరి కొవ్వనఁ జివ్వసేయుచుకొ ౧౦౩౦

ఉ|| అంతటఁ గారణంబొకటి యారయఁ గల్గెనటంచు నెంచి ని
శ్చితగ వృక్షముల్ పెరికి చివ్వనఁ దద్దనుజాళిఁ గొట్టుచుకొ
సూతనమొప్పు మారుతి వి శాలవనంబును గూల్చె జానకీ
కాంతకు నాశ్రయంబగు న - గంబును మాత్రము నిల్విపొల్పుగకొ ౧౦౩౧

క|| చైత్యప్రాసాదంబును, నత్యంతము పాడొనర్చె - నందలి భటులకొ
మృత్యువునకు బలియొసఁగెను, దైత్యులు వెఱుంగంది పటవ-దారుణరీతికొ ౧౦౩౨

క|| ఆహనుమానుని భయమున, హాహాకారములఁ జలుపు - చారాక్షసులుకొ
గోహస్తుని రావణుఁగన, నూహించియుఁ బర్వవ్రాతీ - రోటమియొప్పుకొ ౧౦౩౩

— ♦ రావణుఁడు భ్రాంతుఁడై గయునిఁ జంపుట. ♦ —

ఉ|| అంతట రావణుడును శ - యంబుననుండియు నిద్రలేచి శ
య్యాంతరమందునన్ గయుని - యంబరముంగని రోషమంది నా

- కాంతను నీడు పొందెనని ఖడ్గమునొండు ధరించిపోయి యా
 చెంత నె సుప్రసాదన గయుఁ జెచ్చెరఁ దా వధియించె గూరతన్. ౧౦౩౪
- క॥ పిమ్మట మంజోదని వ, ధమ్మను నొనరింప నెంచె - దత్తనిన్ద్రో
 షమ్మును రాక్షసులెల్లరు, సమ్మతిగాఁ దెలుప మరల-శాతుండయ్యెన్. ౧౦౩౫
- ఆ॥ అల విభీషణుండు-సపుత నిష్ఠురలేచి, తనమశయ్య రావణునిది వలువ
 గాంచి శంకనొంది-కారణమూహించి, సతినిఁ జంప నెంచి-సత్యమరసి ౧౦౩౬
- క॥ ఎన్నఁటికైనను రావణు, నన్నయెకద యంచు నమ్ము-టది మోసమట
 చెన్నుచు మదిలోఁ గుఱిగొని, మిన్నక యతఁడుండెఁ గోఁతి-విషయోతటిదో? ౧౦౩౭
- క॥ తదనంతరమున నున్నత, పరుండై రక్షోగణంబు-భజియింపఁగన్
 సదముననుండిన రావణు, నదరుచు నేడ్చుచును జేరె-నసురీగణమున్ ౧౦౩౮

—♦ రాక్షసశ్రీలు వంశంగమును రావణునకుఁ దెలుపుట ♦—

- చ॥ అటుగని రావణాసురుని - నా యసురీతతి కేలుమోడ్చి మి
 క్కుటమగు చేటుదెచ్చె నొక - కోఁతి యశోకవంశంబునెల్ల న
 క్కట! మొదలంటఁగూల్చె మొన - గాండ్రగు బాటుల గెంటి చంపె మే
 మెటు బ్రతుకంగ నోపుచుము - హింసకుఁ డాకపియో పృథ్వాత్తమా! ౧౦౩౯
- సుగంధి! చెట్టుచెట్టు దోఁకఁజుట్టి - జెట్టియట్టులాగు నా
 చెట్టులపై కేలబట్టి - చెట్టనొద మమ్ములన్
 గొట్టు బిట్టు నెట్టు మిట్టు - గొట్టుమాఁదయైన యా
 చెట్టు నట్టుబట్టి గిట్టు - జేయురాజ! పున్నెమా. ౧౦౪౦

—♦ రావణుండు హనుమంతుని బట్టితెచ్చుని దైత్యుల నియోగించుట ♦—

- చ॥ అని కడు విన్నవింప నను - రాధిపుండున్ వనపాలు జంబుమా
 లిని వెనఁబిల్చి నీవు బలు - లెంకలనున్ బదివేలమంది నొ
 య్యనఁ దొడికొంచు నేగి యిటు - లావడిగూర్చిన కోఁతిబట్టి నె
 ట్టన నిటకీడ్చి తెచ్చుని క - డొకను బంపెను గిన్నమిఱుగన్. ౧౦౪౧
- క॥ వారును జనిమానతిగని, హారతఁగొని పోరఁ గీత - కూజరుండొత్తన్
 ధీరత ఘోరతరంబగు, నారవ మొనరించి మించె - నతిహర్ష ముతోన్. ౧౦౪౨
- క॥ శితశరములు జతఁగొని, దిశిజులు మితిమీఱఁ గోఁతి - దిక్కునకేయన్
 మతిమంతుండు హనుమంతుండు, తత్రోరణ మెక్కినిక్కి - దర్ప మెలర్పన్. ౧౦౪౩
- క॥ పొరిఁబారి రక్కసులపయిన్, జరలాటముకాఁగ దుమికి - చాఁగఱగొనుచున్
 బంకాండు మశికములబలె, నుభౌక్తల నప్పుడెతఁడు - నలఁచెన్ జెలుచన్. ౧౦౪౪

- క॥ ముఱియును దగువరములఁగొని, చుటచుటఁగనికొట్టి రాక్ష - సులఁజూపియు న
 ట్టెఱుఁగఁగదాలాగఁబున. నటకాతని జంబుమాలి - సంతసెుకర్చెన్. ౧౦౪౧
- క॥ రావణుఁ డాచార్యునిని, చేవరు బలయుతులఁబాచ - సేనాపతులన్
 దా వడిఁబూపెరు వచచర, కావరముడిగింపఁ గపినిఁగన గ్రహియింపన్. ౧౦౪౨
- తే॥ లక్ష రాక్షస యుతులయి - దక్షులైన
 తచ్చరూపానుకులు కపి - తల్లజునిని
 బట్టచుంకించి శిరములఁ - గొట్టఁబూన
 నాజనేయుఁడు రోషారు - ణాక్షుడగుచు. ౧౦౪౩
- క॥ వారల నెల్లర సపుష్పము, హరభసము మీఱఁ గరుల - నొప్పుకముగా
 సారెకుఁగొని మోచుచు నా, తోరణమున మారణంబు - తొడరంజేసెన్. ౧౦౪౪
- క॥ దళవాయు లేపురివ్విధి, దళములతోఁ గోఁతెచేతఁ - దత్తురుహతిఁగం
 దళములు వగులఁగఁ గూలుటఁ, గళవళ పాటొప్ప విని నృ - ఘాతుకుడంతన్
- క॥ అక్షుడను తనసుతున్ రణ, దక్షునిఁ బిలిపించి పుత్ర! - త్వరఁజని నీవా,
 మృతచరున్ బంధించి న, మక్షముచకుఁ దెమ్మ పొమ్మ - టంను వదించెన్.

—♦ హనుచుంతుఁ డక్షమహారునిఁ జంపుట ♦—

- క॥ తగ్గుర్వచుజ్ఞ నక్షుఁడు, ముద్గర ముసలములు శస్త్ర - ములు కొని చని తా
 నుద్ధాధముగాఁ గపివరు, నుద్గతి చెడఁగొట్టఁదొడఁగ - నురుకోపమునన్. ౧౦౪౫
- క॥ ఉద్గ్రీవుఁడగుచు హనుమయు, సద్గ్రీథితాయుధములెల్ల - ట్టాఁ గూల్చుయు దీ
 వృద్గ్రీధి ముగ్ధరము కొని, తద్గ్రీహయాళువును నక్షుఁ - దడయక చంపెన్.
- మ॥ అటులయ్యుత్తుకుమారుఁడున్ హనుమచే - సంతంబుచుంబొందె నం
 చుటజస్టుండగు రావణుండు విని శో - కోత్తప్తుడై రోషియై
 పటుసత్తుండగు నింద్రజిత్తురు సుతున్ - భాస్వంతునింగాంచి య
 క్కట! యక్షుండును గోఁతెచే మృతిగ నెన్ - గర్భాబలంఘ్యంబహా! ౧౦౪౬
- మ॥ త్రకోకిలము.
 నిన్నుఁబోలిన వీరులెవ్వరు - నేడుదోపరు నామదిన్
 గ్రొన్ననం జనుమా! కుమారవ - రా! జితామరనాయకా!
 పన్నగుల్ మఱి యక్షులున్ సుర - వర్యులున్ నినుగెల్తురే?
 పిన్నకోఁతియదెంత? దానిని - బీచమేదఁగఁ దెమ్మిటన్. ౧౦౪౭
- క॥ నాపుడు నింద్రజితుండును, బావనమతితోడఁ దండ్రి - పాదంబులకున్
 దా వందనముల నొనరిచి, పావనినిబట్టి తేర - భావించి తగ్గన్. ౧౦౪౮

—♦ రావణపేరితుడై యింద్రజిత్తు హనుమంతుని బంధింపఁబోవుట ♦—

చ॥ అరదము నెక్కి కోటియను - రావళితక్ వలగొంచురాఁగ ను
 ధ్వజముగ నస్త్రశస్త్రములు - తోమరపట్టి సభిగిహల ము
 ద్ధర ముసలాది సాధనవి - తామెలర్పఁగ వేగనేగి వా
 నరవరుఁగాంచి మించుచు ర - ణాబాసరించె నచుచలాత్ముడై. ౧౦౧౯

తే॥ తోఁకరాయఁడు మెలమెల్లఁ - గోఁకఁ బెంచి
 తేజిచూచుచు నెల్లరా - త్రింఁచరులను
 దల్లడిల్లఁగ బిగియించి - పల్లటీలు
 గొనుచు నిలకుఁ బెరిల్లునఁ - గొట్టియూర్చె. ౧౦౨౦

ఉ॥ ఇంద్రజి దానికిం గనలి - యేపునఁ దూపులువైచెఁ గ్రోతిపై
 సొంద్రముగాఁగ నప్పుడు ర - సాతలమల్ల నభస్తలంబు ని
 స్తంద్రత సంచలింపఁగ స - దాగతిసూనుఁడు వృక్షపాలి నీ
 రంధ్రముగాఁగవైచుచుఁ బు - రందర వైరినిఁ గ్రిందొనర్చినఁ. ౧౦౨౧

తే॥ మేఘనాకుఁడు వెఱగొని - మిడుమిడుకని
 వేగఁ బెడమఱియేగి తా - డాగె నొకట
 నట్టిసమయాన వెన్నుని - పట్టివచ్చి
 గాలిచూలినిఁ గనుగొని - లీలబలికె. ౧౦౨౨

క॥ హనుమా! మత్స్పృహనమును, వినుమా! నాయస్త్రమెపుడు - విడు హరిజితుఁడున్
 జనుమా! వశుడై నీవపు, డనుమానములేక రావ - ణాసురి నెడకున్. ౧౦౨౩

వ॥ అనిన ననిలసుతుండును వల్లెయని సమ్మతింప సరస్వతీశ్వరుండు మరలి డాగి
 యుండిన మేఘనాకు నవలోకించి హరిజితుండగు నీవ యొక క్రోతికి భయంపడ
 నొనె? మదీయాస్త్రంబు నరివోసి విడిచిన నతాడు నీవశుడు కానోపునని ప్రేరేచి
 యంతర్ధానంబుసెందె ననంతరంబున. ౧౦౨౪

—♦ ఇంద్రజిత్తు బ్రహ్మాస్త్రమునువైచి హనుమంతుని బట్టుకొని రావణుకడకుఁ బోవుట ♦—

తే॥ ఇంద్రజితుఁడును గపిఁడేరి - యేపుసూపి, కడఁగి బ్రహ్మాస్త్ర మేసిన - గాలిచూలి
 కట్టువడె నంత సుతస-ముట్టిపడఁగ, హరి జితుండును బితఁజేర్చె-హరినిఁ ద్వరగ.

క॥ పిమ్మట రావణుననుమతి, నమ్మారవభోక్తయకా ప్తి - హస్తుఁడు హనుమన్
 బమ్మిర మదమునఁ గనుగొని, యిమ్మెయి చెందులకు వచ్చి తీవిట కనుచున్ ౧౦౨౫

తే॥ ఎవ్వడవు నీవు క్రోతి! నీ - కేమి కార్య, మిచటఁగల్గెను? దుర్మార్గ - మేలసేయ?
 నిన్నుఁ బ్రేరేచి పనిచిం-నీచుఁడెవఁడు? తెల్పుమన రామవిషయంబు దెల్పి కపియు.

వ॥ రావణాసురునిగాంచి యిట్లనియె. ౧౦౨౬

—♦ రావణునకు హనుమంతుడు నీతిని బోధించుట. ♦—

వంశస్థము॥ దశాస్యః మూఢా! విమ - తత్వమేలరా?

యశస్సు రామున్ శర - జాగతప్రియున్

భృశంబుగాఁ గొల్వము - పృథ్విపుత్రికన్

బ్రహ్మాతిగానిమ్ము న - బాంధవుండవై.

౧౦౬౬

ఇంద్రవంశము॥ పంచాస్యతుల్యుల్ ఘన - పర్వతోపముల్

ప్రాచదృబుల్ దంష్ట్రిన - ఖాయుధుల్ కపుల్

గాంచంగ లంకన్ దుద - కాఁగఁ గూల్పుకే

యోచంగ శ్రీరామున - కిమ్ము జానకిన్.

౧౦౬౭

ఇంద్ర వజ్రము॥ దేవేంద్ర ముఖ్యుల్ తగు - దిక్కెయైనన్

దేవేశు నం కాననె - దీటుకొన్నన్

జావేదఁ బాతాళమె - స్థానమైనన్

జీవించువే? రాముడు - చీల్చునిన్నున్.

౧౦౬౮

క॥ అని శుభహిత పావనగతి, ననిలాత్మభవుండు పలుక - నావచనంబుల్

దనుజేశుండు వెడచెవినిడె, గనఁ జచ్చెడువాడు మందు - గర్హించునటుల్. ౧౦౬౯

—♦ అంజనేయుని సవ్యాధనము వినక రావణుడు విష్ణువీరులు ♦—

చ॥ మఱియును రావణుండు కపి - మండను శ్రీ హనుమంతుఁగాంచి యి

త్తతి వెఱలేక ప్రేరదవె? - తప్పుడుకోరి! మదీయపారుషం

బుఱువును సర్వలోకజయ - మొప్పుగఁ గాంచవు కావునన్ నిజం

బుఱువితలాడఁబూనితివ - హా! వినుమా! యిక నాదుశౌర్యమున్.

౧౦౭౦

సీ॥ అఖిలజగత్సృష్టి-కాద్యుండౌపరమేష్ఠి, ముచాంగపాతకుఁడెంచిచూడ

ననుపమానపరీభా-భ్యర్చితుండై నట్టి, సూరియు మత్ప్రీతి-హారి యరయ

శీతలభాను వి-ఖ్యాతిగాంచిన యామి, నీరాజు నాఫతి-ధారికనఁగ

రంభాదిదేవతా-ప్రమదానుభోగుండౌ, సురనాథుండును మాల-కరి తలంప

ఆ॥ నగ్ని రజకుండెన్న-నా యముండును దండ, ధరుండు వరుణుండంబు-దస్థితుండు

హాయిగాఁగ వీచు-నవ్వాండు కరువలి, దాసులెల్లదేవ-తాగణంబు.

౧౦౭౧

మ॥ అల మార్తండుండె నా పితండు గణపుండు, డా గార్దభోద్రక్షకుం

డలరన్ మంగళుండెడియకా గ్రహము. లా - హర్యశ్రీ పీఠంబుము

గల సోపానముగాఁగ నుండుదురు సో-ఖ్యస్ఫూర్తిమై బిడలన్

సిలుగేదన్ సతతంబు దాదియయి ప - స్థిదేవ రక్షించుఁ దాన్.

౧౦౭౨

శా॥ కైలాసంబు చలింపనూపితిని య - త్సన్వామిని గెల్చితీ
నా లావుక్ విభవంబులిట్టివి సదా - సంకుండనై యుండు న
న్నీలా గొప్పగ నిర్భయుండవయి కో - తీ! కేకలం బెట్టుచుక్
లీలాజాలముగాగఁ బల్కెదవె? కూ - లితుక్ నినుక్ దుర్గతీ! ౧౦౨౩

తే॥ ముదలఁ బగ్గవళిలో నధ-ముండవు నీవు, రాముడనెంత? సుగ్రీవుఁ-డేమిలెక్క?
యా వనేచరయుతుని న-రాధముని, సానుజుండైన రాముని-సూహరింతు.

క॥ అని కోపోదేకుండై, వనచరమండైన గంధ - వాహకుమారుక్
ఘనమగు కరవాలంబున, మునుకొని వధియింప నెంచఁ - బూనినయంత్రక్.

తే॥ ఆ దశాన్యుని గనుఁగొని-సాదరమునఁ, దమ్ముడైన విభీషణుఁ-డిమ్ముమీఱ
నిట్టులను నన్న! దూతను హింససేయ, ధర్మమానె? వధింపఁగఁ-దగదు తగను.

—♦ లంకా దహనము ♦—

వ॥ అని నివారించె. ననంతరంబ లోకరావణుడైన రావణుడు నష్టభావంబున నీతని
వాలంబు దెగనఱకుడని భటులకాజ్ఞాపింప వారును ఊపములను గత్తులను గటారు
లను గొడ్డండ్రును ధరించిగర్జించుచు హనుమానుని లాంగూలంబును భంజింపదొర
కొన్నఁ బెరిల్లుమని యాయుధంబులెల్ల దుగ్ధి త్రేల్లి నలియయ్యె నంతఁ దత్తల్లి
భటవర్గంబునుగని దశగ్రీవుండు మీరలీకోతితోఁకికుఁ దైలసిక్రవస్త్రంబులను
జుట్టి యగ్గిపెట్టుడని యాజ్ఞాపించినఁ దత్కింకరులను దైలాక్రంబులగు శణపట్టంబు
లను బుట్టంబులను గట్టిగాఁ గరువలిపట్టి వాలంబునకుఁ జుట్టసాగిన హనుమంతుండు
కోమకృమంబుగాఁ దనలాంగూలంబు వృద్ధిసేయుచుండె నంకువలన లంకయందలి
వసనహట్టముల గుట్టలుగుట్టలుగానుండిన బట్టలన్నియు హనుమత్పుచ్చంబునక చాల
వయ్యె నెట్టకేలకు సాక్షాత్తురగుదలియుఁ జారులయుఁజీరముల గ్రహించి తెచ్చిచుట్టి
మట్టుమీఱుచున్న వాలంబుదెట్టు మట్టసముగాంచునో? యని సీతాదేవి కట్టుపుట్టం
బుఁ దెత్తమని యొకించినఁ దటుక్కున నతనివాలంబుపెంపునిలిచెఁ దదర్థంబు సర్వ
గేహస్థతైలంబులును ఘృతంబును స్నేహమాత్రంబులెల్లఁ గొల్లఁగాఁదెచ్చటాజెసి
నల్లఁద్రావుడులకెల్లరకు ఘృతాదులభయంబులయ్యెఁ జిన్నిబిడ్డలకు, బునుకలకు
రాచుటకేని రమంతైలంబులేదయ్యె మఱియుఁ బురుషులకును స్త్రీలకును గట్టం
బుట్టలుకఱవయ్యె నగ్గులై లజ్జాభరంబునకునోపక యంతిపురము కాంతలుసంతాపము
మూలమూలబడగి రోదనంబులొనర్చుచుండిరి మూఁడుకాశ్యముదుసలులును నె
న్నండును వినని కనని చెట్టనిట్టులొడిగట్టి కట్టిడిరావణుండు పుడమిపట్టికై యంత
సేసెరా? యని వందురుచుండిరప్పుడు నిప్పలనుబోగుసేసి రక్షోనాథకింకరులు
భయంకరముగా భస్మకంపనంబునఁ గపివాలంబుఁ బ్రజ్వలింపఁజేయఁజూచిన నెంత

ఁజును నగ్ని భగ్గుచుని మాడదయ్యె నౌలరావణుడ లేచివచ్చి తననోళ్లతోగట్టిగా
 పూత్రార్ములొనర్చుచు నగ్నిని బిజ్జలింపఁజేయుచుండఁ దదగ్నిస్పర్శనమున
 నతని శ్మశ్రుజాలాబును శిరోజాబులును దగ్ధంబులయ్యెనంత విశతికరంబులచే
 నతండు మీసలను దలలను గుద్దుకొన నారంభించిన రక్షోగణంబు రావణాసురుని
 గని వికటహాసంబానర్చె హనుమయు దశాననుని వెక్కిరింపఁదొడఁగె సందులకు
 రోషించి యతడు కింకరులారా! మీరీకోతిని నిటనూడివెడలించి యూరేగింపు
 పొనర్పుడని యనుచుతినిడిన వారును నట్లయొనర్ప నియ్యకొనిరి. తత్సమయంబునకు
 సరిగా బ్రహ్మాస్త్రవిర్బంధంబు హనుమాతునకుఁ దొలగిపోయె; నిశాకాలంబును
 నాసన్నంబయ్యె వివిధంబులగు ఘనవాద్య ఘోషంబులు మిన్నుముట్ట శస్త్రధారులై
 రక్షఃకింకరులు కూడలిడుచు వెబబిడుచుండఁ గపివరుడైన హనుమాతుండు తన
 తండ్రిచెలికాడగు నగ్ని తన్ను బాధింపమిఁజేసి సంతపించుచు గంతులిడుచుఁ బై కెగిరి
 కింకరులకుజంకక లంకయందలి పత్రిగృహంబుమీఁదికిని లంఘించుచు నగ్నిదగుల్పు
 చుఁ బలుమాఱు రామనామంబు దలంచుచుఁ దత్పురీవరంబు భస్మీభూతంబు సేయు
 చుండె నయ్యెడ.

౧౦౭౬

ఆ॥ ఎదలు దలలునోళ్లు - నెడనెడ దడబడఁ, గొట్టుకొంచుఁ గొంప-కొల్లపోయెఁ
 జాపు వచ్చెనంచు-క్షణదాచరావళి, పెల్లు తల్లడిల్లి-బిట్టుపనవె.

౧౦౭౮

వ॥ వెండియు.

౧౦౭౯

సీ॥ ఊయాలలను నిద్ర-నొందెడు శిశువుల, వదలి యిండ్లనువెలు వడెడివారు
 ఓసీ! కరాళి! కుంభోదరీ! ఘనదంష్ట్రీ!, రా రే! యబంచును-జీరువారు
 నీళ్ళకుండలుదెచ్చి-నెఱమంటలొర్పరే!, యంటుకొనె గొంప-లనెడివారు
 పట్టుడి! కోతిగిరి-గొట్టుడి! మెడబట్టి, నెట్టుడి! యని బిట్టు-నెరయువారు
 తే॥ సగముకాలిన యెడలితో-వగచువారు, కొడుక! చచ్చితివే? యని-కుంచువారు
 పెండ్లమా! పోయితివే? యని-ప్రేలువారు, కండ్లునీల్లగఁ బుట్టిల-కఱచువారు.
 క॥ మగడా! నెగనెడిమంటలఁ, బాగగుంపులఁ గూలితయ్యె! - బుడుతలు నేను
 వగవగనయ్యె గలకట!, జగతిఁ గతిలేకటంచు - జడిసెడు వారల్.

౧౦౮౦

క॥ అమ్మా! యబ్బా! కాలెనె?, మమ్ములఁగని మీరలిప్పుడు - మాటాడరె? యే
 యమ్మల యమ్మలఁ గొలువ ను, ఖమ్మగునా? యంచు నేడ్చి - కాల్గెడివారల్.

ఆ॥ కోతి చేష్టలంత - గొప్పచేటొనగూర్చె, మనకు మిత్తియిద్ది - యనెడివారు
 నగుచు మర్త్యభోక్త - లల్లాడుచుండంగ, గనలుసెంది పుక్తి - కంఠుడంత.

క॥ వివిధాయుధధారుల ధీ, రవరేణ్యుల రాక్షసుల ధు - రంధరుల మహా
 హవదక్షులఁ బదికోటుల, జవసత్వము కలుగువారి - జయ్యనఁ బిలిచె.

౧౦౮౧

- తే॥ వారలంగని కడిమి సా - మీరి మీటి, చాల నాలంక హల్లక - ల్లోల పటిచి
యల నిభీషణ నిలుమాత్ర - మట్టెవిడిచి, గుట్టుమనిమాచ్చి వేర్చె న - ఘోరినీతి.
- ఉ॥ రావణుడుక ససై న్యుడయి - ర క్తనిభంబగు లోచనంబులక
బావనిగించి బాణము ల - పారముగాఁ గురియించె రాక్షసుల్
తీవరమొప్పు నాయుధత - తిక పెసైచిరి వాతనూతిపై
నావిధి కింతయుక పగపు - నండక మారుతీ రామునెంచుచుక. ౧౦౮౨
- ఉ॥ మండ్రుతోకతోడ నె య - మానుష విక్రమమొప్పు సైన్యముక
గండడగంగగొట్టి లయ - కాలునిబోలి దశాస్యుగారచి ప్పి
పిండము పిల్లకాకులవి - పీఠ! యదేటికి సిగ్గులేదురా?
దుండగమేలరా? యనును - దోక విగుడ్చుచు గొట్టె నెత్తినక.
- క॥ ఆ దెబ్బగొని దబాలున, నా ధరఁ బడి యెల్లబోయి - యా దశవక్త్రుర
డాదను మూర్ఛనుదేరి య, హా! దైవకృతుబటంచు - నాత్మను గుండెక.
- తే॥ పాపనియూఁ జంపఁదలఁచియు-రావణునిని, నిరద్రాజునిని విడె రామ-చంద్రమూర్తి
లక్ష్మణుండును వచ్చి చ-లంబుదీఱి, వీరి పథయింత్రు యశముచే-కూటననుచు
- క॥ పిమ్మట హనుమానుండును, సమ్మదమును జయముఁగొంచి - జలధితటమ్ముక
నెమ్మింజేయు వాఱ్ఱు, తమ్ములకుక బాధలేని - తద్విధిఁ గనుచుక. ౧౦౯౦
- తే॥ రంగనుత్తుంగభంగ త-రంగములకుఁ, దనను లాంగూలమును మెల్లఁ-దగులఁజేయు
చల్లనల్లనఁ జల్లఁగా-ననలమూర్చి, పులిసతలమున క్షణము సొ-పుగ పరుచె.
- శీత యగ్నిలోఁజెక్కి మృతిపొందెనని భ్రాంతుడై హనుమంతుఁడు విఁపించుట —
- తే॥ పొగకరు ధై న శ్లేష్మమ-నగచరుండు, కేకఁదించుచు నుమిసి సర-కీర్ణమైన
యోజనను గొంతన-యాడి యుద్వితనయ, జ్ఞప్తివచ్చినఁ దనమది-శంకనొంది.
- తే॥ జలధికూలంబుననె సెచ్చి - నెవ్వత్తవంచ
కుండను ఛీ ఛీ జడుండను - గొంతయైన
ముందు వెన్నల నూహిరవఁ - బోక యకట!
- త్యరను బొరవడినాడ నె - తేయు నటంచు ౧౦౯౩
- తే॥ రామతోషడ జానకీ-రమణినార!, లంకకాల్పెడి తటనిఁ ద-లాపనై తి
నామెయును నగ్ని బాధవే-నంతముండె, నేమిం? కటకట! దేవికి-హింసకుండనా?
- తే॥ ఊహలవి వేయునేల యా యుద్విసుతను, బ్రజ్వలదవ్వహ్నిశీఖలకుఁ-బాలుసేసి
నాడ నిశ్చయమిది యురి-త్రాడుకాఁగ, వాలమును గొంతునకుఁజుట్టి-కూలిహిదు.
- పీ॥ ఈ పాడుమోముతో-నేనెట్లు శ్రీరామ, చంద్రు నాలోకింపఁ-జాలువాడ?
- నెత్తడును సీత వృ-త్తాంతంబు వినినంతఁ, గడువడి మరణంబుఁ-గాంచుఁ గాడె?

తద్దక్షఃఖమున సుమి-తాశ్చత్రుఁ డప్పుడె, మరణించు లేకు సం-శయము సుత
వారల మృతిగని-సూరచతుండును, సచివయుతుంబుగాఁ-జచ్చిపోవు.

తే॥ నయ్యో! సుగ్రీవు చాపుచే - నతనిభార్య
రునుయుఁ జచ్చును వారి చం - దము నెఱింగి
యంగదుఁడు కూలుఁ బుత్రశో - కానలమునఁ
దారయును నాశనంబాచు - దలఁచిచూడ.

౧౦౫౯

సీ॥ రాజ పంచత్వంబు-యోజించి కపులెల్లఁ, బరలోక గతుతాచు-దురవడించి
పదునేనవదియైన-వత్సరాబేతెంచ, భరతుండు మరణించు-భయముసెంది
రాముని దుఃఖభ-రంబుచేఁ గౌసల్య, పంచతనొందు స-త్వరముగాఁగ
లక్ష్మణశోకసం-లగ్న భగ్నాత్మయై, శ్రీసుమిత్రీయు మృతిఁ-జెందునటులె.

తే॥ యియ్యనర్థములకు మూల - మెల్లనైన
కైకయును జచ్చు భ్రాతల - గతినిఁ దెలిసి
హతముగాంచును శత్రుఁ ఘ్నుఁ - డారటించి
రాముకొఱకు మునుఁగొంతు - తాము మృతిని.

౧౦౬౦

తే॥ రామభక్తులు మంత్రిలు-రామునెంచి, యీల్గుదురు రామమిత్రీలు-నిలను బాసి
పరమాంగంతురు జానకీ-వనితకొఱకు, జనకవంశము సర్వనా-శనముఁ బొందు.

తే॥ రాణి కౌసల్యకును సుమి-త్రీకును కైక, కును ధర్మగల సంబంధ-కులములెల్ల
మృందిపోవుః సరాజక-ప్రజయుఁ జచ్చు, నష్టమాఁ బ్రాణికోటి దు-ర్నయమువలన.

తే॥ హవ్య కవ్య విహీనత-నమరతతియుఁ, గుందిమాదురుఁ బ్రళయంబు-నొందుజగము
ధాత తాను బునస్సృష్టి-కై తపించు, నింతటికి నన్నుబుట్టించె-నేమొ? బ్రహ్మ.

క॥ అని బహుభేదమనస్కుం, డును బ్రాణత్యాగసిద్ధఁ-డునునగు ఘనుఁడా
యనిలకుమారుఁడు వాలం, బును నురిగా వైచికొనఁగ - బోరుననంతక.

—♦ పాఠ్యోపవిష్టఁడైన హనుమంతున కశరీరవాణి సీతాకుశల వార్తనెఱింగించుట ♦—

క॥ అశరీరవాణి యత్నిక, భృశమోదంబెసఁగఁ బల్కె - శ్రీహనుమంతా!

కుశలంబు సీత గనుమా!, యశోకవని నిజము మరణ - మందక మనుమా!.

వ॥ అని ప్రియంబులు వల్కుటయు హర్ష పూరితహృదయుండై వాయుసుతుండు తత్త్వ
ణంబ యతిత్వరితగమనంబున నశోకవనికరిగె నంతలో నతండు స్వర్ణ వేష్టితస్థలమ్ము
గాంచె నందులకుఁదగిన కారణంబొడు పూర్వసిద్ధంబై యుండె నెట్లనిన. ౧౦౬౩

—♦ గజేంద్రహతణ గరుడాహారాదానమున లంకాస్వర్ణ మహిమ ♦—

సీ॥ క్షీరసముద్ర వే-ష్టితము శ్రీమంతమ్ము, యోజనాయతము స-మున్నతంబు
నేతత్ప్రమాణ వి-స్తృతము రౌప్యాయన, స్వర్ణ త్రిశృంగ మం-చన్నభంబు

- వరుణ దేవోద్వాన-వరములు మత్సను, యతము చరత్సురీ-తఱినుతంబు
కమనీయకాంచన-కమలసత్కువలయ, కల్వారహిత సరః-కామనంబు
తే గిరివరంబు తిక్మాటాఖ్య కీర్తితంబు, కరము పాలుపారు నందలి-సరసి ధరణి
నాస్తిక నృశంసక కృతఘ్న-నరులకెపుడు, గనంగ దుస్సాధమగును న-గణ్యమద్ది.
ఉ॥ ఆసరసిక జలాంతరము - నందు దురాత్మ విరూపసత్వయు
గ్వాసితనాథవైరి యల - గాహిమము తా వసియించుచుండగా
వాసింగరేణముఖ్య పరి - వారముతో నొకనాడు యూధమ
బాసజలంబుఁ గోలుటకు - నైత్తమమీఱంగవచ్చి యచ్చుటక. ౧౧౦౫
- క॥ పుష్కర పానార్థంబై, పుష్కరయుత సరసిలోనఁ - బూనిక డిగి త
త్పుష్కరమును నిగిడించియు, బుష్కరి పుష్కరముఁద్రావఁ-బుష్కలత నిలక.
క॥ దంతోజ్జ్వల యూధమమును, సంతక బాదంబుఁబట్టి - యాకిర్పించె
సంతసమునఁ దద్ద్రాహం, బెతయు బలమొప్పు గనలి - యేపుతలిర్పక. ౧౧౦౬
- క॥ కరియొడ్చును దీరమునకు, సరయంగ మఱిజలములోని - కా నక్రము తాఁ
ద్వరసిద్ధును గరినక్రము, లురవడి యన్యోన్యమప్పు - డొవ్వకపోరక. ౧౧౦౭
- క॥ పతి చిక్కువడుట గాంచుచు, సతిదుఃఖము నంది కరిణ - లాకోశింపక
వితతధ్వని దారుణమై, కుతలం బదునివంగజేసె - తుభితజనంబై. ౧౧౦౮
- వంశస్థము॥ అటుల్ భయంబందిన - యా కరేణువుల్
తటాలునక నాథునిఁ - దారసిల్లయుక
బటుత్వమొప్పుంగను - బట్టిలాగినక
గటా! యశక్యంబయె - గాహి మెవ్వధిక. ౧౧౦౯
- ఉ॥ అట్టులె దివ్యవత్సర స - హస్రము నక్రకరీంద్రముల్ జవం
బిట్టల మొప్పు బోర, దుద - కెతయు వాతయుఁ జితనొంది తక
బట్టిన నక్రముందొలఁచు - పాటది తోఁపక తత్కరీంద్రస
మాట్టుబలంబు క్షీణమయి - మ్లానతకల్గినఁ దల్లడిల్లుచుక. ౧౧౧౦
- శా॥ ఏకాగ్రస్థిత శుద్ధమానసమునం - దిచ్చాప్రపూర్ణంబుగా
(శ్రీ) కాంతారమణుక హరిం దలఁచి శౌ - రీ! స్వీకృతాబంబు నా
ళికాక్షుండగు నీకయర్చిత మింకే - లీలక ననుక బోచెదో?
నాకీనక్రము బాధఁ బాపుమని కృ - న్నకస్వాత్మఁ బూజించుచుక. ౧౧౧౧
- తే॥ అనఘ! యాపద్విమోక్షంబు - నాచరించి
మన్నిరు త్సాహమును దోచి - సన్నతముగ
రక్షణము సల్ప వేవేగ - రమ్మ! రమ్మ!
ఇందిరాలోల! తడవేల? - కుందజాల! ౧౧౧౨

- చ॥ అని నుతియింపఁ దన్నుతుల కాపర మేష్వరుఁడౌ రమేష్వరుఁ
 డును గఁఁగ బీతచిత్తుడయి - నూనముగాని కృపారసంబు క
 న్గోనలఁదొలఁకఁ దార్జ్యునిఁ గ - నుంగొని సత్వరమెక్కివచ్చి జీ
 వనగత సకంఠికిఁ మ - వక్రముగాఁ గని చక్రధారయై. ౧౧౧౮
- క॥ గాఢాగ్రస్త గజేంద్రుని, గాఢామును జలాశయమున - గాఢావిధమునున్
 శ్రీ హరితలఁచి సుకర్షణ, మీహనువిడి మకరశిరము - కృతమొనర్చె. ౧౧౧౯
- క॥ నాగేంద్రుని విడిపించెను, నాగేంద్రము లరుసఁమొదె - నానాఖచరుల్
 నాగేంద్రశయను నెంచిరి, నాగేంద్రుఁడు హరినిఁ గొలిచి - నతులొనరించె. ౧౧౨౦
- క॥ పూర్వంబాకరి పాంశ్య దేశమునకున్ - భూపాలవర్మండుగా
 దౌర్వార్యంబుగనుడి ధీరుడయి యి - దౌర్వ్యుచ్చిదివ్యాఖ్యుడై
 యుద్వేదేవులకుం బ్రీయుండగుచు ధ్యా - నోపేత చిత్తుండునై
 యాచ్యేరంబదిలేక యొక్కతఱి నొ - ప్పారెన్ దహనిష్ఠుడై. ౧౧౨౧
- తే॥ ఆపుడు యాదృచ్చికుంబుగ-నయ్యగ స్త్ర్య, మాని యేతెంచె సతనిని-మనుజపతియుఁ
 గనక నిష్ఠావశుండియి-కనులువిచ్చి, మరల నొక కొంతవడికి న-మ్మానిఁ గాంచ.
- తే॥ కుంభజన్ముడు రోషించి-క్షోణినాథ', మదముపెంపున నన్ గని-యెరుగుకొనక
 గౌరవింపకయుంటివి-గనుక వనిని, మత్తగజమయి చరియింపు-మా! సతంబు.
- క॥ అని ఘనశాపం బొసఁగిన, మునిపతిఁ గని మనుజవిభుఁడు-మొక్కుచు దేవా!
 కననైతిని ముంకుగ మిము, ననుకూలధ్యాననిష్ఠ - నలరుట వలనన్. ౧౧౨౨
- క॥ కాపున శాప విమోచన, మే విధమునఁ గల్గినొక్కొ? - యెంతయుఁ గృపతో
 నా విధమును వచియింపుడు, పావనచరితా! యటంచు - బార్థింపంగన్. ౧౧౨౩
- వ॥ అగన్తుండు కరుణించి రాజా! మదేభమవై చరించు సీవాక్కసరస్సున గాఢాంబు
 చే గ్రహింపఁబడి విష్ణుపువలన శాపంబు బాయఁగలవని నుడివి యతనిచే సత్కృ
 తుండై చనియె మఱియును.
- క॥ ఈహ చెలంగఁగ నొకపరి, హూహూనామకుండు విభవ - యుత గంధర్వుం
 డా హరిణేక్షణలను గీర్తి, డాహర్ష మెసంగఁ గూడి - యరిగి సరసిలోన్. ౧౧౨౪
- క॥ స్నానమొనర్చుచు నందలి, ధ్యానస్థితు స్నాతు దేవ - లాఖ్య మునీంద్రున్
 దా నీటడాగి లాగెను, మానియుఁ గనలొంది యతని - మానక కనుచున్.
- క॥ ఓరీ! గంధర్వా! నీ, దౌరాత్యము నెఱింగినాడ - దర్పిత సకం
 బై రమ్యంబగు సరసినె, వారక మనుమనుచు శాప - పతితు నొనర్చెన్.
- క॥ తప్పని గొప్పఁగ వేడుచు, నప్పుడె గంధర్వుండున్ మ - హామహా! శాపం
 బెప్పుగిదిఁ దొలఁగఁగలదో? చెప్పుము కృపననుచు నడిగె - జేమొడ్పులతోన్.

క॥ పరమునియగు దేవలుఁడును, గరుణామతితోడ నతనిఁ - గాంచుచు నోరి!

హరివలన ముక్తిఁ గ నెదవు, కరిబట్టిన తటినటంచుఁ - గడఁకం బలికె. ౧౧౨౭

ప॥ తదీయకారణంబులంజేసి యింద్రీద్యమృందును హఠాహఠానామక గంధర్వండును గరినకంబులై సరోవరంబునఁబారి సారికరుణవలన శాపవిమోక్షణంబుగాంచి రసం తరంబున గరుత్మంతుడును యుత్పీడితుండై యాహారంబుకొఱకు హరిని నర్థింప నతని డచ్చటఁ బడియుండు కరినక్రిక లేబరంబులం దినుమని వచించె గరుడండు భూభంగుఁ డను గృధ్రరాజు తత్కలేబరంబులచెంతకేతెంచిన నద్దానిని సయితమువధించి కాళ్ల చేతఁ గలేబరత్రయంబునుంగొని గగనంబునకు నెగిరి తద్భక్షణార్థంబు పరిశుద్ధ సలంబు నెమరుచుండు సంత. ౧౧౨౮

క॥ అభంగింకష శాఖలై, విభ్రమదాహూయమై ను - విస్తరమై నై

జభ్రాజితమై వెలయు న, దభ్రము జంబూమ్రమంబు - దనకగపడియె. ౧౧౨౯

ప॥ క్షీరోదప్రాంతసంబును సహస్రయోజన విస్తృతంబును నగు నా జంబూమ్రమంబు నర్హంబుగాఁ దలంచుచు ఖగేశ్వరుండై త్తరువున నొక్కశాఖపై వాల్మీకీకూర్చుండె నా శాఖయంద తలక్రిందుగ వేల్చుచు వాలఖిల్యాది మహర్షులరువదివేలమంది తపంబు సేయుచుండిరి తదీయ భారవహనంబునకుఁ జాలక శాఖయుఁ బెరిల్లుమని విరిగె నంత గరుత్మంతుడు మునులకు బాధకలుగునని తపోవిఘ్నంబునకు వారు కనలి శాపమిత్తురో? యని త్వరితముగా నిజతుండంబునఁ దచ్చాఖను గ్రహించి మరల మరుత్పథంబున కెగిరి చనుచుఁ దండ్రియగు కశ్యపునింగని తండ్రి! వీనిని భుజించు టకుఁదగిన విశాలపరిశుద్ధసలంబుఁ దెలియఁజేయుఁడని వేడిననతండును శతయోజన విస్తృతంబగు సాగరమధ్యంబునలంకానామకస్థలంబు కలదని వచించె ననంత రంబున వైసితేయుండును బిశ్రువాక్యానుసారియై యచ్చోటునకుం జని తుండమున గ్రహించియుండిన జంబూమ్రమశాఖను బక్షంబుల పైకిమెల్లఁగా వైచికొని ధరించి యాగృహ్నికగ్రజరాజంబుల కళేవరంబులను నృప్తికరంబుగా భక్షించె నా సమయంబున నందుఁ బడిన యస్థితీయు మూడుశృంగంబులుగా నేర్పడి శింగూటనామక పర్వతంబయ్యె నప్పర్వతంబుననె తార్జ్యుండు మునితతియుత తరు శాఖను నునిచిచనియె మానులును దపోవసానంబున విష్ణు పదంబునొందిరి మఱి యును. ౧౧౩౦

తే॥ శృంగములు మూడువైవల - స్థితిని నొలఁ

బృస్తరంబులఁ బోలియుఁ - బరిధవిల్లె

నెఱుంగరయ్యదిరాక్షసు - లెప్పుడేని

లంక కాల్పితతీనిఁ గ - రంగె నవియు.

క॥ ఆ రసము భూమిపముఁ బడి, యారము బుగ్గనమయ్యె - నదిగ్రుమానీ!

మామతి యాచిత్రముగని, ధారణినుతకడకు నరిగి - తల్లీ! యరుచుకొ. ౧౧౩౨

—♦ హనుమంతుడు మరల సీతాదేవినిగాంచి రామమర్మిక పడయుట ♦—

తే॥ మందనమునేసి నాస్కంధమును నీవు, కూరుచూడుము దేవి! నిక-గొనియు వేగ

రామచంద్రుని సముఖంబుఁ - బేసుమీఱఁ, జేర్తునని పల్క సీతయుఁ-జెప్పెనిటుల.

క॥ హనుమా! నా పతిశౌర్యము, గనుమా! ననుఁ బరులు రక్ష - గా విడిపింపుకొ

వినుమా! యతఁడు సహించునె? చనుమా శ్రీరాముకడకుఁ - జని రమ్మరుమా!.

తే॥ రెన్నెలలు తానుగడువుగా-నన్నుగోరి, రక్కెసలకెల్ల ననుమతి-రావణుడు

బలిమిని విధించె నీకది-తెలియుఁగాడె? కనుక రామునకయ్యది-చినుచుచున్ను!

క॥ నా చూడామణి నొసఁగుము, నీచుని రావణుని వేగ - నీల్లింపుగకొ

బ్రాహ్మర్యజయముగాంచగ, నా చింతను బాప, నకొ గొ - నగడదటి యనుమా!

తే॥ లక్ష్మణుఁడుఁ దాను గడిమిమై - లంకఁజేరి

సపరివారంబుగా దుష్టుఁ - జపలచిత్తు

రావణునిఁజుపి ననుఁగొన - రానియెడలఁ

బ్రాణములు వీడుకునటంచు - బలుకుమయ్య!

౧౧౩౩

తే॥ నా యొర్పు పరశ్వత నతులు రామ, మూర్తికి సమర్పణంబుగా-ముదలఁ దెలిపి

యిచటఁ,ల నాయవస్థల-నెఱుంగఁజేసి, రయముగాఁ దోడికొనిరమ్మ-రాఘవులను.

క॥ అని మఱి రాముని ముదిరిక, గొనుమనియిడి పతికి దీని - గూర్చిగనిమ్మా!

యని యంజనసుతుఁ బలికెన, జననీ! నెలవనుచు మొక్కి - చయ్యన నతఁడుకొ.

—♦ హనుమానుడు సీతవలన వెలవుకొని సముద్రముదాటుట ♦—

తే॥ అచటినుండియుఁ జని సువే - లాది)నెక్కి

కాళ్లతోక్కుడు వలన న - గంబునఁజి

చూర్ణముగఁ జేయుచుండ సరి - పూర్ణకరుణ

నటకు భారతిరమణుండు - నరుగుదెంచి.

౧౧౩౪

క॥ మామతికృతములు లంకా, పూరనల పరిజ్వలనము - మొదలగునవి యా

శ్రీరాముచకుం దెలియఁగ, దా రచనా పత్రిమిచ్చె - దత్కపికిదగకొ. ౧౧౩౫

వ॥ హనుమానుడును బహ్మికు నమస్కరించి సీతాదత్త చూడామణియు రామ

ముదిరికయు బహ్మదత్త పత్రింబును బరిలంబుగా నునిచికొని సముద్రంబు అంఘింప

యత్నింపఁదొడఁగె సుర జ్యేష్ఠుండును మరలిచనియె ననంతరంబు. ౧౧౩౬

శా॥ ఉడ్డిరూబొనరించి వాయుసుతుఁడుకొ - ద్యోవర్త్రముబట్టి యే

యడ్డంబు గనకంతరంగమున దా - హర్షంబుఁబు బొందుచుకొ

దొడ్డారాముని కార్యముం జలిపితిక్ - దోశ్యక్తిమంతుడ నొ
చెడ్డక గొంచెము గర్వముని ధ్వని యె - తేజసి ఘోరంబుగాక. ౧౧౪౩

— శ్రీరాముడు మునిరూపముతో నాంజనేయుని గర్వముణచుట —

తే॥ వారెరాశ్యుత్తరాదిశ-వజ్రులుతటిని, జిష్ణునకడిగి యటముని-శేఖరునిని
గొందఱు గపింద్రులనుజూచి-కుతుకమలర, మునికి వందన మొనరించి యనియెనిట్లు.
క॥ మునివర! మామకసాహస, మున ఘనముగు రామకార్య - మునుదీర్చితి భూ
వనితాతనయం గాంచితి, వనరాశిని దాటితిక్ జ - ముబునగనుకక్. ౧౧౪౪
తే॥ డప్పిజనియించె నాదుత్య-ద్భాధతీతి, మధురజల మొదుచుండెద తృప్తమదేసి?
చూపుమునఁ దర్జనిని ముని-చూపెనపుడు, రమ్యమైనట్టి కానార-రాజమొకటి.

మ॥ అల చూడఁమణి రాముముదికయు బి - హృదేశపత్రింబున
య్యల హాసంద్రసమీపముచుని కీ - శేషుడు వాఙార్థమై
జలపూరంబగుచోటుఁ జేరచుగఁ - శాఖామృగంబొందు మా
ని లనత్కుండినిముదికక్ వయిచి పొం - డెక దారహస్తస్థలిక్. ౧౧౪౫

చ॥ జలమునుగోలి వచ్చి ముని - సత్తము చెంగటనిల్చి వాయుజుం
డలర శిరోమణిక్ మఱియు - నావిధిపత్రిముగొంచు మాని! యిం
దలి వర రామముదిక క - నంబడదేమని యడ్గింక గచు
డలువును జూపెనాతఁడూ గ - డంకను మారుతదానిలో గనెక్. ౧౧౪౬

క॥ ఒకటికి బరులై నూర్చె, ప్రకటంబుగ వేలు నొచు - లక్షలునై ము
దికలవి కనుపించిన న, మృకచెల్ల! యిదేమటంచు - మతివిస్మయతక్. ౧౧౪౭

చ॥ మునిగని గాలిచూలియు న - మోయని మొక్కి మహాత్మ! ముదికల్
గనఁగ ననేకముల్ తలఁప - గాదగు కారణమేమి? నేను దె
చ్చిన వరరామముదిక వ - చింపుడదేదియె? యంచువేడె న
మునివరుఁ డప్పడిట్టులనె - బూనిక విూటంగ వాతసూతితోక్. ౧౧౪౮

తే॥ ఎపుడెపుడు రాఘవుల యాజ్ఞ - నెంచి యవని
నవనితనయల కొఱకయ - యనిలనుతులు
లంకకరిగియు ముదిక - లనుగ్రహించి
వచ్చిరవి నాచు కరకను - వారలునువ. ౧౧౪౯

తే॥ ఇన్నియై యున్నవయ్య! నీ - విపుమతెచ్చి
నట్టిముదిక యెద్దియో? - యరయు మనిన
వీతముదుడయి హనుమయు - ఖ్యాతచరిత!
రాములందఱు? మునువచ్చి - రీమొనినని. ౧౧౫౦

పా॥ మునివసునిఁ బల్కించి ముద్దికలను లెక్కించిన రానుచునుగ్రిల సంఖ్య తెలియఁగల
దని యతఁడు వచింప దొరకొని కరకయందలి ముద్దికలు పల్లమాలునెంచుచు
నెంతకును వయ్యది యాతు తెలియకూడ వృద్ధిహంకరచూడుట యెఱింగి చిత్రా
కులితస్వంతుడై నావంటివారలొంతకుముందె నూర్లకొలఁది జలధిలంఘించి
లంకను జను సీతవలన ముద్దికనుబడసి వచ్చెరిక నేనెంతటి వాడ? బలమునను ధన
మునను జరుపునను సమగ్రంబుపాటించితిని గర్వించనలవి యానె? తాడినిదన్న
వాని తలచుదన్నవాఁడుండి తీరుననుమాట యెఱికినే నిజాబకదా? యని యె
ప్పటియట్లు ముద్దికల నా కమండలుపునంద వైచి తన్నుమినునెనుఁ బ్రదక్షిణించి
దండవత్ప్రణామంబులొనర్చి యతనివలన నెలపుకొని యంగదానులుండు దెసకు
జని వారలను సమీపించిన.

౧౧౧౩

—• హనుమంతుఁ డంగదాదులను కేటట •—

తే॥ హనుమరాండయ్యెనని సీత - నరయకటతె

రాముఁగాందుట తగదని - తాము తలఁచి

ప్రాణములు వాయు నుంకించు - ప్లవగ వయ్య

లంగదాదులు హనుమంతు - నపుడు కాంచి.

౧౧౧౪

క॥ మించిన సంతోషముతో, మంచిగ సేసెమున సీత - మని యున్నదె? నిక

గాంచెనె? నమ్మికతో న, చ్చించెనె? గుఱుతేదియేని - చెసఁజెలుపు సఖా!

క॥ అని జానకి కుశలంబును, బని సఫలతఁగనుటఁ దెలిసి - పై కెగురుచు నం

జనసుతుఁ డాంగిటఁ బొరువుచు, మనజన్మమె జన్మయచుచు మహిమముకుచుచుక.

—• అంగదాదులు మధువనమున ఫలములను దుల్పుట •—

తే॥ పదఁడు పదఁడిక శ్రీరామ - భద్రుఁడేర

నగుచు మారుతి యుతముగా - నచటినుండి

బయలుదేయు నరుగుమఁ - బథమునందు

రవిజపాలితమధువన - రాజముగని.

౧౧౧౫

తే॥ అంగదా! పండులనుదిండ్ - మా? యటంచు

నడిగి యుదఱు నేకమై యావసమును

జొచ్చి ఫలముల దుల్పుచు - నిచ్చకొలఁది

దినుచునుండఁగ వనపాల - వనచరుండు.

౧౧౧౬

క॥ వ్యగుఁడు దధివక్త్రుండా, సుగ్రీవుని మాతులుండు - చుటచుటఁగని తా

నాగ్రహమున నడ్డముచనఁ, గాఁ గోతులు వానిఁగొట్టి - కడకుం దోచెక.

పా॥ దధివక్త్రుండును సుగ్రీవునిచెంతకరిగి యతనితో నంగదాదులరాకయు మధువనం

బున వారొనర్చిన దుండగమును దెలుప నత్తుడు తనమనంబున హనుమదాదులు

జనకపుత్రునిం గనివచ్చియుండనోపు లేనియెడ రమ్మంబగు మధువనంబునందలి ఘ
లంబులెల్ల నెందులకు నానందంబుగా డల్చుచు భక్షించుచు వైమఱచి శాంధ్యం
డగు దధివక్త్రునేని గమనింపక చరలాటమునఁ గొట్టుడురనితలంచి మాతులునిగని
యార్యా! నీవువారలను నిరోధింపవలవదు కానిత్వరమై నాచెంతకు వారువచ్చునట్లు
నాయాజ్ఞ నువదించి పనుచుమనితెలిపిన దధివక్త్రుండు మరలించని వారలకు సుగ్రీ
వునాజ్ఞ ను వదంప వారును ద్వితీగమనంబునరిగి రామరామానుజ సహితంబుగా
నుండిన సుగ్రీవుని సందర్శించి వాఁమువ్వురకును నమస్కారంబులొనర్చి నిల్వెను.

—♦ హనుమంతుడు సీతావృత్తాంతమును రామనకుఁజెల్పి చూడఁమని నిచ్చుట ♦—

చ॥ అనిలకుమారుఁ డారఘుకు - లాగోని రామునిఁగాంచి సత్ప్రభూ!

జనకజనేను మామె మిము - సంస్కరించుచునుండు సర్వదా

వనమున రాక్షసావృతయుఁ - బుక్తిముఖాగ్రహ భీతచిత్తయుక్

గనులను నశ్రువుల్ తొరఁగి - కాల్యలు గట్టెడునట్టిదె మనక.

౧౧౬౧

మ॥ ఇదిగో! యామేశిరోమణిక బి్రియముగా - నిచ్చెక ద్వదీయార్థమై

సదయకగాంచుడు సత్వరంబుగను మీ - సందర్శనం బొమె నె

మ్మదిఁ గాంక్షించుచు వేఁడె మిమ్ములను రా - మా! వందనంబుల్ పడే

పదిగాఁ జల్పెను మిశటంచు నొసఁగెక - వైదేహి చూడఁమణిక.

౧౧౬౨

అ॥ మరల బ్రహ్మపత్ర-మరయుడి! యిదియని, కరము భక్తి రాము-కరమునంగు

దానినుచిది దేవ!-తమ్మునితో మీర, లవనితనయఁ గనుడ టాచుఁ బలికి.

క॥ కాకమువృత్తాంతంబును, మీకుఁ జ్ఞప్త్యర్థమై స - మీహితరీతిక

సాకల్యముగా జానకి, నాకుఁ వదియించెననుచు - నయముగ వినిచెక.

౧౧౬౩

ఉ॥ రాముడు బ్రహ్మపత్రము స - రాగమునంగని లంకయంగు ను

ద్దామగతిక మరుత్పుత్రుడు - తద్దను జాపఁగూల్చి లంకనుక

స్వామిహితార్థమగ్నినిడి - భస్మమొనర్చియు విస్తృతంబుగా

నేమియొనర్చె? నంతయును - హృదయముగా గమనించి పీఠుడై.

౧౧౬౪

క॥ పత్ని చూడఁమణినిక, బత్నినిఁ గనినంత పీఠి - బంకించుచుఁ దా

నూత్నానందముతోఁ గపి, రత్నంబగు హనుమ నపుడు - రమ్మని యతనిక.

—♦ శ్రీరాముడు సీతావృత్తాంతముని హనుమంతుని సమ్మొనిండుట ♦—

ఉ॥ కౌగిటఁజేర్చి గొప్పయుప - కారమొనర్పితి వీవు నీ ఋణం

బీగుటయెట్లా? వాయుసుత! - యిమ్మహి ధన్యఁడవైతివయ్య! నా

కౌగిలి లోకదర్శభము - కల్గెను నీకేదె నాదభక్తుడై

కాగల కార్యనిర్వహణ - కారుడు నిష్ఠుడునైతివంచనెక.

౧౧౬౫

వసంతతిలక|| లీలక బదాబ్జయుగ - భిక్ నులనీదభాభిక్

జాలాగ నర్చనల - జల్పియు రాముఁబ్రీతిక్

సాలోక్యమొందు ముని - సంతతి యట్టి శ్రీరా

మాలింగనంబు మరు - దాత్మజుఁడొందె బేర్పిక్.

౧౧౬౮

క|| కృత పుణ్యపుంజుడగు మా, రుతి భీతిలి యకాల దివ్య - రూపుక్ రాముక్

నతియొనరిచి ముదిరికకా, కతఁదెల్పియుఁ దప్పసైచి - కావంగ వేఁడెక్.

ఉ|| అప్పుడు రామమూర్తియు స్మి - తాననుఁడై హనుమంత! తీరమం

దప్పగిడిక్ గనంబడిన - యమ్మునియైన త్వదీయగర్వముక్

గుప్పున సంగ్రజేయుటకుఁ - గోర్కి వినోదమొచ్చితిక్ మూడం

బొప్పంగ ముదిరికం గనుమ! - యొయ్య మదీయ కనిష్ఠికాంగుభిక్.

౧౧౭౦

క|| అన వాయుజుఁ డమ్మునికె, గని విస్మయమూది తాను - గత గర్వంబై

మనమున రాముని వైకుం, తునిగాఁ దలసోసె బలకుఁ - డును నతఁడనుచుక్.

వ|| తదనంతరంబున రామచంద్రుండు మారుతినింగని సవిస్తరంబుగా లంకాస్వరూ

పంబు దెలియఁబలుకు మద్దానివలన విమతులకుఁ బ్రీతికారంబొనర్పఁ దగునని యడి

గిన సతాడిట్లనియె.

౧౧౭౨

—• ఆంజనేయుఁడు లంక నభివర్ణించుట —•

మ|| కలదాదక్షిణసింధుమధ్యమున లం - కాపత్రసం శాత్రీకూ

ట లసత్పర్వతశీమ దేవపురిపా - టక్ గోపురాట్టాల కో

జ్వల గాంగేయమణిప్రతాన సహిత - పాకార సద్ధావరమై

జలపూర్ణోత్పరిఖా సమావృతమువై - సాలాకృతాగారమై.

౧౧౭౩

సీ|| నానోపవనదీర్ఘ-కానేకకూప వి, రాజిత బన్యను-ర్ధ్వమద్ది

మణిమయస్తంభ హర్ష్యంబులు సావర్ణ, తోరణధ్వజము లిం-పారునచటఁ

బళ్ళిమద్వార ని-వాసులై గజరాజ, వాహులు వేలకు-వఱులుచును

వాజివాహులును గా-ల్బలమును నుత్తర, ద్వారమందున నర్బు-దముగ నుండు

తే|| పాకృక్కుకుప్పునఁ దదీతి - బలమువెలయు

దక్షిణద్వారమున రణ - దత్తులైన

రాక్షసులు పెక్కుమందియు - రథికులును

అమిత చతురంగబలము మ - ధ్యమున నమరు.

౧౧౭౪

క|| నానాస్త్రకుశలు లెపుడు న, నూనంబగు జాగరితఁ గ - నుంగొనుదురు దు

ర్ధానవయుతము శతఘ్నుల, తో నిండ్లను లంక మేటి - దుర్లభమదియకా.౧౧౭౫

సీ॥ శ్రీరామ! తావక-సేవకుడగు నేను, దొడరి యాలాకను-చక్షుగఁజేరి
యందలి పంక్తిము-భాసురు సేవల, హతముసేసితి జతు ధ్ధాంశములై
బంగారు పాకార-ముం గూలదోచితి, లంకనుగాల్పితి జాకునొనక
యచటి శతఘ్నుల-నన్నిటిఁ దుంఛితి, నాశనంబొనరించి-నాడ వనము
తే॥ దేవ! మీచూడ్కిఁ దత్పూర్వ - దేవనాథు

పోలు మఱియొకసారియు - గాలికూలు

లొకట నాలుగుపక్క - లక గనంగ

నెల్లలుండను వినిపింతు - నెల్ల వినుడు.

౧౧౭౬

తే॥ తూరుపున లఘులంక పొల్పారు దక్షి, ణాశను నిశంభిలయురు వ-గొగచురుఁ
బల్చిమూబుఁ బరలంక-వఱలు మఱియు, నుత్తరమున నువేలాది-యొప్పుననఘ!

తే॥ ఇంక బస్థానమొనరించి-యేపుమీఱ, మీరు లవణార్ణవతటంబుఁ జేరుటయ
మంచిదనియెంతు దేవ! యో-జించుడత్మ, ననిన రాముడు సుగ్రీవుఁ గనుమఱికి

— శ్రీరామ లక్ష్మణులు వానరసైన్యముతో లంకకుఁ బయిదొడుగుట —

సీ॥ సుగ్రీవ! పస్థాన-శుభవేళ యిచ్చుదె, జయముహూర్తంబు ప-శస్త్రమిచ్చుడ
యాశ్వినసితపక్ష-మణిశుభదంబైన, దశమియు శ్రీవణ-భాసుముతము
సర్వపై నికులను-సంసిద్ధముగఁ జేర్చి, యాధపుల్ సేవల-నోమఁ జేయు
మిక ముంగు వెన్నల-నిరుపక్కిలగును, ముఖ్యులు చమురును బోవవలయు

తే॥ నలుఁడు ముంగల నీలుఁడ-న్నఁగు వెనుక, నాసుషేణుఁడు సవ్యంబు-చంగు నితర
పార్శ్వమున జాంబవంతుండు-వరలి నాకు, మోదమును నితుఁ గాతము మీఠుగరిమ.

ఆ॥ గజ గవాక్ష గవయ కపివరుల్ మ్రోగుండు, వహ్నిదిక్కుమొనలు-పరగుమూల
లంకు నిల్లుగాతఁ-బొంగుగా నావల, ద్వివిరుడాది కపులు వెలయ నొను.

క॥ అరిదమను లెల్లరును దో, నరుదేరఁగ ముంగు నేరు హనుమాతునిపై
బరువడిగ నెక్కివెడలెద, వరు సంగనునెక్కి-నాడు - భాతయు వచ్చు. ౧౧౮౧

తే॥ నీవు నాతోడరమ్ము సు-గ్రీవ! మనము, లవణ సాగరమును జేర-నవును లెమ్ము
జతనమును జల్పుచుని రామ-చంద్రమూర్తి, కపులకాఙ్గయొనర్చిల-క్షుణునిఁగూడి.

క॥ సేనామధ్య గతుడయి, మానుగ హనుమాతునెక్కి - మఱిదక్షిణ ది
గ్యంబుగఁ దా వెడలె న, నూనానందంబు మదిని - నూల్కానుడుడక.

మ॥ కపులవేళ భయంకరంబుగ భుభుః - కారంబులక జల్పుచుక

విపులధ్వనిత భేరికాపటహ సం - విద్యాద్య ఘోషంబులక.

విపులా వాయుపథంబులక బ్రచలితా - ప్తిం గూడఁగాఁ జేయుచుక

ద్విపసామ్యుల్ తగు కామరూపధరులై - వేవే ప్రయాణింపఁగక. ౧౧౮౨

క॥ సుభశకుచుంబులు కల్గెను, విభులగు శ్రీరాఘవులకు - వృక్షచరులు తా
మభయమున లేలుబ్రవభులు, రభసంబుగ క్షణమునిలక - రామాను మతిక.

చ॥ వెనుకొని వచ్చుచుండ రఘు - వీరులు సహ్యనగంబు దాటి యా
ఘనమల యాగముగడచి - గ్రీక్కునఁ దక్కుపభంబు మీఱుచుక
జనివని నక్షిణార్థ వల - సత్తటికేరి ససైన్యై ప్రియం
బునఁ బులిసస్థలిక వసతి - బొంది ప్లవంగమపాళి గాంచుచుక. ౧౧౮౭

తే॥ సాగరో త్తరణార్థమై బాగుమీఱు, యోజనలు సల్పచుండిరా - యోజనపుడు
లంకయంచున రావణుఁడంకిలిగొని, హనుమసేతలఁదలచి ప్ర-హస్తం బలికె.

మ॥ సచినా! చెన్నటి కోటి యొక్కటియె తా - సందంభమేపార గే
హచయంబుక బసుమంబానర్చెను నశో - కాభిఖ్యమా మద్వనిక
సచర వాతముగాఁగఁ గూల్చె బెలుచక - జంపెక సరాదావళిక
బ్రచలచ్చిత్తులమైతి విట్లు మనమీ - పై నేమికానున్నదో? ౧౧౮౮

క॥ అతి లాలితుడగు నాదగు, సుతుండు కసియుండు కాంతి - శోభితుఁ డక్షుం
డితర కపిచేత నాజని హతుడయ్యెను గాదె? నుఃఖ - మందగఁ వలసెక.

చ॥ అని వగఁగుండు పం క్తిముఖు - నల్లనఁగాంచి యమాత్యవర్షులో
దనుజగణాధినాథ! పరి - తాపము భీతియుఁగాంచవేల? కోరి
తిని వధియించుటెంత యని - తేరకునుంటిమి కాని ధానిక
మను కపితండమంతయును - మావలనక క్షయమానుగాదాకో? ౧౧౮౯

చ॥ అనవుడు కుంభకర్ణుండు త - దగ్గజనిగని యన్న! జానకీ
గొని యిటుతెచ్చి దుష్కృతము - గొబ్బునఁ జల్పితివైన నేమి? చే
సినపని సక్కదీర్చెదను - జెప్పము రాముని లక్ష్యణుక గపి
దుని రవిజుక వనాటులను - దోర్బల మొప్పఁగఁ జంపివచ్చెదక. ౧౧౯౦

క॥ అని యాజ్ఞఁ గోరఁగావని, ఘనదేహునిఁ గుంభకర్ణుఁ - గని శ్రీమంతుం
డును రామభక్తి తత్పరుఁ, డునునైన విభీషణుండు - షొగరిది యచుచుక.

ఉపేంద్రవజ్ర॥ అయోగ్య కుంభ శ్రవణాదులక సీత్యయుక్తులక మత్తుల - నప్లుకాంచెక
స్మయాన దుష్కామల సద్దశాస్యుక, సుయుక్తిమైబల్కె వి-శుద్ధబుద్ధిక.

— విభీషణుండు రావణునకు నీతిని బోధించుట —

ఉపేంద్రవజ్ర॥ కుగర్వమేలా? ప్రభు! - కుంభకర్ణుం

జొగిక మహాపార్శ్వ మ - హోదరుల్ గాం

చఁగకని కుంభుండును - శక్రజిత్తుక

దగంగ రామాగ్రము - నక వసింతే?.

౧౧౯౧

ఇంద్రవజ్ర! సీతాసతిఁ రామునిఁ-జేర్చుచున్నా!, ఖ్యాతిఁ సుఖంబుఁ గన-నొనులేదా
భూతేశ దేవేశులు-పోచుచున్నఁ, సీతేశుఁ డీల్గిచును-జీల్చి నిన్నుఁ. ౧౧౯౫
క॥ అని శుభహిత వచనంబుల, మన మలరంగఁ దెల్పు దైత్య - మండనుఁడుతఁ
దన సుఖపథము నెఱుంగక, ఘన రోషముబూని దుష్ట - కాలవశుడై.
వ॥ విభీషణుని గని. ౧౧౯౬

—♦ రావణుడు విభీషణుని చూడుట ♦—

ఉ॥ తమ్ముని రూపముంగొనిన - దర్శితశత్రుఁడవీవు నాకు ధ
ర్మమ్ముచు బోధచేసెదవె? - మానకచాపియెయును నర్యుడీ
వెమ్మెలు పల్కియున్న నికఁ - బ్రేలక లెమ్ము దురాత్మ నీమఁడా!
యిమ్మెయి నిందునిల్వకుము - హేయము నీముఖమాచుదూఱింక. ౧౧౯౭
చ॥ నలువుర మంత్రులంగలిసి - నమ్రతతోడ విభీషణుండు దు
ష్టులఁడగు రావణుండు పరు - పంబులు పల్కుట కాత్మ జాలఁ జొ
తిలుచును వేగనేగి రఘు - ధీరుల రామ సుమిత్రీ పుష్ప్రలక్
సలలిత భక్తిగాంచి నతి - సల్పి స్వవృత్తముఁదెల్పె బౌధిక. ౧౧౯౮

—♦ శ్రీరాముడు విభీషణునకు శరణమిచ్చుట ♦—

క॥ రాముండు కరుణామృతరస, ధాముండు తులసిమనోజ్ఞ - దాముండు సుగుణో
ద్దాముండు భూపలలాముండు, ప్రేముడి శరణంబునెడె వి - భీషణునకుఁ దాక.
తే॥ హనుమచే వార్ధితీరంబు-నందు మరల, సికతమున లంకనిర్మింపఁ-జేసి మిత్రుఁ
డగు విభీషణునకును బ-భ్రాభిషేక, మును బానర్చెను సానుజ-వచచరుడయి.
క॥ మఱియును రాముండు నవ్వుచు, వెఱవిడితే? విభీషణా! వి - వేకనిధానా!
కఱకరి రావణుఁ దునుముట, వఱకునిదే లంకనికు - వసియింపంగక. ౧౨౦౨
ఆ॥ హనుమవలనఁ గలిగి-నట్టి యీలంకయు, ధరఁబ్రసిద్ధిఁ గాంచు - దప్ప కనుచుఁ
బలికెనంత గగన-వర్తమునుండుండి, పంక్తివదను నాజ్ఞఁ - బలికె శుకుండు.
శా॥ సుగ్రీవా! పృథువైన రావణుండు నీ - చొప్పుక విచారించి తా
నుగుండై నినుఁదెల్పెనిట్లు వినుమా! - యోరీ! తమిక్ రాజ పు
త్రాగ్రీ యాత్మసఖి గ్రహించితిని నీ - దాతాత సామ్మెదెనా?
వ్నగుండైతివే? వైరమూనకుము పో - మ్మా! నీదు కిష్కింధకుక. ౧౨౦౪
క॥ నీ వైశ్యము నీవుచు వసి, గా సమృతి మరలి చనుండు - గర్వము విడుడీ!
వాసింగనుడీ! యనెనన, గీసర బీసరగనెల్ల - కీశులు వానిక. ౧౨౦౫
పంచచామరము! కరంబులక బదంబులక వి - గంగబట్టి లోహబం
ధురంబులైన శృంఖలాళి - తోడఁగట్టి చిట్టుగక

దఃరాశ్య! కాటుకూతలేల? - తుంగుమంచుఁ గొట్టిరా
విరోధకార్యముఁ భటుండు - విన్నెఁ బంక్తివక్రుతోఁ.

౧౨౦౩

మ॥ దశశ్రీపుండును శాస్త్రాల నామకుండైన భటుండు వినిచిన తెఱుగెఱింగి చింతా
కులితస్వాంతుండయ్యె నంత వసధకూలంబున.

౧౨౦౪

ఉ॥ రాముండు మారుతేఁ బ్రవగ - రాజగు సూర్యసుతుఁ విభీషణుఁ
గామితసిద్ధి పొందుటకుఁ - గాక్షణమొక్కటఁగూడి యోజనఁ
దాముపొనర్చి లక్ష్మణయు - తంబుగ నెల్ల రతోడ నొల సే
ర్వామిని స్వల్పవారిని శు - భంబుగదాటి వసించి యచ్చటఁ.

౧౨౦౫

తే॥ ఎల్లవారల వచనంబు-లల్లవినఁగ, మేఘగుంభీరనినదన - మీకృతాంబు
రాశి నా సవ్యకరము స్ప-ర్శమునఁ జూచె, నచట ధ్వనిమాన నేటికి-నగ్గవంబు.

ఉ॥ పిమ్మట దర్భశయ్యపయి - బీతిబరుండి రఘూద్వజుండు సే
మమ్ముగ వారిధిగడచు - మార్గముఁ గోరుచు ధ్యానయోగచి
త్తమ్మలరఁ దినద్యయము - తత్పురుడై మని యాలనాడు పై
కిమ్ముగలేచి తమ్ముని స - మీక్షయొనర్చి వచించె నివ్విధిఁ.

౧౨౦౬

మ॥ కనుమా! లక్ష్మణ! యీ సముద్రుండు మహా - గర్వోద్ధతుండయ్యె నఁ
గనఁడేరీతిని సత్కరింపడు నమ - స్కారంబుసేయండు తా
మనమందుఁ నరుఁడేమిలెక్క? కపిసం - బంధంబుతో నేమిసే
యును? నన్నంచును దాప్యముంగొనినవాఁ - డుత్సాహియై కావునఁ.

౧౨౦౭

మ॥ ఘనబాహూ! యిపుడే కనుంగొనుము దు - ష్కంధిఁ గడుఁ శోషిలం
గను శిక్షించెద వానరుల్ పదగతిఁ - గుంధిఁ వెనకదాటునా
నని చాపంబున బాణముందొడుగ భూ - మ్యాకాశముల్ భీతి చా
లనముంబొందె దమంబుగప్పే దెసల - ల్లాడెఁ వడంకె గిరుల్.

౧౨౦౮

క॥ ఖోభించె వారినిధియు మ, హాభీతిని వేలమీఱి - యందలి తిమిమ
త్యాభీలనకర్షుషవా, భీభూతములెల్లఁ జెదరి - క్లేశమునొండె.

౧౨౦౯

— శ్రీరాముండు కరణాగతుడైన సముద్రుని సమస్రిహించుట —

ఉ॥ అప్పుడు దివ్యరూపధరుఁ - డొచు సముద్రుండు రత్నసంతతిఁ
గొప్ప యుపాయనమ్ముగ ర - ఘు హరివరార్థము పూనివచ్చి నా
తప్పను పైఁపుమంచు వసు - భాతనయానిజనాభు మొక్కి వే
యప్పనసేసి కానికలఁ - బార్థనచే నభయంబు కోరుచుఁ.

౧౨౧౦

క॥ రామా! లంకామార్గము, నీమెయిఁ దెల్పెదను నేను - హృద్యముగా న
 న్నోముము శరమును విడువకు, మా! మన్ననసేయుమా! ద-యామతిఁగనుమా!
 వ॥ అని దీనంబుగాఁ బలికిన సతనింగని రామచంద్రుండు మదియబాణం బమోఘంబు
 లక్ష్యంబుఁ జూపినంగాని వృథగాఁ బోదనివచించె నంత సముద్రండ్రిట్లనియె.
 తే॥ రామ! దుర్ముకల్పమన నుత్త - రమన నొక్క-
 చోటు పాపాత్ములకు మేటి - చోటుకలను
 రేలుఁ బవళులు బాధింతు - చాలవారు
 నన్నుఁగావున విడునుట - నారంబు. ౧౨౧౮

క॥ నావుడు రాముఁడు సరియని, తా పడి బాణంబు విడిచె - దద్యాణంబున్
 హావడి దుర్ముకల్పస్థిత, తా వారలఁ గూల్చి చేరె - నంబుల పొదిలోన్.
 ఉ॥ సాగరుఁడా రఘుప్రవరు - సద్వినయోక్తులెసంగ నోపభూ!
 బాగుగ నాపయిన్ నలుఁడు - ప్రస్తరముల్ పొదిగించి సేతువున్
 వేగ నొనర్చుఁగాఁగలఁడు - విస్తృతమొప్పుగ విశ్వకర్మజుం
 డీశఃణమాతుఁడైన కపి - యాతని కొక్కవరంబు పాప్తిలెన్. ౧౨౧౯

క॥ ఒకవేళ గం.లో వి, ప్రకు సాలగ్రామమితఁడు - గ్రీకర్మనతైచెన్
 బ్రకటితరుష ద్విజుఁడును నీ, దు కరుచ్యుతశిలలు తేలు - దోయమున ననెన్.
 క॥ కావున బాహ్మణ శాపం, బే వరమై యపకరించె - నిష్పడటంచున్
 దేవా! సెలవని సాగరు, డావెన్క నదృశ్యుడయ్యె - నందఱు కనగెన్. ౧౨౨౦

— హనుమంతుఁడు శిలలింగములను దెచ్చుటకై కాకి వెడలుట —

వ॥ పిమ్మట శ్రీరామచంద్రుండును సేతునిర్మాణమునకు నలుని విధించి తత్ప్రారంభ
 మున విఘ్నేశ్వరునిఁ బ్రీతిష్ఠించి యాదృతిమై నలునివలన నపపాపాణంబులను నవగ్ర
 హపూజార్థంబై మహాదధి పూర్వభాగంబున స్థాపింపజేసి గ్రహంబుల నభ్యర్చి
 చి సాగరసాయోగతలంబునఁ దనచేర నొక యుత్తమలింగంబు స్థాపింప నిశ్చయిం
 చి మారుతినిం గని వాయుసుతా! యొక్కము హారంబులోపలఁ గాశీకిరంజని శివున
 కు నాయుభ్యర్థనను దెలిపి యతనివలన రెండులింగంబులను గొనితెచ్చునివచించె నంత
 హనుమంతుండును నట్లయని గగనంబునకెగిరి యతిత్వరితగమనంబున త్కణంబున
 వారణాసిజేరి నన్ను నమస్కరించి రామకార్యంబు విన్నవించిన నేనును లింగద్వ
 యంబౌసంగి హనుమతో నయ్యా! నేను మూడె దక్షిణదిశకు వెడల నిశ్చయించితి
 మఱియు నగ స్త్రముని విశేషంబువలనను రాముని సమ్మతిని నచ్చటికిఁ జనుదెంచె
 దననిన సతండు నా వచనంబులను విని దేవా! ముందెప్పుడు తాము కలంభజన్మనితో
 నిష్పదయంబు నిశ్చయించితిరయ్యది దయచేసి తెల్పుడని వేడెనంత మారుతీ!

పూర్వవృత్తాంతంబు వివరించెద విరుమని యేతద్విధిని వచింపందొడంగితి. ౧౨౨౨

—♦ వింధ్యుని గర్వభంగమునకై యగస్త్యుని దక్షిణదిగ్గమము ♦—

తే॥ నారద మునీశ్వర! ఊకపరి-నర్మదాఖ్య, నదిని స్నానంబు పొనరించి-పొదలుభక్తి
శ్రీచువోకారకూపు న-చ్చించి సర్వ, దేహులకు సర్వమండని-తేలిసిమొక్కి.

చ॥ అటుచని కాంచె సాస్యతిథ - వామితతాపనివారకప్రభా
పటుతర నర్మదాజల శు - భంకర భూషణ యుక్ష్మరాచర
స్ఫుట వరూపయుగ్మపరి - శోభిత సార్థకకీర్తి తోర్వరా
తటహిత వింధ్యనామ వసు - ధాధరరాజముఁ బ్రాప్తజేషముఁ. ౧౨౨౩

శా॥ ఆ వింధ్యుండు సభక్తి నారకునిఁ దా - నాహ్వానముం జల్పి రే
వావారిండున నర్మదాద్యములు దీ - వ్యత్ప్రీతిమైనిచ్చి ర
మ్యూవాసంబున నున్న తాసనముపై - నాసీనునిజేసి వే
వే వృక్షస్థిత పక్షసత్పులముల - ర్పించెన్ సుఖం బొప్పంగన్. ౧౨౨౪

క॥ అవల గతశ్రీము నారదు, నవనతుండై మొక్కి దేవ! - యస్మత్పాపా
ఘవినాశనమయ్యెను మీ, దవు నంఘ్ర) రజస్సువలన - నాలోకౌపన్. ౧౨౨౫

క॥ ఈ దివమే సుదినం బవ, నోదిత మంతరతమం బ - నూన పాచీ
నాదిత్సార్జిత పుణ్యశ, లాదానం బబ్బె మిమ్ము - నంటినమ త్రన్. ౧౨౨౬

తే॥ నాకులమువారలందు మా-న్యతనుగంటి, నొనర నన నారదుండు ని-క్షీరార్పవిడిచె
నంత సంభాంతచిత్తుండై-యగవరుండు, మునిని సర్వార్థకోవిదా! యనినుతించి.

శా॥ ఉచ్చాప్తసంబాసరింపనేల? యదియే - దో? కారణం బిమ్మెయిన్
దవచ్చవ్వశ్రేయస సెంచి భేదములయి - పంజేసెదన్ దెల్పుడీ!
సచ్చేప్తతామిత కీర్తిసంపదల ని - చ్చుల్ మీఱు నాసాటియే?
తచ్చాప్తనోపమ మేరు ముఖ్యనగముల్ - తర్కించి యోజించినన్. ౧౨౨౭

సీ॥ మేర్వాదులను బూర్వ - మువ్వధరఖ్యాతి, బెద్దలు పల్కిరా విధముకల్ల
నేనొక్కరుండ భూమి - నిన్ మోయించున్నాడె, నన్యఁడెవండు స మధ్మఁడెంచ?
నీశ్వరునకు బిడ్డ - నిచ్చుట రాజౌట, హిమవరతుండలు గణియింపబడియె
సురసద్భ్రమై మణి - స్తోమంబు హేమంబు, కలిగినన్ మేరువు కాదు గొప్ప,

తే॥ యితరశైలంబు లెన్నినూ-ర్లేని తులయె?
దేహ పుష్టికి దగును ము - దేహానగము
కరుణకునుమాత్ర) ముద యాది - యిరవు ధరణి
నిషధమున నోషధులు సున్న - విషయమెన్న. ౧౨౩౦

అ॥ అస్తనగము కాంతి - నా వంతనొందను

నిల శిఖరి పూర్తి - నీలముతె

మందరాగమదియు - మాదాక్ష మై యుండె

మలయధరము భుజగ - కులము నెలపు.

౧౨౩౧

తే॥ గీ॥ వైవతాహర్య మరయ ని - ర్ధనము హేమా

కూటము తిక్కూటమును రిత్త - కూటములగుఁ

జెలఁగు క్రొంచంబు సహ్యా కి - స్మిరధములును

బలవిహీనంబులౌ నికర - బలుక నేల ?

౧౨౩౨

క॥ అని గర్వోక్తుల నాడఁగ, విని నారదమాని మది ని - విస్మయపడుచున్

ఘనమగు శ్రీ శైలాదులు, కనినంతనె ముక్తి నొసఁగుఁ - గాదే? యనుచున్.

క॥ గర్వము మహిమము నణఁచును, గర్వము సంపదలఁ దొలఁచు - గర్వంబుద్వీక

సర్వాసర్థకరంబగు, గర్వింపఁగ దగునె? యోత - ఘనుఁడైన నెటన్. ౧౨౩౩

క॥ కావున సీతని బలమును, గావరమును సగ్గఁజేయఁ - గా వలయు నట

చావింధ్యనితో మునుకొని, యీ విధమునఁ బలికె నప్పు - డెంతయు వేడ్కన్

చ॥ అపు నపు నుంచిమాటలిటు - లన్నినగంబుల సారమున్ గడున్

వివరణమొప్పుఁ బల్కితివి - విశ్రుత కీర్తివి సత్యమూర్తివిన్

సవినయమింతలేక పరు - షంబుగ మేరువు నిన్ను గిరించుగాఁ

బవలును రేయి నిరదసలు - పన్ విని యూర్పును బుచ్చితిన్ సఖా! ౧౨౩౪

క॥ మావంటి వారలకుఁ జిర, తా వైక్లబ్యంబు కలదె? - త్వద్విషయంబున్

నే వినివచ్చితి నుతియె, పోవలయున్ వత్తుననుచు - మునివరుఁడరిగెన్. ౧౨౩౫

ప॥ వింధ్యండును మేరువున కింత గరువంబు తగునె? యని గ్రహ నక్షత్రాదులతో

సూర్యుండు తన్నుఁ బ్రదక్షిణించుటం జేసి గొప్పతనమును వెలిపుచ్చుచు విష్ణు

వీఁగుచుండఁ గనుక నద్దానినిఁ గ్రిందొనర్తునని నిశ్చయించి తత్క్షణంబున. ౧౨౩౬

ఉ॥ మించఁగ నుద్యమించి కడి - మిన్ బ్రతివాసర మించుకంత ని

క్రించుచు నగ్రముభ్రావధ - క్షేరమునోచుఁ గ్రమక్రమంబుగా

నందిత సూర్యమండలము - నంతకు వృద్ధిని గాంచి తా నిరొ

ధించెను బ్రహ్మమూర్తము వి - ధించెను సూర్యునకున్ స్థితత్వమున్. ౧౨౩౭

క॥ ద్విసహస్ర ద్విశత ద్విక, ససంఖ్యులగు యోజనములు - సంరంభముగా

వసునుతి నివ్వెని వింధ్యం, డసమానముగాఁగ వృద్ధి - నందిన యంతన్. ౧౨౩౮

తే॥ గీ॥ పాచ్చియు నుదీచ్యులును భృశ - బాధ నొంది

చండరశ్మికరవాత - చక్రితులగుచు

జాలగఁ దపించుమాడఁ బా - శ్వాత్మ దాక్షి

ణాత్మ లతినుపులైరి దు - వృత్తయమున.

౧౨౪౧

సీ॥ ఆసతారాగ్రహ - మైన యంబరమును, గనుఁగొన శమితమా - కరణిఁ దోఁచె

సత్స్వధా సాహస వ - షట్కార కర్మముల్, వర్జింపబడియె భూ-వలయముందుఁ

బంచయజ్ఞ క్రియల్ - పరికింపలోపమై, ముల్లోక మెల్లఁ గం - పిల్ల సాఁగె

సురలు బ్రహ్మజ్ఞఁ ద - గ్గిరి గురువరుడైన, శ్రీయగస్తుని వే.డఁ - జెరిరపును

తే॥ ముని యగ స్తియు విహ్వల-మునువహించె, నాల నే నాతనినిఁ జింత-యేల? యనుచు

నూటించియుఁ బరికితి-నోమునీంద్ర! దక్షిణాశకు నరుగు మి-త్తతని మఱియు.

శా॥ నీవాక్పాశముచేత విధ్వసిరి నెం - తే సగ్గఁగాఁజేసి నూ

ర్యావేగంబు నిరోధముందొలఁచి లో - కాసాద్యసాఖ్యంబుని

మ్మా! విశ్వస్థితికిఁ సహాయుడగుమా! - యాపిమ్మటన్ నేను నీ

సేవల్ పొందఁగ రామపూజ కొఱకున్ - శీఘ్రంబ యేతెంచెదన్.

౧౨౪౩

చ॥ అనివచియింప సంతసము - నంది యగ స్తియుఁ గాశిపిడి భా

ర్యను దొడికొంచునేగి ప్రియ - మారఁగ వింధ్యనిఁజేర దేశికుం

గని కడునమ్ముడై యతఁడు - ఖర్వతరుండయి కంపమొంది పా

దనములునల్పి పత్నియుతుఁ - దన్మృదవర్య ననుజ్ఞ వే డెదాన్.

౧౨౪౪

తే॥ వింధ్యఁగని యయ్య గస్తుండు - ప్రేమవెలయ

శిష్యవర! సాధుశీల! వచింతు వినుమ!

యాచ్యుదిశకేము వెడలెద - మచటినుండి

మరల వచ్చెడి వఱకు వా - మనత మనుమ!.

౧౨౪౫

క॥ భద్రంబగు నని కడు ని, ర్నిద్రంబగు నాజ్ఞ యొసఁగి - ప్రియమగు లోపా

ముద్రను దోడ్కొని లవణ స, ముద్రముగల దెసకు నరిగె - మునుకొని వడిగన్.

క॥ అనాటినుండి వింధ్యుడు, మానుగ గుర్వాజ్ఞఁబొట్టి - మానిసిరితిన్

దాను మదమేదియుండెను, మానియు దక్షిణమునంద - మసలక నిలిచెన్. ౧౨౪౬

క॥ పండ్లొండెండ్లకు నొకవరి, తీంద్రంబగు నాజ్ఞ గిరియు - దేశికుఁడిటులం

దండివలెనుండియును నా, మండ్లాటము మాన్పరాడు - మరలి యటంచున్.

తే॥ నిక్కి చూచుచు ఖర్వుడై - నేలనొదిగె, నర్కు సుచారమునకును-నడ్డులేను

దండకారణ్యమున నగ-స్త్రముని భక్తి, నెదురుసూచెడు నాకయి-యింతవఱకు.

క॥ కావున నే నిదె వచ్చెద, పావని! నీ పరుగుమనుచు - బనిచితి నతనిన్

వేవేయంబర పథమున, నా వాయుసుతుండు నరిగె - నంతటిలోనన్. ౧౨౪౭

—• శ్రీరాముడు సై కతలింగమును స్థాపించుట. —

క॥ సాగరతలమున రాముడు, బాగగుమూర్తంబు మీఱు - బడుచున్నది తా
నాగతుడు కాఁడు హనుమయు, బోగగుగ నిట నిసుకలింగ - మును స్థాపింతున్.

క॥ అని సుగ్రీవాదులతో, ననువుగ యోజించి మునుల - నా కపివరులక
మనమలరఁ గూడి సేత్య, దిని విధిగా లింగముం బ్ర - తీష్ఠించి వెసక. ౧౨గీ౨

చ॥ మునుకొని కౌస్తుభంబును బ్ర - మోదముగా స్మరియింప నద్ది భా
నునికళ ధిక్కరించుచును - నూల్కొని వాయుపథంబునుండి చ
య్యన నరుదెంచి రామగళ - మందు నలంకృతమయ్యె దానఁ గ
ల్లెను ధనవత్ప్రభూషణును - గృష్టులును హరులుక బదార్థముల్. ౧౨గీ౩

ఉ॥ రాముడు వానినన్నిటిని - రాగమెలర్పఁగ మానికోటికి
గామితపూర్తిగా నొసఁగి - కృన్నన సై కతలింగముక శుభం
బామతిలంగ మొక్కియను - జాన్వితుడై మఱిపూజసేసి నా
పై మునులెల్ల దృష్టిఁ దమ - పట్టులఁ జేరఁగఁ బోయిరయ్యెడక. ౧౨గీ౪

ఉ॥ మార్గమునందు వారలను - మారుతిగాంచి మహాత్ములార! యొ
దర్శి ప్రపూజలం గొఱితి - రంచును బృచ్ఛ యొనర్చె వారు నై
సర్దికరీతి వాయునుత! - సై కతలింగమునిల్పి భక్తిమై
భర్గునిగొల్పి రాముడు కృ - పామతి సత్కృతినల్పె మాకిటుల్. ౧౨గీ౫

చ॥ అనివచియించిరంత మరు - దాత్మజుడాత్మను జింతనొంది నా
ఘనమగు కార్యమెల్ల వృథ - గా నిటుసేసెను రామమూర్తి యా
తనివలనక శ్రీమంబుగఁ బ్ర - తారితుడై తినటంచుఁ గోధముం
గొని రయమారనేగి రఘు - కుంజమ ముందటదూకె గట్టిగిక్. ౧౨గీ౬

తే॥ హనుమ దుమికినచోట నా - తని పదములు
గుర్తుగా గహ్వరియఁ గొంత - కుంగిపోయె
నపుడు రామునిగని మారు - తాత్మజన్మఁ
డేధితకోధుడై పల్కె - నిట్టులనుచు. ౧౨గీ౭

శా॥ రామా! మోసము చేసినాడెవ్వకదా? - రాడ్వంశ్యుడయ్యెన్, భవ
ద్భామారత్నము సేమముక దెలుపనే? - పాథోధి లంఘింపనే?
యీహైఁ గాశికేబోయి లింగములు జే - నే? యింతలో నాత్రమా?
యా మర్యాదఁ దలంపవైతి వపహస - స్వంబుయ్యెనే? నే ననక. ౧౨గీ౮

తే॥ నీమనములోని వంచన - నేనుగనిన
వృథగ శ్రీమ మొందుదునె? యింత - యేల? యిహా,

లింగములు రెండు నీని నే - గంగదోత్రా?

చెప్పుమా! నీ యభీష్టంబు - శీఘ్రముగను.

౧౨౧౯

మ॥ అనిపలికిన నతని రుమాగర్వోక్తులాలించి రామచంద్రుడును మంచినది
యిట్లనియె.

౧౨౨౦

మ॥ హనుమంతా! నిజమున్ వచించితివి నే - నాత్రంబుతో నీరు రా
కను లెక్కింపక మంచిమూర్తమదియే - గన్ భంగమా యత్నమం
చును భీతిల్లి ప్రితిప్రసన్నితని యి - చ్చోదగావునన్ పైకతం
బును మత్స్యపితమైన లింగము నిదే - పోదోయుమా! తీయుమా!.

౧౨౨౧

చ॥ అచటనే కాశినుండి ప్రియ - మారగ గడెచ్చిన విశ్వనాథ పు
ణ్యచయద లింగముంగొని ఘ - నంబుగ నిల్పెదనన్న విశ్వసిం
చుమఁ బ్రహదశ్వమానుడను - సుస్థితలింగశిరంబుఁ దోకచే
బ్రచురముగావించి వెన - లాగఁగఁబూనెను మాటిమాటికిన్.

౧౨౨౨

తే॥ లింగమినుమంత యేని-చలింపదయ్యె, మృతితమై వాలమామరు-తూస్తి యవని
వ్రాలి మూర్ఛిల్లఁ గపులెల్ల-వగపుగొనిరి, కొంతవడి కాంజనేయుండు-క్షోణినుండి.

తే॥ తెప్పిటిలి లేచి మదమటి - తప్పటంచు

రామ చరణంబులను వ్రాలి - రక్షణంబు

సల్పుమా! సత్కృపాసింధు! - జాగువలదు

మన్న న యొనర్చుమని వేడె - మరల మరల.

౧౨౨౪

ఉ॥ అప్పుడు మారుతింగని ద - యామతి శ్రీ రఘురామమూర్తి నీ
తప్పక యంతలేమి సక - తానయలింగము నుత్తరంబునన్
దప్పక విశ్వనాథగురు - దైవతలింగము నిల్పుమయ్య! నీ
కిప్పుడుమేలు కల్గునని - యెంతయుఁ బల్కెను సేద దీర్చుచున్.

౧౨౨౫

— హనుమంతుడు కాశీవిశ్వనాథలింగమును బ్రతిష్ఠించుట. —

తే॥ అనిలతనయుడు చిత్త మ - టరంచు ద్వరగ

రామలింగేశుపక్ష్మిన్ - రమణమీట

నిల్చి విశ్వేశలింగంబు - నియమసరణి

బూజలొనరించి శ్రీరాము - మొక్కినిలిచె,

౧౨౨౬

ఉ॥ అంతట రామచంద్రుడు మ - హాముద మొందుచు గొప్పవట్టి యీ
చెంతఁగలట్టి లింగముల - సేవ లొనర్పెడి వారలెవ్వరే
సావ్యంతముపొంగ ముందుగ భ - వత్పరినిర్మితలింగపూజ న
త్యంతమునల్చి పిమ్మట మ - దాహ్వానులింగముఁగొల్పఁగార దగున్.

౧౨౨౭

తే॥ అటులొనర్పరయేని పూ - జాదిఫలము

వృద్ధవశా నిద్రి సీకగు - వరము సుమ్ము
మఱియు మిగిలినలింగంబు - నురకవిశ్వ
నాథలింగంబుకడనున్ను - మా! ధరిత్రి.

౧౨౩౮

తే॥ పూజలేకయె యయ్యది-భూతలమునఁ, జాలకాలంబు పడియుండు-నౌల నేన
యొక్కతఱినిఁ బ్రతిష్ఠింతు-నొనరదాని, ననిన మారుతి రామాజ్ఞ-నట్లసేసె. ౧౨౩౯

ప॥ హనుమంతుండు తనయెడటఁ బాదంబులు భూమిలోనికిం దిగఁబడునట్లు గగనంబు
నుండి రోషించి దుమిక్యుండుటయు నై కతలింగంబునకుఁ బుచ్చుంబు నా పృథుంబుగా
బిగించి యీడ్చి లాఁగూలంబు త్రుంగించుకొనుటయుఁ దలంచి రామచంద్రుండు
తత్ప్రతిరూపంబుగా నతనివలననె యచ్చట స్వీయమూర్తిని స్థాపింపఁజేసి మారుతి
నామంబుచే నొక్కతీర్థంబు నేర్పఱిచి తనపేరను లక్ష్మణునిపేరను దీర్థంబులను
నిలిపి తానును సేతుమాధవనామంబునఁ బ్రతిరూపంబు నెలకొల్పి హనుమత్పు
చ్చంబును దనచేత నిమిరిన ఛిన్నమైన యదియు నెప్పటివలె నేకమై బలవంతంబును
రమ్యంబునునయ్యె హనుమానుని వాలంబుచే బంధింపఁబడిన చిహ్నంబులిప్పటికిని
రామేశ్వరలింగశీర్షంబునఁ గానిపించు నదిమొదలు రామ విషయమున బొత్తిగా
గర్వంబుమాని హనుమయు భయభక్తులతోఁ జరింపఁదొడఁగె ననంతరంబున. ౧౨౪౦

శా॥ నే నాపై కతలింగమందుఁ గృపసం - ధిల్లం బ్రభూతుండనై

నానై సర్విక పూర్వగాథ బహుళా - నందంబునుం బొందు చం

దానక రామునితో వచించితిని యే - తద్దీప్తి, విన్నింతు గా

రి! నైర్మల్యహృదంతరాళవయి య - ర్థిక్ ఎన్ను తద్వృత్తముక్.

౧౨౪౧

— ♦ శ్రీరామునకు లింగోత్పత్తి వివరించుట. ♦ —

శా॥ రామా!ముం దొకవేళ నే మలినవ - స్త్రంబుక మొలందాల్చి యా

భూమిక బ్రాహ్మణ రూపధారినయి స - మ్మోదంబుమై భిక్షుకు

శ్రీ మాసిందుల యాశ్రమస్థలములక - జేరంగఁ దత్పత్నులెం

తేమోహంబు నన్నుగోరినగుములై - యేతెంచి రిచ్చావిధిక్.

౧౨౪౨

ఉ॥ నావెను వెంటవచ్చు లల - నామణులక బతులడ్డగించుచున్

బోవలదంచుఁ జెప్పినను - బోటులటల్ విన్నరైకావునక

నా విషయంబెఱుంగక ఘ - నంబుగ రోషమునొంది మూనులో

రి! వలమంతఁగాంతలను - నిత వశంబానరించి కొంటెవౌ.

౧౨౪౩

చ॥ అని నను నిందసేసి రతి - కర్త ముగాఁగలసిదు లింగము

య్యనబడి పోవుఁగాక! భవి - యందునటంచును శాపమిచ్చిరం

తనె వడినూడి నేలబడె - నాదగులింగము దానిగంచి యా

వనితలు నిండ్ల కేగిరి జ - మబుగ నేను నదృశ్యమొందితిన్. ౧౨౭౪

క॥ అంగమునుండియు నూడి క, సుగా ధరయునుబడియు - నవయక నాచా

లింగము వడివడిగా వృ, ధ్విగని గగనంబునంటె - దృగ్భయదంబై. ౧౨౭౫

తే॥ దానిగని విస్మయంబుంది - ఛాతయపుడు

సాంతముగజూడ యత్నించి - సమలుకోటి

కడచిచుగాని తెలియక - యెడదజాల

భీతిగని నాదుఛాతకు - వేగవచ్చె. ౧౨౭౬

క॥ వచ్చిచమస్కృతి యొకరించి, యచ్చితముదెలిపి ప్పశయ - మానస్తంబై

వచ్చెనటంచును బలికిన, దచ్చరితను విధికి వినిచి - తగ నట్లనితిన్. ౧౨౭౭

తే॥ ఓయి! చతురా ననా! త్రిశూ - లాయుధంబు

నొసఁగెదను దానిబూని లిం - గోన్నతంబు

తగ్గిసోవఁగ ఖండిపు - మగ్గలికను

ననిన నాతడు మీరలే - యద్భుతనియె. ౧౨౭౮

క॥ అభ్రంకష లింగంబును, శుభ్రంబుగ మెఱయు మత్తి - శూలముఁగొని త

ద్విభ్రంశముగాఁ దునుమ న, దభ్రంశితి ఖండములుగఁ - దల్లింగమయెన్.

తే॥ పదియు రెండుభాగంబులై - వసుధమీఁదఁ

దెల్లి నట్టి మదీయమా - లింగమరయ

భ్యాతిమీఱ జ్యోతిస్సంజ్ఞ - లందెవాని

వివరమును దేటపఱచెద - వినుముశ్రద్ధ. ౧౨౮౦

సీ॥ ఓకార లింగంబు - నొగి సోమనాథలిం, గంబు త్వంబక లింగ - మింబుమీఱ

మల్లికార్జున లింగ - మల్ల నాగేశ లిం, గము వైద్యనాథలిం - గంబు కాశి

కా విశ్వనాథ లిం - గంబు కేదారేశ, లింగ మహా కాల - లింగములుచు

భీమేశలింగంబు - నామెయి ఘుస్మణేశ్వ, రాభిదలింగంబు - నాథ్యమైన

తే॥ గంధమాదన లింగంబు-సంభుతాఘ, వారములుగాఁ జెలంగెను-మేరులై ల

మునకు నీశానదిశ గుప్త-ముగనునుండె, గంధమాదన లింగంబు-క్షత్రివర్ణ.

తే॥ నాకు శాంపంబిడినముని-నాథులంత, మత్స్వరూపము నెఱిగి స-మ్యానమొప్పు
నన్నుగని యీశ్వరా! లింగ-మెన్నమరల, మీకుఁగలుగుతమని పల్కి-రేకసరణి.

క॥ తరువాతఁ బ్రశయవాతము, ధరపై వీవంగమేరు - ధర శిఖరంబున్

వితిగిపడె గంధమాదన, వరనామకమద్ది కనుము - వాడ్లి జలమునన్. ౧౨౮౩

తే॥ మఱియునాగంధ మాదన-మహితలింగ, మిదిగో! నైకతలింగంబు-నెరుట మీరు

కాంచుఁ డీశాన్యమునను ద-గ్గఱ నె కలదు, నేటికెవరికి నద్దికా-న్వింపదనఘ!

తే॥ ఇపుడు సానుజుడగు నీవు - నెల్లకపులు

మోక్షదంబగు తల్లింగ - మును గనంగ

నయ్యె స్పృశియింపనయ్యె రా - మా! త్వదీయ

సత్ప్రతిష్ఠిత లింగవ్ర - శ స్తినచట.

౧౨౮౫

తే॥ గుప్తమైయున్న లింగంబు - గొప్పఖ్యాతి నొందె నాలింగ తేజంబుఁ-బొందునిక

నీదు నై కతలింగంబు నిశ్చయముగఁ, గనుక నిదియు జ్యోతిర్లింగ-మనఁగజెలయు.

క॥ పూజోత్సవాది సత్క్రియ, లోజన్ పై కతపు లింగ - మొందును సతమున్

యోజింపఁగ రామేశ్వర, నై జగ్గితి నేనునిదు - నన్ వసియింతున్.

౧౨౮౬

తే॥ ఆయగస్త్రునికొఱకు నీ - దై నమాట

కొఱకుఁ గాశినివీడి య - క్కఱగవచ్చి

నిల్చినాడ నికెవ్వఁడే - నియును భక్తి

మొనయ రామేశలింగంబు - మొక్కినంత.

౧౨౮౭

తే॥ బ్రహ్మ హత్యాకులగు పాప - బంధములను

దొలఁగి యిహపర సుఖముక్తు - లలరఁగాంచు

వడిగ నస్మదనుగ్రహ - ఫలమువలన

రాఘవా! నీవు నొక్క వ - రంబునిడును!

౧౨౮౮

తే॥ నాకు నభిషేకమునకయి - పోకటముగ

జనులు మణికర్ణికాస్వచ్ఛ - జలముదెచ్చి

తృప్తిగా స్నాతుఁడేసెడి - రీతిఁగనుచు!

వినుచు! నామాటలన రాముఁ - డనియెనిట్లు.

౧౨౮౯

శా॥ ఈసేత్వాదిని స్నానముంబలిపి రా - మేశున్ సమర్పించి యా

వై సేతుస్థలి వాలుకంగొని మహా - భక్తిన్ బ్రయాణించి కా

శీ సత్సత్ముఁడని వాలుకనుమే - ల్సందన్ దిప్రేక్షి శుభా

వాసంజానటువైచి గంగఁగొని త - ర్వాతన్ సుసంకల్పుడై.

౧౨౯౦

తే॥ వచ్చి రామేశ్వరులకు నా - ప్లవమొకర్పఁ

జేయునో? వాడు తత్కర్మ - శేషభార

మంతయును వార్ధివిడి మర - ణంతమందు

బ్రహ్మమును బొందుననుచును - వర మొసంగి.

౧౨౯౧

తే॥ ఎవ్వఁడేనియు సంకల్ప-మింతలేక, గంగరామేశునకు నొసఁ-గంగలేడు

రమణ నీజన్మ సంకల్ప-రహితుడైనఁ, బూర్వజన్మ ససంకల్ప-ముననె జరగు

—♦ శివరామాగస్త్య సమావేశమున రామేశ్వర మహిమ ♦—

చ॥ అనివచియింపఁ గుంభభవుఁ - డప్పుడు సత్వరుఁడౌచు వచ్చి యీ
శుని నను రామచంద్రుని - జోతలుసేసె రఘూద్వహుండు నా
మునికి నమస్కరించె మఱి - మున్నొని మానివరుండగస్త్యుఁ డి
ట్లనె రఘురామచంద్రుని ము - ఖాబ్బముఁ గాంచుచు హర్ష చిత్తుడై. ౧౨౯౪
శా॥ రామా! తావక సత్ప్రసాదమున సం - రక్తిమహా విశ్వ నా
థామోదంబున కేను బాత్తుఁడయితే - హర్షంబు సంధించె నీ
సోమాలంకృతు లింగమొండిచట నా - త్సుక్యంబుమైనిల్చి మ
న్నామంబు జననంబు సార్థకము పొ - దంజేనెడక బేర్చిగాక. ౧౨౯౫
క॥ అనియొకలింగము నీమం, బున సైకతలింగమునకు - మును నగ్నిదిశక
ఘనభక్తిఁ బ్రతిష్ఠించియు, మనమలరంగఁ బూజనల్చి - మఱి పఞ్చతుఁడై. ౧౨౯౬
తే॥ విశ్వనాథుని నను రఘు వీరవరుని, మొక్కి యాగంధమాదన-ముఖ్యలింగ
మును సనాతనమగుదానిఁ-గనిముదమున, నెలవునొని స్వాశ్రమమునకుఁ-జేరెతఁడు
తే॥ శేతుతలమున రామేశ్వ-రాతతాల, యంబు వర్ణ్యంబు కుంభజ - న్నాభ్యలింగ
మునకు నాగంధ మాదన-మునకుఁ గనఁగ, దేవళంబులు లేవని-తెలియఁబడవు.

—♦ శ్రీ రామనామ మహిమచే నలుండు శేతువునునిర్మించుట ♦—

ఉ॥ పిమ్మటరామునాజ్ఞను గ - పిప్రవరుండు నలుండు శేతు కా
ర్యమొనరింపఁ బూని మద - మంది శీలల్ కుదిరింప వార్ధిభం
గమ్ములచే శీలల్ చెదరె - గర్వముతగ్గి నలుండు రామ పా
దమ్ములబట్టి వేడె శుభ - దమ్ముగశేతువు నిల్చుమార్గముక. ౧౨౯౭
తే॥ రాముండును నాతనిం గని - రాలమోద
‘రా’యటంచును ‘మా’యని - వా’యునుయ్య!
యవియె జలచేరి నిల్చు ని - య్యర్ణ వమున
ఘనతరంగాళి తాతున - గదలవనియె. ౧౩౦౦
ప॥ తదనంతరంబున. ౧౩౦౧
తే॥ ఆంజనేయాది కపివరు - లశ్శములను
గుట్టలను గొండలను దెచ్చి - కూర్చుచుండ
నలుండు రామాహ్వా యాక్షర - ములనువాసి
శేతువును గట్టసాగె ద - త్సింధువునను. ౧౩౦౨
సీ॥ ప్రథమదివంబున - బహునాలుగామడల్, మఱుదిఁమామడ - లిరువదియును
మూడవనాడటల్ - మూడేడు లామడల్, నాల్గవ నాడౌను - డల్లంక

నిరువదిరెండును - నేనవనాఁడు యో, జనము లిర్వదిమూఁడు - చక్కఁబడిచి
పండ్లెండు యోజనాల్ - ధరఁగు విస్తృతముగ, సేతునిర్మాణంబు - సేసె నలుఁడు
తే॥ జలధివై తాలుతేలంగ-సర్వకపులు, దాని చాటంగ, గపిమహ-త్వంబుకాదు
సాగరము శక్తి కాదు ప)- సైరస మూహ, బలముచుగాదు శ్రీరామ-బల మెరులము

— శ్రీరామఁడు పరివారముతో లంకకేగి శుకుని విడిపించుట. —

మ॥ అధిరోహించెను రామచంద్రుడవలక్ - హస్తాతునిక్ లక్ష్మణు
డధి రోహించెను సంగనుక్ గపివరుల్ - హర్షంబుతో సేతు స
త్పథముంబట్టి రామునాజ్ఞ జవ స - త్వంబుల్ సెలంగంగ న
వ్విధి వాఁడెల్ల సువేలపర్వతము వే - వేచేరిరుత్కర్షులై. ౧౩౦౪

తే॥ ఆసుభాచల సమధిరో - హణకరుండు
రామచంద్రుండు సా వర్ణ - రమ్యచిత్ర
సౌధఘనతోరణధ్వజ - జలపరిఖల
మేటి ప్రాకారముల నింపు - మీఱుదాని. ౧౩౦౫

తే॥ విస్తృతంబగు దాని స్థా-పితకతఘ్ని, కావిరాజితమగు దానిఁ-గపులనెల్లఁ
గనుచు సౌధోపరిని బాక్తి-కంఠుడౌప్ప, దాని లగకాభిధాన ప-త్రనముఁగాంచె.

క॥ ఆమెయి గుణ ధాముండగు, రాముని దయవలన విడుగ - లంగని శుకుండక్
నామమున వెలయు నాపుం, డామానవ భోక్త రావ - ణాసురుఁజేరెన్. ౧౩౦౬

ఉ॥ చేరి నమస్కరించి కపి - చేననుజూచెదె? రాక్షసేంద్ర! నే
నారఘు వీరులంగనితిఁ - బ్రాణముతో మనితిక్ దయాభుండ
భూరమణీసుతాధవుండు - పొమ్ముచు దమ్మటి జానకిఁ సస
త్కారవిధిక్ సమర్పణము - గా నిడుమూచును పెడియిట్లనున్. ౧౩౦౭

తే॥ శ్రీ విభీషణునకు రాజ్య - సిద్ధికలుగఁ
జెలఁగి లంకకుఁ బ్రార్థి - పిక్తుఁజేయు
మయ్య! రాముని శరణము - నందుమయ్య!
లేనిచో నిన్ను విడువఁడెం - దేని యతఁడు. ౧౩౦౮

చ॥ అనివచ్చియింపఁ గోధధరి - తారుణలోచనుడౌచు రావణు
డును శుకుఁగాంచి ధిక్ప్రతి న - టుల్ పరుషంబులు వల్కి బైటికిఁ
దన భటపాలిచే నతని - దబ్బున దొబ్బంగఁజేసి రామసే
నను బరికించి యోజన ఘ - నంబుగఁ జల్పుచుఁ జేరె దత్సభన్. ౧౩౦౯

—♦ అంగదుని రాయబారము. ♦—

చ॥ అప్రలమవేల భూధమున - యందు బలవగుపాళితోడ రా
ఘవవసులు రహస్యముగ - గార్యమునెంచుచు నూహసేసి పం
క్తి వదన సూచనార్థముగ - ధీవరు నంగమబంప నాతఁడు
జవమున నేగి రావణుని - సత్సభజేరియు నిర్భయంబుగాఁ. ౧౩౧౧

మ॥ తనలాంగూలమె పీతమైతరర స్వా - స్థాబాష్పఁ గూర్చుండి త
ద్దనుజాధీశునిఁగాంచి పంక్తిముఖ! మ - ద్వాక్యంబులఁ విన్ను! నీ
కును మేతా తెఱుఁగుఁ వచించెనను ర - త్నోవంశ సౌఖ్యంబు దా
ననె చేకూఱు నటంచుఁ బల్కదొడఁగెఁ - నానాహితోద్బోధముల్. ౧౩౧౨

మ॥ ధనముక్తంబుగ సీతని త్తఱిని శ్రీ - ధా భక్తులఁ రామచ
దునకుఁ వేగనొసంగి సత్కృతిని స - తోషంబుగాఁ జల్పుమా!
కన నారాయణుఁడొను రాముఁడు జగ - త్కల్యాణుఁడౌతుఁడు రా
మునితో ద్వేషమువీడుమా! భవనదం - బుఁ దాఱుమా! సుల్బుగాఁ. ౧౩౧౩

తే॥ జ్ఞానలేపాద పోతంబు - జాలనాశ్రీ
యించి సద్భక్తిపూతులై - యేపుమీఱ
ఘోరభవవారిధిఁ దరింత్రో? - కువలయమున
నట్టి రాముఁడు మానవుఁ - డౌన? చెప్పు! ౧౩౧౪

వ॥ అనిబోధించుచుండిన యంగదుని పలుకులు లెక్కసేయక సకౌఘుఁడై దశానను
డిట్లనియె. ౧౩౧౫

శా॥ ఔరా! కోఁత! జగద్భయంకరుడనై - యాదిత్యులఁ గెల్చితె
శ్రీరంజిల్లెడు రౌప్యపర్వతమును - జిత్తాడఁగా నూపితిఁ
ధీరుంబోలె ననుగెరల్చుచును భీ - తిగూర్చెదే? కొంతలో
శ్రీ రామాది విభీషణ ప్రముఖులఁ - జీల్తు మిముఁ మిగురు. ౧౩౧౬

చ॥ అనవుడు వాలిచూలియు ద - శాస్యనిఁగాంచి త్వదీయపౌరుషం
బును వినినాడ నాబలియ - మోఘపుఁ బాశములఁ బిగించి కొ
ట్టిన మొఱవెట్టవే? శివ ప - టిష్ఠ పదాంగుళిచేతఁ గొండక్రిం
దనె పడి తల్లడిల్ల వె? క - నుజెఱసాలను నద్రీయుంచడే? ౧౩౧౭

తే॥ ఇంతయేల? శ్వేతద్వీప-కాంతలెల్ల, దఱిమికొట్టరె? నిన్ను నా-తండ్రి తెచ్చి
నాను తొల్లకుఁగట్టడే? - నవయసిద్ధి, కార్తవీర్యభవుల్ మృగ-గతినిఁగొనరె.

క॥ అనిచులుకనగా నాడిన, ఘనశర విధ్ధాంగుఁ బోలె - శ్రీర్యముగని యా
దనుజపతి భటులతోఁ గో, తిని మూఱినిఁగొట్టి రయ గ-తినిఁ ద్రోయుడనె.

- క॥ వారలు కరసంభృత శర, వారులుగా వచ్చి వారి - భవుజుట్టంగ నా
తారేయుడు వీరుడు బల, ధారేయుడు వారి గొట్టె-దనపుచ్చముతోక.
- తే॥ అట్టరావణబుగ్గల-బట్టి నులిమి, కలకలధ్వజేయుచ-గడఁడు మరలి
శ్రీసువేలాదిరాముని-జేరి మొక్కి, తెలిపె వృత్తాంతమును స్వచ-ర్యలనుసరిగ.
- ఉ॥ రాముడు పిన్ననవ్వుతన - రక్ష గపిమాటలెఱింగి కౌగిట
బ్రేముడి నంగనుంబొదివి - పిమ్మట లీలమెయిక్ ధనుస్సుగ
శ్రీమయబాణముకదాడిగి - చెచ్చెరలంకకుఁ జూపివై చెను
ద్దామగతిక శరంబుచని - తత్పురిసాధము మీది ఛత్రముల్. ౧౩౨౨
- ఉ॥ నూలును బాడొనర్చి యటు - నూల్కొని తత్కలశంబులక్ బదిక్
జూటంగఁ గూల్చెనంతటనె - ట్లోణిసుతక దశకంధరుండు చే
కూరఁగ రామచంద్రునకుఁ - గూర్చినొసంగఁడటంచు నంగదుం
డేరుపడంగఁజెప్ప విని - యీసున సూర్యసుతుండు కోధియై. ౧౩౨౩

- - - సుగ్రీవుడు రావణ కిరీటపహరించుట. -

- శా॥ ఉడ్డినంబొనరించి లంకకును నా - శూగ్రస్థితిం బోయి తా
నుడ్డాడించుచు రావణాసురుని భ - వోర్షిరస్థలిక ముప్పిచే
నడ్డాడిగఁగొట్టి నేలకును దో - యక్ బుక్తివక్తుండు వే
యొడ్డారించుచు బాహు యుద్ధమునకుక్ - హుమ్మించు నిల్చెక్ రుషక్. ౧౩౨౪
- క॥ సుగ్రీవుండును మఱి పం, క్తిగ్రీవుడు బాహుబలము - కేళ్లుబృంగ హ
స్తాగ్రోర్వంఘ్రిల ఘాతము, లాగ్రహమునఁ జలిపికొనుచు - ననిసేరిరటక్.
- ఉ॥ స్ఫుర్జిత బాహువిక్రమము - సొంపున సూర్యసుతుండు రావణుక్
జర్జరతాంగుఁజేసి భయ - సంగతి వీడసెలంగ ఖన్నుండై
వర్జిత సంగరుండయి జ - వంబున రావణుండింటికేగఁ దా
గర్జలి వానిదా బొమిడి - కంబుగ్రహించి ముదాత్ముండై వెనక్. ౧౩౨౫
- తే॥ రామలక్ష్మణులను జెరి - పగ్రభువులార!
దర్శితుని రావణునినొంచి - తత్కీరీట
మిదిగొ! తెచ్చితినిని యిచ్చి - యెరఁగెనంత
రాముడును బ్రీతిఁ గాంగిట - రవిజుగూర్చి. ౧౩౨౬
- క॥ మిత్త్రీను! నన్నుగకయే, యాత్రముతో గర్వచిత్తు - నాశరణు మ
చ్చాత్రీవుఁ జేరితివయ్యది, పాత్రీమె? కీడై ననెట్లు? - వలదటులనుచుక్. ౧౩౨౭
- తే॥ అవలభేరీమృదంగ శం-ఖాదివాద్య, ములను మోగించి ప్లవగోత్త-ములుకడఁగి
లంకముట్టడిసేయఁ ద లంప రావ, ఇని శిరస్తాణమును నంగ-దుశకుఁ బెట్టి.

క! దళవాయియైన యతనిని, దళముల రక్షింపఁదెలిపి - దైత్యావళికిఁ
గళవళపాటొప్పుగ నవ, ఘళముగ దక్షిణపుదిశను - గృమ్మఁగఁబనిచెన్.

తే! తగినసేననుగూడి దో - ర్దర్పమొప్పుఁ
బళ్ళిమోత్తరా ప్రిగ్దిశా - ద్వారములను
ముట్టడింపఁగ హనుమంతు - దిట్టఁడైన
యాసుషేణుని నలునిఁ జె - న్నారఁబనిచె. ౧౩౩౧

తే! స్వస్వబలయతులౌచుఁ ద - త్స్వవగవరులు
రామునకు లక్ష్మణునకు నూ - ర్యజున కెరఁగి
యరిగిలాకకు నలుదెస - లాకృమించి
యట్టహాసంబు లొనరించి - యాచ్ఛిరంత. ౧౩౩౨

మ! అలసుగీప్రుని పౌరుషంబు మది న - త్యంతంబు చింతించుచున్
బలఘాతంబుల దీలుపాటుకొని భ - వ్యుజైన ప్రిపాదమం
దలఁతంజెంది రహస్యరీతి శయనం - బాసుండు నారావణున్
జెలువార్కగని బోధసేయుటకు ను - త్సేకించి తద్బంధువుల్. ౧౩౩౩

— ♦ మాల్వవంతుఁడు రావణునకు బుద్ధి నెప్పట. ♦ —

తే! మాలియు సుమాలి మాల్వ వ - స్మహితుఁడనెడు
మగురు మాతామహులు ప్రియ - పూర్వకముగఁ
దలఁచిరటు మాల్వ వంతుండు - దనుజనాథుఁ
డైన రావణుడెంతకు - నరుగు దెంచి. ౧౩౩౪

మ॥ వినుమా! రావణ! నాచువాక్యములు సం - ప్రితిక్ మఱి దానిమీఁ
దను నీచిత్తమురీతిఁ జేయుమ! పురిక్ - దజ్ఞానకీదేవిచే
రిననాఁడాదిగ నాశహేతువులు మీ - తెక్ ఘోరముల్ వానినె
ల్లను వినించెద సుస్థిరాత్మకుండవై - లక్షింపుమా! చిహ్నముల్. ౧౩౩౫

సీ॥ గార్దభంబులు ఘనా-ఘనగర్జల్లానరించె, ఘనములు భయదర - క్తములగురినె
దేవలింగంబులు-తెందెప్పలుగ వీరె, గాళినవ్వుచును న-గ్గము నిలిచె
ధేనువుల్ ఖరసంత-తిని నీనుచుండెను, నెలుకలు పిల్లుల-నెదిరిసోరె
గరుడములను బన్న-గంబులుడీకొనె, ఫలవృక్షములు తుల్లి-పడఁగసాగె

తే! గృష్ణపింగళ వర్ణుండు - కృశ్మకరుండు
వికట వక్త్రుండు ముండుండు - భీతిమండు
పురుషుండగు కాలుఁ డెప్పుడు - పురమునందుఁ
దిరుగు చిటింటఁజూడఁగాఁ - బరఁగెనిక్కి. ౧౩౩౬

తే॥ ఇట్టి దుష్టనిమిత్తము-లెన్నో? కలిగె, గనుకఁ గులరక్షణార్థమై - ఘనతరమగు
శాంతినొనరింపు మిఁక రామ-చందు, మొక్కి, సీతనర్పించి సత్కృతి-సేయుమయ్య
మ॥ అని బోధించిన సత్సమాటలచు సరకు సేయక సోఁకుమూకతోడఁడు మాల్యవంతుని
గని తాతా! ముసలితనముచే భీతిల్లి తగని నీతులను బలుకుటెందులకయ్యవి కర్ణ
కఠోరంబులుగా నున్నవని పృథ్వీతరంబాసంగి గృహంబునకుఁ బనిచి యనంత
రంబున. ౧౩౩౮

మ॥ సదసుకజేరి మహాదరాఖ్యహితు వి - శ్వాసార్థు ధూమ్రాక్షుని
న్మదసంధాను సరాంతకుక దనుజమా - న్యుక వజ్రదంష్ట్రుక రణ
భ్యుదయంబుక గలిగింపఁగోరి గుమిగా - యోధావళింజేర్చి ధై
ర్యదమా పల్కులబల్కి వస్త్రమణి భూ - షాదుల్ తగంగూర్చియుక. ౧౩౩౯

— ♦ దైత్యహార సంగ్రామము. ♦ —

సీ॥ ధూమాక్ష! మెలఁకువఁ-దూర్పువాకిటనిల్చి, శాత్రువులను మన్నఁ-జాలుమయ్య!
యోనరాంతక! దక్షి-ణోత్తమద్వారాన, నుండి విద్వేషులఁ-జెండుమయ్య!
వజ్రదంష్ట్రా! నీవు-పశ్చిమంబుననిల్చి, పరిపంథులను బాడు-బలుపుమయ్య!
యోమహాదర! వెన-ను తరంబునకేగి, యింసూదనుండవై - పరఁగుమయ్య!

తే॥ యనుచువారిఁ బ్రచోదన-మునునొనర్చి, పనిచే సంతటరామ రా-వణులసైన్య
ముఱపుసెంది చతుర్దిశల్-హఁగోరుమనఁగ, నట ముఖాముఖినిల్పెను-త్కటముదనర
చ॥ అతిబలకాయుతా దనుజ - లందఱుఁ గోధవిఘ్నార్థి తాత్కాలై
శితశరఖడ్గశూల గుణ - సిద్ధధనుర్వర భిందిపాల రా
జత దృఢశక్తిపట్టి నవి - సృష్టరఘోర శతఘ్ని కాగదా
విశత పరశ్వధాదులఁ బ్ర - వీణతమైధరియించి మించుచుక. ౧౩౪౦

తే॥ వానరులతోడఁ బోరఁగాఁ - బూననపుడు
వారలును వృక్షములచేతఁ - బ్రస్తరముల
చేతఁ బర్వతములచేతఁ - జెలఁగిముష్టి
ఘాతములచేత మోదిర - రాతివరుల. ౧౩౪౧

క॥ రక్షశ్శార్దూలురు రణ, దక్షతఁగనకాభరథ మ - తంగజహరులక
వృక్షచరపాళి కెదురుగ, రూక్షత నడిపించి పోరి - మోగింపదెసల్. ౧౩౪౨

మ॥ పిఱువోకుండఁ గపింద్రులుక దొడరి వే - వేయుద్ధముంజల్ప స
త్తతి ధూమాక్షునలండు మారుతియుఁ ద - ద్దక్ వజ్రదంష్ట్రుక మదం
బఱు దాచేయుండు తన్నరాంతకు రయం - బారక సుషేణుండు చా
గఱుపాటొంద మహూదరుక దునిమిరు - త్కంతార్భటిక మీఱుచుక.

క. తననైశ్యం బటు కూలుట, గని యిందోజితుడు సర్ప - కాండము చాపం
బునదొడిగి కప్పులు లక్ష్మణుడు, డును రాముడు తల్లడిల్ల - టోపగవైచేక.

ఉ! మీ రెవరయ్య! వాయుజుడు - మేలుగనుండెనే? యాతఁ డొక్కఁడే
యారయఁ గార్యముం జలుప - నయ్యెడు ధీరుడు రుద్రీమూర్తి నా

చేరువ కాతని బిలువ - జెప్పెద నొక్క - యుచాయముగ రయం

బారంగఁ గీసులెల్లరును - బ్రాణయుతులుగ లేతురి త్తటిక. ౧౩౫౩

చ॥ అనవుడు వాయుజుండు ముద - మంది మహాత్మ! విభీషణుండు నే
నును నిట నిల్చినారము న - నుక హనుమంతునిగా నెఱుగుమా!
యని పదమంటి మొక్క శుభ - మంచును భల్లుకనాథుడప్పుడో
హనుమ! పయస్సముద్రతటి - యందలి దోణనగంబు దెచ్చునె. ౧౩౫౪

— ♦ ఆంజనేయుడు దోణాదిందెచ్చి యెల్లఁబోయిన వానరులఁ దేర్చుట ♦ —

తే॥ వలెయని మారుతియునేగి-భవ్యకామ, ధేనుఘర్మవిలేపుడై - తెలివిమీఱ
నరసి గంధర్వగోపిత-మైన దోణ, శైలమును బువ్వువోలె హ-స్తమునఁ దాల్చి.

ఉ॥ వడిగావచ్చియు జాంబవంతుకడ ని-ల్పక బర్వతు బాతఁడుగ
దొడి తెండయ్య సుషేణునన్న నతనిం - దోడ్తెచ్చె సామిరి యే
ర్పడఁ దద్వల్లికలక సుషేణుండును సా - రం బొప్పగాదీసి య
య్యెడ జీవింపంగఁ జేసి నెల్లకపులక - మృష్టాత్మలైరందఱుక. ౧౩౫౬

క॥ రణరంగమునందు విభీ, షణుండుగ మృతినంది పడిన - క్షణదాచరులక
దృణములబలె రాముని పే, రణమున సంద్రమునఁ బడఁగ - రయముగ నీడ్చె

తే॥ అల కుబేరపద త్త ది-వ్యాంజనమున, సమరమునడాగు శత్రుల-సరణిగాంచు
నేర్పునంది రామాదు-లోర్పుమీఱ, స్వస్థనిఁ జేర్చె దోణాది-శ్వసనసుతుఁడు.

సీ॥ అపుడు రావణుండు న-త్యంత చింతాకోధ, ఘూర్ణిత స్వాంతుఁడై - ఘోరరూపు
లగు ప్రహస్త దరిము-ఖాతినాద నికుంభ, దేవాంతక నరాంత-కావృతముగఁ
దన్మహానాద దోర్దర్శయుక్తారణ, దేవశత్రుల మహా-ధీరవతుల
వీరాగ్రీణుల మంత్ర-విమల యుద్ధార్థమై. ప్రేరేచి పనుపగా-వారు కెరలి

తే॥ వానరావళి దాఁకంగ-బవరమంచు, నంగదాదులు పొరిబారి యసురవరుల
నెదిరి పోరాడి క్షణములో-నీల్గజేసి, సింహనాదంబు లొనరించి-చెలగి రంత.

తే॥ కుంభకర్ణ జ కుంభని-కుంభలిర్వు, రార్చిపేర్చుచు గపులతో-సని యొనర్చు
జాంబవంతుండు కుంభునిఁ-జంపివై చె, నంగదుండు నికుంభుని-యసువులూడ్చె.

— ♦ లక్ష్మణుఁ డతికాయుని సంహరించుట ♦ —

శా॥ ఆ వార్త విని రావణుండు నతికా - యాభిఖ్యునిక బుత్తునిక
బ్రాహ్మణ్యంబుగ సంగరంబు సలుపక - బంపించె నాతండునుక
వేవే లక్ష్మణుఁ దాఁకి బాణవితతిక - వేయక సుమిత్రాసుతుం
డావేశంబున వాని శీర్షమును దు - న్నాడక శితాన్త్రంబుచేక. ౧౩౬౧

క॥ ఆ శరమునఁ దుగ్ధితుబగు, నాశరు నతికాయశీర్ష - మాలంకాపూ
ద్దేశంబునఁ బడినంగని. యాశరపతి పంక్తివదనుఁ - డాగ్రహవశుడై. ౧౩౩౨

—♦ రావణుడు వైచిత్త శక్తిచే లక్ష్మణుడు మార్చిట్లుట ♦—

మ॥ హితబంధ్యాని పురీజనాంచితముగా - నేతేరి నానాయుధ
స్మృతతుల్ జేబరిలక శతాంగముపయిక్ - బాగ్గల్భ్యమేపార సు
స్థితుడై వచ్చి రణస్థలిక నిలిచి శ - క్తిం దాల్చి వైశంబ దు
ర్మతిమీఱగా విభీషణుక్ హతమున - ర్పక్ వైచే దచ్చక్తిన్. ౧౩౩౩
తే॥ ఆ విభీషణునకును స-హాయుడగుచు, ముందు సనుదెంచు లక్ష్మణ-మూర్తి కప్పును
రావణుడు వైచిత్త దు-ద్ధాంతశక్తి, యురముననుదూతె లక్ష్మణుఁ-ఁజొల్లబోయె.

క॥ అది యదనని రావణుడును, మదిఁగని లక్ష్మణునిఁ గొనఁగ-మదమునఁ జనఁగక్
బదపడి హనుమయు రావణుఁ, బదములతో మోది ముక్కు-పగులఁగ గుడ్డెక్.

ఉ॥ ముక్కున నెత్తురుల్ గురియ - మూల్గుచు నేలకుఁ బడ్డ రావణుక్
ధిక్కరణం బానర్చి కపి - ధీరుడు వాయుసుతుండు లక్ష్మణుక్
మక్కువమీఱ నెత్తుకొని - మానసమెంతయుఁ గుందుచుండఁగా
నక్కపివాహినిసముద - యూతరముచునఁ జేర్చె జెచ్చెరక్. ౧౩౩౪

క॥ ఆలో దశకంఠరుడును, హేలాగతి రథమునెక్కి - యెక్కిడి ధనువుక్
గాలికొమారుని తనువునఁ, జాలఁగఁ గురియించె బాణ - జాలము కడిమిక్.

చ॥ అదిగని రామచంద్రుడు రు - పారణలోచనవక్త్రుడై వదిం
బది శరముల్ ధనుస్సున న - వారితీరినిఁ గూర్చివైచి దు
ర్మదదశకంఠస్యందనము - రథ్యములుక్ మఱి సూతుడుక్ ధ్వజం
బదవదగాఁగఁగూర్చి హృద - యంబుఁబగిల్చి యదల్చి కన్ననక్. ౧౩౩౫

తే॥ అర్ధచంద్రశరంబున - నతనిదైన
బొమ్మిడికంబును బడఁగొట్టి - యనులమైన
ఛత్రము పతాకయును దుగ్ధించి - సాయకముల
మిగుల వ్యాకులుడగు సోకు - మేటిఁ గాంచి. ౧౩౩౬

క॥ ఓరి! యలతం గొనితివి, భీరముచెడె నీకుఁ బొమ్ము - వేగమ లంకక్
జేరుము స్వస్థత పొందుము, ధీరతమై తేపు రణవి - ధి గన రమ్మా!. ౧౩౩౭

క॥ అని పలికిన లజ్జాభర, వినమితముఁబడఁగుచు దనుజ - విభుడై న దశా
ననుఁ డప్పుడు సభలుండై, వెనుదిరిగి గృహంబుసేరె - వేగుచు నెడదక్.

తే॥ రాముడును మూర్ఖునందిన - లక్ష్మణుని
గాంచి పవనజుఁగని యెంత - కష్టమొదలె?

హనుమ! జవముననేగి దో - ణాద్రోదెమ్మ!

యనుజుఁ డీటులయ్యెనని దుఃఖ - మంది పలికె.

౧౩౨౨

—♦ హనుమంతుఁడు కాలనేమిని జపి దోణాద్రోదెచ్చి లక్ష్మణుని బ్రతికించుట ♦—

ఉ॥ వల్లెయటంచు మామతి న - భఃపథముగొని యేగె నంతఁ జొ

తిల్లెడు రావణుండు కపి - ధీరు ప్రయాణమెఱింగి మాయసం

ధిల్లఁగఁ గాలనేమియును - దృప్తుని విఘ్న మొసర్పబంచె నా

కల్లరి మానివోలె వలి - గట్టుకడక వసియించె వంచనక.

౧౩౨౩

క॥ ఆమాయామున్యాశ్రమ, మామెయిగని త్రోవవరుగు - హనుమయు డప్పిక

దా మంచిసేరు కోలఁగ, నామనిడగ్గఱకుఁ జేరి - యడిగెక జలముక.

౧౩౨౪

చ॥ అపుడతఁడుక గమండలుపు - నందలి సీర మొసంగఁ బూనఁగాఁ

గపివరుఁ డివ్వించాలవనె - గావున నొక్కజలాశయంబు మా

నిపసమరూపరాక్షసుఁడు - నేర్పునఁజూపి కపీంద్ర! సీరముక

సుపిహిత లోచనుండవయి - సొంపుఁగఁ ద్రావుము రమ్ము పెడియుక.

౧౩౨౫

తే॥ లక్ష్మణునిఁగూర్చి మది భీతి - లాగవలదు

సేవు చనుకార్యమెఱిగితి - నీకుమంత్ర

మిచట నుపదేశ మొసరింతు - నిమ్మనరల

నాకు గురుదక్షిణయటంచు - వీడఁబలికె.

౧౩౨౬

వ॥ పవనసూతియు మునిచూపిన సరస్సునకుం జని కనులు మూసికొని జలంబులం

గోలుచూడిన.

౧౩౨౭

క॥ సక్రము తత్సరసిని ని, ర్వక్రముగా వాయుసుతుని - బట్టెఁ దదీయో

ఁక్రము మెఱిగి యతుడును, విక్రముమునఁ జీల్చినైచె - వేగమదానిక.

౧౩౨౮

ఉ॥ ఆతనిచేతఁ జీల్పబడి - యద్దియు భామిని రూపమొది సొ

ప్రీతిగ మారుతింగని వి - వేక నిధాన! మదీయ శాప మీ

రీతిఁజనెక భవంబును ద - రించితిఁ బూర్వము భాన్యమాలియక

నాతిని దేవవేశ్యను గ - నక మునినాథుఁ డొకండు కామియై.

౧౩౨౯

తే॥ రతికి నన్ను బ్రాత్యార - గతినిఁ బిలువ

నతని నేఁ జేరనైతి ము - న్యగ్రీణియును

సక్రముగనుండ శాపంబు - నాకొసంగి

నాకు మొఱవిని యటు - మోక్ష-ణంబు తెలిపె.

౧౩౩౦

వ॥ నేనును నింక దివంబున కరిగెద ముందు నీ విచటఁగనిన ముని వంచనాకరుడగు కాల

నేమియగు సతండు రావణప్రేరితుడై నిన్నువంచించి నరుడెంచియున్నవాఁడు మెలఁ

కువతో వానిని గడతేర్చి నీకార్యము సక్కుబుజీచికొనుచుని వచించి గగనమార్గము
బునఁ జనియెనంత. ౧౩౮౧

క॥ రాక్షసకృత్యంబును విని, రూక్షేక్షణుడగుచుఁ గపివ - రుండు మనిగ దా
నా క్షణమచేరి యిదె గురు, దక్షిణయని వానిగ్రుడ్డె - ధం ధమ్మచుచు. ౧౩౮౨
తే॥ కాలవేదియుఁ గపిమూష్టి ఘాతములకు, సుక్కి భువిబడి యస్యము-గ్రీక్కిచచ్చె
హనుమయును బాలవెల్లికి నరిగియచట, ఘుచుల గంధర్వులనుగెల్చి-కడఁకమీఱు.

తే॥ నాస్తలమున వేగ దో - ణాది దాల్చి
మరలి వచ్చుచునుండ న - మృగ్గమధ్య
మంకు భరతుండు దివివచ్చు - హనుమఁగాంచి
రక్కసుండనియెంచి యా - రాత్రివేళ.

౧౩౮౩

మ॥ శరసాధానమొనర్చి చాపమునఁ ద - చ్చెల్లంబిలగ్ గూల ను
ద్ధరతగ్ గొట్టెఁ దదీయచిత్తమున కెం - తో యబ్బురం బాచుచుగ్
ధరకుగ్ డిగ్గి సమీరసూతి భరతుగ్ - ధర్మాత్ము నీక్షించి భ
క్తిరతుండై రఘురాముఁ డీతఁడను భా - తిగ్ మెల్లఁగా నిట్లనెగ్. ౧౩౮౪

తే॥ దేవ! శీఘ్రామ! తత్పూర్వ-దేవనాథు, రావణునిఁ ద్రొంచి జానకీ రమణిఁ గూడి
లక్ష్మణునిఁ దేర్చి యింతలో-లక్షణముగ, నీపురంబును జేరితే-నిర్మలాత్మ!

చ॥ అనవుడు మోసపుచ్చటకు - నై యాటు దైత్యుండె కో-రి యాపమం
దేను వచియించె రాముకథ - నిక్కమటంచును నమ్మరాదు ఏ
నిని వధియింతురంచు మది - నిగ్ భరతుండు తలంచి చాపము
దున శరమొడు పూన్చినఁ గ - నుంఁగాని మాయతి ధైర్యచిత్తుడై. ౧౩౮౫

తే॥ ఇతఁడు రాముండు కాశని-యెంచిమించి, నేను రామునిదూతను-నిశ్చయముగఁ
జాపమును గీపమును లెక్క-సల్పవయ్య! నాబలముఁ జూపెదను నీక-నంగనపుడు.

మ॥ భరతుండు నీశెట్లు రామదూతవైతివని వ్రేల్చింప హనుమయు సవిస్తరంబుగా
రామవృత్తాంతంబునెల్ల విన్నించె నంత ననంతసంతోషభరితాంతకరణుండై కైకేయు
సుతుండు సంధించియుండిన బాణంబువలన దోణాదిని మరల హనుమతుని
హస్తంబున నునిది త్వరితంబుగా నతని వీడ్కొలిపిన నాతఁడును గగనవర్తకుండునం
జని రామసన్నిధిని దోణాచలంబు పెట్టిన. ౧౩౮౬

తే॥ తొరసుక్షేణుండు జాంబవ - తుండును శిఖరి
లతలచే లక్ష్మణునిఁ బ్రాణ - యుతుగఁ జేసి
పడిన కపులను బ్రదికింప - భవ్యగుణుండు
రామచంద్రుండు ముదవారి - రాశిఁదేలి.

౧౩౮౭

మ॥ లక్ష్మణుని దనయగ్గునంజేర్చి బుజ్జగించిన నెల్లకపులును విభీణుండును నుల్లాసం

బుమై రామలక్ష్మణులకు మొక్కిరి తదనంతరంబున హనుమతుండు రామునితో
భరతవృత్తాంతంబుదెలిపి యతనివలన ననుజ్ఞగొని దోణాదిని గైకొని వెడలి
దానిని యథాస్థానమున సంస్థాపించి మరలివచ్చునప్పుడు భరతునింగని లక్ష్మణుండు
జీవించుటయెఱింగించి యాకాశగామియై రామసన్నిధానంబు సేరె నయ్యెడ.

క॥ రామునకు సాయమొనరువఁ, గా మదిజరితించి సుగుణ - గణ్ణుండు భరతుని
డామెయి సాకేతంబున, భూమిశులనెల్లఁ జేర్చు - పూనికనుండెన్. ౧౩౯౨

— ♦ విరావణ మైరావణులు రామలక్ష్మణుల నపహరించుట ♦ —

తే॥ లంకాయందున రావణుఁడంకిలిగొని, దూతలనుబిల్చి మీరలు-తొరగనరిగి
యస్మదాపులఁ బాతాళ-మండుఁ బ్రీతిఁ, గ్రాలు నై రావణునిని మై-రావణునిని.

క॥ కనుగొని మనకిట శ్రీరా, మునితో నయినట్టి బాధ - పూర్ణంబుగ వే
వినిపించి వారలకు నా, కనువుగఁ దోడ్పడఁగఁ దెలుపుఁ - డని పంపించెన్.

శా॥ పాతాళంబునకేగి వారలును శుం - భద్రర్షులఁ దైత్యసం
ఘాతస్తుత్యులఁబంక్తికంఠసఖులఁ - గన్గొంచు ముమ్మాటగా
జోతల్ సల్పియు రావణానుమతియా - చొప్పున్ వెను దెల్పెద
న్నేతల్ విహ్వలమంది లంకకపుడే - నేర్పొప్ప నేతెంచియున్. ౧౩౯౩

క॥ రామాదులు వసియించిన, భూమికిఁజని రాత్రియాటఁ - బొందికగా శ్రీ
రాముని లక్ష్మణునింగొని, తా మరుగఁగఁ దలచి కీత - తలనిదింపన్. ౧౩౯౪

క॥ సమరశ్రమమున రాముండు, సుమిత్రీసుతుడెల్లె యచట - సొంపగు శిలపై
నమరఁగ నిద్రింపఁగ వా, లమె ప్రహరిగ వారిఁ గాచు - లక్ష్మణయుతునిన్.

క॥ హనుమంతునిఁ గని యతఁడును, గనుమూసిన సమయమెఱిగి - గగనోడ్డిం
బున సెల్ల నలోనికిఁజని, ఘనురాముని లక్ష్మణునిని - గ్రోవయుతముగాన్.

క॥ కూరితమై గొని తమదా, నేరుపుమీఱంగ యామి - సీచరవరులొ
నై రావణ మైరావణు, లారయఁ బాతాళమునకు - నరిగిరి వడిగాన్. ౧౩౯౫

ప॥ హనుమానుండును దటాలునఁ గనులుదెఱచి మైమఱచితినిని శంకించి కపిసేనా
మధ్యమున రామలక్ష్మణులనుగానక చింతించి యెరులయడుగులజాడనెఱింగి
తత్తటంపడుచు నాజాడవెంబడిపోవుచుండ లంకాదక్షిణదిగ్భాగముననుండెడు ని
కుంభిలయందు గుర్విణియైన కపోతి తనపతిని గని నాథ! మనుజుమాంసముపై నా
కాశ వాడముచున్నది తెచ్చిపెట్టుమనియడిగె మగపక్షియు భార్యతోఁ బ్రియా!
యిప్పుడే నిద్రితులగు రామలక్ష్మణులను గ్రహించి దైత్యులిరువురు పాతాళమున
కరిగిరి వారామానవుల నచట దేవతయెదుట వధింతురు కను నన్నైన సీకోర్కిని
దీర్తునని చెప్పెనంత హనుమంతుఁ డాకపోతముల మాటలనువిని రమత నిమ్మళించు

కొని త్వరితగమనంబుననరిగి పాతాళంబునేరి తద్వారమున మకరధ్వజుడను వానిని
గనియె నతండును హనుమను లోనికి జొరసక నిరోధించి యిట్లనియె. ౧౪౦౦

క॥ ఎవ్వడవు నీవు? మతియిట, కెవ్విధి నేతెంచినాడ - వెవ్వరికొఱకై?

కొవ్వున ననుమతిలేకయె, చివ్వున లోపలికి జనెదె? - చెప్పుమటన్న. ౧౪౦౧

తే॥ వాతసూతియు నేరామ - దూతనాదు

లంకచుండియు మారామ - లక్ష్మణులను

నిద్రితులను నరాదులు - తుద్రోబుద్ధి

నిటకు దెచ్చిరి వానిని - నిదురోయ. ౧౪౦౨

తే॥ నేనునరుదెంచినాడె బు - న్నెంబు కలుగు

నీకుఁ దెలిసినఁ దెల్పుము - నిర్మలముగ

రామలక్ష్మణ విషయంబు - క్రమతనయె

నంనులకు వెండి మకరధ్వ - జాహ్వాయుడు. ౧౪౦౩

వ॥ అయ్యా! నీవు రామదూతవైనచో మాతండ్రి హనుమంతుండు సుఖయే? యని
యడిగె నద్దానికి నబ్బురంబుపడి మారుతియు మకరధ్వజునితో హనుమానునకు
భార్యయేలేదుకదా? నీకతడు తండ్రియగుటయెట్లని ప్రశ్నించిన నతండ్రిట్లని
వచించె. ౧౪౦౪

ఉ॥ లంకనుగాల్చి మారుతి చ - లంబుట వార్ధిజలంబునందుఁ దాఁ

బొంకముమీఱఁ జల్ల వడఁ - బుచ్చమునందలి యగ్నినాన్వి ని

శృంకగఢామయు క్తమును - సారసమంబగు శ్లేష్మమున్ విడన్

చింకముగల్గు నక్రమది - వేగమమింగెను నేను బుట్టితిన్. ౧౪౦౫

క॥ అనవుడు నమ్మకమునుగొని, హనుమంతుడు నేనయనుచు-హనుమయుఁ బలికెన్
మునుకొని మకరధ్వజుడను, వివతుల నొనరించి మించి-వివరించె నిటుల్. ౧౪౦౬

ళా॥ తండ్రి! రాముని లక్ష్మణున్ దగుజులు - దృష్టితిఁ గామాక్షికిన్

దీండ్రం బొ కరవాలఘాతమున నె - తే తేపె యర్పింపఁగా

గండ్రింపన్ దొరకొన్నవారు గుడియే - గమ్యంబు మీకిప్పు మీ

మంజ్రాటంబుట దైత్యులన్ దునిమి రా - మస్వామి నీక్షింపుడీ. ౧౪౦౭

—♦ విరావణ మైరావణ సంహారము ♦—

మ॥ అనినన్ వేగనలుస్వరూపుడయి యా - హన్మంతుడున్ దేవశం

బునకుం బోయి సయుక్తి చిత్తుడయి త - ల్పుల్ మాసి లోనుండె నం

తనె మైరావణుఁ డాదియకాదనుజు లు - త్సాహంబుతో రామచం

దుని సౌమిత్రినిఁ దెచ్చి ద్వారముకడన్ - దోహత్తులై నిల్చినన్. ౧౪౦౮

చ॥ అదిగమనించి దేవినుడు - బట్టు సదాగతిసూనుడమ్మహా
మనులు వినంగ నోదనుజ - మండనులార! గవాక్షమందె ని
య్యదనునఁ దెచ్చినట్టి సుఫ - లాదులు నన్నములున్ సుమంబులున్
మఁదమునవైచి రాఘవుల - నున్ సుమమాలలనించి చెచ్చెరన్. ౧౪౦౯

తే॥ వారి తూణీరములు ధను-ర్వరములొసఁగి, వారలకు దివ్యఫలము లిం-సారఁబెట్టి
మెల్లగా లోనికన్నుడు-మిగునిపుడె, మేలొసర్చెద నిజమని-లీలఁబలికె. ౧౪౧౦
తే॥ దేవికరుణించెనని పూర్వ-దేవులపుడె, రామలక్ష్మణులకును హా-రములువైచి
ఫలములను బెట్టి విల్లన-మ్ములు నొసఁగి, పురమునందలి తినుబాడములను దెచ్చి.
తే॥ అల గవాక్షమునుండి దే-వళములోని, కమితముగవైచి క్షీరాను-లట్లసోయఁ
గడుపునిండఁగఁ దిని తా-వి-గాడ్పుపట్టి, గట్టుమనిత్రేంచి రామల-క్ష్మణులఁగోరె.

క॥ ఐరావణ మైరావణు, లారీతిగ రామలక్ష్మ - ణాఘవుల వేవే
ద్వారమునుండియు లోనికిఁ, గోరిక మీఱంగఁదొసి - కో యనిరంతన్. ౧౪౧౩

క॥ గుడిలో మారుతి మోదం, బడరన్ రఘువరులఁ గాంచి - యవనతుండై యీ
వెడఁగఁలఁ దఁనుముదమిడఁ నని, తడయక వెలువలికివచ్చె - దరదధ్వజోన్.

ఉ॥ రాముడు లక్ష్మణుండు మది - రంజల మారుతి కార్యమంచి యు
ద్దామగతిక బయల్పడి ప - దంపడి శార్దూలు లెక్కువెట్టి సం
గ్రామవిధిగ నరాదులను - గాండములన్ బడఁగొట్టఁ బూనిరా
భీమపరాక్రమంబునకు - భీతిలి విస్మయమంది రెల్లరున్. ౧౪౧౪

మ॥ ఘన బాణంబుల తాఁకున్ గనలి ర - క్షస్సాప్రము లై రావణం
డును మైరావణుఁడా రఘూత్తములఁ గ - న్నొచ్చాయుధంబుల్ జవం
బానరందాల్చి రణంబానన్చి రపుడ - య్యుద్వీశవర్యుల్ ఘనా
ఘనధారాసమశస్త్ర వర్షమున ర - క్షస్సంఘముం గూల్చుచున్. ౧౪౧౬

క॥ ఐరావణ మైరావణు, లారాటమునొంది చచ్చు - నట్లుగ బలిమిన్
వారి శిరంబులఁ దఁనిమిన, ఘోరాసుర శీర్షయుగము - గొబ్బున మోలచెన్.

తే॥ రామలక్ష్మణులొ దైత్య-రాజయుగ్మ, శీర్షముల నూఱుమాఱులు-చెండుచున్న
వారి శిరములు మరల ను-ద్భవములగుచు, నుండె నంతలనవ్వాయు-జుండువెడలి.

మ॥ పురంబునందిమ్మటి రహస్యంబుగా నొక్క-చో నైరావణభోగపత్నినింగని యా
మెకు నై రావణమైరావణులపై వైరబుద్ధియుండుట యెఱింగి యామెతో వారిమర
ణవిధానంబు దెలియఁజేయుమని యడిగెనంత. ౧౪౧౯

ఉ॥ సూడున సోఁకుతాఁగయు వ - చోగరిమంబెసలార సత్కపి!

పోడిమి దైత్యులిద్దఱును - భోగరతికనను నాగకన్యకన్

వీడుననుండితెచ్చి యిట - వెంపరబాడంగ జేసినార లా

పాడి తొలగుదానవులు - పాడయినగడు మేలు నాకగున్.

౧౪౨౦

ప|| మఱియును నేనా యైరావణమైరావణుల మరణోపాయంబు నెఱిగించుటకు శ్రీ
రామచంద్రుండు నన్ను భార్యగా గ్రహించునట్లొనర్పవలయుననినఁ బవనజుడా
మెనుంగని కాంతా! రామభారంబునకు నీమంచకంబు భిన్నంబుగాకనిల్చెనేని
తప్పక నిన్నతఁడాప్పుకొనఁ జేసెదనని బహులు సెప్పెనప్పుడు.

౧౪౨౧

ఉ|| ఆవనజాతనేత్ర ప్రియ - మారంగదెల్పఁ దొడంగ ముందు భృం
గావళిబట్టి కంటకము - లచ్చుగఁజెక్కియు బాలురాడఁగా
నావిధిఁగాంచి భృంగముల - కల్లన బాధతోలించిరీ యస
ద్భావులుదానఁ దుమ్మెదలు - దైత్యులఁగాంచి వచించెన్బులన్.

౧౪౨౨

క|| మాప్రాణములను నిల్పితి, రీ పాపునఁగనుక మేము - నెంతయుశోధన్
మీ ప్రాణములకు నెప్పుడు, నప్రళయము గాఁగఁబోతి - మని పడకింటన్.

క|| నెలకొని యమృతరసంబును, బాలుపుగఁగొని తెచ్చి దైత్య - పుంగవులయొడల్
పలుమాఱును స్పృశియించును, బలలాదులు దానివలన న - బ్రతికెద రరయన్.

క|| నీవాభృంగ పత్రాని, జావంగఁ జేయుమపుడ - చత్తురుదైత్యుల్
పావని! యనఁగా నతఁడును, వేవేచని భృంగములను - వెదకుచుఁ జంపెన్.

క|| అజరజు నొకపుష్పంధయ, మజహ్మముగ వేడెదాని - నతఁడునువిడి పం
కజనేత్ర మంచకంబును, గజభుక్తకపిత్థరీతి - గాఁజలుపు మనన్.

౧౪౨౩

క|| అదియటులు సల్పెఁ బిమ్మట, మదయుతు వైరావణుని - మైరావణునిన్
నొదకొని రాముఁడుచంపెను, బదవికి మకరధ్వజాఖ్యుఁ - బ్రభువుగఁ జేసెన్.

—♦ నాగకాంతకు శ్రీరాముఁడు వరమునిచ్చుట ♦—

చ|| హనుమయు సంతసిల్లి సుగు - ణాభరణున్ రఘురాముఁగొంచి మె
ల్లన మును నాగకాంతకుఁ ద - లంపుచు దీర్చెదనన్నవృత్తమున్
వినిచిన రాముఁడచ్చటికి - వేచని నవ్వుచు మంచమందుఁ జే
తిని నటుమోచ నద్దియును - దెప్పన తప్పనికూలె నేలకున్.

౧౪౨౪

ఉ|| అప్పుడు రామచంద్రుండు ద - యాహృదయంబున నాగకన్యకన్
దప్పకకాంచి నీవునను - ధన్ మఱుజన్మమునంది భక్తిమై
మెప్పుగు విపరీపుత్రివయి - మేటి తపంబొనరించి యశాలసీ
చొప్పునద్వాపరంబున ను - శోభితవై ననుబొందుమాలివై.

౧౪౨౫

ప|| అనివచియించెనంత నాగకాంతయు సంతసించి యగ్నిప్రవేశంబొనర్చె నామెయుఁ
బిమ్మట సముద్రతీరమున నొకవిపునకుఁ బుత్రికయై పుట్టి కన్యాకుమారి నా

మంబునందె మఱియు నిక్కడ.

౧౪౩౦

తే॥ రాముడును బీ॥తిమెయి గుణ-ధాముడైన, యాంజనేయునిభుజముపై - కలర నెక్కె
లక్ష్మణుడు చెల్లిమై శుభ-లక్ష్మణునిని, ఘనుని మకరధ్వజుని నెక్కి - కాంతిమీఱె.

క॥ తదనంతరమున వారలు, గొదకొని యాలంకయెడకు - గొబ్బున జనిర
భృదయంబుగ రవిజామలు, ముదమున రామునకు మొక్కి - మురిసిరి మిగులన్.

క॥ శ్రీరామమూర్తిచునమున, గారాబము మీఱగావి - కర్తవ్యసుతుతో
నై రావణ మైరావణ, దారాత్యము విషయమెల్ల - దద్దయజేప్పెన్. ౧౪౩౩

— రావణుడు శ్రీరామునిచే దళచావును నిశ్చయించి చెప్పట —

మ॥ సభలోనుండిన పు॥కికంఠుడును వి - శ్వాసస్థులిఁజేనుటన్
సభయుండై విని పూర్వవృత్తమును ర - ఊపాళితోదెల్పి కం
జభవుండెట్లువచించె నట్లజరగెన్ - సాక్షాద్రామానాథుడే

కుభృదాధ్యుండయి రామనామమున నా - కున్ హంతకుండయ్యెగా? ౧౪౩౪

తే॥ మఱియు ననరణ్యదీక్షితు మరణమందఁ, జేసితినినేను గనుక నా - క్షితిధన్యుడు
నామమశంబున నె రమా-నాథుడుదను, మొదిదినుజువునని శాప-మొసఁగెనాకు

క॥ శాపానుభవము సమయం - బీ కగిదిన్ వచ్చెరాము - డీల్గించుననుక
శ్రీపతి నరమాతుడే? మీ, రోపితో గుంభకర్ణు - నొయ్యనచిలుఁ డీ!

క॥ అని వచియింపఁగ రావణు, ననుమతిఁ దత్కుంభకర్ణు - నాహ్వానింపన్
దనుజులు వడివడిగాఁ జని, ఘననిద్రాస్థితుని నతని - గని లేపుటకై ౧౪౩౫.

— గుంభకర్ణుడు నిద్రలేచి యుద్ధమునకు వచ్చుట. —

సీ॥ ఆ శ్వాసమునకె యా - తాయాతగతి నెంది, దిట్ట తనంబుతో - దుట్టతుదకు
బాహు పాశములచే - బంధించి కదలించి, కాళ్లతో రాళ్లతో - దాళ్లతోడ

ఫెళ్లు ఫెళ్లనఁ గొట్టి - వెళ్లికల్లెములతో - గుట్టుములను బట్టి - కొరుచువచ్చి
యష్ట సమూహంబు - నొయ్యన రాజేసి, వాటితో దొక్కించి - గాలముగను

తే॥ గట్టెలను జెట్టులను దెచ్చి-పోట్టమీఁద - మోది యగ్ని వైచుచు - వేదనఁగొనఁ
జేసి వెక్కులు యుక్తులు చేసినంత - గుంభకర్ణుడు మేల్కొంచి - జృంభణముగ.

క॥ సూకరములు మహిషంబుల, నేకంబులు వడిగఁ దిని జ- లేచ్చును జని వా
పీ కూపంబులఁ బీల్చి న, దాకూతముతోడ రావ - ణాసురుజేరెన్. ౧౪౩౬

తే॥గీ॥ చేరె యర్చకు మొక్కి వి - శేష కార్య
మేమి? యని రామవిషయంబు - నెఱిగి మరల

రావణుఁగొంచి వినయంబు - రాజులంగఁ

బలికె నిట్టులు గంభీర - భాషణముల.

౧౪౪౦

శా॥ అన్నా! మున్నొకసారి కాననమునం - దా నారదర్శి బ్రీయం
జెన్నగించితి నెందునుండి యిట కి - త్లేతెంచి యెచ్చోటికి
గన్న బోయెదరంచు నడ్గితి ననుక - గన్గొంచు దన్నొనియుక
విన్నాణంబుగ స్వర్గముక వదలి పృ - ధివ్విజేరగాఢోయెదక.

౧౪౮౧

తే॥గీ॥ అచట సాకేతపురిని మ - ర్త్యవతారు, డయ్యె వై కుంకుఁడాతని-నరసివేగ
రావణాది దురాత్ముల మృందఁజేయ, వెడలుమా! యని బోధింప-వెడలుచుంటి.

క॥ ఇది దేవ సార్థనమని, ముదమున సతఁడేగె గనుక - మునుకొని వచ్చెక
గదనమునకు శ్రీరాముఁడు, మదమేటికి? సీతనొసఁగు - మా! రామునకుక.

చ॥ అనవుడు కోపఘూర్ణిత హృ-దంతరుడై దశకంఠుఁడోరి! చ
య్యనఁజని నిదోహమ్ము కుల - మాఱి వోవఁగ మేలెనెకు? రా
మునకు మనుష్యమాత్మనకు - మూర్ఖుని రీతి భయంబు నెంచెదే?
యని యనుజన్ముఁడై నరు - ణాయత లోచనుడై సభాస్థలిక.

౧౪౮౨

క॥ తద్భంధు కూర్మోక్తికి, నుద్బోధము మాని యన్న-కొగినతులిడియు
దృష్టలమునఁ బా, నాదల, సద్బహిరుద్వికిని దుమికి - సాధ్వసకరుడై.

౧౪౮౩

తే॥గీ॥ కుంభకర్ణుఁడు గర్జింప జృంభణంబు

సలిపె గోతులు కలఁగునఁ - బలపలనయి

రామపార్శ్వంబునకుఁ బాతె - భ్రాతనుగని

యలవిభీషణుఁడును మొక్కి - యనియె నిట్లు.

౧౪౮౪

తే॥గీ॥ అన్న! దశకంఠునకు నీతు - లెన్నో తెలిపి

రామునకు సీత నిమ్మన్న - గొర్రె మొంది

నన్నునిందించి కడఁదోచె - నెన్న సతఁడు

కనుక శ్రీరామ శరణంబు - గనినవాడ.

౧౪౮౫

ఉ॥ నావుడు కుంభకర్ణుఁడును - నమ్మనిఁ దమ్మునిఁగాంచి మేలటం

చేవిధిచైన నా యెదుట - నిత్తటి నిల్వకుమయ్య! నీవు రో

సావిలుఁడైన నాకు హితుఁ - డంచహితుఁడనియుకొ స్ఫురింప ది

చ్చా విస్తృతంబుగా రణము - సల్పెదఁ బొమ్మని తెల్పెదెల్పినక.

౧౪౮౬

తే॥ ఆ విభీషణుఁడును రాము - సంకమునకు

సరిగె దత్తుంభకర్ణుఁడు - నరికమునకుఁ

దొడఁగి బింకంబెలర్పఁ గో - తులను దొక్కి

విసరికొట్టుచు నార్పుచు - బేర్చె మిగుల.

౧౪౮౭

క॥ ఆగ్రహమున వానిని గని, సుగ్రీవుండెదిరి పోర - జఱుకునఁ దత్పం

క్తిగ్రీవానుజుఁడొయ్యన, సుగ్రీవుని గుచ్చియె - తి - శూలముచేతక.

౧౪౮౮

తే॥ లంక కరుగఁగ యత్నింపఁ - గింక నొంది
రవిజుడా కుంభకర్ణుని - బ్రదర సామ్య
నఖరములఁ జీల్చి కుందించి - నభముచూడి
భువికిడిగి రాఘవునిజేరి - ముక్కి నిలిచె.

౧౮౫౧

— శ్రీరాముడు కుంభకర్ణుని జంపుట —

తే॥ వెనుదిరిగి పోవు కుంభక - ర్ణుని సరత్త, శోణితామ్యుని గన్గొని - సోకు మూక
లెల్లఁ బరిహాసమొనరింప-నుల్ల లమునఁ, గనలిరణమున కతఁడు త త్క్షణమువచ్చె.
క॥ వచ్చెడు కుంభశ్రీవువైఁ బెచ్చుగ శ్రీరామమూర్తి - వేడిశరములఁ
గుచ్చెను శార్లకఃఖపటి, మోచ్చుడత శత్రుపైఁన్య - ముదరి పడంగఁ. ౧౮౫౩
మ॥ శర సంవిధ్ నిజాంగుడై దనుజుడు - సాహగపాళి బారిం
బారి నారాముని పైకి వైవ రఘురా - ముడుక్ సమిచ్చాతురిక్
దరులైలావళిఁగూల్చి బాణములతో - దైత్యార్భటింగంచి తా
సరవాయిం గొనకారివేరమున వా - యవ్యాస్త్ర మేసెవడిక్. ౧౮౫౪

తే॥ అదియు దానవసాయధ - హస్తములను
దునుమ నతఁడును నార్చి రా - మునిని మింగఁ
బరుగు వాతెను రాముడ - ప్పాట వాని
యడుగులను దురించె సర్ధచం - ద్రాశుగమున. ౧౮౫౫

క॥ హతకరపడుడయ్యును ద, ద్వితిజుడు బడబాముఖంబు .. దీటున వాయిక్
దతముగఁ దెఱచుచు రామ, క్షీతిపతిపై కుటికె శశిది - గియు రాహువనక్.

ఉ॥ రాముడు వానినోట శర - రాజములఁ గుమిగాఁగవైచి యు
ద్దామ రవిప్రభాపటల - ధామమునైంద్రశరంబుఁ బూన్చిగ
ర్వామయ పీడితుడయిన - యాతనిగొప్పశిరంబుఁదురించె స
ర్వామరులుక్ న్తుతించిరి సు - మావళి నిచిరి రామచంద్రుపై. ౧౮౫౬

— ఇంద్రజిత్తు వికంభిలయందు హామమనేయట —

క॥ విజయధ్వానము లెసఁగెను, నిజంబుగఁ బితృప్ర్యుడిట్లు - నీట్లుట విని త
ద్రీజనీచరవరుడగు ని, ద్రీజితుండును దండికెరఁగి - దర్శిద్ధతుడై. ౧౮౫౭

తే॥ త్వర నికుంభిలకేగి యా - వటము యోగి
నీ పటాబుచు జేరి యా - నేల వెలయు
గుహరహస్యముగాఁ దూటి - కుదురు పాటు
గాఁగఁ గూర్పొని చుట్టు దు - ర్గముములైన.

౧౮౫౮

క॥ తోయానిలానల వ్యా, హ్యాయత సర్వాసుర ప్రి - హత కంటకవా
రాయత్త ప్రికారము, లా యేమను నిల్చికొని ని - యామము తనరక. ౧౮౬౦

తే॥ రక్త మాల్వాంబరములు ధా - రణ మొనర్చి
రక్తచందన పుష్ప సం - యుక్తుడగుచు
దివ్యరథశత్రు జయలాభ - దృష్టిమీఱ
హవన మొనరింప యత్నించి - యచట మఱియు. ౧౮౬౧

సీ॥ హోమకుండమునకు నూర్ధ్వమునునఁ గృష్ణ, భోగిని దలక్రించు-గాగగగట్టి
రక్తపుష్పాక్షతల్-రక్త గుంజాతతుల్, సర్వ పముల్ రక్త-చందనంబు
నిక్షుప్తుల్ ఖదిరముల్-కృష్ణధుత్తూరముల్, నింబభల్లాత కొ-దుంబరములు
నర్కపలాశంబు-లయ్యపామార్గముల్, బదరికలామ్రముల్-బంధుకములు

తే॥ బీజపూరంబు లెమ్ములు - వివిధ సమిధ
లల విభీతక ఫలములు - బలలములును
మర్త్యముండము లెల్ల లో - మములు స్నాయు
పులుఁ బృథాకులు మండుక - ములును జేర్చి. ౧౮౬౨

క॥ నానాత్వద్వంద్యంబు ల, నూనంబుగఁగూర్చియున్ మ - నువులక విధిగా
మానుగఁ బఠించుచు శ్రీ, ధ్ధానయితాళిలమువేల్పు - చక్షులు మూసెన్.

తే॥ ఒగి విభీషణుడ౯ ఘోర - హోమామధూమ
మభిప్రథమునఁగాంచి కా - ర్యంబు తెలిసి
రామునింగనిదేవ! యి - ద్రజి కడంగి
హవన మొనరించుచున్నాడ - హంకృతుడయి. ౧౮౬౩

క॥ ఆహోమము తుదిదనుకదు, రీహాత్ముడు సలిపెనేని - యెవరికిని సమి
ద్దోహాలుఁ డజేయుడగు నతఁ, డూహింపుము తడవుసేయు - బొప్పనురామా!.

ఉ॥ ద్వాదశవత్సరంబులు స - భక్తిహృదిక మని నిద్రమాని యా
యోదన సౌఖ్యమున్ వదలి - యుండెడివాడు వధించు నింద్రజిక్
లేద యజయ్యుండెడితడని - లీలవచించెను ముందుబ్రహ్మ; సీ
తాదయితా! సుమిత్రీసుతు - ధర్మమటుల్ నెఱవేఱెగావునన్. ౧౮౬౪

క॥ అతఁడును సేనునుజని దు, ర్మతియగు నమ్మేఘునాదు - మడియింతుము స
మృతి నొసఁగుమన్న రాముడు, హితమతి శుభమనుచుఁ బనిచె-నింతయువారిక.

—• లక్ష్మణుఁ డింద్రజిత్తును వధించుట •—

మ॥ హనుమన్సుఖ్యుల యోధవీరుల మహా - హర్షాత్మలంగూడి చ
య్యన సౌమిత్రీయు నవ్విభీషణుడు హో - మారంభ ఘోరస్థలిక

- గనిరా లక్ష్మణుడంత నంగదభుజా - గంబుమఁగూర్చుండి ముం
డ్లను నాక్నేయశరసబూది సలిపెన్ - రక్షస్తతిన్ గూలిచెన్. ౧౪౨౮
- తే॥ గారుడాస్త్రంబు నరివోసి భూభిజగ, పాళినంతము నొందించె-వ్యాఘ్రములను
బర్హతాస్త్రముచే గొట్టె-వహ్నినట్టె, మీటి పర్జన్య శరమున-నాటజేసె.
క॥ హనుమానుడు ఊణమాత్రీనె, యనిలునిఁదనలోకిబీల్చె - నవలసుమిత్రా)
తనయుడు వాయవ్యాస్త్రం, బును దోయముశోషిలంగ - భారనవై చెన్. ౧౪౨౯
- క॥ వాసికగోటలు గూల్చి దు, రాసదభావివరమార్గ - మటఁదెలియమివే
వే సామిరి వటంబును, రోసంబునలాగఁబూనె - రూక్షేక్షణుడై. ౧౪౩౦
- చ॥ అపుడు వటస్తయోగినిగు - హముఖమొయ్యనఁ జూప నడ్డమా
నుపలముద్రోసి మారుతియు - నూయనలోనికిఁదూటి యింద్రజి
ద్వపువ్రనుగీటి వహ్నిని య - భాయభలౌనటుసేసి వస్తువుల్
విపులముగా విదిర్చి భయ - పెట్టిన నింద్రజితుడు కోధియై. ౧౪౩౧
- తే॥ హవన మొనఁదించుటను మాని - యాయుధములఁ
బూని హనుమనువెనుకొని - ముందునున్న
లక్ష్మణాదులఁ గన్గొని - లావ్రమీఱ
రథము నధిరోహణముసేసి - రవమునల్పె. ౧౪౩౨
- తే॥ రవమునకు భ్రాంతినొండక-రాజసూతి, లక్ష్మణుడు దివ్యశార్ఙ్గక-లంబములను
సవరణగఁ దాల్చిసంగరో-త్సాహ మొప్పు. వడిధనుష్టంకృతిని జల్పెఁ-బుడమియడల.
ఉ॥ రావణి యస్త్రశస్త్రతరు - రాజనగంబులతోడ స్వీయను
ర్భావ మదాతిరేకపరి - భావవచస్సులతోడ లక్ష్మణున్
నోవఁగఁజేసెనంతట న - నూన రుషామతి లక్ష్మణుఁడు బా
ణావళివైచి దైత్యుని ర - భాశ్వములకా ధరఁగూల్చి చెచ్చెరన్. ౧౪౩౩
- క॥ ధనువును ధ్వజమునుసూతుని, ఘనకవచముఁ జెండివైచె - ఊణమాత్రీనఁ ద
ద్దనుజుండన్యధనుస్సును, గొని సాహస్రముగ విడిచి - భారశరములకా. ౧౪౩౪
- తే॥ నేలమీదనె నిలుచుండి-నేర్పుమొత్తయ, రాజసూతుని తనుత్రాణ-రాజసపుడు
చీల్చెదానికి గనలి య-జేయుఁడైన, లక్ష్మణుడు శార్ఙ్గమందుఁ గ-లంబముదొడ్డి
తే॥ సశరముగువాని కుడిచేయి - ఊణములోనఁ
దుర్గించి తద్దేహమునబడఁ - దోసకొట్టె
సోఁకుడును వామకరముచే - శూలముగొని
లక్ష్మణునిజంపివైవద - లంచెనంత. ౧౪౩౫

తే॥ అరిభయకరమైన శా-తాంబకంబు, లక్ష్మణుడునుండి వానికూ - లంబుతోడ
సవ్యకరమల్ల దశకంత-సమ్ముఖమునఁ, ఒడఁగఁగొట్టెను విహ్వల-పడఁగ నతఁడు.

ఉ॥ ఇంద్రజిహ్వాస్తశూన్యఁడయి - యేపు తొఱుగఁగ మట్టు మీటి ని
స్తంద్ర రుమావశుండయి ప - దంపడి భీషణవక్త్రమార్పుచు
దుంద్రముగాఁగఁదాఁ దెఱచి - రూక్షత లక్ష్మణు మింగఁబోవఁగా
సాంద్ర యశస్కునగ్రజు ల - సన్నతి లక్ష్మణుఁడొచ్చి మించుచు. ౧౪౮౦

తే॥ రామ నామాంకితుంబు వ - రంబు భీక
రంబు ధీక్షుకరంబు శా - ర్జుంబునక గ
రంబు సుధించి తాఁదీవ - రంబుమై ను
రంబునక శక్తిజతుని కూ - రంబు నెఱిగి. ౧౪౮౧

ఉ॥ వానిశిరస్త్రకుండల వి - భాసహితంబగు నుత్తమాంగమున్
మానకత్తుచ్చివై చె నన - మాన మునంబును బొదిరాకపుల్
భూనభముల్ పృశాంతిఁగొనఁ - బొంగుచు దేవతల్లె రత్తజ్జీ
సూనవితానమున్ గురిసి - స్తోత్రముసేసిరి లక్ష్మణాఘ్నిన్. ౧౪౮౨

క॥ దుండుభులుమోసె మఱియు న, రిందముఁడొ లక్ష్మణుఁడును - బ్రీతిమెయిన్ ది
క్కుందరములు మార్మొగ వ, డిందరరామంబు సలిపి - కీవిగనిలిచెన్. ౧౪౮౩

క॥ ఆజయ శంఖారావము, భూజాతయునాలకించి - మురుకొని త్రిజటా
రాజీవాక్షినిబూపి త, దాజ్యక్తంబెల్లఁదెలిసి - హర్ష మునందెన్. ౧౪౮౪

చ॥ హనుమయు నింద్రజిత్తుతల - నయ్యెడఁగేల ధరించి రామచం
దునికెది చూడఁజేయుదము - తూర్ణ ముగాఁ బదఁడన్న నంగదున్
మనమలరంగ నెక్కి కపి - మండలితోడ విభీషణాఘ్నితో
ఘనుఁడు సుమిత్రసూనుఁడు త - గంజనుదేరెను వాద్య చిహ్నుడై. ౧౪౮౫

క॥ వాల్లెరు నవ్వధిఁజని, శ్రీరామునిఁగాంచి మొక్కి - రిపునుతు శిరమున్
వారక చూపిన నతఁడును, గూరిమి లక్ష్మణునిబొదివి - కొనఁగొంటున్. ౧౪౮౬

వ॥ విభీషణుని గవులను బ్రయోక్తులనాడి మెచ్చికొనుచు సంతోష తరంగిత స్వాం
తుడై యుండెనంత. ౧౪౮౭

—* రావణుఁడు సీతనుజంప నుద్యుక్తుడగుట *

శా॥ లంకన్ బంక్షిముఖుండు పుత్త్రకరమున్ - లక్షించి చిరించుచున్
లంకల్ శక్తిజతుండు చచ్చెనని యా - లింపన్ సభన్ దెల్పనా
యంకాపొంకపుమాట కార్తిగని మూ - ణ్ణాకాంతుడై కొంతలో
హుంకారిండుచులేచి వాలుగొని కో - ణ్దోదేకుడై భీకుడై. ౧౪౮౮

తే॥ నాతియాసీత సర్వ వి - నాశమునకు

మూలమైనన్న దూలించె-గాలిబోలె
గనుక వధియింతునామె నీ-క్షణమునంద
యనుచు ద్వరపడి వెడలె దు-రాగ్రహమున.

౧౮౮

ఉ॥ అంతసుపార్శ్వనామ సచి - వాగ్గణి రావణుఁగాంచి దేవ! దు
ర్దాంతపరాక్రముడవు ప - దంపడి కాంతనుఁగొనెనె తె? ని
శ్చింతగ రామలక్ష్మణుల - జేడ్చడఁజేయుము యుద్ధమందు నీ
పంతముదీర్చికొమ్మని ని - వారితఁజేసె హితంబు పెంపునక.

౧౮౯౦

—♦ సుఖించినా సహగమము ♦—

తే॥ మేఘనాదని సతియగు-మెలఁతమిన్న, శ్రీసులోచన కేయూర-బాసురమును
మార్గణాన్వితమును నగు-మగనిచేయి, గాంచి యాతనిపొరుష-క్రమము నెంచి.

తే॥ కనులసీరమునించి యం-గకముఁగుంచి, బిట్టుపలవించుచుండ న-వ్యభిభవకరంబు
సతికి సాంత్యముగ క్షత-జమునశరము, చేతనిటు నేలవాసిన-రీతితోఁచె. ౧౮౯౧

ఉ॥ పేయసి! దుఃఖమందకుము - శ్రీమదనంతునిచేతఁ జచ్చి మో
క్షాయత సౌఖ్యముంగనితి - నారఘరామునిఁజేరినపునుక
బాయనిభక్తిమొక్కినయ - వాక్కులనాదు శరంబువేడి తె
మ్మా! యనలంబునుంజొలుము! - మామకసన్నిధిఁజేరుమా! వెనక. ౧౮౯౩

మ॥ వరభర్తృవ్రతయా సులోచనయు నా - వ్రాతకవిలోకించి సు
స్థిరచిత్తంబున నత్రమామలకు నె - తేమొక్కి తత్సమ్మతిక
ద్వరనాందోళికనెక్కి రాముఁగనఁ గాం - తాయ క్షయయేగె వా
నరులాయుదలముక సమీపమునఁ గ్ర - న్నకజూచి యబ్జంబుతోక. ౧౮౯౪

శా॥ అన్యోన్యంబుగ రావణుండు భయ స - మృగ్గ్రస్తుండై యిట్లు స
మ్రాన్యక సీతను భక్తి పూర్వకముగా - మారామ చందాధిమై
ధన్యత్వంబునఁ బంపుచుండెనియు - తాహంబుతోనెంచి సా
జన్యస్ఫూర్తిని బర్వవాణిశిబికా - సంవేషనబూపుఁగక. ౧౮౯౫

తే॥ అందలమునందు నుండెడు-నామె మేఘ, నాదపత్నిసులోచనా-నామకాని
సీతకాదని యెఱిగి చె-చ్చెరనుమరలి, ధీరులను రాఘవాధ్యులఁజేరిపుడు.

క॥ శ్రీమత్సులోచనయు శ్రీ, రాముని సన్నిధికినెగి - ప్రణమిల్లుచు దే
వా! మద్భర్తృశిరంబి, మ్మా! మన్ననసేయుమా! ద - యామతిఁ గనుమా!.

మ॥ అనిపార్థించెను దత్సతీత్వమునకుక - హర్షించి శ్రీరాముఁడో
య్యన నయ్యంద్రజీర్ణ మిమ్మనుచు నా - హన్మంతుతోఁదెల్పె వెం

టనె యోతండును శక్తిజిచ్చిరము కాం - తా పీఠిగానిచ్చెద
 ద్వనితారత్తము రామునాజ్ఞఁగొనియు - ద్యద్భక్తి నేగెన్ వడిన్. ౧౮౯౮
 చ॥ అటుచనియానికుంభిల ని - జాధిపుదేహముఁగాంచి లంకకున్
 భటులనుబంపి యంగఁగల - భర్తకరంబులఁ దేనొనర్చి తా
 బాటబాట నశువుల్ తొరఁగఁ - బూనికఁదత్కరయుగ్మశీర్షముల్
 స్ఫుటముగ నాఘదేహముఁన - జొప్పడఁజేసి యచంచలాత్మయై. ౧౮౯౯
 తే॥ చితను గల్పింపఁజేసి యం - చితముగాఁగఁ
 బతి తనువుతోడ మంజెడు - చితినిఁదాను
 గూలి పతియుక్తముగను వై - కుంఠమునకుఁ
 జనియె దివ్యాంగియై సులో - చన బితాన. ౧౯౦౦

—* రావణుడు యుద్ధమునకువచ్చి పరాభవమందుట —

క॥ తదనంతరమున నాదశ, వదనుండును సుహృదులన్ స్వ - బాంధవులన్ ద్ధై
 ర్యులను బరిజనులను నా, యధులను మఱిగూడి యరిగె - యుద్ధమొనర్పన్.
 లయగాహి.

కూరులు సమీక బల-వీరులు గభీర గుణ-వారులు సురారికుల-ధీరులుకడంకన్
 జెరి రణరంగమును-ఘోరముగ నార్చి జ్వలి-తోరు వివిధాయుధము-లారఁగొనగింకన్
 శూరులు మనోహర శ-రీరులు ధనుర్విశిఖ-ధారులు రఘూద్వపాలు -

వారులు ముదానన్,

వారక కపిప్రకర-సారములు మీఱఁగని-పోరుడని తెల్పితమిఁ-

గూరిరి రయానన్. ౧౯౦౧

ఉ॥ పిమ్మట రామచంద్రుఁడతి - భీషణశాతశరప్రతాపమున్
 గ్రమ్మఁగవైచి రక్కసుల - మ్రిందఁగఁజేసియు నొక్క-బాణమున్
 సమ్మద మొప్పుశార్ఙ్గమున - సరిధిలఁజేసి దశాస్యునేయ వే
 గమ్మున లంకలోనఁబడి - కావరమేదెనువఁడు ఖన్నుఁడై. ౧౯౦౩

—* రావణుని మాయాకృతము —

క॥ అంత నిలక మయుని - చెంతకు నతఁడేగి, కృత్తిమముగఁ దనదు - కెలసమమర
 రాముశిరముమఱి - రమ్యశీర్ష మునొండు, సలువఁజేసి మనసు - చల్లబడఁగ.
 ఆ॥ అశిరముఁబూని దానిని, దాశరథిప్రియకుఁజూపఁ - దలకొని చనెద
 తొక్కలమునెఱిగి బ్రహ్మయు, నాశరుడట రాకమునుపె - యవనిజఁగనియెన్.
 చ॥ కని యబలా! కడంగి దశ - కంధరుఁడిప్పుడు కృత్తిమము రా
 మునిశిరమున్ గ్రహించి నను - మోసముసేయఁగ వచ్చుచుండెనా

- తని కృతముంగనుగొని వ్య - భావివశాత్మపు గాకుమమ్మ! రా
మునకు భయంబులేదని ప్రి - మోదముగూర్చిచనెక దయాభుండై. గగిం౬
- ఉ॥ అంతటరావణుడును ర - యంబున జానకియొద్దజేరియో
కాంత! యిదో కనుగొనుము - కాంతుండు రాముడటంచు నిక్కెడ
భ్యంతర మేమిలేక రణ - మంచు వధించితినేను రామునికే
జెంతనెచూడు తచ్చిరము - జెల్మినికెక ననుబొందుమా! యనెక. గగిం౭
- ఉ॥ సీతయుఁ దా సథోముఖగఁ - జెన్నటి రావణుతోడఁ బలున్ సీ
వాత్ర ఫలంబు తప్పనెక కృ - పారహితా! భవపకమగ్న! నా
చేతము మోదమంద రఘు - శేఖరుడాధ్యుడు రామచంద్రుడా
శాతశరాన నీశిరము - జయ్యనఁగూల్పఁగజూతు నాజిలోక. గగిం౮
- క॥ అనిపలికిన దశవదనుడు, సునిశిత వాక్పరమె తర్చు - జోపుడు వెట్టక
ఘనలజ్జావశుండై చని, తనయింటను జేరియుండె - దల్లడ పడుచుక. గగిం౯
- క॥ రామాజ్ఞఁ గపులులంకక, వాములుగాఁ గసపుతెచ్చి - ప్రాకారమునుక
గీములుఁజుట్టఁగ వైచియు, వే మాడఁగ నన్నిపెట్టి - పేర్చిరి పెలుచక. గగిం౧౦
- క॥ ముచుపటి లంకాదహనము, మనములకుక జ్ఞ ప్తిరాఁగ - మానవభోక్తల్
కనకనమండెడు నగ్నిని, గని యాబాలముగ హల్ల - కల్లోల పడక. గగిం౧౧

—♦ రావణుడు పాతాళగుహయందు హోమము సేయుట ♦—

- చ॥ దశవదనుడు వేగముగఁ - దజ్జలదాస్త్రమువైచి యగ్నినిక
బ్రశమనమందజేసెను బ్ల - వంగమపాళియు రాముజేరె ను
ర్దశనుదలంచి రావణుడు - కృన్నన శుక్కునివేడి తద్వచో
వశుడయి హోమముంజలుపఁ - బాల్పడెనొక్కగుహక రహస్థితిక. గగిం౧౨
- క॥ ఇంద్రజివలెనే యతఁడును, సాంద్రముగా హోమవస్తు - జాలముగొని ని
స్తద్రీత లంకాద్వారము, లంద్రేవ్వన మూయఁజేసి - లంపటవోవక. గగిం౧౩
- మ॥ రుధిరన్నాతుడు ముండమాలియయి యా - రూఢంబుగాఁ బ్రేత పీ
తఘ్నతీ పృథ్వితుండై శరౌఘముల బా - ఢంబొప్పు దధ్ధోమకుం
డధరాతీరమునందునక బడిచి కుం - డంబందు మాంసాస్రియు
గృధిరాభాదశరాత్రబాలకశిరః - కోటికవెనక వేల్చెదాక. గగిం౧౪
- క॥ రిపుఘాతార్థవివ్వధి, గృపణుడు దశముఖుడు హిమామ - రీతిం జలుపక
ఖపథోత్థిత ధూమముగని, సుపథవిభీషణుడు రాము - జూచుచు బలికెక.
- క॥ రామా! రావణుడిప్పుడు, భీమంబగు హిమామముక గ - భీరతఁ జలుపక
వేమున్నొనియె దురాత్ముడు, హోమము తుదిముట్టఁజెట్ట - నొందఁ డటన్నక.

— ♦ కవులు రావణుని హోమమునకు విఘ్నము కల్పించుట —

శా॥ శ్రీరాముండును హోమమున జెఱుపఁగా - వృక్షాటుల బాచె ద
దీప్తిరల్ వైశమయేగి కోటతలుపుల్ - తెక్కిల్లు గావించియున్
గారాకూరముగూర్చి దైత్యులకుఁ బాఱి - కారంబు లంఘించి యా
పారావాండ్రును జంపి హోమగుహదా - ద్వారంబునున్ రోయఁగన్. ౧౫౧౭

చ॥ తెలతెలవాఱవచ్చెఁ గపి - ధీరుల కల్ల గుహముఖంబెటుల్
తెలియక పోయెనంతట ను - ధీయుతురాలు విభీషణాత్మప
త్ని లలితరూపయా సరమ - నెట్లనఁ దగ్గహ మాస్తసజ్జ చే
బలిముఖపాళికిందెలిపి - భావము సమ్మదవార్ధిఁ దేలిన్. ౧౫౧౮

ఆ॥ ఆ గుహపిఠాన-మైన పాపాణంబు, నంగరుండు చూర్ణ-మట్లు తనను
పాదఘట్టనలను-బరువడి నొనరించె, మెంచి పుక్తివక్తుఁ-గాంచి నొంచె.

క॥ కపులెల్ల రుఁ దరువులఁగొని, యపుడా దశవదనుఁ గొట్టి-రా దెబ్బలకు
జపలతనందక సురపై, రిపుండు స్థిరంబుగ నె యుండె - గ్రియనెఱిఁగి మదిన్.

క॥ కొందఱు కపివరులచటికి, మందోదరి నీడ్పితెచ్చి - మానంబేదన్
దొందఱు గూర్పుచుఁ బుట్టము, నుంవొలగఁగఁజేసి యామె నున్ బాధింపన్.

శా॥ భార్య దుఃఖవిలాపమున్విని గగు - ర్పాటొంది నేత్రంబుల
స్థైర్యబాష్పఁగవిచ్చి పత్నిఁగని కోరి - ధన్యురైమై కీసులన్
స్త్రైర్యోవేతులఁజూచి రావణుండు దు - ర్ధరుండు తద్దోమమున్
వార్యంబాటను వీడిలేచి సతించె - టన్ జెరె నుద్విగ్నఁడై. ౧౫౨౦

వ॥ వానరులయ్యెడుబెడమట్టి రాముకడకుంజనిరి మందోదరి దీనయై నాథునంఘ్రికమ
లంబులు గ్రహించి మనోహరా! తడవునేయక పుడమిపట్టిని రామునకుసమర్పించి
లంకారాజ్యమునకు విభీషణుని బట్టముగట్టి నిశ్చితమై నాతోడ నొక్కవసంబుసేరి
తపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండవగుట శ్రేష్ఠాబు గణియింపరాని యనర్థంబులకు మూలమైన బల
వెద్యగవద్విరోధంబుతగదు కనులార నాయవస్థచుదిలకించితిరకాదె? నామాటలాల
కించి సుఖంబుగాంచుడని విన్నవించిన నచ్చంచలాక్షితో దశాస్యండ్లినివచించె.

మ॥ రమణీ! రాముండు విఘ్నండా జనకజా - రమ్యాంగి శీలక్షియూ
చమరన్ నామదిలో నెఱింగితిని రా - మాస్త్రంబుచే జావఁగా
బ్రమదన్ సీతనుదెచ్చితిన్ రణము స-ల్పన్ బోయెదన్ రామున
స్త్రముచే జెచ్చెరద్యక్ష దేహుండయి త - దైవకుంతమున్ జేరుకున్.

ఉ॥ సివును మత్స్రీయన్ జరపి - నిశ్చలవృత్తిని నగ్నిదూకి నా
తో విమలాత్మనై సుఖము - తోడ వికుంతపదాబు పొందుమా!

చావది పాణిధారికి వి - చారణసేయగ నై జహాగదా?
పావనశీల! వేగ శుభ - పద్ధతి నక బయనింప జేయుమా!.

గగి ౨౫

—♦ రావణుడు రణరంగమునకు వచ్చుట —♦

వ॥ అనియామెనోదార్చి పట్నీయుతంబుగా నంతఃపురంబునకుంజని దివ్యాంబరాభరణంబులును గవచంబును గోటీరంబులును ధరించి ధనురస్త్రంబులను నిశితాయుధంబులను గైకొని సమరసముత్సేకుడై యారావణుడు త్సాహవర్ధనంబు రూపొందినచందంబు దోష రాజగృహంబునుండి వెడలి సూతసిద్ధంబగు శతాంగంబు నధిరోహించి బయలుదేరెనంత.

గగి ౨౬

తే॥ ఆతనికి ముండియెనురయ్యె-నాలనతని, ముకుటమదిక్కిందబుడె-నప-శకునచిహ్ను మగ్గలంబయ్యె నటులైన-నతడునిలక, సంగరస్థలిజేరి దో-స్సార మొప్పు.

గగి ౨౭

క॥ శ్రీరామాదులపై శర, వారంబును గురియజేసి - మంచనచే సీ
తారామను గల్పించియు, దేరుననామెను వధించె - దేరికనంగక.

గగి ౨౮

చ॥ కవులదిచూచి బిట్టుతట - కాపడి రామునితోడ దేవరా!
కృపణుడు రావణుడిపుడ - పృథ్వీసుతక వధియించెనంచు శో
కపరతదెల్ప రాఘవులు - గ్లానిమునిగిరి బ్రహ్మచెచ్చెరక
గృపమొనవచ్చి దానవుని - కృత్రిమముక వదియించెరాముతోక.

గగి ౨౯

తే॥ రాముడును లక్ష్మణుడుగ పి - రాజుగవులు
నావిభీషణుడును దాన - హర్ష మొది
రంత విధియునంతర్ధాన - మందెమరల
యుద్ధమునకెల్లవారు స - న్నద్ధులైరి.

గగి ౩౦

—♦ ఇంద్రప్రేరితుడై మాతలిసరఘుడుగా రామునకు సహాయుడగుట —♦

శా॥ ఇంద్రప్రేరణనట్లు మాతలియు ది - వ్యేష్టస్త్రయుక్తంబు ర
భ్యేంద్రాభ్యంబశనిధ్వజాంచితము స్వ - ఛేద్యతపత్రాత్తముక
రుంద్రాభ్యావితమైన స్మృదనము నా - రూఢార్థమైతెచ్చి ని
స్త్రాద్రాపక్రియురాము మొక్కి హరివి - శ్వాసంబుడెల్పకదమి.

గగి ౩౧

తే॥ రాముడరామాతలిని గడు - బ్రేమగాంచి
యరదమధిరోహణముసేసి - యాహువంబు
ఘోరముగ జల్పదొడగె ర - ఊగణాధి
నాథుడారావణుడు గద - నమునమీతె.

గగి ౩౨

—♦ రామరావణ యుద్ధము ♦—

- సీ॥ ఆగ్నేయశరమును - ససురాధిపతియేయ, నాగ్నేయశరము సీ - తాప్తుఁడేయు
దైవాస్త్రమును వెస-దై త్వవంధ్యుఁడవై వ, దైవాస్త్రమును నరో-త్తముఁడువై చు
వారుణాస్త్రంబును-శూరిచిత్తుఁడువీడ, వారుణాస్త్రముక్షత్తి-వరుఁడువీడు,
వాయవ్యశరమును-బుక్తివక్తుఁడువేయ, వాయవ్యశరముక్షా-భర్తవేయు
తే॥ నిట్టులన్యోన్యముగఁ బోర-నెదిరిపోర. రావణుండు భుజంగాస్త్ర-రాజమువిడె
రాముండును బన్నగాశనా-స్త్రంబువిడిచి, దాననద్దాని భుజించె-దనుజుఁడడల.
తే॥ నెండివర్జన్యశరముదై-త్యుండువై వ, రాఘవుండు వాయవాస్త్ర రాజమేసె
ససుర యాగ్నేయశరము ర-యానవేయ, జానకీపతి పర్జన్య-శరమువిడిచె. ౧౧౩౪
- క॥ సర్వాస్త్రకోవిదుండును, సర్వాహవదత్తుడైన - ఊదాచరుఁడా
యుద్వీతనయాపతితో, సర్వాస్త్రములటులె వృక్ష-క్షయమైపోగిలె, ౧౧౩౫
- ళా॥ నాగంబుల్ పదివేలు లక్షహరులె - స్నో స్యందనాల్ నూలునా
పైఁగాంచంగను నేన్నుఁల్ పదగులున్ - భావింపఁగా నూలుకో
పైఁగిట్టిపుగొన్ గబంధము కబం - ధానర్తనాల్ కోటికా
గా గెల్పారఁగఁ గింకిణీధ్వని యటుల్ - గంటల్ తడియాజిలో. ౧౧౩౬
- తే॥ రామశార్దూగ్రమునఁ బ్రహ - రముననర్థ
మనకె నిరువదిమాటులు - మోగించుచుండె
నట్టిరణమును గనఁ గొతు - కాత్ములగుచు
దివి విమానస్తులెసురల్ - దీటుకొనిరి. ౧౧౩౭
- చ॥ అపుడశనిధ్వజంబును సు - రాంతకుఁడాక్కశరంబుచేత న
వ్విపులఁబడంగఁగొట్టెనది - వీక్షయొనర్చి రఘూద్వహండునున్
గపివరునాంజనేయుఁగని - క్రొచ్చుటనీవు ధ్వజంబుకమ్మనన్
గపియును దేరివీఁడ సెన - కంబుగఁ దాలమునిల్చి నెక్కి-నెన్. ౧౧౩౮
- ఊ॥ పాపనికేతనంబుగని - పుక్తిముఖుండు తడియతాలమున్
బాపని నైంద్రచాపమును - వాజులనున్ మఱిమాతలికె సితు
బైవిలసిల్లుచుత్రమును - నంబకముల్ వెసఁదొప్పొడేసియు
ద్ధాపని వ్రాలఁగొట్టికడు - నార్పుచుఁ బేర్చుచుబీరమారఁగన్ ౧౧౩౯
- తే॥ మాతలియు మారుతియు ఊణ - మాత్రలోనఁ
దెప్పిఱిల్లిరి హనుమాను - దృఢతెరమగు
స్కంధమును నెక్కిరాముఁడు - స్కంధమందు
భీష్ముఁడై తాను బురిణించె - గ్రీష్మభాను. ౧౧౪౦

- ఉ॥ సోకులత్రేడునుక బరిఘ - సూడునగై కొని హస్తతోమ్మునక
దాకగవై చె మారుతి వ్య - భాభరుడై త్వర నొల్లబోయె న
వీక్షణ నెఱింగిరాముడు ప - వీణతఁ గోరెనువైష్ణవబులై
చీకటి గొంగ వెల్లుబలె - జెన్నగుస్యందనముఖ్యముల్ రహిక్. ౧గిర౧
- క॥ శ్రీవైష్ణవరథ రథ్య మ, హవిష్ణురథధ్వజోత్త - మాస్త్రగదాశా
స్థావృత రాజచ్ఛత్రం, భావశ్యకచామరములు - నలసారథియుక్. ౧గిర౨
- శా॥ పేవే ద్యోపథమందునుండి సమరో - ద్వేలస్థలింజేరగా
శ్రీవైదేహీధవుడుఁ దేరునకు న - ర్థిక్ మొక్కి యందెక్కియుక్
జ్యవల్లీక సవరించి బాణసమితి - శార్ఙ్గబునంగూర్చి దు
ర్భావుక్ రావణుఁగాంచి కొన్నిశిరముల్ - వ్రేయ్యంగఁగొట్టెక్ రుషక్. ౧గిర౩
- ఉ॥ రామశరాళిచేతఁ దెగి - రావణశీర్ష ములంబరంబునక్
వేముదమొప్ప నవ్వచును - బృథ్వీసుతాపతి పాదసన్నిధిక్
గామితరీతి వ్రాలుటకు - గానన తీర్పునవచ్చుచుండె శ్రీ
రాముడునుం దలంచెను గ - రాశముఖంబులు మ్రింగునంచుడక్. ౧గిర౪
- చ॥ అటులేలసోసి రాముడు శ - రావణి జాపమునఁడుఁ బూన్చి యు
త్కటముగవై చి చెండవలె - దచ్చిరముల్ గగనంబునందుఁ బ్ర
స్ఫుటముగ నాడఁ గొట్టుచును - సోకుడుచచ్చెడురీతితోఁపకు
దృఢుని విభీషణుగని యు - పాయమెఱింగి దశాస్త్రిగఁంచుచుక్. ౧గిర౫
- తే॥ వానినాభిని నమృతంబువఱియుంటఁ, బావకాస్త్రంబుచే సుధఁబాయఁజేసి
వాని కరములు శిరములు-వడిగద్రొంచె, నొక్కతల రెండుచేతులు-దక్కనెల్ల.
- క॥ కూర్రాసురుడగు రావణ, వీరునకుక్ రాసుచుద్ర - విభనకును మహా
ఘోరమును రోమహర్షణ, మారయఁ దునులమునునైన - యాజి చెలంగెక్.
- ప॥ హనుమయును మూర్ఛినుండితేటి రామరథసమీపంబున నడచుచుఁ దరుశిలాతతు
లచేత దనుజసమితిని జెండాడదొడంగె లక్ష్మణుండును సుగ్రీవాదులును విభీష
ణుండును బదంపడి విపత్తునై న్యంబు నక్షీణపరాక్రమంబెసంగఁ గౌక్షేయకాదులచే
నుజ్జేపించుచుడి రయ్యెడ. ౧గిర౬

—• రావణ సంహారము •—

- ఉ॥ పిమ్మట సూతువాక్యములఁ - బ్రీతిమెయిక్ విని రామమూర్తి చా
వమ్మున నబ్జజాస్త్రము జ - వమ్ముగ సుధిలఁజేసి దైత్యవ
క్షమ్మును జూపియేయ దశ - కంధరుఁడా క్షణమందచచ్చె న
స్త్రమ్మది రామబాణతతి - రాజితమా దొనఁజేరె గ్రమ్మజక్. ౧గిర౭

తే॥ రావణుని దేహముననుండి-రమ్యతేజ, మొండు సూర్యాభమించుచు-నుద్యవిల్లి
 రామచంద్రునిలో జేరె-బ్రహ్మదవిస్స, యాత్మలై దేవతలు కన్ను-లార గనంగ.
 తే॥ సురలు కురియించిరప్పుడు-విరులవాన, నందభిభావన మమరె ది-క్ష్మందరముల
 నప్పరొంగన లాడిరి-హర్షమలర, లోకమెల్లను ముదవార్ధి-లోనఁదేలె. గగిగి
 క॥ పతిమరణంబును విని యా, సతి మంజోదరియు భర్త - సహగమనంబున్
 హితముగ నొనరిచి చేరెను, బతితో మోదంబుమీఱ - వైకుంఠంబున్.

—• విభీషణ పట్టాభిషేకము •—

ఉ॥ చెచ్చెర నాభీషణుని - చే దశకంఠుని సత్క్రియావిభం
 బచ్చపడంగఁదాఁ జలుపు - నట్టులుసేసి రఘూద్వహుండు మే
 ల్మచ్చికమై విభీషణుని - లంకకుఁ బట్టముగట్ట లక్ష్యఁబున్
 హెచ్చుగ హెచ్చరించె హిత - మంచి సురుత్రసుతుండు నత్తక్షిణ. గగిగి3

తే॥ లంకకుఁ గపింద్రపాళితో-శంకలేక, యరిగి రామాజ్ఞ దైత్యరా-జ్యంబునకు వి
 భీషణుని రాజుగఁజేసి- వేడ్కమీఱ, నెల్లరనుగూడి రాముని-యెడకు వచ్చె.

ఉ॥ రాముండు వాతసూతి నను - రాగముతోఁగని యాంజనేయ నీ
 వీమెయి నివ్వీభీషణుని - నీరవిజున్ దొడికొంచు నేగి మ
 ద్భాను మ జానకింగని శు - భంబుగ యుద్ధవినోదమున్ సగ
 న్వామయఁడైన పంక్తిముఖ - సంతముఁ డెల్పుచుటంచు బంపెఁదాన్.

ఉ॥ పిమ్మట సూర్యజానులును - వేడ్క నశోకవనమ్ముఁజేరి సీ
 తమ్మకు నెల్లవృత్తముఁ బి - యమ్ముగవిచ్చియు నామెనట్లున్న
 నమ్మును జేయవేడి రవ - ణమ్ములు దివ్యములైన చేలముల్
 సమ్ముదమొప్పు నిచ్చి యవి - చక్కఁగ నామెధరింపఁ బేర్చిమై. గగిగి4

ఉ॥ పల్లకియందు నామెను శు - భంబుగఁ గూర్చొనఁజేసి హర్షసం
 పుల్లహృదబ్జులై విభవ - పూర్ణత మంగళవాద్యముల్ తగ్
 డల్లలితాంగి నొయ్యఁ గరు - ణానిధియౌ రఘురాముఁ జేర్చిరా
 పల్లవపాణియున్ వడిగఁ - బల్లకికిగ్గి సభక్తిచిత్తయై. గగిగి2

చ॥ నయభయ లజ్జలొప్పు నయ - నుంబుల నీరముగ్గిమ్మ మెల్లగా
 జయరమఁగొన్న రాముపద - సారసనన్నిధి కేగి నమస్తే
 దయఁగనుడంచు మొక్కె లలి - తంబును శుద్ధము నిర్మలంబు ని
 శ్చయమునునైన యామెదగు - స్వాంతమెఱింగియుఁ బత్నిఁగంచుచున్.

శా॥ లోక పితృయమెంచి రాముడను నో - లోలాక్షి! తత్పంక్తి వ
 శ్రాకృష్టి రిపుగేహవాసినివి మ - ర్వాదాస్థితుల్ చల్లె నీ

సౌకర్యంబెటులట్ల సేయుమితని - చ్చుక్ నిన్నునేనొల్లఁ బొ
మౌకాలంబున నన్యజేరు వనిత - హేయంబుగాఁ జూడరే?

—♦ సీతాదేవి వహ్నినిఁ బ్రజేశించి మరల రామునిఁ జేరుట ♦—

చ॥ అనవుడు భేదచిత్తయయి - యశ్రులు రాల ధరాత్మజాత చ
య్యన మఱదింగనుంగొని ద - యామయ! పేర్చుచితిక్ జగంబునం
దున నిటులాఱడింగొనితి - దూఁకెదనయ్యనలంబునంద (స్త్రీ)
జననమె దూష్యమాఁగెను? కృ - శానుఁడె నాకిట సాక్షియనానెక్. ౧గీ౬౦

తే॥ అన్న కనుసన్న లక్ష్మణుఁడందు నొకట, జితనుబేరిచె నంత నా-సీత వెడలి
సాతయైవచ్చి భక్తిసం-జలి ఘటించి, పంజ్వలచ్చితకడ నిల్చి-పతిదలంచి.

శా॥ నేనారామునె సంతతంబు మది నెం - తే యెతునేనిక్ లస
ద్దానంబింతయు వీడనేని పతియే - దైవంబటం చాత్మలో
సానందంబుగఁ గాంతునేని పరునా - స్వం బెప్పుడుక్ జూడలే
దేనిక్ శ్రీజ్వలనా! శమింపుమని బ - ర్హి శ్శుష్ములో దూఁకెదాక్, ౧గీ౬౧

ఉ॥ ఆ సమయంబునందు సుర - లందఱు పంక్తిరఘుండు నభిమం
దో సుగుణాగ్రగణ్య! కరు-ణోదధి! జానకియందు లేశమేక్
దోసములేదురామ! పరి - తుష్టిగ సీతను వే గ్రహింపుమా
శ్వాసముగూర్పు మామెకని - సమ్మతిఁబల్కిరి మాటిమాటికి. ౧గీ౬౩

తే॥ వీతి-హాతుండు సుఖముగా-సీతనవుడు, దివ్యరూపధరుండయి-తెచ్చి హెచ్చు
మచ్చికను రామచంద్రుని-కిచ్చి మొక్కి, యామె నిర్దోషయని వచి-యించి యరిగె.

క॥ త్రిగుణాత్మికయగు సీతను, భగవంతుండు రామమూర్తి - స్వాంకమునందుక్
జగమెల్ల బొగడ నిడుకొని, విగికొఁగిట నామఁ బొదివి - ప్రీతిఁడయ్యెక్.

—♦ అమృతవృక్షముచే వానరులు బ్రతుకుట ♦—

క॥ తరువాత దేవతలచే, గురుతర సంస్తుతులు పొంది - ష్టోణిజపతి త
త్సరపతివలన సుధావృ, ప్తి రసక్ గురియంగఁజేసె - లేవతలిర్పెక్. ౧గీ౬౬

క॥ అద్దాన రామరావణ, యుద్ధంబునఁ జచ్చినట్టి - యుక్కిరి కోఁతులే
గ్రద్దన బ్రతికియుఁదోడల, ముద్దాడుచునెగిరి రాము - మొక్కిరి మిసలెక్.

క॥ సీతా లక్ష్మణయుతుని న, రాతిజయంబందినట్టి - రాముని మఱి యా
కోఁతులుగములై పొగడుచు, జేతులుడట్టుచును మేలు - చేరుతె ననుచుక్.

సీ॥ జయజయరావణ-క్షయకర రణభీమ!, జయజయదానవ-చయవిరామ!
జయజయ సద్విభీ-షణ రక్షణోద్దామ!, జయజయ సురపుష్ప-సాంద్రిదామ!

జయజయ జానకీ-స్వాంత సంతతధామ!, జయజయ సుగ్రీవ-సౌఖ్యకామ!
జయజయ వైభవ-సూర్యాసుతామ!, జయజయ రఘువంశ-జలధిసోమ!

తే|| జయజయ సమస్త మునివర - స్తవ్యనామ!
జయజయ పితృక్తిపాలన - త్సాంతరామ!
జయజయ కృపాభిరామ! శ్రీ - సత్యనేమ!
జయయశోరామ! యశశు ము - చ్చటనుగనిశి.

౧౧౬౯

తే|| ఆ కపులమందు నొక కపి - నపుడు గనక
రాముఁ డతఁడెంచునని సమీ-రసుతుఁ గాంచి
యడిగెఁ బవనజుడును దేవ! - యాశ్రయందుఁ
గుంభకర్ణుడు మ్రింగె నా - కోరితిననియె.

౧౧౭౦

తే|| యముని స్మరియించి వీక్షించి - యాజనుతుడు
వానరుని గోర నాతని - యానతి గొని
కాలుఁడాకపి నచ్చించె - క్షణమునంద
దుర్జనుచరునిగాంచి రాముడు - తుష్టిచొందె.

౧౧౭౧

—* రామాదులు వజరప్రేక్షిత ఘృష్ణక మధిరోహించుట *

వ|| ఆనంతరంబున మాతలియు రామునివలన నామంత్రాణంబునొంది వాజియు క్తంబగు
రథంబుతో నింద్రనిగరంబునకేగె రాముడును మంగళస్నానంబానర్ప విభీషణసార్థి
తుడయ్యును భరతునిస్మరించి యందులకంగీకరింపక సర్వవానరయుతుఁబుగా
వైష్ణవసారథ్యపేతంబుగా గరుడమకరధ్వజవిభీషణలతోడ సీతాలక్ష్మణసహితం
బుగాఁ గుబేరప్రేషితసచేతనపుష్పకంబధిరోహించి యయోధ్యకుం బయనంబయ్యె
నంత నభఃపథంబున విమానస్థులైయుండిన చిర్జరులును దశరథుడునుసముచితోక్తు
లతో సీతారామలక్ష్మణులకు సంతోషంబుగూర్చి వారివలన వీడ్కోలువడసి
దివంబుసేరిరి పుష్పకస్థండగు రామునింగని విభీషణుండయ్యెడ నభివాదనంబా
నర్చి యిట్లనియె.

౧౧౭౨

శా|| రామస్వామి! రసాతలంబునకుఁ గూర్చి - రశేష్ఠుఁ డై రావణుం
డామైరావణుండట్లు మిమ్ముగొని మా - యారీతినేగ్ మహా
త్మా! మీశక్తినిఁ జూపలేలాకా? మానూ - మంతుడె మేల్ సాహసం
బామర్త్యాశులచెంతఁ జేసెఁగద? నా - కారీతి విన్నింపుఁడీ.

౧౧౭౩

మ|| అనఁగా నవ్వీ విభీషణుగనుచు రా - మాధ్యుండు మిత్రాగ్రీణీ!
నినుమా! బంధరముల్ సదాగతిజచే - వేగ్ మృతిగాంచున

ట్లనఘండావిధి నిర్ణయించె మఱియున్ - హస్తాతువిభాస్యతి న
 న్నును సౌమిత్రిని బోచెనును నెలయున్ - దూష్టిసితిక్ బొందితిక్. ౧౫౭౪
 చ॥ అని వదిలియించెనత మగు - దాతృజుడున్ దనుజేంద్రునిగాంచి రా
 మునిమహిమం బెఱుగవె? య - మోసుకృతార్థుఁ డటంచునన్ను మే
 లనెదవు నామగర్వమతె - నాతని పాదరజఃకణోపమా
 న నియతికేనియుండగని - నాబలమెంత? గుణోదధి! యనెన్. ౧౫౭౫

—* శ్రీరాముడు సీతావాక్యముచే ద్రిజటకు వరములనిచ్చుట *—

వ॥ వారిమాటలకు విభీషణుండు సంతోషతరంగితస్వాంతంజై రామచంద్రునకు దండవ
 త్ప్రణామంబానర్చి పూజించి మిన్నకుండె నప్పడన్నులమిన్నయు జగన్నుతశీలయుఁ
 బున్నెముల నెలవునునగువేలచూలి లీలావినోదుడగు మగనింగని చెలిమితనరచన
 మోలనుండిన త్రిజటావనితకు మేటివరంబునిచ్చుని మాటిమాటికిని బౌద్ధింప నర్థి
 జనకల్పకంబును నసల్పకృపాపరుండునునగు శ్రీరాముండు త్రిజటకు రమ్యాంబరా
 భరణంబులిప్పించి యిట్లనియె. ౧౫౭౬

సీ॥ త్రిజటాభిధాన! నీ-ప్రియభావ మెఱిగితి, శుభదముటౌ వచస్సులను వినుమ!
 చైత్రవై శాఖ మా-సములఁ గార్తికమాఘ, మాసంబులందు సం-ప్లవ మొనర్చు
 మనుజుల పుణ్యసం-భవసత్ఫలంబున, మూన్నాళ్ల ఫలము నిన్-బాదవుఁ జమ్ము
 పూర్ణిమాసంతర-మున నటుసేయని, వారి మాసఫలంబు-చేరునిన్ను
 తే॥ మఱియు నశుచిగ శాద్ధంబుఁ-గఱుకుబుద్ధి, దిలలు దక్షిణలిడకయె-చలుపువారి
 పుణ్యమును శౌచమభ్యంగ-మునుద్యజించు, వారి పుణ్యంబుసేయవి-వారెజాక్షి!.

క॥ అని వరములొసఁగి త్రిజటా, వనితను సరమాసతిక్ శు - భంబు తెలిర్పన్
 ఘనపుష్పకమును జేరు, డని యెల్లరఁగూడి యరుగు-చభ్రీపథమునన్. ౧౫౭౭

ఉ॥ రాముండు దైత్యదుర్మద వి - రాముండు భక్తజనాంతరంగ సం
 ధాముండు హేమరత్న సుమ - దాముండు సర్వసుపర్వవందితో
 ద్దాముండు కీర్తిపూర్ణ హిమ - ధాముండు రమ్యవినోదవర్ణితా
 రాముండు జానకీ హృదభి - రాముండు భార్యనుగాంచి యిట్లనున్. ౧౫౭౮

మ॥ అలివేనే! యదెలంక కన్గొనుమదే - యాజస్థలంబల్లదే
 శిలలన్ గొండలఁబెచ్చి కట్టినమహా - సేత్వగ్రీమాసేతు తీ
 ర్థలసదృఢమదే సముద్రమతి ఘో - రంబిద్ది యుత్తుంగవి
 చులవేమిన్నును మన్నునేకముగఁ-దో, - చుంగాదె? వీక్షింపగన్. ౧౫౭౯

సీ॥ నీకైకదా? యావ-నేవర సంఘమ్ము, నెల్లను దమిఁగూడి-హితవుగనితి
 నీకైకదా? పావ-నికి నుంగరంబిచ్చి, తేవ నివాన్ధి దా-టింక నైతి

నీకైకదా? భక్తి నిమితి నీశ్వరుఁగొల్పి, సేతునిర్మాణ వి-భ్యాశిగొనితి

నీకైకదా? యామి-నీచరనాఘని, సపరివారంబుగాఁ-జుపిచునితి

తే॥ జానకీ! నీచు పేమపా-శంబులకుచు, వశునిగాఁ జేసికొంటివి-వరుసచన్ను
బల్లవాధరి! యశ్వోన్య-భాగ్యరతిమ, మిప్పుడేకద? ఫలియించె-మెప్పునించె.

క॥ అని త్షణమాత్రేనె తద్దన, వరనిధిఁ బుష్పకముగడచి - పారముఁ జేరక
దనుజవిభీషణసూక్తిని, విని యవనికిఁగి ధనువు - వేకొని యతఁడుక. ౧౧౫౨

—* శ్రీరాముఁడు సేతువును భంజించి సంపాతితోఁ బుష్పకమునెక్కి వెడలుట *

తే॥ శ్రీధనుష్కొటిచేత నా-సేతువపుడె, భంజనమొనర్చె నద్దానఁ-బరమపుణ్య
నిలయుమై ముక్తిదంబయి-వెలసెనచట, వరధనుష్కొటి తీర్థముక-ప్రధితఁ గాంచి.

క॥ కోదండరాజి నామము, తో దాశరథియును దనరె - దృష్టికరముగా
నాదృతిఁ దత్తటమున; నా, మీఁదట సంపాతియును స - మీపించెదటిక.

క॥ అటువచ్చిన సంపాతియుఁ, దటుకున శ్రీరాముఁమొక్కి - తద్దనునాజ్ఞక
దటమునఁ దమ్మునిపేరక, జటాయుతీర్థంబు నిలిపె - సంతసమారక. ౧౧౫౩

వ॥ తదనంతరంబున శ్రీరామచంద్రుడు సంపాతిని దనపుష్పకమునధిరోహింపఁజేసి తా
నును బుష్పకంబెక్కి- సీతాసతికిఁ గాతుకముదీర్ప వితలనుజూపుచుఁ జనిచని రామ
శ్వరునిసన్నిధానంబుసేరి తల్లింగమును జాయాయుతుంబుగాఁజూజించి యెల్లరితోఁ
బుష్పకంబునధిరోహించి పయనించుచు జానకిగాంచి యిట్లనియె. ౧౧౫౪

శా॥ సీతా! చూచితె? నైకతేశ్వరునిఁ గా - శీలింగ మారెండు నా
చేతక మారుతిచేత నిల్పఁబడె వా - సిక మంత్రముంజల్పి యి
దీతీరంబున దర్పశాయయతిక - హేరాశభక్తిక శిలా
వాసంబుక గహపూజకియ్యెడ శుభా - రంబేను ముక నిల్పితిక. ౧౧౫౫

తే॥ ఇచట నాయాజ్ఞ సాగర - మింతయేని
రవ మొనర్చును వినుమ! సా - రసదళాక్షి!
యనుచుఁ బథచిత్రములఁజూపు - చును ముదాన
వడిగఁ గిష్కింధఁజేరెఁ బు - ష్పకమువలన. ౧౧౫౬

ఉ॥ పిమ్మట వానగీతతిని - బీతివిమానవం నెక్కఁజేసి య
భ్రమ్మనఁ బోవుచుక జనక - రాజకుమారినిఁగాంచి రాముఁడొ
కొమ్మరొ! తత్ప్రవర్షణ సు - గోత్రముకన్గొను; ఋశ్యమూక భూ
భ్రమ్మనుగాంచు; చూడు మదె - రమ్య సరస్సును బంపచుక మజ్జిక. ౧౧౫౭

క॥ కృష్ణక వరభీమరథిక, దృష్టాపారణంబొనర్చు నిమ్మగలక ద
ద్విష్ణుధ్యాన స్థితి రో, చిష్ణువ్రతై వెలయుముచుల - జెప్పెరఁ గనుమీ! ౧౧౫౮

తే॥ రమ్య గోదావరీతీర - రాజితంబుఁ

బుచవటి నిక్షసేయుమా! - భవ్యమైన

కుంభభవు నాశ్రమమును గ - న్నొనును! యదిగో!

యాసుతీక్షణమునొంద్ర ప - ర్ణావసభము.

౧౧౯౧

క॥ లక్ష్మీంపు మత్రియుటజము, లక్షణమగు చిత్రీకూట - లలిత నగమ్మున్

రక్షాచణఁ గాల్చిదిని, వీక్షింపుము దివ్యజాహ్ను - విని మనమలరన్.

౧౧౯౨

క॥ అనవుఁడు సీతయుగంగకు, మునుమొక్కినరీతి మఱచి - మోద హృదయయై

తనపతి పథకౌతుకములఁ, గనఁ జేయఁగఁ గనుచునతని - కడనుండె దమిన్.

— శ్రీ సీతారామలక్ష్మణులు పరివారముతో భరద్వాజాశ్రమమున విడియుట —

క॥ ఆశ్రితమందారుండగు, నా శ్రీరఘురాముఁ డవుల - నందఱతోఁ బు

ణ్యాశ్రయమైన భరద్వా, జాశ్రమమునఁ బుష్పకంబు - నవరోహించెన్.

౧౧౯౩

తే॥ త్వర భరద్వాజమానియు - సరిగి రామ

చంద్రునినకుమొక్కి భక్తిని - స్తంబుండగుచు

నెల్లరను బిల్చికొని నేడ్క - నేగితనదు

ఋణశాలను విడియించి - వారినపుడు.

౧౧౯౪

ఉ॥ స్వీయతపఃప్రభావమునఁ - బృథ్వీ నె సృష్టియొనర్చిస్వర్గమున్

బాయనిపేమ రాముఁ బరి - వారయుతంబుగ సత్కరించినన్

వాయుకుమారుఁగాంచి రఘు - వర్యుఁడు నేటి కరణ్యవాసమున్

బాయుటయయ్యె మాఘునిత - పక్షచతుర్థికదయ్య! కాననన్.

౧౧౯౫

ఉ॥ నీవు నయోధ్యకేగి వడి - నిన్ భరతుంగని భావుకంబుగా

నావిషయాబు దెల్పుము వి - నన్ గుహునిచ్చటికన్ముముందుగాఁ

బావని! యన్ననాతఁడు న - భఃపథగుండయిపోయి తగ్గుహున్

క్షావనితాసుతాధవుని - సన్నిధి చేరఁగఁబొచి పిమ్మటన్.

౧౧౯౬

♦ భరతుఁడు రామాదుల యాగమనము దెలియక పారియొపజేశమునకుఁ గడంగుట ♦

తే॥ పయశమై శ్రీయయోధ్యకుఁ - బ్రేమద మొదవ

నరుగుచుండెరు దత్తను - యమున భరతుఁ

డనాజయుతుఁడు నందిగామ - మందుమదిని

సంశయించుచు శత్రుఁ ఘ్ను - సరగఁ బలికె.

౧౧౯౭

శా॥ శత్రుఁ ఘ్ను! పమనాలుగేండ్లు కడచెన్ - క్షాజాతతోఁ దమ్ముతో

శత్రుఁ ఘ్నుండగు రామచంద్రుఁడిటకున్ - సంతోషియైరాఁడు ఘా!

రాత్రించారులజేరిచే మడిసిరో? - రాముండు సామిత్రియున్;

హృత్సంబాపుంగ లంకజేరి మనమున్ - సాహాయ్యమిలేదుకా? ౧౧౯౯

క॥ రాజుల బిలువంగఁజేయుట, యోజించుట కాలహరణ - యోగ్యములయ్యెన్
శ్రీజయసంపద్యసునిగ, రాజాభ్యుగ రాముఁగాంచి - రంజిలమకటా! ౧౨౦౦

ఉ॥ కాచన సూర్యునస్తమయ - కాలమునంతకు నేడుచూచి స
ద్యావులు రామలక్ష్మణులు - భాతిజితో నిటురానిచో ద్వరన్
బావకుంకుఁ బాణముల - బాసెద నిశ్చయమిద్ది రాజులున్
నీచునులంకకేగి రజ - నీచరులన్ వధియించి యాపలన్. ౧౨౦౧

తే॥ జనకజాతనువిడిపించి-జనక సామ్య, లైన రామునకును సుమి-తాత్మజునకు
నాకు నొనరింపుమా! పర - లోకవిధులు, సాదరుండవుకమ్ము నీ-వహ్నుడ విడ.

సీ॥ అనవుడు శత్రుఁఘ్నుఁ-డును మాతలును నూర్చి, భావలు వనితలు-నాప్తజనులు
మృతులు పౌరులు-మఱి జానపదులును. సేవకుల్ భరతు వే-ష్టించినిలిచి
కడుశోభరమునఁ-గన్నీరు మున్నీరు, గానేడ్చుచును దైవి కంబునెంచి
పొగులుచు రవివంశ-భూషణ శ్రీరాముఁ, దలఁచుచు లక్ష్మణున్-ధరణిసుతను

తే॥ స్మరణ మొనరించుచును ఘోర - మరణమునకుఁ
దొడరవలదని భరతుని - తోడఁ జాలఁ
బల్కుచును వేడుచును నుల్కి - పడుచునుండ
వారి కూటబఁదెలుపుచు - భరతుడంత. ౧౨౦౩

మ॥ సరయానిమ్మగకేగి తత్తటిజితన్ - జల్పన్ నియోగించి స
త్వర మొప్పన్ జితిసిద్ధమైనఁగని స - దృక్కినదిన్ స్నాతుడై
వరదానంబు లనేకముల్ సలిపి య - వైశాన్యరున్ భ్యాసరీ
తి రహిన్ దా వలగొంచు ముక్తిపితనున్ - దేవావళిన్ వేడుచున్. ౧౨౦౪

తే॥ తల్లులకు మానులకు గురు - తల్లజులకు
రామలక్ష్మణులకు జాన - కీ మహిళకు
మొక్కుచును వీరిగా నుద - జ్ఞులుడునగుచు
నిలిచి సాయంరవినిజూచు - చలరుచుండ. ౧౨౦౫

—* హనుమంతుడు భరతునకు రామాదులయాగమము దెల్పుట *

క॥ అప్పుడు పురుషులు వనితలు, గొప్పగఁదామొక్కపెట్ట - గొల్లన నేడ్వన్
దెప్పనవచ్చెడి హనుమయు, నప్పగిదినిఁగాంచి సంభ - మాకుల హృదుడై.

చ॥ గగనముచుండి డిగ్గి వడి - గా ననలంబున దూడ నెంచు ధ
ర్మగుణనిధానునిన్ భరతు - గ్రన్ననజేరి మహాత్మ! రాముడున్

- జగతిజయుక్ సుమిత్రీజాడు - సౌఖ్యము భావుక మొప్పువచ్చి రెం
చంగ నిలు మగ్నిదూతకుము - డ్మౌజధపుండిటుపంపె నన్నునుక. ౧౬౦౭
- తే॥ అని సుధామధురోక్తుల-వినగఁ బలుక, భరతుడయ్యెడ సంతోష-భరితుడగుచు
నగ్నికి నమస్కరించి శ్రీ-యాంజనేయుఁ, గాఁగిటనుగ్రచ్చి నుతిచేసి-కాంతిమీఱె.
- క॥ హనుమానుండును భరతుని, వనజోపమ పాదములకుఁ - బ్రీణతులనిడి రా
ముని వృత్తాంతమునంతయు, వినిపించెను సకలజనులు - వేషకనాందక. ౧౬౦౮
- తే॥ బౌల భరతుడు సర్వజ-నాభిఁగూడి, పురమునకుఁజని సాకేత-పురవరంబుఁ
దోరణాదులచే మోద-కారణంబు, గా నలంకృతముగఁ జేసి - కాతుకమున.
- తా॥ శ్రీమఃఘోషిత శుక్ల పంచమిని న - ర్థిక్ సత్ప్రభాతుంబునక
రామార్థంబు బంధుమిత్ర పరివా - రంబొప్ప శీరంబున
నామస్వామివి పాదుకల్ నిలిపి యా - నందంబుతో దాను వే
వే మార్గంబుఁ బ్రీతిక్షణంబునలిపెక - వేవెల్లుమాల్దిక్కునక. ౧౬౧౧

— శ్రీరామాదులు నందిగామము చెంతకు వచ్చుట —

- ఉ॥ అంత నసంతకాంతులు ది - గంతరముల్ ప్రసరింపఁ బుష్పకా
భ్యంతరమందు ద్యోగతిని - నా రఘురామవిభుండు జానకీ
కాంతయు లక్ష్మణుండు కపి - కాండము ధీరవిభీషణాదులుక
సంతసమెంతయుండనరఁ - జయ్యనవచ్చిరి హెచ్చునుచ్చిరక. ౧౬౧౨
- క॥ భరతాదులు వారలఁగని, పరమానందంబునొంది - ప్రిణతులు కాక శ్రీ
ధరణీతనయారమణుఁడు, భరతునిఁ గాఁగిటనుబొదివి - ప్రీణుతిచితగక.

— శ్రీరామఁ డనేకరూపములతో నెల్లఁగ నాలింగ నాదులచే మన్నించుట —

- క॥ నానా రూపంబులతో దానప్పుడె జనులనెల్లఁ - దమిఁగాఁగిభులక
మానుగఁజేరిచి యబ్బుర, మానఁగ నొనరించి మించి - యెయ్యన మరలక.
- క॥ జటియగు భరతునిఁగని యు
త్కటమగు వగగొనుచు మిగులఁ - గన్నీరురలక
గటకట! యని యోదార్పుచు
నటుమాతలనుక సవత్నుఁ - డగుగురు మ్రొక్కెక. ౧౬౧౩
- క॥ పిమ్మట సృతములును వా, ద్యమ్ములు మీఱుగ భద్ర - దంతయు మును ర
మ్యమ్ముగ నడువఁగఁ బుష్పక, మిమ్ముగరాక రామచంద్రుఁ-డెల్ల రతోడక.
- క॥ నందిగామము జేరి త, గం దీక్షనువీడి స్వీయ - కాంతాయుతుఁడ
చుం దమ్ములతో శుభవిధు, లొందెను నభ్యంజనాష్ట - వోత్సవమునరక. ౧౬౧౪

క॥ మణిహేమాంచిత భూషణ, గణమును దివ్యాంబరములు - శాతుకముగ స
ద్గుణులగు శ్రీరాముడు ల, క్షుణ్ణుడును భరతుడును జనక-జయుఁ దాల్చిరొగిన్.

క॥ మంగళవాద్యములు మోగి, యంగా రోవెలఁచులచట - నాడంగా నె
మ్మిం గాంతలు మణిహారతు, లం గల్యాణముగ నిడిరి - రామానులకున్.

తే॥ జానకీ రామచంద్రుల-క్షుణ్ణులు భక్తి, గోసలాత్మజ మొదలగు-కోమలులకు
గురులకు వసిష్ఠునకు లస-చ్ఛరితయైన, శ్రీయరుంధతికిని నతుల్ - సేసిరంత.

తే॥ వారలెల్లగు మఱి రఘు-వీరవరుల, కాధరాజులకును బ్రీతి-యామత్తిల్ల
దీవనలనిచ్చిరపుడు మై-థిని గోస, లాత్మజులు కొఁగిట-నలముకొనిరి.

క॥ భరతుడు నగ్రిజపాదుక, లరుసముతోఁదెచ్చి రాము-నంఘ్రిలఁ దొడిగెన్
గరయుగము ముగించి యన్నా! వరరాజ్యము గొనుమటంచు-బార్థనసలిపెన్.

— శ్రీరాముడు సపరివారముగా నయోధ్యను బ్రవేశించుట —

చ॥ అనవుడు రామచంద్రుఁడు త - థాస్తని గుర్వననుజ్ఞఁబొంది వెం
టనె తనవత్నితోడుత హు - టాహుటి స్వందనమెక్కి యెల్ల వా
రును శుభరీతిరాఁగ, మును - రోవెలఁదుల్ నటియింప వాద్యని
స్వనములెల్ల వానరులు - చంకలఁదట్టి జయంబు పల్కుగన్. ౧౬౨౩

క॥ సాధస్తపారభామిను, లేధితమోదమున సుమము - లెంతయుఁ గురియన్
భూధవులు పొగడ హరతు, లాధవళాలిడఁజేరె - నప్పడయోధ్యన్. ౧౬౨౪

తా॥ శ్రీరాముండటువచ్చి స్వందనము న ర్థిడిగ్గి సీతాసతిన్
గారాంబున రాజసద్గమనకున్ - గాంతాభితోఁబుపి యిం
పారన్ బుష్పకమున్ గుబేరు నెడ క - ర్హంబానటుల్ పొమ్మన్
శ్రీరంజిల్లు విమానమా ధనహతిం - జేరెన్ జవంబొప్పగన్. ౧౬౨౫

క॥ ఆవల నెల్లరఁ దగువిధి, గా విడియఁగఁజేయ మరిత్రీ - గణమునకాజ్ఞన్
దా వడిగానిడి రాముఁడు, కేవల కరుణామయుండు - గృహమును జేరెన్.

— శ్రీరామ పట్టాభిషేకము —

తే॥ శ్రీమహిత మంగళపద - మా ముహూర్త
మొనర నిర్ణయమొనరించి - మునివరుండు
గురువరుండు వసిష్ఠుండు - కుతకమలర
రామ రాజ్యాభిషేక స - త్కృమము జరప.

౧౬౨౬

తే॥ హనుమవాదులచేఁ జతు - రబ్ధి జలము
లపుడె తెప్పించి దివ్యసిం - హాసనము

వివిధ శుభవాద్యములు మోగిగ - విధిహితముగ

రాముఁ గూర్చుండఁజేసె దా - రాయతముగ.

౧౬౨

క॥ హెచ్చిన మచ్చితతో భూ, భృచ్చయమాసభనునిండె - నెల్లరుఁ బూసల్
కుచ్చిన వడువునఁ జేరగ, వచ్చిరి వాద్యధ్వనుల్ న - భుంబునుదాఁక. ౧౬౨౯

సీ॥ శ్రీరామచంద్రుండు-సింహాసనస్థుండై, స్థితవక్త్రకమలుండై - చెలువుమీఱె
సీతాసుసాధ్వయు-శ్రీరామవామాంగ, సంస్థయై సమ్మోద సరణిగాంచె
వెరుకప్రక్కన ఛత్రమును బూని సంతోష, భతుండై సౌమిత్రి-పరిధవిల్లె
సవ్యపార్శ్వంబునఁ-జామరధారియై, భరతుండు నిర్మల-భక్తివెలసె

తే॥ వ్యజనమునుదాల్చి శత్రుఁ ఘ్నుఁ - డరుసమొంది

వామ భాగంబునందున - వఱలియుండె

నాంజనేయుండు మును - పారుకొంచితములు

రామపదములు ధరియించి - రక్తివించె

౧౬౩౦

సీ॥ వాయవ్యమునఁ బ్రీతి-వానరనాథుండు, జలపాత్రమును బూని-సరగనిలిచె
నీశాన్యమున దాన-వేంకటాండు నెమ్మిలు, భవ్యదర్పణమును-బట్టినిలిచె
నాగ్నేయమునఁ బ్రేమ-సంగడుండును రమ్య, తాంబూలపాత్రంబు-దాల్చినిలిచె
నైర్వృతి జాంబవంత ప్రధానుండు వస్త్ర, కోశము ధరియించి-కూర్చినిలిచె

తే॥ దొడరి లక్ష్మణ భరత శ - త్రుఁ ఘ్నువరుల

యెడమప్రక్కల సంపాతి - హితుండు గుహుండు

ఘనుండు మకరధ్వజుండు శ్రద్ధ - మోయసిల్చి

రలర గరుడండు హనుమడా - పలను నిలిచె.

౧౬౩౧

తే॥ భానుసుత దైత్య తారేయ-భల్లుకాఢ్య, వామపార్శ్వంబులందున-వరుసఁగాఁగఁ
జిత్రరథుండును విజయుండు-శ్రీసుమారుత్రి, డల్ల దారకుండును నిల్చి-రుల్లసమున.

తే॥ సురిలు యక్షులు గంధర్వ - వరులునేను

గిన్నరులు కామరూపముల్ - చెన్నుమీఱు

నగములగములు నోషధుల్ - నరులు నదము

లెల్లరముఁ జేరితిమి రాము - నీక్షసేయ.

౧౬౩౩

తే॥ అప్పుడు వసిష్ఠముని సము-ద్రాంబువులను, రమ్యశ్రీర్థజలంబులఁ-బ్రేమదమమర

విప్రమునియుక్తుండై రామ-పుష్పివతికి, విధిగ నభిషేకమొనరించి-వేడ్కనించె.

క॥ వాసవ సంప్రేరితుండై, భాసురమణికాంచనప్ర-భాదామము ను

ల్లాసము తనర సమీరుండు, వాసిగ నర్పించె రామ-భద్రునకు సభ. ౧౬౩౫

క॥ దేవేంద్రుండు మఱి తానును, భావంబలరంగ లేచి - భర్తమణివా

తావిష్కృత నవహారము, శ్రీవసుకు రామునకుఁ బ్ర - సిద్ధిగవైచె. ౧౬౩౬

క॥ పాడిరి గంధర్వులు తమి, నాడిరి రోవెలందు లప్పు - డమునివర్షుల్
 వేడిరి సుమములఁ గురియుచు, గూడిరి దేవతలు మోత-గొనె దుందుభులు
 క॥ భరతునిచే బూజలు కొని, వరసభలోనుండు నేను - వాంఛతలిర్ప
 సురలెల్లరు గణుతింపఁగ, దొరకొని శ్రీరామచంద్రు - స్తుతి యించితిటుల్.

— ♦ శివకృతరామస్తుత్యప్రకమ ♦ —

ఇంద్రవజ్ర॥ కారుణ్యపాత్రుఁ వర - కంజనేత్రుఁ
 ధారాధిగాత్రుఁ బహు - ధా పవిత్రుఁ
 సారీడ్యమిత్రుఁ భువి - జాకళత్రుఁ
 శ్రీరామచంద్రుఁ నతి - నేసి యెంతున్. ౧౬౩౯

ఇంద్రవజ్ర॥ ధర్మావతారుఁ హృత - ధాత్రీ భారుఁ
 శర్మాభిసారుఁ భవ - సంగసారుఁ
 గర్మ ప్రచారుఁ ఐవి - కారదూరుఁ
 వైర్మల్యహృదాముఁగ - నన్ నతింతున్. ౧౬౪౦

ఉపేంద్రవజ్ర॥ రమ విలాసుఁ శశి - రమ్యహాసుఁ
 క్షమామరావాసు జ - గన్నివాసుఁ
 సమస్త లోకాద్భుత - సత్ప్రకాశుఁ
 నమస్కరింతుఁ సుమ - నస్కురామున్. ౧౬౪౧

ఇంద్రవజ్ర॥ సౌందర్య ఫాలుఁ హత - సప్తతాలుఁ
 వందారులోలుఁ వర - వాగ్గీసాలుఁ
 మందార మాలుఁ సద - మర్త్యపాలుఁ
 వందింతు రాముఁ సుర - వైరి కాలున్. ౧౬౪౨

ఉపేంద్రవజ్ర॥ హతారి మానుఁ విగ - తావసానుఁ
 నుతాగమాంత ప్రివి - నోదగానుఁ
 శతారధార్యాది ల - సత్ప్రధానుఁ
 నతింతు రాముఁ గజ - నాథయానున్. ౧౬౪౩

ఇంద్రవజ్ర॥ శ్యామాభిరాముఁ నయ - నాభిరాముఁ
 ధీమత్ప్రణాముఁ గృత - దీన కాముఁ
 శ్రీమద్యశోధాముఁ బి - సిద్ధ నాముఁ
 రాముఁ నమస్కారము - లన్ భజింతున్. ౧౬౪౪

ఇంద్రవజ్ర॥ లీలా శరీరుఁ రణ - లేఖ్యధీరుఁ
 హేలా గభీరుఁ జగ - దేక సారుఁ

వివిధ శుభవాద్యములు మోగిగ - విధిహితముగ

రాముఁ గూర్పుండఁజేసె దా - రాయతముగ.

౧౬౨౮

క॥ హెచ్చిన మచ్చికతో భూ, భృచ్చయమాసభనునిండె - నెల్లరుఁ బూసల్
కుచ్చిన వడువునఁ జేరగ, వచ్చిరి వాద్యధ్వనుల్ న - భంబునుదాఁక. ౧౬౨౯

సీ॥ శ్రీరామచంద్రుండు-సింహాసనస్థుండై, స్థితవక్త్రమలుండై - చెలువుమీతె
సీతాసుసాధ్వయు-శ్రీరామవామాక, సంస్థయై సమ్మోగ సరణిఁగాంచె
వెరుకపక్కన ఛత్రి-మును బూని సంతోష, భతుండై సౌమిత్రి-పరిధవిల్లె
సవ్యపార్శ్వంబునఁ-జామరధారియై, భరతుండు నిర్మల-భక్తివెలసె

తే॥ వ్యజనమునుదాల్చి శత్రుఁఘ్నుఁ - డరుస మొంది

వామ భాగంబునందున - వలలియుండె

నాంజనేయుండు మును - పానుకాంచితములు

రామపదములు ధరియించి - రక్తినించె

౧౬౩౦

సీ॥ వాయవ్యమునఁ బీఠి-వానరవాఘండు, జలపాత్రమును బూని-సరగనిలిచె
సీశాన్యమున దాన-వేంకుండు నెమ్మిమ్మై, భవ్యదర్పణమును-బట్టినిలిచె
నాగ్నేయమునఁ బేర్చి-నంగడుండును రమ్య, తాంబూలపాత్ర-బు-దాల్చినిలిచె
నైరుతి జాంబవంత-పథానుండు వస్త్ర, కోశము ధరియించి-కూర్చినిలిచె

తే॥ దొడరి లక్ష్మణ భరత శ - త్రుఁఘ్నువరుల

యెడమపక్కల సంపాతి - హితుండు గుహుండు

ఘనుండు మకరధ్వజుండు శృద్ధ - మోయనిల్చి

రలర గరుడండు హనుమడా - పలను నిలిచె

౧౬౩౧

తే॥ భానుసుత దైత్య తారేయ-భల్లుకాఢ్య, వామపార్శ్వంబులందున-వరుసఁగాంగఁ
జిత్రధుండును విజయుండు-శ్రీసుమత్యుండు, డల్ల దారకుండును నిల్చి-రుల్లసమున.

తే॥ సురిలు యక్షులు గంధర్వ - వరులు నేను

గిన్నరులు కామరూపముల్ - చెన్నుమీఱు

నగములగములు నోషధుల్ - ననులు నదము

లెల్లరముఁ జేరితిమి రాము - నీక్షసేయ.

౧౬౩౩

తే॥ అప్పుడు వసిష్ఠముని సము-ద్రాంబువులను, రమ్యశ్రీరజలంబులఁ-బ్రేమదమమర
విప్రమునియుక్తుండై రామ-పృథ్వీపతికి, విధిగ నభిషేకమొనరించి-వేడ్కనించె.

క॥ వాసవ సంపేరితుండై, భాసురమణికాంచనప)-భాదామము ను

ల్లాసము తనర సమీరుండు, వాసిగ నర్పించె రామ-భద్రునకు సభ. ౧౬౩౫

క॥ దేవేంద్రుండు మఱి తానును, భావంబలరంగ లేచి - భర్మమణివా

తామిష్కృత నవహారము, శ్రీవరునకు రామునకుఁ బ్ర - సిద్ధిగవైచె. ౧౬౩౬

క॥ పాడిరి గంధర్వులు తమి, నాడిరి రోవెలందు లప్పు - డామునివర్షుల్
 వేడిరి సుమములఁ గురియుచు, గూడిరి దేవతలు మ్రోత-గొనె దుందుభులు
 క॥ భరతునిచేఁ బూజలు కొని, వరసభలోనుండు నేను - వాంఛతలిర్ప
 సురలెల్లరు గణుతింపఁగ, దొరకొని శ్రీరామచంద్రు - స్తుతి యించితిటుల్.

— శివకృతరామస్తుత్యప్రకమ —

ఇంద్రవజ్ర॥ కారుణ్యపాత్రుక్ వర - కంజనేత్రుక్
 ధారాధిగాత్రుక్ బహు - ధా పవిత్రుక్
 సారీడ్యమిత్రుక్ భువి - జాకళత్రుక్
 శ్రీరామచంద్రుక్ సతి - నేసి యెతుక్. ౧౬౩౯

ఇంద్రవజ్ర॥ ధర్మావతారుక్ హృత - ధాత్రి భారుక్
 శర్మాభిసారుక్ భవ - సంగసారుక్
 గర్మ ప్రచారుక్ ఐవి - కారదూరుక్
 వైర్మల్యహృదాముగ - నన్ సతితుక్. ౧౬౪౦

ఉపేంద్రవజ్ర॥ రమ విలాసుక్ శశి - రమ్యహాసుక్
 క్షమామరావాసు జ - గన్నివాసుక్
 సమస్త లోకాద్భుత - సత్ప్రకాశుక్
 సమస్కరితుక్ సుమ - సస్కరాముక్. ౧౬౪౧

ఇంద్రవజ్ర॥ సౌందర్య ఫాలుక్ హత - సప్తతాలుక్
 వందారులోలుక్ వర - వాగ్గిసాలుక్
 మందార మాలుక్ సద - మర్త్యపాలుక్
 వందితు రాముక్ సుర - వైరి కాలుక్. ౧౬౪౨

ఉపేంద్రవజ్ర॥ హతారి మానుక్ విగ - తావసానుక్
 నుతాగమాంత ప్రివి - నోదగానుక్
 శతారధార్యాది ల - సత్ప్రధానుక్
 సతితు రాముక్ గజ - నాథయానుక్. ౧౬౪౩

ఇంద్రవజ్ర॥ శ్యామాభిరాముక్ నయ - నాభిరాముక్
 ధీమత్ప్రణాముక్ గృత - దీన కాముక్
 శ్రీమద్యశోధాముఁ బి - సిద్ధ నాముక్
 రాముక్ సమస్కారము - లక్ భజితుక్. ౧౬౪౪

ఇంద్రవజ్ర॥ లీలా శరీరుక్ రణ - లేఖ్యధీరుక్
 హేలా గభీరుక్ జగ - దేశ సారుక్

శ్రీలోలు సూర్యాస్తయ - రిక్తవారుక్
జాలక్ నతుల్ సల్పద - శ్యాము రాముక్.

౧౬౪౫

ఇంద్రవజ్ర|| సాంగోపగీతుక్ హృద - య ప్రితితుక్
సంగీత కావ్యాన్మృత - సారభూతుక్
రంగద్వచోతీతు ఖ - ల ప్రిఘాతుక్
శృంగారరాముక్ నతి - సేసియెతుక్.

౧౬౪౬

ఇంద్రవజ్ర|| శ్రీరామ పద్యాష్టక - రీతి భక్తిక్
బారంగుగాంగ్ విని - వాసి రక్తిక్
మీఱుక్ బరింపక్ గడు - మేలు క్లుక్
నా రమ్యవాగర్థము - న్యాయమాతక్.

౧౬౪౭

—* దశరథుడు రామపట్టాభిషేక మహోత్సవమువలన నానందించుట. —

చ|| అని నుతియించి యాసదము - నందు బ్రీయంబుగ నేనునూడ నం
తనె పదితేర జేడ ద్యుతి - దారి విమానమునుండి రామచం
ద్రుని బరమాత్ము బంధుజన - తోపితు ధారణిజాసమేతుఁ బా
వనమతి రాజ్యపీఠమున - భాసిలు పుత్త్రకుఁగాంచి యిట్లనెక్.

౧౬౪౮

శా|| రామా! ధన్యఁడనైతి నేను బితరుల్ - రంజిల్లగా ధన్యు లె
తే మాన్యంబును ధన్యమయ్యె గులముక్ - దేశంబు ధన్యంబు నిక్
శ్రీమద్రాజ్యశుభాభిషేచితుని వీ - ష్టింపక్ ఫలంబబ్బె మ
ద్భామా రత్నము కోసలాత్మజ కడుక్ - ధన్యాత్మ నిక్ గాంచెగా?

౧౬౪౯

చ|| అనవుడు రాముఁడెక్ బితరు - హర్షముమై నతిసేసె లక్ష్మణు
డును భరతుండు శత్రుదమ - నుండును గోసలజాదిభామినుల్
ఘనమగుభక్తి బాక్తిరథు - గాంచుచు మొక్కిరి మంత్రులుక్ బ్రీయం
బున బరివాసులుక్ బ్రభు! న - మోయని చేతులు మోడ్చిర త్తటిక్.

౧౬౫౦

— శ్రీరాముఁ డందఱను సత్కరించుట. —

తే|| దశరథుండు నెల్ల వారితో - దగు విధముల
ముచ్చటించుచు రాముచే - బూజలొందె
నేను మొదలగు దేవతల్ - జ్ఞానధనుండు
రాముండిను సత్కృతుల నంది - రంజిలితిమి.

౧౬౫౧

మ|| సురగంధర్వులు యక్షకిన్నరులు రా - జుల్ శ్రీదశస్యందనుం
డరుసంబొప్పంగ నేను మానులును రా - మామంత్రణంబొంది చె

చ్చైర మావోటులు చేరఁబోయితిమి మిం - చెక్ భోగభాగ్యంబు లు
ర్వరయయ్యెక్ ధర పాడిపంట లొడవెక్ - రాముండు రాజౌటచేక్. ౧౩౫౨

తే॥ తరులు లతలును ఫలసు మ - భరితములుగ
సుమము లత్యంత పరిమళ - శోభితముగ
నలరి పొలుపారె దక్షిణా - నిలుఁడు తొడరి
మెల్ల మెల్లగ సుఖము సంఘిల్ల వీచె. ౧౩౫౩

క॥ మా రాముండు శ్రీమత్సీ, తారాముండు సకల విభవ - ధర్మసదా
జ్యారాముడయ్యె బ్రభులిక, శ్రీరామున కెవరుసాటి - క్షితి ననిరి జనుల్.

ఉ॥ రాముఁడు నూఱువేలగు తు - రంగములుక్ వరధేనువుల్ ప్రియు
బామతిలంగ లక్ష వృష - భాధ్యము లొక్కశతంబు కోట్లకుక్
హేమ ధనంబులుక్ మణులు - బృహస్పతిరావభిషిచి భాను శో
భామయ రత్నహారమును - భానుసతాగ్రానికిచ్చె మెచ్చుచుక్. ౧౩౫౪

సీ॥ భక్త వత్సలుఁడును - బాధివాగ్గణియైన, శ్రీరామచంద్రిండు - చెలువు వెలచు
నా విభీషణునకు - నవతంస వర్యంబు, నొసఁగి యంగదునకు - నెసక మెసఁగ
సలలిత బాహు భూ - షణము ప్రీతిగనిచ్చి, సీతచేతికి దర - స్మితము తనరఁ
గోటిచంద్రప్రభా - పాటవానివృత దివ్య, ఘనరత్నహారంబు - గొనఁగనిచ్చె

తే॥ నంత శ్రీజానకీకారత - సంతసమున, మారుతాన్వితమును భర్తృ - మానితంబు
నైన యారత్నహారంబు - నాంజనేయు, నకు నొసంగెను గౌరవ - ప్రికటనముగ

క॥ అత్తతి శ్రీరాముండు కపి, సత్తము హనుమంతుఁగాంచి - సత్కరుణమెయిక్
జిత్రంబలరెఁ బ్రసన్నుడ, నిత్తుక్ హనుమా! వరంబు - లిడె కోరుమనెక్.

చ॥ హనుమయు భక్తిపూర్వకము - తా ప్రాణతుల్ పొనరించి దేవ! పా
వనమతి నీచు నామమును - బ్రత్యహముక్ స్మరించుచుండు నై
నను బరితృప్తి నొందడు మ - నంబటుకావున నిదు పేరు మే
దిని మనునంతకాలము స - దేహుఁడుగా వరమిమ్ము నాకికెక్. ౧౩౫౫

సీ॥ భవదీయ చరితంబు - భావుకంబుగ నెందు, వినబడు నచటికి - వేగజనఁగ
వరమిమ్ము మఱియు దే - వళముల నదులను, నిమ్మగా తటములక్ - దీర్ఘములను
దజ్జలాశయములఁ - దక్క వేటగుచోట్ల, గడియ లాటిటిమీఁదఁ - గడుముదమున
నీ కథల్ జరగఁగా - నెమ్మి వరమిమ్ము, రామా! యటంచుఁ బ్రార్థనమొనర్చు

తే॥ రాముఁ డవ్విధముగ నె వ - రంబులొసఁగి,
మారుతీ! నీవు కల్పాంత - మహితసమయ

మంతవత్సకును సుఖముండి - యపుడు నాను

భవ్య సాయుజ్యపదవినిఁ - బడయుమనియె.

౧౬౫౯

ఉ॥ సీతయు మారుతిగని వి - శేషముదంబున నాంజనేయ ! ప

స్థితసుఖంబులెల్లఁ బృథ - విగ్గను మెచ్చట నుడిచి భవ

చ్ఛేతము రంజలక యశము - సెందుము భక్తవరుడ వీవు వి

ఖ్యాతచరిత్రుడౌదువు మ - దాజ్ఞ ను బూజ్యుడవౌదు వారయక.

౧౬౬౦

తే॥ మానవులు విఘ్నశాంతికై - పూని నిన్ను

భక్తిఁ బూజింతు స్రురణ ప - సక్తివలన

భూతములు పేతములు పిశా - చాతురములు

నాశనంబౌ నటంచుఁ గ - న్నన వచించె.

౧౬౬౧

క॥ సాకేతోపాగతులువ, నౌకసులా రామువలన - నొగి సత్కృతులై

రా కాంచనమణిభూషలు, శ్రీకరవస్త్రములు పడసి - ప్రియమింపారక.

క॥ సుగ్రీవ పృముఖులును ద, శగ్రీవుని భాతృవరుడు - సుపాతియు రా

జాగ్రణులుక మకరధ్వజుఁ, డగ్గియుఁడు గుహుఁడు నొంది - రటుబహుమతులక

క॥ పిమ్మట భక్త్యమ్ములు భో, జ్యమ్ములు లేహ్యమ్ములుక ఘృ - తాదికములు చో

ష్యమ్ములు పానీయమ్ములు, సమ్మతిఁ దనరంగ రామ - చంద్రుఁడు తమిమై.

తే॥ అందఱను గూడి రమ్య గృ - హాంతరమున

భోజనమునకుఁ గూర్చుండి - యోజుదాను

విధిగఁ బ్రాణాహుతులు గొన, - వేళ యెఱిగి

కుప్పిగంతులు వైచి హ - న్నపు వచ్చి.

౧౬౬౨

క॥ రాముని భోజనపాత్రము, హైమంబగు దానిఁ బదము - లనురెడిదానిక

గామితపదార్థపూరిత, మై మేలగుదానిఁ గొనియె - హాసాస్యంజై.

౧౬౬౩

చ॥ అటుకొని రామశేషమును - హర్ష ముగాఁడినుచ్చెల్లకోతలక

దటుకునఁ బిల్చు చన్నమును - దత్తేలమందున వైచుచుండ ను

త్కటమగు భక్తిగీతులును - దానవవర్మవిభీషణుడు న

చ్చటునకుఁ బర్వవాతిరి ని - జ పృథురాముని యెగిరిం దినక.

౧౬౬౪

క॥ ఆలీల వారలెల్లరు, కోలాహలముగను బుడమి - కూతు మగనిదౌ

మేలైన భక్తశేషము, వాలాయముగా భుజించి - వాయుజుబొగడకఁ

౧౬౬౫

తే॥ తద్వివోదము గని రామ - ధరణిధవుడు

ధరణిజాతయు సంతోష - భరితులైరి

తొడరి యివ్వెది వివిధ కా - తుకము లొప్పు

బానుజూచులు కొన్నాళ్ళు - వజ్రలి రచట.

౧౬౬౯

ఉ॥ అంతనంతకాంతులు ది - గంతరముల్ వెసంగిమ్మ బుష్పకం
బెంతయు వచ్చి రాముఁగని - యిట్లనె నోపభవర్య! యక్కుబే
రాంతికమంగునండియుఁ - దాజ్ఞను వచ్చితి నిన్నుగొల్వ నీ
చెంతనెయ్యుగు నంచవిన - శ్రీరఘరాముఁడు పల్కెఁ బ్రీతుడై.

౧౬౭౦

— శ్రీరామునివలన నెలపుకొని యెల్లరును నిజనివాసముల కరుగుట. —

క॥ వరపుష్పకమా! నీవిడక, ద్వరగా నుగ్గివ ముఖ్య - భవ్యగుణుల నె
ల్లరనుక స్వస్థానంబుల, నరుసంబుగఁజేర్చి ద్వార - మంచున నిలుమా!

౧౬౭౧

క॥ అనవుడు చిత్తంబనుచు గ, గనయానము రవిసుతాది - ఘురులను శీఘ్రం
బున స్వస్థలములు చేరిచి, యనునొప్పు నయోధ్యయును - నటువసియించె.

సీ॥ ఘనుఁడు విభీషణుం - డును లంకలో ధర్మ, రాజ్యంబుసేయుచు-బ్రీతిఁగొంచె
మకరధ్వజుండు ధ - ర్మంబుగాఁ బాతాళ, మున రాజ్యమేలుచు-ఘనతఁ గనియె
గరుడఁడు యశావరా-జ్య రమా విహసంబు, సంపాతి కొనగూర్చి-స్తవముగొనియె
గిష్కింధయును సు-గ్రీవుండు కపులతో, రాజ్యంబు సలుపుచు-రమణమించె

తే॥ శృంగిబేరపురంబున - బ్రీయమెలర్ప
గుహుఁడు రాజ్యపదంబుది - గొప్ప నొందె

నంజనా నందనుఁడు రాము - నాజ్ఞవడసి

తపమొనర్పగ హిమధరా - ధరముఁజేరె.

౧౬౭౩

క॥ విదాటునాళ్ళకొకమా, తాదరమును గొన విభీష - ణాదు లయోధ్య
గాదిలిఁ జేరుచు నట సీ. తాదయితునిఁ గొల్చుదురు స - దా ముదమొదవక.

తే॥ అఖిలవత్సలుడగు రాముఁ - డఖిలరాజ్య
ముర్వి శాసించి పాలించు - చోర్ని మీఱ
వలదటన్నను లక్ష్మణు - వైభవముగ
యశావరాజ్యభిషేకంబు - నందఁజేసె.

౧౬౭౪

— శ్రీరాముని రణయజ్ఞ వర్ణనము. —

ప॥ లక్ష్మణుండును భక్తిపరుడై సాభాత్రంబు మెఱచు రామసేవా ధురీణుడయ్యె
విశ్వామిత్రాధ్వర పూర్వంబున నెట్టి రణయాగంబునకు రఘురాముండు పాత్రం
భించె నెట్టి రణాధ్వరంబు పూర్ణతగనియె నెట్లులనిన.

౧౬౭౬

మ॥ రణరంగంబది యజ్ఞకుండ మిడ మం - త్రంబుల్ సుయోధ పృథా
గణనారావము శత్రునిస్వనమె త - త్కర్మాత్త సందంభ మా

- రణ పాపాణ విఘ్నరణంబె సువధా - రామార్జునం బుష్ట్రరా
 డ్గణమే దర్శిపరి స్త్రుతంబు సిరమా - ట్ ధైర్యమూహ్యబయె. ౧౬౭౭
- మ॥ ఘనకాలానల మగ్ని సుక్కుతలఁపక - గాఢాబు దాంక రయం
 బున మాంసాహుతి వేల్పఁగాబడె గరం - బుక దద్యసోధారయ
 య్యెను రక్తామితధార శస్త్రకళ వ - హ్నిజ్వాల స్వేదసంహ
 బనలోద్ధామము యజ్ఞఘోషమయె హా - హాకార మోలకారమై. ౧౬౭౮
- మ॥ అచి వీరుల్ విడువట్టి శాణతతియె - యయ్యాజ్యసేకంబు దీ
 పనిధానంబగు జీవసంహనన మ - ప్పాటక వెఱక బాటువా
 రనిలో దీపబీక హరించుజడుల - ల్లాటక బరానందముక
 గనరవ్వారలు హోమపూర్ణ విధికి - గాహ్యంబులయ్యెక దలల్. ౧౬౭౯
- మ॥ సవసుం దోహ్మ పదక్షిణంబు రణ ద - ట్ శ్రేణి సవ్యంబుగా
 నవనిక దిట్టట స్వీయమా పదము లీ - యంబూనుటే దక్షిణల్
 దివిజల్ నే కురియించు పుష్పములె భూ - దేవాభిషేకంబువుల్
 జవసత్వంబులు మీఱఁగా జయము హె - చ్చుక గాంచుటే శ్రేయముక.
- తే॥ జంగమ స్థావరానంద - ముంగనంగ, స్వాన్వయానంద మాధాత - పాళితర్ప
 ణంబె విప్రుల సంతర్ప - ణంబు రామ, భవ్యబాహువునే రణ - ధ్వరముజరగె.
- క॥ విశ్వామిత్రుని యజ్ఞము, విశ్వస్తుత్రుడైన రామ - విభు రణయజ్ఞం
 బై శ్వర్యప్రదమొప్పగ, శాశ్వతయశమంది యేక - సామ్యములయ్యెక.
- క॥ గాధిజ జన్మము సాంతం, బై ధాత్రీని ముందె జరగె - నారాముని యు
 ధ్ధాధికయజ్ఞము నిల్వక, యేధితయత్నమునఁ దనరె - నితటి వెఱకుక.
- మ॥ కావున శ్రీరామచంద్రిండు కాలానలంబునకుఁ బరితృప్తి గూర్పఁ బుడమిని
 బాత్రంబుగా నొనర్చి విరాధరుధిరంబుచేఁ దత్పాత్రంబుఁ బోషించి చిత్రాంశు
 త్యర్థమై పూర్వగణా ఘోరికర్ణంబుల ఛేదించఁజేసి పాణాహుతులకై ఖరదూష
 ణ తిశిరమారీచ కబంధుల నిహతంబు సలిపి శిఖాబంధ విమోక్షార్థంబై శబరీభవ
 బంధనంబు దొలచి నేత్రజలస్పర్శనార్థంబై వాలిని వధించి తడస్రంబునించి
 క్వధితార్థంబై లంకాపురినిఁ గాల్పించి కుంభకర్ణునోదనంబుగాఁజేసి యింద్రజిత్తును
 బక్వాన్నంబుగాఁ జలిపి బహువిధశాకార్థంబై రాక్షసుల మ్రిందించి సారణుని
 శాల్యన్నంబుగా నొనర్చి ప్రహస్తుని వడియంబుపేసి నికుంభు నప్పశంబుగా నప్ప
 గించి కుంభుని లవణంబుగావైచి కాలసేమిని బాహుసార్థంబై పంచత్వమొందించి
 యతికాయుని శర్కరగాఁ జూతొనర్చి మైరావణుని క్షీరంబుగాఁజేసి మైరావణుని
 ఘృతంబుగాఁజలిపి దధ్యోదన సమాప్తంబుగా దశగ్రీవుని సంహరించి నివేదించి

సకల పదార్థము క్కబగు నమ్మహాపాత్రంబు కాలానలునకుఁ దృష్టికరంబుగా నొసంగె త్వక్ష్ణేశికసాగులం ద్యజుడుటయె యుద్భిష్టబలిసంత్యాగంబయ్యె నివ్వధంబున రణాధ్వరంబు నెఱవేచ్చి శ్రీరాముడయోధ్య బ్రవేశించి రాజ్యాభిషేకింబు నొందుటయె యవభృథస్సాసంబు సమస్త మంగళాచారంబులును దదీయ యజ్ఞాంగ విహితంబులుగా నెఱుగునది శ్రీరామ రణయాగ వర్జనంబు సవిస్తరంబుగా వదించితి పరమాత్ముడైన రాముడు నిర్వికారుడును నిర్మలుండును సదానందుండును గర్తృత్వాది విహీనుండునునయ్యు లోకోపదేశార్థంబు సంతోషంబుగా గార్హస్థ్య మవలంబించి వివిధ ధర్మంబు లొర్పించొడఁగె మతియును.

ఉ॥ రాముడు రాజుకాఁగ నభి - రామతనందిరి భూపతిజిత్ ముదం
బామతిలెఁ జగంబునకు - నాధులు వ్యాధులు బాధలుఁ ఫణి
స్తోమభయంబు తస్కరుల - దుండగముల్ కనరావు సన్మణో
ద్దాముడతండు పుత్తుల వి - ధంబున నెల్లరఁ బోమఁగూరిమిక్.

తే॥ తుడివెలె నెల్లరును రాముఁ - దలఁచుచుండు,
స్థితతో సోదరులతోడ - స్థితముదము
తనర సాకేతమున రామ - జనపతియును
సర్వభోగంబు లొందుచు - స్తవముగాంచె.

—♦ మునులతోడ నగస్త్యుడు శ్రీరామదర్శనమునకు వచ్చుట ♦—

క॥ రామునిఁగనఁగ నొకప్పుడు, శ్రీమహితుండు కుంభభవుండు - చెల్వొగమాని
గ్రామణులతో నయోధ్యకు, నామోదము మీఱవచ్చె - నతిగుతుకమునఁ.

తే॥ అయ్యగస్త్యాది మునుల డి - వ్యాంఘ్రికమల
ములకుఁ బ్రణమిల్లి - శ్రీరామమూర్తి మిగుల
వారలకు సత్క్రియలు సల్పి - గౌరవంబు
నిండ భర్తాసనముల గూ - ర్పుండఁ జేసె.

౧౬౮౮

తే॥ సుఖులు తుష్టులునై ముని - స్తోమమెల్ల
గుశలసంపత్ని మొనర ర - ఘనపవీరుఁ
గనుచు శత్రునిషూదనా! - ఘనసుఖోప
భోగివగు నిన్నుదలఁతు మె - ప్పడును మదిని.

౧౬౮౯

తే॥ మేఘనాదుండు మొదలగు-మేటిరాక్ష, సులను నిర్మూలమొరంది-యిలనునీవు
చాలఁ గృతకృత్యుడై తివి-జానకీ వి, శేషసుఖదాయినని పశం-సించి రంత.

క॥ చిఱునగవున రాముండును, గఱకరియగు మేఘనాదు - ఘనతయె మొదటఁ
గఱునునఁ బ్రీతిచేలొకొ? మతితెల్పుండటంచు ఘనుల - మానులనడిగెఁ.

క॥ అందుల కగ స్త్రముని ని, వ్యంద మరందంబుచంద - మందముచుధురం
బొందిన పొందగునుడుల న, మందానందమునఁ బలికె - మహిజాపతితోక.
క॥ వినుమా! రామా! యింద్రిజ్ఞ తుని చరితము జన్మకర్మ - దోహలమెల్లక
మునుకొని సంక్షేపంబుగ, వినిపించెదఁ దద్యశో ప్తి - విధియుఁ గ్రమముగాక.

—• రావణ కుంభకర్ణాదుల జన్మకర్మ వృత్తాంతము •—

చ॥ కృతయుగమందుఁ బూర్వము వి - రించినుతుండు పులస్త్యనాముఁ డం
చితతృణబిందునందినిని - జెల్వగనొందియు విశ్రీవోభినుక
సుతుఁగ నె లోకవిశ్రుతు సు - శోభితువేదనిధి మునిండుఁ ద
త్పుతుఁడును దేవవర్ణియను - సుందరిని నిజకత్తిగాఁ గొనెక. ౧౬౯౪

తే॥ వరభరద్వాజభవదేవ - వర్ణియందు
విశ్రీవసుఁడును దవయుని - వైశ్రీవణుని
గాంచి సంతోషమునమించె - గ్లవిధమున
వైశ్రీవణుఁడును బాలుపొంది - భక్తివెలయ. ౧౬౯౫

మ॥ చిరకాలంబు తపంబొనర్పవిధియుక - జ్యోత్స్వరఁ బ్రత్యక్షమై
ఎరణీయుంబగు పుష్పకంబు ధనసం - పదాజరాజత్వముక
వరముల్ గాసిడి నంత వైశ్రీవణుఁడుక - భావంబు పొంగక గృహ
కరునిక దండినిఁజేరిమొక్కి నెలవుక - గాంక్షించి పార్థింపచెదాక. ౧౬౯౬

మ॥ సుతసంపార్థినమొచి విశ్రీవసుఁడుక - శోభిల్లు లంకాపురిక
దతహదానిని వార్ధిమేఖలను నా - నాగేహ సంభూషితక
దితిజుల్ జెన్నునిభీతిచేవిడినదా - నిక విశ్వకర్మోత్కృతక
సుతుకై తెల్పిన వల్లయంచు నతఁ డ - చోప్పటక వసించెకదమిక. ౧౬౯౭

చ॥ ఒకతటినిక సుమాలియను - నొక్క నిశాచరుఁ డాత్మజామణిక
సుకముగ వెంటఁదోడ్కొని వ - నుల్ పురముల్ గనుగొంచునేగి త్ర్యం
బకసఖుగాంచి పుత్రియగు - మానినిగైకనిఁ జూచి బిడ్డ! నీ
విడఁజని విశ్రీవోమునిని - నెంతయువేడువల సత్పుత్రార్థమై. ౧౬౯౮

తే॥ అతనికృపచేత శ్రీధనా-ధ్యక్షుపగిడి, దేజవిూటిన సుతులు ప్రి-తిగ జనితు
దానమేలగు మనకు స-తంబులంచు, రాక్షసహితార్థమై పల్కె-దక్షతమెఱు.

ఉ॥ అవనితాలలామయు ర - యంబున నప్రమయంబువేళ మో
దావహయై మునింగని ప - దాంగులిచే భవివ్రాయుచుక నిలక
బావనశీలుఁడతఁడును - బంకజనేత్రునుగాంచి కారత! నీ
పేవిధినుంటి వేల? భవ - దిచ్చయదేది? యటంచు జత్కదాక. ౧౭౦౦

తే॥ అంకులకు నామె మీరలే - యద్వలరయ
ననుచు బగులునచించె న - య్యైఘ్నుడంత
నంతరంగంబునందు ద - త్కాంత్యమను
దెలిసి యిట్లనిపలికెను - జెలువుతనర.

౧౭౦౧

చ॥ తరుణిరా! నిమనోభిలషి - తంబు నెఱిగితి బుత్త కామవై
యరయంగ దారుణంపు సమ - యంబున వచ్చితివ్వికావునా
గఱకరులైన రాక్షసులు - కలెదదెదలు నీకు బుత్తలి
స్థరణి నఘోరరూపులు కృ - తాంతసమానులు నొడురెన్నగక.

౧౭౦౨

క॥ అనవుడు మునిశార్దూలుని, గని కైకసి దేవ మిఠకు - గల్గిన తనయుల్
ఘనకృపణులైన నెట్లని, వినయంబున బార్థనంబు - వేనులుసలిపెన్.

౧౭౦౩

చ॥ మునియు దయామయుండయి ప - మోదముతో జపలాక్షిగాంచి యో
వనిత! త్వదంతిమోదభవుడు - భవ్యగుణుడగుజమ్ము నీవు చి
తను మదిపీడుమంచును మ - నంబలరక వచియించె నైకసీ
ఘనకచయుం గ్రుక్కుమము - గాంగనె బుత్తుల బుత్తికాత్రయిన్.

౧౭౦౪

తే॥ రావణుని గుంభకర్ణుని-శౌంచియనెడు, దాని శూర్పణఖాఖ్య గుంభీనసిని
గాంచి కడపటంగియె ర - ఊకులాబ్ధి, మణిని సగ్ధాణుడొ విభీష-ణుని ఘనని.

ఉ॥ రావణకుంభకర్ణుని - రామలుకూతులు మువ్వరున్ సును
ర్భావ దురాగ్రహంబు లమ - రక మునిహింసకులై సమస్తభూ
తావళిబట్టి మ్రింగుచును - నారయ దుష్టచరిష్టులై స
ద్భావముతో విభీషణుడు - ధర్మపథంబుననుండె నెన్నికన్.

౧౭౦౫

—♦ రావణు డీశ్వరునివలన వరములు పడయుట ♦—

చ॥ ఒకతటి రావణుండు తలి - యొక్కతమిన్ నెఱవేర్చ లింగమున్
బ్రకటితథక్తీ దెచ్చుటకు - బల్పశి శీరజతాద్రిజేరి త్రిం
బక సఖుఁగూర్చి దుష్కరత - పుబాసరింప గడంగి శీర్షమున్
స్వకృతికేగాంగ దున్నుకొని - పాదతలంబుననిల్చి దానికన్.

౧౭౦౬

తే॥ తనువు వీణగ నంత్రముల్-తాత్తులుగను, నంగుళులు శంకువులుగ ర-యాన జల్పి
తాను వడ్డస్థరంబున-గానమవుడు, సేసె గాంధర్వమును గడు-చెన్నుమీఱ.

ఉ॥ శంకరు భక్తమానసవ - శంకరుఁ గింకరలోకశంకరున్
బొంకమెలర్పఁగాంచుచు న - మోయని ముక్కుచు నందికేశ్వరుం
డంకనెయుండ నాతనిని - నాశివుఁడుంగని పల్కె నీవు ని
శ్శంకగ లింగమిచ్చుట పా - సంగపటంచును బంపు రావణున్

౧౭౦౭

క॥ నావుడతఁడేగి వేగము, రావణు శీర్షంబు సుధి - లంజేసియు ను
ర్యావుడవు రాక్షసుడవు, నీవరుగుము హరుడు లింగ - మీయుండనియెన్.

చ॥ అదివిని రావణుండును ని - శాంతముకాంగ మఱిన్ శిరంబునున్
మొదటివిధంబునన్ దునిమి - మున్నొని గానమొనర్చెనట్టులే
పదిదినముల్ పొనర్చిన గృ - పావశుడై గిరిజావిభుండు తా
ముదమునవచ్చి రావణుని - ముండటనిల్చె వరంబు లీయఁగన్. ౧౭౧౧

తే॥ శంభుఁగాంచి శిరస్సుఁడై - ఊడచరుడు
భక్తియుక్తంబుగా మొక్కిల్కె - భగ్గుడంత
సంతసంబంది రావణా! - స్వాంతమలర
వలయు వరములఁగోరుమా! - వడిగననియె. ౧౭౧౨

ఉ॥ రావణుండున్ ముదాత్ముడయి - ప్రార్థనసేయుచు నీశ్వరున్ శుభం
బావహిలంగ లింగమిడు - మా! యని మాతృహితంబుకోరి గ
ర్వావృతుఁడై గిరింబ్రజను - నార్యును భార్యగఁగోరె నీశ్వరుం
డావిధిగా వరంబులిడి - యాతనిఁగాంచి వచించె నిట్టులన్. ౧౭౧౩

క॥ పదిదినములు మత్ప్రీతిగ, గొడకొని నీతలను దునుము - కొనితివి కనుకన్
బదితలలుకల్గి మఱి యిరు, వదిచేతులుకల్గి మనుము - వసుధాస్థలిలోన్.
మ॥ అనినన్ రావణుండున్ దశాస్యుడయి డి - వ్యూబైన లింగంబు నా
ర్యును దా నిర్వదిచేతులొప్పుఁగొని స్వీ - యంభాస్థలింజేర నే
గెను దోవన్ హరియైన నీవ గిరిజన్ - గీడేద విడ్డించియున్
ఘనయుక్తిన్ బశమందె లింగమును గో - కర్ణంబునా నిల్పితో. ౧౭౧౪

మ॥ హరియానీదగు వాక్యజాలముల దై - త్యాగేసరుండున్ శుభా
కరయా శ్రీమయపుత్రినిన్ గృహిణిగా - గాంక్షించి మెడ్డాడి సు
బరమేపారంగ సత్ప్రతుడయి సతీ - మందోదరీ యుక్తుఁడై
యరిగెన్ స్వస్థలిఁజేరె దల్లిపనుపా - హారీతభంగంబుకాన్. ౧౭౧౫

మ॥ ధననాథున్ వరపుష్పకన్ఠ నొకటన్ - దత్తైకసీకాంత క
న్గొని పుత్రిత్రయితోడబల్కె ద్రవమీ - కున్ లేదు సావత్సబు
ఘనిదా గౌరవమీక్షుసేయుండిదె మం - డుల్ మీరు జీవచ్ఛవాల్
మనవంశంబున హీనులై తిరనగా - మాతృకై రోషించుచున్. ౧౭౧౬

—* రావణ రావణానుజులు బ్రహ్మనుగూర్చి తపంబు లొనర్చుట —

క॥ ఉత్తమ గోకర్ణస్థలి, కత్తఱి దశకంధరుండు - నాతని తమ్ముల్
సత్తపమొనర్ప నేగిరి, చిత్తంబుల బత్తిమీలు - శ్రీమజుఁగొలువన్. ౧౭౧౭

సీ॥ పదివేల వర్షముల్-గొడకొని యాకూభ, కర్ణుండు తపమును-ఘనతఁ జలిపె
నై మవేలేండ్లు ప-దాంగుష్ఠసంస్థితఁ, దద్విభీషణుడును-దపమొనర్చె
నాదశాస్త్రిండు ధూ-మాహరియై దివ్య, వర్షముల్ వేయి త-ఁజస్సుజరగఁ
దలనొండు ఖండించి-తద్వహ్ని వేల్పుచు, దొమ్మిదిమార్లెట్లు-తొడరిచేసె
తే॥ నటులె పదియవతఁజి బృథా-నాగమరయ, ఛేదనముసేయ నుంకింప-శీఘ్రగతిని
శ్రీప్రజాపతి పృత్యక్ష-మై పసెన్ను, డగుచు గాంక్షితమును దెల్పు-మానుచు నడిగె.
ఉ॥ అప్పుడు రావణుండు కమ - లాసనుగాంచి నమస్కరించి నా

కెప్పుడు జాప్తులేని వర - మిమ్ము సురాసురయుక్షదేవరా
డప్పతిమఃఖ్యునాగగు - డారలచే హరిచేత భర్తచే
నప్పదిగి భవత్పరమ - హస్తముచేత ద్రియాజగంబులఁ.

౧౭౨౦

చ॥ నరులొక లెక్కకాదు సుర - నాథనుతా॥ కసుకౌ గృహప్తిచే
వరమునొసంగి సోపుము శు - భంబుగ నన్నని కోరెనంతఁ బా
కరుహభవ్రండును వరము - గ్రీవు ననిచ్చి యెసాగె వాసవ
శిరములు పుక్తివక్త్రుడును - జెచ్చెర స్తోత్రమొర్చె నవిధిగె.

౧౭౨౧

తే॥ అల విభీషణుఁకుఁ బాక-జాసనుండు, మంచిబుద్ధియు నమరత్వ-మొందనొసంగి
దేవపతిపదకాంక్షితు-ధృతిసమేతు, వాగ్విమోహితు ఘటకర్ణ-వాఛనడిగె.

వ॥ కుంభకర్ణుండును విభాతృనిగని కృతప్రణాముడై దేవా! వణ్ణాసంబులు సుఖంబు
గా నిద్రయు నటుపిమ్మట నొక్కనాడు భోజనమును నాకుఁ గలుగఁజేయుమనినేడి
న విధి యనుగ్రహించి యతనికి వరాబునొసంగి యంతర్ధానంబుసెందె రావణాదు
లును స్వస్థలంబునకుంజనిరి తదనంతరంబ సుమాలియుఁ దన చాహితీసత్తములు త్త
మవరంబులందుట విని నిర్భయూడై పాతాళంబునుండి ప్రహస్తాదులతో సుఖంబుగా
భువికిరగుదెంచి మంత్రులవాక్యంబులను విని దశగ్రీవుండు బలాత్కారముగా లంక
నుండి ధనదుని బయలువెడలించి సర్వరాక్షసయుతుండై లాకారాజ్యంబనుభవించు
చుండె నప్పుడు.

౧౭౨౩

చ॥ ధనదుండు తండ్రివాక్యమునఁ - దప్పక శ్రీరజతాద్రిజేరి యీ
శునిభజియించి మిక్కిలిగ - సోమధరుండు హితుండుకాగ నా
ఘననగసీమయందె యల - కాపురరాజము విశ్వకర్మచే
తను నెలకొల్పఁ జేసికొని - తచ్చిప్రచేగొనె దిక్పతిత్వముఁ.

౧౭౨౪

సీ॥ రావణాసురుండు గా-రాబాబుమై శూర్ప, ణఖను విద్యుజ్జిహ్వ-నకు నొసంగి
యరణంబుగా దండ-కారణ్యమిచ్చెను, గుంభీనసిని సము జ్ఞాభాణముగ
మధుదైత్యునకునిచ్చి-మధువనమతనికి, బహుమతిగానిచ్చె-బ్రస్తుతముగ
ఖడ్గజిహ్వనకును-గ్రాంచినొసంగి వా, రలకు శ్రీపరలంక-నలరనిచ్చె

తే॥ మణియు వైరోచనాహ్వయు - మనుమరాలి
నాలిగాఁజేసెఁ గుంభ - కణ్ఠాసురునకుఁ
దమిని శైలూషుఁడనెను గం - ధర్వుసుతను
సరమ నపుడు విభీషణు - సతిగఁ జలిపె.

తే॥ చుష్పనాతి మగండును-ముప్పకొంది, చావగా నామెకును దోడు-గావిధించి
ఖరుని దూషణుఁదిశిరుని-గాననమున, నిలువఁజేసెరు దళముఖుం-డలపు వెలయు.

—• ఇంద్రజిత్తు జననము •—

తే॥ హర్ష మార వృత్తిజ్వల - యనెడిగ్రహిణి
నొంది తత్కుంభకర్ణుడు - నొందెనిద్ర
రావణుడును మందోదరీ - రమణియగుఁ
గనియె సుతు మేఘనాను ను - త్కటబలాభ్యు. ౧౭౨౭

క॥ రావణజనియించిన తఱి, నాచారిదనాదమట్లు - లతచేక బెలుచక
గావుననెల్లరు నొకటిగ, నావానిని మేఘనానుఁ - డనిరి ముదమునక. ౧౭౨౮

క॥ తరువాత రావణుడును, సురగంధర్వులను ఋషులఁ - జోపుశుకొనఁగా
వీరవీర మోకుచుఁ గూల్చుచు, సరయగఁ దత్పత్నులకొన - యాబతఁ గొనియెక.

చ॥ అదివిని యక్షరాజు ప్రియ - మైననుశుల్ వచియించి దూతెనుక
గొదకొని రావణాసురుని - కుత్సితమాపఁగఁ బన్నె దానిచే
మదయుతుఁ డాదశాస్యుఁ డస - మానరుషకొని యేగి యూతనిక
బదపడిగెల్చి పుష్పకమ - పారముదంబునఁ బొంది యచ్చటక. ౧౭౩౦

—• రావణుడు రంభతో భోగించుట •—

తే॥ కొన్నిదినములు సేవలఁ-గూడినిల్చి, యొక్కరాతిరి నలకూబ-రోత్సుకమును
దీర్ప నూపురవముప్ప-దివినినేగు, చున్న రంభనుగని మోహ-మోసర సతఁడు.

మ॥ బలవంతంబుగబట్టి యావనితతోఁ - బల్కాటు భోగించి యి
వలరక గాఁగిటఁగొచ్చి ముద్దగొని భో - గాపేక్షతీయగ న
చ్చెలువక వీశిన నామెయుంబని ప్రియక - శ్రియక్షరాహ్వత్తుగ
న్నుల సీరమ్మదిగ్మృగ గన్గొనుచు ము - దుక నిల్చి యిట్లంచనక. ౧౭౩౧

మ॥ రమణ! రావణుచేత భుగపడితిక - రంభాభ్యునై దైత్యుచే
బ్రహ్మదల్ పొందని చెట్టనొందితి భవ - త్పదాబ్జమల్ నమ్మి సా
ఖ్యముతోనుండిన నేను దుఃఖపడఁగా - నయ్యెగదా? యుచుఁ జే
లముకొంగుక మొగమందువై చికొని చా - లక ఖన్నయై యేడ్చెదాక.

- ఉ॥ అనలకూబరుండును గుఱి - ధారుణలోచనుడై నురాత్ముడౌ
దానవనేతకుఁ దగువి - ధంబున శాపమొసంగె నెట్టి య
బ్రాసనైన సమృత్తిని - నందక యాతఁడు పొందునేని తా
నా నిమిషంబునందె మృతి - నాడెను గావుతమంచుడెచ్చెరఁ. ౧౭౩౪
- క॥ ఆ శాపము చారునిచే. నాశరనాథుండెఱింగి - యది మొదలుగఁగా
మాశయమునఁ దనుగోరని, యేశభక్తికణను బొంద - నెంచుడెపుడుఁ. ౧౭౩౫

—• రావణ దిగ్విజయాదికము •—

- క॥ పిమ్మట దండధరుని హౌ, ప్త్యమ్మచరఁ వరుణుని ద - శాస్త్రుఁడుకని యు
ద్ధమ్మన వారలగల్పి మ, దమ్మన మఘవంతు గెలువఁ - దలకొని యరిగెఁ.
తే॥ దండిమగఁడైన రావణు నుండగంబు నెఱింగి లేఖర్ష భుండు వాని-నెదిరిపట్టి
వడిగఁ జెఱసాలఁబెట్టె న-వ్వార్త తెలిసి, మేఘనాదుఁడు వచ్చె స-మీకబుద్ధి.
- ఉ॥ వచ్చిన మేఘనామనకు - వాసవమగ్నకుఁ బలంబు పెం
పెచ్చుగఁ యుద్ధమయ్యె సుర - లెల్ల భయాపడి రట్టివేళ భూ
భోచ్చయముఁ నదంబులు న - గోత్రమముల్ కడుదల్లడిల్లఁగా
నచ్చెరువంద దైత్యుఁడు బ - లారినిగెల్పె బిగించెదాశ్శత్రోఁ. ౧౭౩౮
- క॥ తీండ్రముగ నిందునిగొని, మండ్రొంటపడెడు దైత్య - మండలినాథుఁ
దండిని నే విడిపించియు, గండ్రొండా యింద్రజితుఁడు - కడువడిమరలెఁ. ౧౭౩౯
- చ॥ మరలి పురంబుసేరి యస - మాన పరాక్రమవంతుడొచ్చు నె
ల్లరును నుతింప నాతఁడు క - శాభరితుండయి మించె సంత శ్రీ
సరసిజనాభపుండు హరి - సంకటపాటు దొలంపవచ్చి మేల్
వరములనిచ్చి యింద్రజి - వాసవుని విడిపించి యేగెఁ దాఁ. ౧౭౪౦
- తే॥ నాటినుండియు నింద్రజి-న్నామమొంది, మేఘనామండు వెలసె స-మీకపీఠ
వయ్యుడై నెట్టి యతఁడు రా-వణునికంటె, నధికుఁడు బలిష్ఠుడగు మేము-నందువలన.
- తే॥ అదిగఱ్ఱునిగా మేఘ-నాదునెంచి, నీను సన్నిధిఁ బల్కితి-మోదయాభ్య!
రాఘవా! జానకీధవా!-రాణమీరా, వినుము తర్వాత నాదశా-ననుని కృతము.

—• రావణుఁడు రజతాద్రియొడ భంగపడుట •—

- ఉ॥ లోకములెల్ల నుఁ గెలువ - లోలుపుడై దశకంధరుండు ఘో
రాకృతి వహ్నినై రృతుల - నల్కఁగఁ దాను జయించి వాయువుఁ
దాఁకి తటానగల్పి చని - దర్శితుడై రజతాద్రిఁబట్టి య
స్తోకభుజాబలంబొసరఁ - దూలగ నూచియు నెత్తబూనెఁ దాఁ. ౧౭౪౩
- చ॥ అపుడు ససాక్షసాత్మయయి - యార్య మహేశుని గొగిలించె వా

మపదమునంగుళిక శివుడు - మానక మెడిమలక భరంబుగా

విపులకు సంగ్రహతై గిరి - వీరుదనోకహపాళిసంధులక

గృహణని రావణాసురుని - కేల్లుమి చిక్కెను విక్కిరింపగక.

౧౮౪౪

తే॥ స్తంభసంబద్ధచోరువి-ధాన సతఁడు, గట్టిగా నేడ్వసాగె న-క్కాలమందు

వడిగ నందీశ్వరుడు దైత్యు-జనునిగాంచి, కోరిచేప్పలనాసరితె?-కూళ! నీవు.

తే॥ కనుకఁ గోరితుల సాహాయ్య-గరిమ మొందు, నరులచేత మృతిగొంతు-వరయననుచు

శాపమిడె నాల శివుఁడును-గోపముడిగి, రావణుని విడె వానియా-క్రిందమాపి.

—* రావణాపజయములు *

ఉ॥ అంతటఁ బోక దానవగ - కాధిపుఁడొయ్యన మ్రోహయాఖ్యు శ్రీ

మంత్రపురంబుఁజేరి పోభు - మండను బాహుసహస్రీయక్తు ధీ

మంతునిఁ గార్తవీర్యు సస - మానుఁ బురంబునఁ గానకప్లు రే

వాంతరవాణిముద్గి శివు - నర్చనసేయఁ దొడంగె ద త్తటిక.

౧౮౪౫

శా॥ ఓ మధ్యాహ్నమునందె కాంతలను బే - మానంగుఁడై కూడి త

ద్యూమిశుండును సర్పదానది జలం - బుక స్వీయబాహుస్థితిక

దాముంగక జననీక సేతువుబలెక - స్తంభింపఁగాఁజేసి యు

ద్దామస్ఫూర్తిని వారికేళిసలిపెక - దైవాలు మోదరంబునక.

౧౮౪౬

శా॥ రేవావారియు మిక్కుటంబయి దశ - గోవుక శివధ్యానని

ష్టావ రిష్ణుని నాకమీచె నది రో - మస్ఫూర్తివీక్షించి మ

ర్భావుండాతఁడు కార్తవీర్యుఁగని సరి - గామంబూసర్పక స్వబా

హ్వచ్చుత్తిక గృతవీర్యజుండు గొనె దు - ష్టాగ్రేసరుక రావణుక.

౧౮౪౭

చ॥ అటుగోహియించి వానిమెడ - కల్లనఁ ద్రాటినిగట్టి యాడ్చియు

త్కటముగ నూరికిం జనియఁ - గాఢవినిర్మితహ స్తివోలె ని

ష్కటమున నాటలాడుటకుఁ - గూరిమిబిడ్డకొసంగె వానిసం

కటము పుల స్త్రవహాని విని - కృన్నన నర్జును వేడవచ్చెఁ దాక.

౧౮౪౮

క॥ వచ్చి తదర్జునునింగని, మచ్చరికము మదినిమాను - మా! రావణునిక

మచ్చికమై విడుమా! యని, హెచ్చుగనర్థించి దైత్యు - నెనవిడిపించెక.

చ॥ విడివడి తద్దశాస్త్రుఁడును - వేచని వాలినిగెల్వనెంచి యా

జడనిధి ధ్యాననిష్ఠుఁడు న - చంచలుఁడై నిలుచున్న వాలినిక

గడుమదమోపుఁగాంచి యెడి - కంబుగ వెన్నకునేగి చేతులక

బొడవుగఁజూపె యాతనిని - బూనికఁబట్టెను జంకలందునక.

౧౮౪౯

చ॥ హరివరుడైన వాలియు ద - శాస్త్రునిచేష్ట నెఱింగి మెల్లఁగాఁ
గరములసంచునందతని - గట్టిగనొత్తుచుఁ బట్టియెత్తి సా
గరములనాల్గిటఁ గడుఁగ - కావికతానటు ముంచిముంచి చే
చ్చెరఁ దనయూరుచేరి సుతు - చెన్నగు తొట్లకుఁగట్టె వానినికా. ౧౭౫౩

తే॥ కొంతకాలంబు చనఁ గపి-కాంతుఁడంత, నంతరంగంబునను గృహ-నంది ఖలునిఁ
బండ్రివదనుని విడిచె న-పాపుల నతఁడు, వాలితో సఖ్యమొనరించి - వడిగవెడలె.

తే॥ వెడలి పుష్పక మెక్కి హం-సీమలై న, వారిఁదాఁచుచుఁ జనిచని-కోరికలరఁ
దాను బాతాళమునుజేరి-భాచుకోటి, కాంతిమతము బలిపుర-మొంతయాఁగ నె.

క॥ తత్తేజుబునఁ బుష్పక, మత్తటి హృత తేజసుగుచు-నరుగక నిలిచె
సత్తువహాగున దనుజుఁడు, చొత్తెంచుచులోనికపుడు-చూడెను గుఱ్ఱా. ౧౭౫౪

తే॥ కోటిసూర్యప్రీతికాశుఁ-గోమలాంగుఁ, బీతకాశేయవసను బ్ర-స్థితభూషు
వరచతుర్భుజ నిదిరా బాసమా-వక్షుఁ గమలాక్షుఁ ది భువనా-ధ్యక్షు నిన్ను.

క॥ అటుగని యెవఁడవరా? ని. విటచుండెదవేల? బలియు - నిట నెకలఁడా?
యెటకేని యేగియుండెన? తటుకున వదియింపుచునియె - దంభమెలర్పక.

తే॥ నెమ్మి వామనమూర్తివా-సీపు మక్తి, వదనునకు నుత్తరంబీక-వానిఁగనక
మిన్నకుండఁగ నాతఁడు-నిన్నుఁబఱిగుఁ, డనితలించియు లోనికి-నరిగె సరగ.

మ॥ బలియాఁ రమ్యగృహంతరస్థలమునక - బ్రహ్మాండమై జాయతో
లలితాలంకృతిమీఱఁ బాచికల లీ - లకబూని యాటాడుచుక
లలనాపాంగవిలోకనంబులను లో - లత్యంబునుండెంది యిరి
పలరక గూర్చొనియుండి కన్గొనియె దా - నాగంతుడౌ రావణుక. ౧౭౬౦

చ॥ కని తనదైనపాచికను - గగ్గిన్నన దొర్లఁగవైచి దవ్వగా
దనుజగణాధ్యునిం బిలిచి - దానిని దెమ్మనిపల్క రావణుం
డును వెసనేగి పాచికను - నూకి కదల్పఁగలేకపోయె నం
తనె చెలికత్తియంబిలిచి - తద్బలితెమ్మనిచెప్పెఁ బాచికక. ౧౭౬౧

తే॥ దాసి యప్పుడు పాచికక - ద్వరగఁదెచ్చి
బలికినిచ్చిన నతఁడు రా - వణునిఁగాంచి
యల్పుడా! పొమ్ము; ఛీ! ఛీ! బ - లాధికుడవే?
యరుచు వెడలఁగఁజేసె దు - రాత్ము వాని. ౧౭౬౨

తే॥ పిదప రావణుఁడును నిన్ను-వేడి మరలి, తనదులంకకునరిగి నా-జననమిట్లు
కొత్తగాఁ గల్గినట్లయ్యె-గుతుకమార, నూరఁజేరితిని సుఖ-ముండెనింట.

మ॥ జమకాంక్షజను రావణుండాకతటిక - సాకేతముం గాంచి దు
ర్భయుడై శ్రీయనరణ్యుఁ ద్వత్కులజుఁ బూ - ర్వంబందుఁ బేర్చెన్నన్వ

చ్యయశుక్ దా నెదిగించిపోరి యని నా ఘోనాఘనిగూల్ప రో
వయుతుండై యనరణ్యఁ డిట్లుపలికెన్ భావోక్తులన్ గగ్గన్ననన్. ౧౭౬౪

తే॥ రావణా! మామకీనకు - లాబునందె
దైవమునుభావి సుయశుంకు - ధైర్యముతుంకు
వార్ధిగంధీరుడును వీర - వశ్యుడైన
సుతుఁడు జనియించి మిమునెల్ల జూచుకొనుతే! ౧౭౬౫

—♦ సనత్కుమారుఁడు రావణునకు విష్ణుశక్తిని చెల్పుట —

ప॥ అని దశాననుని శపించి తానును నాకంబునకరిగె నంత కురంతచింతామగ్నుండై
పంక్తివక్తుండు లంకకుంజని యొక్కనో సనత్కుమారునిగని సమస్కరించి యే
కాంతంబుగా నతనితో దేవతలయందెవండు శ్రేష్ఠుండని పత్నించిన సనత్కుమారు
డిట్లనియె. ౧౭౬౬

క॥ జిష్టుఁడు భక్తహృదబ్జచ, రిష్టుఁడు లక్ష్మీనునోజ్ఞ - కృష్టుఁడు సద్భాగి
శిష్టుఁడు పరమకృపావ, ర్తిష్టుఁడు విష్టుడై ఘనూడు - దేవతలంకున్. ౧౭౬౭

చ॥ అనుడు దశాననుండును మ - హాత్మునిచే హరిచేత యుద్ధభూ
మిని మృతినంది దుర్లభను - మేయమునై తగు ముక్తిపొందఁగా
ననువగు మార్గఘోషయిన - నాదృతి నాకు వచింపుడంచు పశా
నిని గడువేడె నందులకు - నిర్మలచిత్తముతో నతండనన్. ౧౭౬౮

క॥ త్రేతాయుగమున దశరథ, భూతలనాథునకు విష్ణు - మూర్తి జనించున్
ఖ్యాతిగ రామాహ్వాయుడయి, యాతనితో వైరమొది - యందుము ముక్తిన్.

చ॥ అని వచియించె రావణుఁడు - నట్టి నిదానముచేత గౌతమీ
ఘననది తీరమందుఁ దమ - కాంతను సీతనుదొంగిలించెఁ బా
వనగుణశీల! రామ! రవి - వంశపయోనిధిసోమ! విన్మ; త
ద్దనుజుడికొక్కసారి ముని - తల్లజ నారదుఁగాంచి యిట్లనినెన్. ౧౭౬౯

తే॥ దేవ! యెచట మహాబలుల్ - ధీరవరులు
కలరొ? త్రైలోక్యవృత్తాంత - ములను దెలియు
మీరు వచింపుఁ డాహావ - వీరుఁ డయిన
నాకు సమిదిచ్చ జనియించె - నాఁగ మునియు. ౧౭౭౦

—♦ శ్వేతద్వీప కాంశలచే రావణుఁడు పరాభవంబుగొనుట —

తే॥ దనుజనాథ! శ్వేతద్వీప - మున బలాఘ్న
లైన వారలు కలరు వి - వ్లవర్చకులును

విష్ణుచే జరిపబడినట్టి - వీరులచట

బుట్టునురజయ్యలై యుండు - పాలుపువెలయ.

౧౨౨౨

చ॥ అని వచియించి తాఁజనియె - నంత దశాస్యుడు మంత్రీయుక్తుడై
ఘనమగు పుష్పకంబున వి - కాసమెలర్పఁగఁ గూరుచుండి చ
య్యనఁ బయనంబునల్పి సిత - మైతగు ద్వీపముఁ జేర దానికాం
తిని హతతేజమైనిలిచె - దెప్పునఁ బుష్పక మల్ల దాపునక.

౧౨౨౩

తే॥ తొడరి రావణుడొకఁడ కా-ల్పడక నపుడు, దీవిలోనికిఁ బోవఁ ద-ద్వీపనిలయ
లైన కాంతలు పూలకై-యరుగుచుండి, పంక్తివక్త్రునిఁ గనుగొని-పరిహసించి.

ఉ॥ ఎక్కడివాడ వోరి! యిపు - డిక్కడ కేటికి వచ్చినాడవో?
యెక్కుపితుండు పంపెనిను? - నెల్లదమైతిమె మేముటన్న? నీ
చెక్కులు చీల్చివైచెదము - చెన్నటి! యుచును కేలుపట్టి వే
ముక్కు ముగంబునుక బగుల - మోదుచు నూచిరి కింను మీఁదుగక.

తే॥ మతియుఁ గండుకమునుబోలె - మనుజభోక్తృ
పతినిఁ బదముల గ్రహియించి - పైకివిసరి
కీడనల్పఁ దొడంగఁగఁ - బీడనొంది
యొక్కవిసరున కతఁడును - నుక్కఱంగ.

౧౨౨౪

చ॥ తన ధరింకయందుఁ బడి - దైవకృతంబున కబ్బురంబునుక
గనుచును విష్ణుచే మృతినిఁ - గాంచి జనించినవారలీదృశం
బనుపమనత్వముం గొని ర - హా! హరిచే మరణంబునొంది నే
నును వెలిదీసిఁ బుట్టిన న - నూనబలంబొనగూడునంచు దాక.

౧౨౨౫

చ॥ మనమున నిశ్చయించి యభి - మానమునెంచక దైవపైరముక
గొని మునిభక్త వర్గములఁ - గొందలపాటుచు బొందఁజేయుచుక
వనమున వంచనక జనక - పార్థివపుత్త్రికనుక గ్రహించె న
ద్దనుజుఁడు శ్రీయశోకవని - ధాత్రిజుఁ బోయెను మాతరితిగాక.

౧౨౨౬

క॥ అని వచియింప నగస్త్యునిఁ, గనుగొని శ్రీరామమూర్తి - కొత్తుక మలరక
మునివర! వాలిదీ సుగ్రీ, వునిదొజననంబు నాకుఁ - బొందికఁ జెప్పుడి!.

౧౨౨౭

—, వాతీసుగ్రీవ హనుమంతుల వృత్తాంతము —

చ॥ అని యడిగెనద్దానికిఁ గుంభసంభవ్రాడును మంచిదని తదియవృత్తాంతంబు రామునకు
చినిపింపందొడంగె నెట్లులనిన.

౧౨౨౮

కవిరాజవిరాజితము॥ కనకమయంబగు మేరునగంబున - గంజభవుం డొకవేళ సభకా

మనమలరంగను గూర్చినియుండ న - మందముదశువులాతని క

స్థానలను జాతరగ బ్రహ్మాయవానిని - గూరిమిబుట్టియునంజలిలో

ననువగు యోజనసల్పి విడక భువి - నజ్జలబిందువులొక్క మొగి. ౧౭౮౧

క॥ పుడమిఁ దదశుజలంబులు, పడినంత నె యుద్భవించె - బ్రవగోత్రముఁ డొ

క్కఁడు వానినిఁగని విధయును, గొడుకా! యెపుడిట నె మనుము-కొమరారసనక.

మ॥ చిరకాలంబిటు వోన నావనచర - శ్రేష్ఠుండు ధీమంతుడై

విరజాభ్యుండయి మేరుపర్వతమునక - వృక్షంబులక దిగ్గుచుక

హరువాచోటులఁ గాంచుచుక సుఫలమూ - లార్థంబుతానేగి వాః

పరిపూరంబును రత్నసత్త్వచిత్రహా - చావిగనక దీర్ఘిక. ౧౭౮౩

మ॥ కని యవాపిని సీరుగోలుటకు నా - కాంక్షించి స్వచ్ఛాయ య

వ్వనమధ్యంబునఁ గానిపింప నిట నె - వ్వండో? ననుంజాలియుం

డెనటంచుక జలమందుదూకి కపినిక - సీరంబునకగాన కొ

య్యనఁ దీరంబునుజేరెఁ గాంతయు య - త్యాశ్చర్యమేసారంగక. ౧౭౮౪

లంబురుహము॥ కాంతబలక దనరూపము మాఱుట - గాంచి వానరుఁ డెంతయుక

జుతయు విస్మయముం గొనె నంతట - శ్రీమహేంద్రుఁడవచ్చి యా

కాంతనుగనొని మోహవశుండయి - కన్నవీర్యము వీడఁగాఁ

గాంతకు వాలయునంబడి వీర్యము - డ్మోహంబుడె బిమ్ముటక ౧౭౮౫

క॥ కపివరుఁ డొకరుఁడు పుట్టెను, విపులను నవాడె వాలి - పేరక హరితు

ల్యపరాక్రముడై నెలసెక, దపనుండును నపుడెకాంచె - దద్భామినినిక.

తే॥ కాంచి మోహంబుచేత న-చ్చంచలాక్షి, గీవతలమున వీర్యంబు-లీలబడఁగ

విడిచె నద్దాన జనియించె-బుడమినొక్క, వానరుఁడువాడె సుగీవ-వర్యుడనఘ!

క॥ పిమ్మట సుతయుగ్మమ్ము, నమ్మనిని యెత్తికొనియు - యామిని నొకచో

నిమ్ముగ నిద్రించియు లే, వ మ్మునుపటివలెనె తాను - వానరుడయ్యెక.

క॥ గంధగజనిభుని విరజని, బంధురవికృతిమునిఁ బుత్త్ర - వరయుతునిఁ గృపా

సింధుఁడు బ్రహ్మాయ వెనఁ గి, మ్మిందకుఁ బ్రభువుగనొనర్చె - గీర్తినెలుంగక.

తే॥ ఋక్షవిరజనంతర - మెల్లకీత

రాజ్యమునకును బ్రభుడయ్యె - రమ్యగుణుఁడు

ఘనబుండుగువాలి రా - ఘవవరేణ్య!

యనుచు ఘటసంభవుఁడు పల్కె - హర్ష మెసంగ.

చ॥ మునివరుగొంచి రాముడును - మున్నోని తా మఱియిట్లనెన్ దయా
వననిధి! మానిచంద్రము! భ - వన్మధురోక్తులఁ దృప్తి జెందితిన్
ఘనబలుఁడైన మారుతి వి - కర్తనసూనునిచొతనుండి వా
లిని నెదిరింపఁ డయ్యెగద? - లీలవచింపుఁడు దానిహేతువున్.

౧౭౯౧

చ॥ అనవుడగ స్తియున్ బలుకు - సర్వమవంశపయోధిసోమ! పా
వనగుణధామ! రామ! భవ - బంధవిమోచననామ! పూర్వము
జననగసీమ నిర్మలయ - శస్కుఁడు కేసరినాముఁడుండె నా
తనికినిఁ బత్నులిద్దఱు ను - ధర్మపథంబునఁ గొల్తురాకపిన్.

౧౭౯౨

ఉ॥ వారలయందొక ర్తయగు - భామిని యంజన మున్ను కైక తాఁ
బాఁటగవై చినట్టి యల - పాయసమున్ వెన గద్దపీడ నిగ
పార భుజించె నంతటఁ బి - యంబానరం బృషదశ్వుఁ డామెతో
మారసుఖంబుగాంచె వర - మారుతికల్గెఁ దదీయకాంతకున్.

౨౭౯౩

తే॥ అరయఁగాఁజైత్రసితపక్ష - మందు గణన
గనిన యేకాక్షిని మఘ - యనెడిరిక్క
వెలయ మరుదాత్మజుం డుద్భ - విచె ననుచుఁ
బలుకుదురు గొప్పవారైన - పాంజ్ఞవరులు.

౧౭౯౪

— హనుమంతుఁడు మార్కండిని గ్రహింపఁబోవుట —

చ॥ అనిలసుతుండు బాల్యదశ - నాఁకటిపెల్లునఁ దూర్పుకొండపైఁ
దనరెను బాలభానుఁ గని - తద్దయుఁ బక్ష్యఫలాబటంచు నె
మ్మనముననెంచి పై కెగిరి - మారుతవేగమెలర్ప సూర్యునిన్
గొనఁ జనె రాహువత్తతినె - గొబ్బునవచ్చెను భానుఁ బట్టగన్.

౧౭౯౫

తే॥ వచ్చి పర్వదినంబిది - హెచ్చుకడిమి
నెవ్వఁడో? సూర్యునింగఁగా - నివ్వభముగ
నరుగుదెంచెడుఁ గ్రొత్తగా - ననుచుఁ దలఁచి
యాంజనేయునిఁ గాంచి భ - యాకులుడయి.

౧౭౯౬

చ॥ పరుగునఁబోయి శక్తి నభి - వాదనముం బొనరించి దేవరా!
శరణు మహానుభావ! భయ - సంగతుఁడైతిని నూత్నపూరుషుం
డురుబలుఁ డొక్కరుండు రవి - నొయ్యనఁ దానుగ్రహించుచుండె భా
స్కరుని గ్రహింప నేన కద? - శాశ్వతబాధ్యుడ; న్లు కావునన్.

౧౭౯౭

తే॥ రమ్మ తొలగింపుమింక వి - ఘ్నమ్మ నేడు
పర్వతిధి నామ కార్యమి - ప్పగిది నిలిచె
నని వచింపఁగ వెలిగారు - నపుడయెక్కి
భీమరపాణియు సురలతో - వెడలె వడిగ.

౧౭౯౮

చ॥ అటుచని సూర్యబట్టు మరు - దాత్మజునల్లనఁ గాంచి మించి ప
స్ఫుటరుషఁ దచ్చతారమును - బూచికవైవఁగ వాతసూతియున్
దటుకున వజ్రీహితమునఁ - దాళఁగఁ జాలక వామహన్వనౌ
చ్చుటవలనక దదీయగిరి - సొమ్మసిలెక బవనుండు హా! యనక.

౧౭౯౯

తే॥ ఒల్లబోయిన సుతుఁగని-తల్లడిల్లి, పెల్లువగఁచుచు శ్వసనుండు-పిల్లవాని
• మెల్ల మెల్లఁగదేర్చి చి-త్తిలికనలి, యల్ల సబ్బతఁగొనె లోక-మెల్లఁగుండ. ౧౮౦౦

క॥ అల్లి లవలన జనములు, ముల్లోకములక శవాల - పోలికసొలక
దల్లడపాటున విధియు మ, రుల్లోకపుష్పా తన్న - రుత్తునుజేరెక. ౧౮౦౧

తే॥ చేరి పవమాన! నీవిట్లు - సేయఁదగునె?
కోపముడుగుము నీముద్దు - కొడుకునకును
మేటి వరముల నొసఁగెద - మేలుగూర్పు
మయ్య జనముల బ్రదికింపు - మయ్య! యనియె.

క॥ విధివచనంబుల ననిలుడు, నధికఁబగు ముదమునంది - యప్పడలేచెక
విధవిధములుగా జనులకు, సుధకై వడి సోకి కూర్చె - సుఖమొక్క తుటికే.

క॥ అపుడగ్ధస్థితు వాయుజుఁ, గృహమెయి విధిగనుచు మారు - తే! పవితనుండై
యెపుడు నమర్త్యతమని భ, క్తిపథంబున హరినిఁగొలిచి - కీర్తినిఁ గొనుమా!.

వ॥ అని వరంబులొసఁగి యాత్మరానంబు సెందె తక్కిన దేవతలును హనువుభగ్నుంబగుట
వాయుజునకు హనుమంతుడను నామంబిడి యొక్కొకరొక్కొకవరంబునిచ్చి తమ
తమ నెలవులకుం జనిరి. తదనంతరంబునఁ బూర్వంబునుండి యిందుగఁగి నియోగిం
చియుండిన చందంబున స్వర్భానుండును భానునింగదిసిపట్టనని వచించిన మరల
శ్రీరామచంద్రుం డగ స్త్రమునిందునింగాంచి మహాత్మా! హైంహి కేయుండు దివా
కగుని గ్రహించునట్లు వాసపుండెట్లు నియోగించె నయ్యది వివరింపుడనివేడిన నతం
డిట్లనియె.

౧౮౦౨

—, సూర్య చంద్రగ్రహణ విచారము —

తే॥ రాహువమృతంబు వంచనా - క్రిమ మెలర్పఁ
గోలి యష్టమగ్నిహమయి - కుపితుడగుచు

సురల మింగుట కరుగఁగా - సురవిభుండు
రాహునకుఁ బర్వములఁ బట్ట - రవినిఁ దెలిపె.

౧౮౦౬

తే॥ ఆ విధుంతుడసంగిస్తుఁ - డైన సూర్య
మోక్షణార్థంబు ధర్మముల్ - భూతలమున
జనులు పొనరించి సుప్రీతి - సుధిలంగ
ము క్తుడగు సూర్యభగవాను - మొక్కుచుందు.

౧౮౦౭

తే॥ ఇటులె రాహువుకేతువు - కుటిలబుద్ధి
భాను హిమభాను గిరియించి - పరగుచుందు
రవియె గిహణంబులను పేర-నవని వెలసె
రామ! సుమనోభిరామ! ను ర్మగవిరామ!

౧౮౦౮

—• కాపగిస్తుడగు హనుమంతుడు స్వబలము నెఱుంగకపోవుట •—

వ॥ మఱియు సమస్తదేవప్రదత్తవరప్రసాదుండగు హనుమానుండు బలంబుపెంపున
మున్యాశ్రమంబులను ద్విమృదుచుఁ గుశాస్త్రరణంబులను విమర్శించు వల్కలాజినం
బులను వచ్చుచు మునిబాలకులను ధర్మించుచుఁ బెక్కుచేష్టలొనర్పఁ దొడంగినఁ
దన్మనీంద్రులతనింగని యిప్పటినుండి నీబలంబు నొరులు ప్రశంసించువఱకును నీవె
ఱుగకుండునవుగాక! యని శాపంబొసంగి రద్దానివలన సుగ్రీవుని సన్నిధియందు
స్వబలంబెఱుంగక మారుతి వాలి నెదిరిపడయ్యె సముద్రంఘనసమయంబున జూ
బహతుచేఁ దెలియఁబడి పల్వలంబువోలె నతండు నీరువామినిదాఁటె సర్వేశ్వ
రుడవైన నీనెఱుంగని వృత్తాంతంబులేకు త్రికాలకలనానాషివియు నికల్పవృష్టి
తుడవును భక్తానువర్తనుడవునును సీవు మానుషలీలావినోదంబుమై మద్యాశ్మ
బులను మన్నించుచుందు పంతుయి యని యనేకవిధంబుల సర్వమునిపరివృత్తుడైన
యగస్త్యుడు రామునిస్తుతించి యతనివలన నామంత్రణంబుకొని మునులతోసంతర్హి
తుడై నిజాశ్రమంబునెరె ననంతరంబున.

౧౮౦౯

—• శ్రీరాముని హనుషలీలావినోదము •—

క॥ శ్రీరాముండు భార్య భాగి తాగిరాధితుడగుచు సచివు - లనువర్తింపక
గారాబము మీఱఁగ నం, నారంబొనరించె నింట - స్వయమగు లీలక. ౧౮౧౦

నీ॥ బిగి ననాసక్తుడ-య్యును విషయాసక్తి, భార్యతో సుఖములు-పడయుచుండె
హనుమంతముఖ్యభ-క్తాగ్రణుల్ తనుగొల్ప, మించి రాజ్యంబుఁ బాలించుచుండె
సన్యసంపన్నయై-జగతీరముణిమీఱఁ, గరుణార్ద్రదృష్టిమై-గాంచుచుండె
భూజముల్ ఘనవంత-ములు లతల్ ససుమంబు, లెల్లప్పుకాక సంత-సిల్లుచుండె.

తే॥ జనులు నిజధర్మనిరతులై - సంచరింప
 స్త్రీలు పతిభక్తిభరితలై - చెలువునింప
 నెచట విధవాత్వములు బాల్య - మృతులులేక
 యుండ రాముడు శాసించు - చుండెనవని.

౧౮౧౧

తే॥ తమి విమానమునెక్కి సీ - తాయుతముగ
 సానుజామాత్యుడయి రామ - చంద్రమూర్తి
 జగమునెల్లను గుఱిమృరి - సత్యధర్మ
 నిలయుడై దివ్యకర్మముల్ - సలిపెనెన్నో?

౧౮౧౨

క॥ లోకోపదేశమునకై, పాకటముగ లింగములను - బ్రస్థాపించెన్
 వేకోట్లకు మిక్కుటముగ, నాకరణి నె వివిధమఖము - లతఁ డొనరించెన్.

తే॥ విపులదక్షిణలొసఁగెను-విపులకును, సర్వదానంబు లొనరించె-స్తవ్యకీర్తిఁ
 దాను ముదవార్ధిఁదేలి సీ-తాసుసాధ్య, నటులె దివ్యసుఖంబుల-నలరఁ జేసె.

చ॥ పద-నొక వేలయేండ్లు నటు - పైఁ బదునొక్క సమల్ సమస్త సం
 పదలును వైభవంబులు శు - భంబులు మీఱఁగ నేకపత్నుడై
 సదమలభక్తి రాజ ఋషి - సత్తముడై రఘురామచంద్రుఁ డిం
 పాదవ ధరాజ తక్ గొలువ - నొద్దిక రాజ్యమొనర్చెఁ బూజ్యతక్.

౧౮౧౩

—♦ సారకాండంత పద్యములు ♦—

పద్మనాభవృత్తము

శ్రీరామునాఖ్యాన మీసారకాండంబు
 శీదంబు పాపఘ్నమున్ జెప్పినాడెన్
 గౌరీ! విన్ గావ్రాయఁ గాంచెన్ సుఖస్ఫూర్తిఁ
 గాంక్షల్ పృష్ఠార్థ త్వమం గాంచు నంచున్
 గౌరీ ప్రియప్రికమయ్యెన్ దదీయంబు
 కావ్యంబు వాల్మీకి భక్తి రచించెన్
 శ్రీరామ! యంహావిరామా! కృతిక్ సీరుఁ
 బీతిక్ సమర్పించితిక్ గృష్టమూర్తిక్.

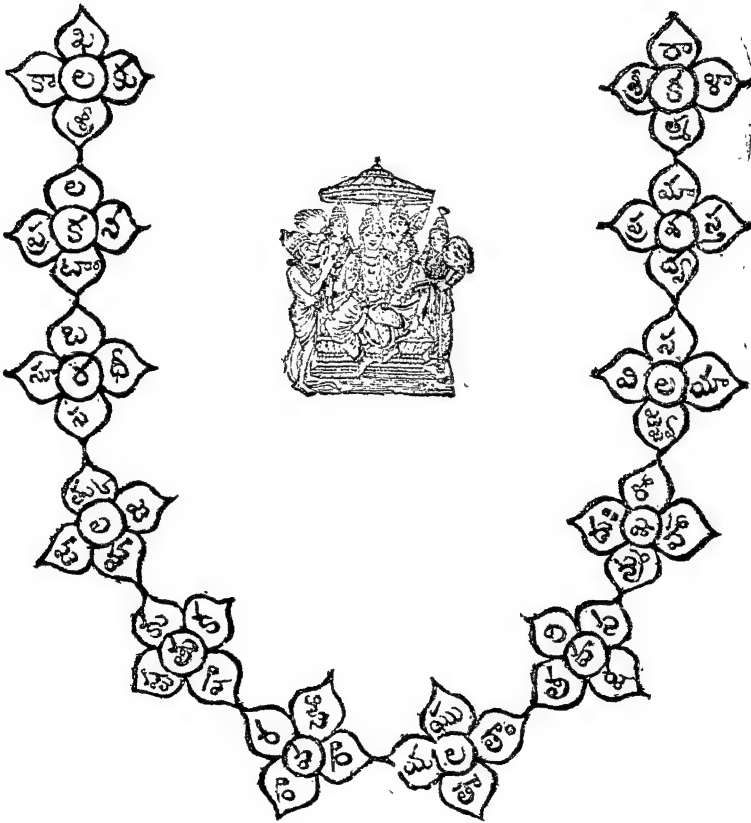
౧౮౧౪

కందగీతిగర్భితద్విప్రాస్థాత్పలమాలావృత్తము

శ్రీకరుణానిధీ! (శుభవ - శీకరణాంచిత! స్తుత్యనామ!) య
 స్తోకరణప్రథా (సహిత! - శోకహారా! భువిజా కళత్రీ!) స
 త్స్వకర చిత్త సంగోహ, సు - భాధిక సత్పథగామి! రామ!) కీ
 ర్త్యాకర! భోగదా! (ధృతిప - దా! కవిలోకపతీ! నమోస్తు) తే.

౧౮౧౫

మాలికాబంధము

చో॥ ఖలకులకాల! శ్రీల! కన - కవకటాంబర! ధీర! సూరస
 త్కులజలజాలయామృతక - తుష్టతుషారవచోవరా! వరా!
 యలఘలతాలతాంతహరి! - హర్షహసేన్ముఖ! దుఃఖహ! ఖరొ
 జ్వలవిలయా! లసవ్యశ! పృ - శస్తశమాత్మక! శ్రీకళాకరా!.

గ ద్య ము.

ఇది శ్రీరామచంద్రబాలాత్రిపురసుందరీ చరణారవింద
 ముకరంద పానానందేందిదిరాయమాన మానసత్వ
 ..... మహావైభవ మంగంతా నంజపార్య ప్రధాన
 తనూభవ సుకవిజనవిధేయ సౌంధ్య
 కృష్ణమూర్తి నామధేయ ప్రణీత
 మగు శ్రీకవితానంద వాల్మీకి
 రామాయణము నందలి
 సారకాండము
 సమాప్తము
 ఓం శాంతిశాంతిశాంతిః

వి జ పి.
బ్రా -

చ॥ శుభబహుధాన్య భాద్రపద - శుద్ధతృతీయకు సారకాండముక
 బ్రాభువర! రామ! తావక కృ - పామహిమక రచించితి కాంచితక
 విభవము, గద్య పద్యములు - జేయు నెన్నిదినుర్లు నిర్పనుల్
 సభ బుధులెల్ల మెచ్చు దను - సన్నిధి నర్పణమేనొనర్పితిక.
 శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మర్పణమస్తు.

